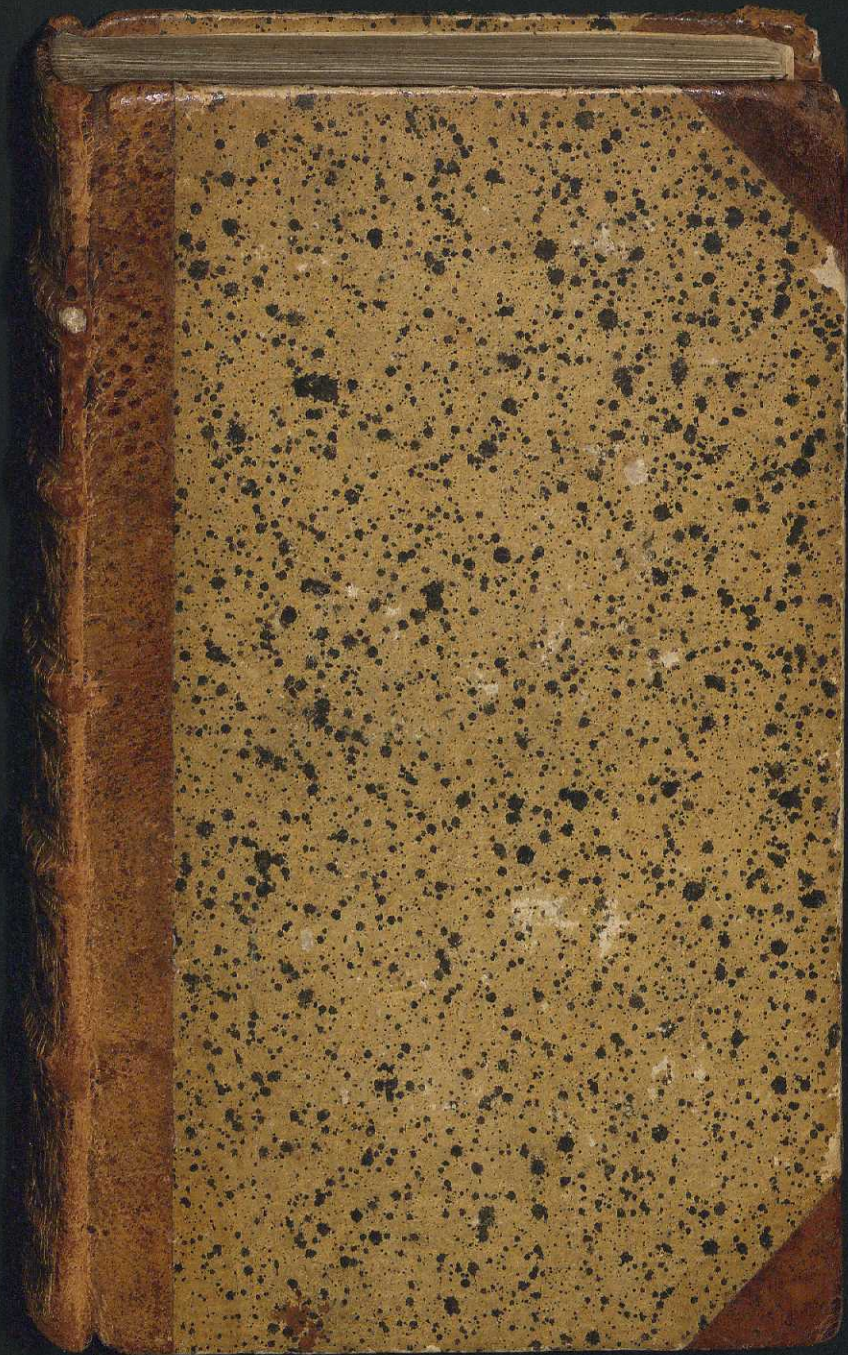

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

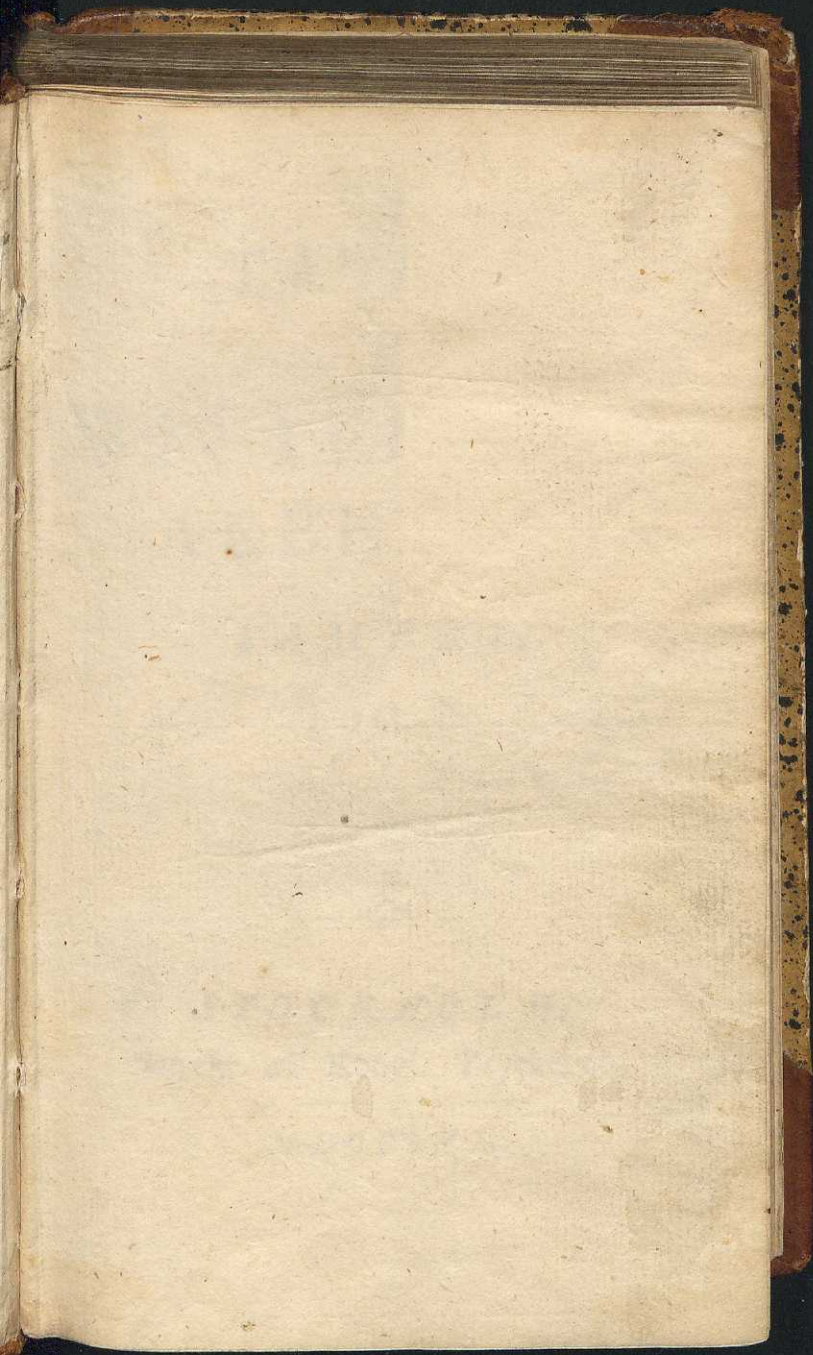

16. p.

Allmänna Sektionen

Estet.

OM
TANKAR
I
WITTERHETS-
ARBETEN.

SAMTAL.

TOM. I.

STOCKHOLM,
Tryckt uti Kongl. Tryckeriet;

MDCCLVI.

Imprimatur.
N. OELREICH.

Företal.

Tänka och tala äro naturliga gåfwor hos menniskan, som ingendera fulkomnas utan igenom öfning och underwisning. Barnen lära igenom öfningen at tala rent, men lära sedan i ungdomen igenom underwisning och konst at tala (eller skrifwa) rätt: Hwar med Grammatikan har at göra. Tankarna äro hos menniskan i barndomen efter det pund hwar ochen fått. Dock kommer mycket an på upfostran, at barn wänjas wid, at tänka på sig sielfwe, sina gerningar, och hwad som utwärtas förekommer. Sedan med tiltagande åren får man konsten til hielp, at lära ungdomen tänka rätt och förnuftigt: Hwilket bör hämtas af en fund Logika.

At det är nödigt, at en menniska lærer tala rätt och tänka förnuftigt, kan aldrig komma i twifwelsmål. Men det blifwer en annan fråga, om det är nyttigt, at en menniska lærer sig at tänka och tala wål och wackert, hwarom Rhetorikan handlar?

Swaret tyckes kunna hämtas ur hela naturen, där all ting arbeta på sin fågring, och likfom förlusta sig at af konsten uphielpas til möjeligaste fullkomlighet. Så är det en egenkap, som anstår en menniska likmätigt des naturen, at hon bör tänka rätt; men en prydnad som uphöjer des wäsende, at hon kan tänka wål och behagligt. Det är en artig jämförelse, som wi sedt på et ställe införd af Croufaz, emellan kroppens skicklighet i gång och siälens förmån i tänka och tala; och huru menniskan i bågge de-

larne öfwar sig icke altid för nödens och nyttans skul, utan stundom ock för ro skul. Därmed förstås egentligen den delen af Rhetorikan, som har affeende på orden, deras liud, sammanfättning och ordning, hwarigenom man will winna tycke och behag. Skulle man allena hålla sig wid denna, så torde dock medgifwas, at menniskan kan dâri öfwa en kunskap, som är des natur likmåtig och anständig, ehuru efter strånghet at taga, den icke så aldeles kan kallas nyttig. Men når denna delen lägges tilhopa med den andra Rhetorikans del, som handlar om meningen och tankarnas beskaffenhet i wåltalighets stycken; så upkommer en kunskap eller konst, som är nöjsam, men tillika nyttig. Här skiljer sig nu Logikan ifrån Rhetorikan, som bågge haf-

wa at låra menniskan tänka. Den förra underwifar huru tankar upkomma, den ena likfom af den andra födes, fins emellan jämföras, och huru förnuftet af dem til fanningens utletande gör riktiga flut. Däremot hörer til Rhetorikan, som äfwen är denna lilla tractatens ämne, at låra på hwad sätt en witterhets auctor må tilse, at des tankar åro icke allenast sanne och riktige, til hwilken pröfning han brukar Logikan såfom wärktyg; utan ock, som är des egit ändamål, at de måge tillika wara wackre och liuflige, och således åftadkomma den rörelse, intryck och behag som af dem fordras.

Om nyttan af denna Rhetoriska öfningen af menniskans tänkegåfwa, finner man utförligen handlat hos auctorer öfwer detta ämnet. Men til vår afhandling

hörer allenast sielfwa konsten eller läran om Rhetoriske tankars upfinnande och bruk. I gemen kan man föreställa sig, at något hwar lærer märka de oändliga tilfällen, där menniskorna wilja på et rörande och behagande sätt lockas eller likfom dragas, at finna hwad som lånder til deras gagn, upmuntran och nöje. Sådant bestyrkes af exempel i de äldre tider, där man ser hwad Rhetorikan förmått uträtta. De sednare tidens förfarenhet intyggar detsamma: och hos oss och wåre efterkommande lærer denna konsten icke allenast blifwa nyttig, utan kanske, för wår sinnes granlagenhet ikul, nödig. Ty wårt nu för tiden mera i allmänhet uplysta folk fördrager swårigen större wett och insikt hos den som will underrätta eller påminna oss om något; hwarföre

til detta ändamålet fordras, som på et annat ställe om Poëter fårskilt fagt är, at underwisingssättet beledfagas med mycken behaglighet, til at betaga den förtret man känner där af at låna sit lius af andra.

Italienaren Thefauro talar högt om denna Lårdoms öfningen. *Det är, säger han, et Gudafoster af vårt Snille, i alla tider af alla människor hållit i så stor aktning, at när det läses eller höres, blifwer det såsom något nytte underwärk, äfwen af de okunnige med största fägnad och förundran emottagit. Detta är gåfwan och skickligheten at kunna tala behagligt och sinnrikt; källan til alla qwicka tankar, wältalighetens och Skaldekonstens klaraste lius, lifsandarne i döda bokstafwen, borgerliga lefwerternes liusligaste krydda, mensklige förståndets yttersta försök och*

en gudomlighets lemning i människans själ. Ingen wältalighets åder flyter af så sött wain, som icke utan denna sötman är osaltadt och osmakligt: ingen blomma står så härlig på Parnassen, som icke är hämtad ur desse trögårdar: ingen föreställning af sådan styrka, at den ju icke, utan at här af skärpas, synes slö och krasilös: intet folkslag så wildt, så omenskligt, som icke wid åsikten af så liufliga Sirener upmuntras och förwandlar en mulen uppsyn i et gladt och leende ansikte: naturen, änglarne, Skaparen self, när han har at handla med människan, upträcker sina dolda och wigtigaste hemligheter med sinnrika ord eller Rhetoriska sinnebilder. Thefauro tillägger, huru som igenom denna Gudamakten icke allenast människorna lära tala med ängla-tungor; utan af des förtiusande kraft blifwa

Stumma ting talande, liflöse få lif; döde upwäckas; diur, växter, stockar och stenar få rörelse och skick at tala qwickt och sinnrikt med qwicka och sinnrika menniskor. I summa, säger han, alt ligger öfwer ända, som icke af denna konsten uplyftas.

Hwad är då under, at hela werlden fiker efter en sak, som är så hårlig och nöjsam? Hwem är som icke will tänka qwickt och sinnrikt? Alla menniskor tro sig kunna wara wåltalige, ty de mena ingen konst består i at tänka och tala. Detta är ock orfaken, hwarföre i ingen konst gifwes så många klåpare, som i denna. Och det som underligast är, at ingen skåmmes för sin okunnighet i en annan konst, som han icke af grunden lärdt; men i denna will ingen kännas wid någon brist; hwar och en will genast wara må-

ftare, och är mycket ömtålig wid den minsta påminnelse af någon annan. Likwål har denna konsten det gemensamt med alla de öfriga, at den fordrar sit eget snille, och måste läras igenom underwisning och öfning. I betraktande af sådant hafwa wissa måstare hos åtskilliga folkslag åtagit sig at underrätta sina Landsmän om denna Lärans grunder och rätta bruk. Aristoteles lärde Grekerna, Cicero och Quintilianus Latinerna; och i sednare tider hafwa Italianerne af Emanuel Thefauro hårit fått ännu ymnigare lius. Denne dråplige mannen tog sig Aristoteles til wägwisfare, och ledde sina låsare igenom de skönaste fält och iustigaste parker. På samma sätt fölgde Pere Bouhours i Frankrike Cicero på spåret, och wiste sina Landsmän wägen igenom dessa hårliga och an-

genåma orter. De hafwa förtient heder och tack hwar på sina ställen; men huru et sådant försök lyckas här, får man wäl höra. Åtminstone torde et allmänt upstånd och motskri wäckas hos et nytt slags folk, som ibland ofs uprunnit, och kallas med det ny-modiga namnet *Tänkare*. Desse hafwa icke lärdt något ämne af grunden eller til ändes, utan nöja sig med at sielfwe tänka ut alla saker, och förblifwa derföre i alla gerningar eller göremål o-skicklige. De rifwa i synnerhet åt sig witterhes studier, såsom sin rätta enskylda egendom; at därmed efter godtycke förfara: hwilka stycken de likwäl ännu borde nyttja under förmyndares inseende och förwaltning. Til befruktande är, at om denna Nation tager öfwerhand i wår stat, de torde blifwa flere som wilja tän-

ka wål, ån de som kunna göra wål. Men man må något wåga, om man ändå kan winna det åndamålet, at kunna gagna. Emot desse half-lårde få wål som den okunniga men tadelsiuka hopen, har jag ej annat försvar, ån at skiuta skulden ifrån mig på Bouhours, hwars handledning och method jag i detta arbetet nyttjat; åfwen som han i sin tractat kallad: *La maniere de bien penser dans les ouvrages d'esprit*, har hela wågen följt Ciceros och Quintiliani handledning, och i sielfwa underwisningsfåttet brukat den förras method.

För de öfrige mine Låfare, qwicke och sinnrike Snillen, samt rätta domare öfwer witterhetswårk, bör jag om mit upsåt och företagande gifwa följande förklaringar och uplysningar. Wid de anförde reglor och anmärk-

ningar öfwer Rhetoriska tankar, har jag lånt exempel endast ur Svenska skrifter. Hvilket skedd dels därför, at jag icke trodt mig åga nog skicklighet at gifwa utländske auctors tankar i en öfversättning sin fulla styrka och behag: Dels därför, at i samma afseende, som de nämde witterhets Lärare skrifwit hwar och en på sit modersmål, så har jag trodt mig måst kunna fågna mine Landsmän med de blomster, som wuxit på vår hemjord och blifwit plockade på våra egna fålt.

I min twifwelaktighet om lycka i dessa slags öfversättningar styrkes jag af hwad Bouhours på et annat ställe utur en Fransysk skribent anfördt. *Ce qu'il y a de plus délicat dans les pensées & dans les expressions des auteurs, qui ont écrit avec beaucoup de justesse (& de dé-*

licateffe) se perd quand on les veut mettre dans une autre langue. A peu près comme ces essences exquisés, dont le parfum subtile s'évapore quand on les verse d'un vase dans un autre. Om man må draga liknelsen längre, så kan man tänka hwad kraft sådane utwalde wåtkor måtte förlora, når de skola öfas ur det andra i et tredje kår. Hwilket ock betagit mig hopp om framgång i öfversättning af de exempel, där jag skolat lita på en annans öfversättning ifrån originalet. Hwad sielfwa exemplen af de ur Swenska witterhets arbeten tagne och här införde tankar angår, så torde en klarfynt och skarpfinnig Låfare kanske finna somlige icke så ricktigt til ämnet passade; eller ock, at de critiska anmärkningar jag wid somlige warit föranlåten at göra, icke åga sin fullkomliga

riktighet. Men hwad må mine i samtal införde personer sky före at erkänna sin menckliga ofullkomlighet, när Bouhours sielf icke undantager sina ifrån det at kunna i deras omdömen bedragas?

Til enskyllan för *Domer*, *Läsrik* och *Snillrik*, torde åfwen något gälla, den granlaga urskillning och eftertanka de haft af nöden, at ur de kringströdde Svenska skrifter framleta och tillämpa sina exempel. Wi hafwe släpt mödan til, säga de; en annan kan leda sig med wår lykta och hitta på hwad wi kanske förgåfwes efterfökt. Är sanningen swår at finna, må man dock icke tröttas wid at leta. Wi hafwe åtminstone däri haft wårt nöje och roligaste tidfördrif. Stockholm d. 4 Januarii

I 7 5 I.

OM

OM
TANKAR
I
WITTERHETS-
ARBETEN.

FÖRSTA SAMTALET.

NILLRIK och Läsrik råka-
des en gång på resan några
mil ifrån Stockholm. Bägge
årnade sig til hufwudstaden;
och ehuru den ene ej kände den andra,
hände dock, som ofta plågar ske på
resor, at de ingingo bekantskap, och
giorde hwarandra följe. Det war en
wacker sommar-afton, och de skugg-
rika skogsparken de igenomreste, loc-
kade dem som oftast at stiga ut och gå

långa stycken. Under refesällskapet kommo de at språka om åtskilliga saker, och ibland annat föll talet på den wecktals utkomne skriften, *Swenska Argus* kallad. Snillrik war få til sågandes nyfs utflugen och kommen i stora werlden: och hade ännu den hos sådant folk måst hårskande inbildningen, at når han nyfs lärdt något, trodde han sig weta mycket. Han förleddes af en naturlig qwickhet, at wåga fram med sit omdöme, och sade, at detta arbetet wore icke få synnerligt.

Synnerligt nog på Swenska sade Låsrik, och åfwen förträffligt. Gamle och nyare utlänningar, hwar i sin tid och på sin ort, tyckes icke hafwa gjort bättre.

Men *Sedoldrande Mercurius* i Swerige, sade Snillrik, år i mit tycke et wackert wårk: och wore jag nyfiken at weta er mening öfwer en skrift, som wid samma tid utkommit, och kallas *Samtal i de dödas Rike emellan den Sedoldrande Mercurius och den Swenska Argus*.

Jag tycker, swarade Låsrik, at auctoren til samma skrift haft någon läs-

ning, men icke nog, til at skönja, at hwad han skrifwit är trivialt, och en del ofmakligt. Han synes af de nämde auctorer fått tycke för deras skriffätt, och däraf lust at wisa sin qwickhet. Han har ej haft hwarken tilräcklig kunskap at wälja ämnen, ej heller nog grund, at tänka wäl i snille-wärk. Och är detta orsaken, hwarföre så många odugliga arbeten framkomma i dagsliuſet.

Snillrik och Låsrik fortſatte ſäledes reſan til ſtaden under roliga ſamtal, om orſakerna til den åregirighet, ſom regerar ſomliga, at ändtligen wilja bliſwa auctorer och utgiſwa något genom trycket: eller när förmåga fattas at taga af egit, at deras namn åtminſt one måtte blänka på någon öſwerfättning.

Snillrik blef alt mer och mer upmärksam, och begynte hos ſig öſwerwäga de meningar han haft om hwarjehanda snille-afwel. Han fann ſig behöfwa bättre grund och uplysning i detta ämne, och utbad ſig Låsriks wänſkap och närmare umgänge. När de kommo fram, för Låsrik in til ſin goda wän Domer, och bad Snillrik fågna ſig med des beſök dagen efter.

Låsrik bodde på landet; men när han någon gång kom til staden, plågade han gästa hos Domer, och war där alltid wälkommen. Nu war det något fent lidit på qwällen, och Domer gjorde i hast anstalt om en liten aftenmåltid. Tiden tilbragtes med inbördes wänskaps betygeller; och öfwer bordet berättade Låsrik om sit rese-följe med Snüllrik, och at han dagen därpå wäntade af honom besök.

Jag önskar gerna; at få wara den tredje i Ert fällskap, sade Domer, ty jag hörer med nöje talas om studier och wetenskaper.

Jag hade årnat bedja Er derom, swarade Låsrik; och är wifs på, at min rese-camrat, få wäl som jag, lærer skatta wår fällskaps-ro mindre, än den nytta wi af Er insikt och uplysning kunne hämta.

Så skildes desse wänner åt, och Låsrik gick til sit anwista rum at hwila.

ANDRA SAMTALET.

OM morgonen kom Domer in til sin wån, at se huru han mädde, och fann at Snillrik redan sig hos honom instålt. Det war berömligt hos denne, at fast han trodde sig weta mycket, war han dock begårig at låra något mera. Wälkommen Domer, sade hans gåst, och sedan han bedt honom sitta ned, anmålte han Snillrik at blifwa ågare af hans förtroende och wånskap.

Dåpå begyntes åter samtale om al-
lehandas snille-wärk, och då frågan up-
kom, om sättet at i dem tänka wål,
yttrade sig Domer således: När någon
sak förekommer, som antingen stad-
nar inom wår inbildning, eller ock
skall igenom talet utföras, döme wi
om densamma efter de skål, som wårt
förnuft gifwer. Är det sundt, så blif-
wa wåre slut riktige; men i annat
fall oriktige. Desse förnufts slut äro
alt ämne til wåra tankar och wårt tal.
Sått förut, at förnuftet dömer rick-

tigt, så blifwa våra tankar eller tal begripligt och öfvertygande. Sådane tanke-ämnen äro grunden och likfom sielfwa kroppen i vårt tal. Men tienliga ord, wackra meningar och figurer äro sielfwa kroppens kläder och prydnad. Då man nu i snille-wärk, jämte andras lärande och öfvertygande, påfyftar at röra och behaga; så ankommer det, på hwad fått man sina tankar famlar och framställer.

Hår föll Snillrik in, och sade: tanke, är et mångtydigt ord, och har hwar låra sit tänkefätt. Til exempel i Politicis: jag har hört huru en stor Herre en gång framträdde i en offentlig sammankomst, och sade sig *wara glad, at han allmänneligen fick wisa så wäl sit upförande, som tänkefätt.*

Domer tillade hwad en historicus säger om de gamla Nordens Inwånare: *Fäst de begynte upbruka jorden och skaffa sig föda; wille de dock icke för ewärdliga tider fästa sig här. Det war aldrig de äldsta flyttningars, mycket mindre de Nordiskas tänkefätt.* Och samma auctor talar om på et annat ställe, huru hwar och en tid har sina härskande tänkefätt.

Låsrik anmärkte huru som Rollin tyckes förwilla sig, då han på et ställe fäfter ibland ord och figurer, tankar såsom prydnader i et tal: och på et annat ställe gör tankarna til grunden därpå.

Ware härmed huru det will, sade Domer, så betrakte wi här tankar som flyta in i snille-wärk och göra dem behagliga. I sådana plågar man wara måst bekymrad om orden; Men jag påminner mig at Quintilianus något här om anförer. Låt oss gå in, sade han, i min bok-kammare, så kunna wi hafwa denne och flere andra böcker til hands. De gingo dit och så slog han up det stället. "Orden äro endast för sakernas skull: de äro ej til annat
 " ärnade, än at å daga lägga, eller i
 " det högsta at taga, til at utsmicka
 " våra tankar. De måst utwalde och
 " lysande talesätt, om de icke åga full
 " mening, böra ej annorlunda anses,
 " än et tomt och föraktligt liud, som
 " är wårdt at le åt. Däremot bör man
 " gifwa akt på tankar och förnuftiga
 " skäl, såstån de wisa sig utan all prydn
 " ning; emedan sanningen i sig sielf,

“ på hwad fått den framtes, är alltid
 “ i värde. Med et ord: så bör en
 “ (orator) auctor wara sorgfällig om
 “ orden, men fåsta sin förnämsta akt-
 “ samhet på fakerna”.

At nu vidare tala om tänkesätt, få
 plåga en del snillen hafwa det alt för
 kårt och stumpigt. Si här talar Rollin
 om sådant, som i Qvintiliani tid hade
 i Rom öfwerhanden. Han skyller Se-
 neca före at hafwa infört det sättet, och
 wisar huru Senecas tankar äro för myc-
 ket ihopträngde och liksom upstäplade.
 Et slags spitsighet sluter nästan hwar
 mening, och igenom denna tankarnes
 söndring blifwer skrifarten altför ihop-
 dragen och hoppande.

I detta, sade Låsrik, har Rollin följt
 Pere Bouhours anmärkningar: och skul-
 le jag undra, om denne sådt låsa *Adal-
 riks och Götbildas äfwenlyr*, huru han
 funnit den skrifarten.

Jag kan ej just weta, swarade Do-
 mer, men de slags tankar wi nu om-
 tale, kallar Rollin här glimmande, och
 säger dem bestå i et kårt, håftigt och
 lysande sätt at tala; och äro de måst
 behaglige af en wils snilles spitsighet;
 men

men at denna wisar sig och rörer medelst en driftig nyhet och en qwickmen icke allmän ordning. Jag lemna därhån, om icke denna beskrifningen på snille - spitlighet (pointe d'esprit) är för widsträckt och bör lämpas til alt hwad som kan heta wål och wackert tänkt. Hwad man om detta tänkesått må döma, kan tagas af Quintiliano, som här anföres. "At nämna ligen sådana tankar åro som ögonen i et tal; men ögonen böra icke wara spridde kring hela kroppen. Där slike tankar åro för mycket, förqwåfwa de hwarandra, likfom tråd, som åro för tått planterade. En som är sorgfällig at samla sådana tankar, blifwer söga granlaga i ur-skiljandet och walet; och sker icke annars, än at man i en sådan myckenhet finner en hop, som åro kal-
 "le, barnlige och löjelige". För öfrigt kan jag ej annat än bifalla Rol-
 lins mening om detta tänkesått, at det är otienligt i orationer och i wärk af större widd; emedan estertanken öfwerhopas, och ledsnar af det hon icke hinner följa med. Baco Verulam har

anmärkt huru medelmåttige snillen plåga tycka om detta tankefått; men at det med råtta förkastas af dem som åga et grundligt omdöme.

Snillrik fader: På samma sätt, som då man ginge i en wacker ång at spatsera, skulle en snart ledna om den samma wore aldeles öfwerhöldt bara med blomster. Naturen leker liksom i omskiftelse af gräs och små telningar ibland blomstren; och menniskan förnöjer sig måst at en naturlig fågring. Men om detta tankefått i så måtto förkastas, må dock wåre skalder fågna sig, at det behåller sit wårde i små skrifter, såsom Epigrammer och dylikt; af hwilka hela fågringen oftast består i deras slut med et spitsigt infall.

Rått fader Damer, men förr än wi tale om dessa stycken, förekommer et fått at tänka, som är emot det wi nu beskrifwit, stridande. Det består däri, når en auctor igenom för mycket omfwep och alt för långa meningar gör sit arbete tröttsamt: eller til sin afhandling drager liksom wid håret, saker, som icke höra dit; och utwidgar sina

tankar til ämnen, som i första afsikten synas kräfva hela stora värk (*a*).

Låsrik sade: af detta slaget synes en Parentation vara, som auctoren kallar: *Tankar om jorden och människan: om Helwete och Himmelen.* Och håller jag före, at detta tänkesätt är måst obehagligt i snillewärk.

Det är i sig sielf obehagligt; swarade Domer; men härflyter det af förwillelse och oredighet i förståndet, är det aldeles odrägligt. Här af kommer mörkhet eller aldeles misckmask i tankar, som wi sedan få omtala.

Hårtill lade Låsrik ännu et annat tänkesätt, som han kallade ensidigt och underligt: och tyckes komma af en wifs årelyftnad, at vara ensam om sin mening. Så kunde icke den Franske Scarron finna sig i Virgilii förträffliga hieltedikt, utan klädde om honom och wille där af göra åtlöje. Det kunde anstå honom, som war sielf så löjelig, at man sade om honom i en grafskrift:

(*a*) Baco Verulam Lib. I. de aug. scient. har anmärkt hwaraf denna ymnigheten eller så kallade yppigheten i tal och skrifter härflyter.

Venerat ad stygias Scaro facetus aquas :
Solvuntur risu moestissima turba silen-
tum.

Hår föll Snillrik in, och sade, at i detta har den Danske auctoren til Peder Pårs resa, warit mycket lycklig at håрма Scaron.

Af sådant besynnerligt tänkesätt, sade Låsrik, hafwe wi exempel i en Swensk skrift, kallad : *Tankar om Läfskrifter öfwer de döda; samt åminnelse af Irene*. Hwarest auctoren håller före, at man ej bör nämna den döda wid namn, når man will berömma hans dygder.

På de tfättet, sade Snillrik, lär också åminnelsen af Irene stadna i auctorens minne allena. Irene dör, och glömmes snart at hon warit til: ingen bryr sig heller om, at håрма hennes wandel, når ingen wet hwem hon war.

Det år så, sade Låsrik, och påminner jag mig, at denna synnerliga mening likfom med flit förlägges i en förut tryckt skrift, som heter: *Tankar om Skaldekonstens nytta i et wäl inrättat Land*. Där wises huru hiel-tars eller andre dygdige perfoners åre-

minne efter döden må af Skalder up-
teknas, och tiena efterkommande til
upmuntran, at göra sig sådant beröm
wärdige.

Domer wille vidare fullfölja hwad
han påbegynt at tala om tankar, som
löpa in i witra arbeten, när Snillrik
stod up, och ursåktade sig, at han ej
långre kunde nyttia et så angenämt
sällskap: Men förbehölt sig den för-
mån, at en annan gång få igån hwad
han nu nödgades umbåra. Låsrik frå-
gade, om han dagen efter wille resa
ut med honom på landet, dit han
redan öfwertalt sin wån Domer at göra
följe. Han sade at han där hade en
samling af Swenska auctorer, utur hwil-
ka han åtskillige ställen sig til minnes
anmärkt; hwilket kunde tiena til gagn
och uplysning i det ämne de börjat
omtala.

Snillrik tackade, och sade at han
med nöje emottog det tilbudet; och
så kommo de öfwerens, at om mor-
gonen derpå råkas och göra sällskap.

TREDIE SAMTALET.

DESSE tre wänner kommo nu til Låsriks landgods och gingo eftermiddagen ned i trågårdén, dit åfwen Låsrik utur sit bibliothek låt hãmta de famlingar han igenom hwarjehanda läsning hopdragit. De satte sig i lufthuset, och wille nu Snillrik wisa, at han ock lårdt fåga sin mening om auctors tankar. Jag tycker, sade han, at det år alt för wål fagt om Schyterna: *Okunnighet om Laster hade hos dem större wårkan, ån hos Grekerna kundskapen om Dygd.*

Jag wet icke, sade Låsrik, om denna öfwerfåttning år båttré, ån den en annan auctor giordt. *Hos wåre Nordiska Nationer, fåger han, har elaka seders okunnighet mera til deras dygd förmått, ån hos Grekerna wetenskaper och lårdom.*

Domer sade: Jag får icke mera lius af den ena ån den andra uttolknigen, om Trogi Pompeji mening. I den förra år icke utmårkt, hwartil kund-

skapen om dygd hos Grekerna hade större värkan, än okunnigheten om laster hos Schyterna. Men af den fednare kan slutas, at meningen lærer wara, til dygden. Tanken är i sig sielf af det slaget, som i första åsikten förblindar med sken af fanning; men wid närmare eftersinnande finnes hon dår icke. Ty af intet kommer intet, och af okunnighet om laster kommer nödwändigt mindre värkan til dygd, än af wetenskaper och lärdom, som innesfatta låran om dygden. Jag will snarare tro, at lasters okunnighet förnär aldeles ingen ting til dygdens utöfwande, efter som i det som icke är wärkande finnes ej tilräcklig grund til något som wärkligen skal ske.

Det tyckes hafwa sin riktighet, fadde Snillrik; men imedlertid är tanken rätt lycklig och wacker, och jag kan icke afstå at högt värdera den samma.

Jag åter, swarade Domer, kan icke värdera det högt, som icke har fanning i sig. Låt oss se huru Pere Bouhours hårom talar. Jag tog med mig hans lilla tractat om tänkesätt (b): han

(b) La maniere de bien penser dans les ouvrages d'esprit.

fåger här : “ Sanningen är den för-
 “ nåmsta beskaffenhet och likfom grun-
 “ den til tankar. De wackrafte åro
 “ felaktige , eller snarare de som ta-
 “ gas för wackra , och som synas få
 “ wara , åro i sielfwa wårket icke få-
 “ dane , om denna grunden dem fat-
 “ tas”.

Hår blef Snillrik åfwen som Philante
 hos Bouhours , nyfiken at weta , hwad
 egenteligen wore en fann tanke , och
 frågade , hwari den dår fanningen män-
 de bestå , utom hwilken alt hwad man
 tänker är få ofullkomligt och wanskap-
 ligt.

Domer låste up utur P. Bouhours.
 “ Tankarne åro bilder af tingen , åf-
 “ wen som orden åro bilder af tan-
 “ karne ; och at tånka , i allmänhet
 “ at tala , är at göra hos sig sielf mål-
 “ ningen af någon inbillad eller wårk-
 “ lig sak. Nu åro bilder och mål-
 “ ningar icke fanne , utan få wida de
 “ åro liknande : och åfwen få år en
 “ tanke fann , når den upriktigt före-
 “ ställer tingen : men år falsk , når den
 “ wifar dem annorlunda ån de i sig
 “ sielfwa åro”.

På det fättet, sade Snillrik, blifwa icke många tankar riktige. Wäre bästa Skaldet och andre auctorer blanda det som är falskt och ofant i sina tankar, och sådant gör ofta därpå hela fägningen. Wi se ju, at det som måst behagar i qwicka snille - arbeten, flyter gemenligen af dikter, equivoker och hyperboler, som där brukas: och hwad åro desse annat än idel ofanningar.

Låt oss icke förwilla oss, sade Domer: Bouhours uttyder detta: "Alt hwad synes falskt är icke sådant; och det är stor skilnad emellan det som är diktat och det som är falskt. Det ena hårmär och på wift sätt fullkomnar naturen: det andre skåmmer aldeles och förstör henne". Bouhours säger vidare: "I sanning har fabelwerlden, som är Poëternas werld, ingen ting wåfendtligt i sig sjelf. Parnassen, Apollo, Muserna med hästen Pegasus, åro icke annat än behagliga spöckerier. Men när denna systemen är en gång antagen, så blifwer alt hwad man i samma systemens widd diktar, ibland de lärda

“ icke tagit för något falskt: i synner-
 “ het når dikten är fanningslik, och
 “ at hon döljer någon fanning i sig”.

I Fablen, til exempel, fortfor Domer, så diktas, at Jätten Atlas upbår himlen på sina axlar; hwarmed förstods et bärg af samma namn, som räckte up til skyn och tycktes liksom stöddja under himlen. Detta låter höra sig och har sken af fanning: så at ingen stöter sig deraf, når det om en wifs Herre såges, då han tilträdde et högt ämbete: *Denne Atlas stiger nu främst under regerings-bördan.* “ Afwen
 “ så”, säger Bouhours, “ når wi läse
 “ i Homerus, at böne-gudinnorna äro
 “ halte och lytte, förwillar det ofs
 “ icke; ty wi tänke strax efter, at
 “ bönen har i sig sielf något nedrigt, och
 “ at det icke går så fort at bedja,
 “ som at befalla. Hwaraf anledning är
 “ tagen at säga, at befallningar äro
 “ kårte och at böner äro länge. Man
 “ hade dertil kunnat lägga, at de för-
 “ re äro stälte och högdragne, och
 “ desse ödmuige och krypande”.

På lika sätt, sade Snillrik, har Fablen om Paridis äple gifwit en auctor

i Skalde-tankar anledning til en artig jämförelle. Han säger: *Wårt Riks-åple, som har varit så swårt Twedrågts-åple, som nånsin et Eridis åple, är til et Endrågts-åple förwandlat.*

Jag finner icke en jämförelle artig, swarade Domer, som har i sig så mycken ofanning. Ty at taga Riksåplet, som är insigne, och därmed mena et Rike; sätta detta emot Eridis åple, är först falskt i anseende til fablen. Sedan är ock lika falskt, at det kunde blifwa et Endrågts-åple, efter som sådant icke gifwes hwarken i naturen eller i fablerna. Alt hwad man håmtar utur hedninga-låran och fablerna, bör behållas i sin inom fabel-systemen antagna betydning. Det tages då för sant, efter som tiden och allmänt bruk det stadgat; men blifwer falskt, så snart det til en annan bemärkelse förändras. Til exempel: Apollo är sielfwa Wishets-Guden, men når en wiss auctor talar om vår allernådigste Konung, såsom då warande Arffurste och Academie Cantsler, nöjer han sig icke med at kalla honom Apollo, utan tillägger: *Jag må säga långt mera än*

Apollo. För min del tycker jag at han fåger härmed mindre, når han med en falsk tillägning likfom kullkastar den rätta tanken.

Låsrik sade: åfwen så gör en annan en beskrifning af kärleken och säger:

Et Helwete så mycket mera grusligt,
Som glömskans flod ej finnes där.
I hwilken tanke fanningen efter fabel-
läran saknas, ty Lethe strömmen war
en ibland de diktade saker, som gjorde
de dödas rike grusligt. Jag må icke nämna om, når dylikt händer af
blott okunnighet om fabel-systemen;
som synes varit orsaken därtill, at en
annan auctor i en stycketals utgifwen
skrift, på et ställe flere gånger talar
om *Gudinnan Phoebus*. Åfwen så will
en annan beskrifwa sin swära och be-
dröftiga lefnad, och säger: *at döds-
gudinnorna skurit af nöjets guldråd,
och Cloto gifwit en tung med bly be-
weswad slända*. Hwilket år at dikta
en ny fabelsysteme, som ingaledes i
wår tid låter gillas och antagas. Det
wore altså rådeligast, om slike aucto-
rer höllo sig wid den gamla, så framt

de ändtligen skola betiena sig af slika påfund.

Så gjorde Spegel, sade Domer vidare, när han talar om sina försök i Skaldekonsten. *Man wet, säger han, at jag ej af förmåtenhet begårer kora Phæbi wagn; fast jag af förwetenhet wil lära spela på hans luta.*

Jag kommer härwid ihog, sade Läsrik, huru fast många af våra auctorer glömma bort all fanning och fanningslikhet, när de tala om Lyckan. Hedningarne gjorde henne til en gudinna, hwilken styrde all ting, som tillfälligt wis i werlden hände, och hwartil efter deras mening antingen aldeles ingen orsak gafs, eller ock at en sådan orsak war dem förborgad. Detta är hwad wi kalla öde, och behåller Frese härom råtta meningen när han talar om werldens wancklighet.

Sådan är werldens art, sed, skick
och swiklige Lycka,
Somlige lida förtryck, och somlige
andre förtrycka.

Jag minnes åfwen en annan tanke, som jag tycker är til denna meningen

om Lyckan rått lampa. Låsrík slog
up i sin samling.

Dår fins et wist slags folk, wid hwil-
kas föde-tima,

En blid planete-strål för waggan ly-
fer op :

Til deras upkomst kan sig likt och
olikt rima,

Dem skiussar Lyckan fram, och det
i fullt galop.

Af denna meningen om Lyckans el-
ker ödets underlighet och fällsamma
styrelse, kom sedan at Hedningarne
dyrkade henne i alla deras företagande.
De sade " at hennes gåfwor woro al-
" drig rättskaffens: hon roar sig at
" det onda ofs händer; hon tål icke
" dygden belönas; och har sin lust af,
" at uphöja de sämsta menniskor til
" största heder i werlden".

Domer sade: om slikt talar Bouhours:
" at det är sant och riktigt i Hedning-
" systemen; men ingen ting är falskare
" i vår Christna lära, som ej wet af
" annan lycka än försynen, och som
" förkastar Gudinnan Lycka, såsom et
" diktat spökeri".

Bruket och wanan har likwäl ibland

öfs infördt, at wåre auctorer tala om Lyckan, såsom en person, den där styrer all ting. Det såges huru hon förer en människa på högden af sit hiul: huru hon är blind och låter en annan stapla på sin wåg: huru hon leder en annan och förer honom med sig i en flygande wind. Sådant såger Bouhours kan tålas i en Skaldedikt, eller i et arbete där snillet leker; och behåller då sanningen efter fabelfystemen.

Såsom til exempel, sade Snillrik, i Tragedien, hwarest Cleopatra talar om sig sielf:

Min lycka har med mig rätt ofta så-
leds lekt,

Och alltid slagit wårst, sen hon som
måst mig smekt.

Når hon mig kyssa låst, så har hon
altid bitit,

Och når hon råckt mig hand, så
har hon klöft och slitit.

Jag finner icke, sade Domer, at denna tanken kommer öfwerens med fabelfystemen; åtminstone påminner jag mig icke, at Lyckan någonstads är ifrån gudinna til willdiur omskapad: icke heller at någon person, som haft hän-

der, klöft och bitit: det må nu wara huru det wil, men i alfwarlämna skrifter såles icke sådant lekwärk, och ännu mindre i gudeliga böcker, predikningar eller betraktelser.

Wi tale om lyckan, sade Låsrik, men hwad synes Er om denne tanken, som i et alfwarlämt ämne wid et högtidligt tillfälle framkom. Auctoren talar om en, *som stoppat Saduceiska munnar, hwilka icke trodde upståndelsen för Sweriges nedjordade lycka.*

Jag tycker, sade Snillrik, at densamma hade rätt så gerna kunnat stoppa munnen til på denna auctor, när han icke bättre tänkte.

Sakta, sade Dömer; det är alt nog, at wi med skäl kunne säga, at detta talesfätt utur Evangeliske Historien, har gifwit auctoren anledning at falla in i en ganska falsk tanke. Ty om ock Lyckan skaldwis skulle kunna sägas dö; kan där af aldrig lämpeligen följa, at hon skulle upstå: och åfwen så litet någon gifwas, som den upståndelse-läran icke trodde.

Hos Holmström har jag märkt, huru han wilst handterar Lyckan som et

diktat spökeri. Han talar om Konung
Carl XII. och säger :

Låt Lyckan räkna sig för lycka och
för åra,

Når hon uträtta kan hwad Kongen
wil begära.

Hwilken tanke han förut brukat i des
parentation öfwer Drottning Ulrica
Eleonora 1693, där han i önskan för
Printsen bland annat säger.

Låt honom Sweriges Thron liksom
hans Fader pryda,

Låt lyckan räkna sig för lycka honom
lyda.

Jag kommer härwid ihog, fortfar
Domer, huru en del af våra Skalder,
tala om Himlen i ställe för Lyckan. De
såga en wred, en oblid himmel har
gjordt det. De åkalla öfwen Himlen
såsom en wärkande gudomlighet i de-
ras gårningar, och skiuta sig i des be-
hag. Detta kan fördragas i snillelek,
och så länge auctoren behåller sannings-
likheten efter dikter och fabel-låran.
Men hwarföre Gudomlige försynen i
alfwarfamma wärk skal tackas under
Himlens namn, ser jag icke. I et Tal
på dåwarande Arfförstens, wår nu re-

gerande allernådigste Konungs födelsedag, brukar auctoren hela wågen at åkalla Himlen, och tacka Himlen för sin gåfwa: kwilket jag håller för wara otienligt för en som wördar förfynens styrelse, och som bör tacka himlens och jordens Gud för sina gåfwor.

Exempel på, huru detta åfwen kan föda oriktiga och emot all fannings likhet stridande tankar af sig, har jag anmärkt, när en auctor diktat, at Swea i sit betrykta tilstånd anropar Himlen, och beder honom om friden. Hwarpå auctoren säger: *at Han, (Himlen) röres af detta tal, och ur en liuser sky, i den han sitter, säger: gå wisbet, &c.*

At ännu widare tala om fabellsystemen, sade Låsrik, så hafwa wåre fordrne skalder mycket betient sig af de gamle Hedningars dikter om Gudar och Gudinnor, och fablerna om allahanda tings förwandling. Den så kallade Lucidor eller Lasse Johanson har dem altid med i spelet. Jag erindrar mig åfwen huru som Eldh i en brudskrift upräknat alla Gudar och Gudinnor, som någonsin fablen diktat. Men

det år at märka, at det war hans barnalek i elfte året; och sådant urfåktas icke hos moget folk, som wilja skryta med sögo läsning.

Med alt detta tror jag, sade Låserik vidare, det et utur fabelsystemen diktat sått at tala om då warande vår Cron-Printfessa, nu mera vår allernädigsta Drottning, lærer af Er icke kunna förkastas. Auctoren införer et samtal emellan Mars och Venus, då Gudinnan kommer at tala om Cron-Printfessan, och säger:

Ut Deus, ipse velis cui vel te jun-
gere Mavors:

Nec fateor, post me, te dignior ulla
teneret.

Digna vel æquoreis mecum confur-
gere ab undis,

Digna vehi curru & nostra confidere
concha.

Huic omnes natura suos en prodiga
cultus

Addidit. Huic omnes Pallas Trito-
nica dotes,

Ac veneres etiam ipsa meas. Quin
Phœbus in illo,

Ingenium, sexu, rarum multaque
politum

Arte dedit, mentem totoque Helicone replevit.

För mig är eljest icke lätt at fåga om auctoren i denna, eller en fednare oration på Swenska warit lykligare, då han i bägge brukar samma dikt om Gudarnes möte och samtal. Men detta torde således kunna uttolkas: *Du skulle, Mars, såsom en Gud, wäl wilja förbinda dig med Henne: och jag tilstår, at näst mig wore ingen wärdigare. Hon borde wara af lika högt ursprung som jag, och är wärd at sitta på min snöcke-wagn. Naturen har gifwit henne all sin prydnad: Pallas har lemnat henne alla sina gåfwor, och af mig har hon fått alla behagligheter. Phæbus sielf har i henne satt et sällsynt och med mycken konst upbrukat wett, och upfyllt hennes förstånd med alla wetskaper.*

Jag fåger om denna, fæde Domer; som Bouhours fåger om en annan tanke, at den är ganska lycklig: och som den är alltråd på Parnassen, efter de reglor som til en dikt föreskrifwes, så åger hon ock i sig all den sanning hon någonsin kan hafwa. Fabel-systemen

förtager hwad desse slags tankar hafwa falskt i sig; och det är tillåtit, ja åfwen hederligt för en skald, at på så qwickt fått bruka ofanning til at säga det som är fant.

Jag har icke utan förundran anmärkt, huru Stiernhielm warit så af fabel-systemen intagen, at han på et ställe blandar tanken om Gud ihop med diktade Gudomligheter. Han talar om Gud, och säger:

Then regn och folkskin har i händer,

Och råder öfwer Jupiter:

Then Phœbi klarhets måstar är,

Wår brist i ymnighet han wänder.

Wid närmare efterfinnande har jag dock trodt detta böra lämpas in på stiernan Jupiter och på solen, ehuru jag tilstår mig ej hafwa funnit här full anledning til den meningen. Fast mindre kan jag finna mig i det, som af somliga brukas, at efter Hedningarnes dicker och på deras fått nämna och åkalla Jofur, då de wända sina tankar och tal til Herren wår Gud.

Låsråk sade: I en Fabel, som fått sit rum ibland Sorge-qwåden, säger en annan om en som dödde:

Gudarna, dem han ståds tiente,
 Honom då sin ro förlånte
 Och en ewig glädie gaf.

En Fransk auctor anmärker huru vår tids Poëter hämta tankar utur de gamlas fabel-systeme och komma icke ihog huru sådant må sammanrima sig med den uppenbarade Guds kännedom wi åge. De hafwa icke, säger han, nog styrka, at undfly de gamlas gudalära, icke heller nog skicklighet at wäl nyttia det hon kunde bibringa. De förstå icke at taga någon nytta af de gamlas dikter, icke heller at rätt bruka våra sanningar. Det är en tråaktig eller alt för iwungen imitation, som hos oss framföder otienliga Skalde-wärk: och den blandningen som göres af gammalt och nytt plägar alt för illa lyckas. Han tillägger, hurusom alt är förändrat; Gudaldran, Naturkunnigheten, Politikan, Sederna, Smaken, och Bruket: alt sådant måste göra en ändring i våra poetiska dikter. Men våre Skalder jämkä sina värk efter de gamlas, och lämpa sina ämnen efter saker som tiden har ändrat; hwarigenom de blifwa wanskaplige och således obehaglige. Där-

*emot om en Homerus nu lesde, skulle
hangöra förträfflige Skalde-arbeten, och
wål weta at låmpa sit tänkesätt efter
tiden i hwilken han skulle skrifwa.*

Et stort och högt snille ibland wåra,
som wida öfwer gick de gamla i Him-
lens beskådande, wifade åfwen wid et
tilfälle, at han war lika långt ifrån dem
skild i Himmelska tankar. Han talar
om de Grekiske och Latinske Skalders
Gudalåra, som af wåra hårmās och
mifsbrukas.

Låt wara at af dem man något godt
har lärdt,

Och skaldekonst hos dem til högsta
wärde hunnit,

At Maro med Homer och Naso läf-
ord wunnit,

At de ha låmnat oss det som är nå-
got wårdt.

Dock tror jag mycket år oss Christne
helt otienligt,

Och med wår låras grund aldeles
icke enligt.

Wi kunne ju ändå, som man exem-
pel har,

Wår Swenska skaldekonst som Christ-
ne christligt skrifwa,

Och Guda-skaran all på båten ricktigt
gifwa

Åt Charon; at han dem med sig til
Stygen tar.

Utur vår Bibliiska Historia hämtar
C. Eldh en wacker tanke, då han ta-
lar om högmod och fåger:

Förgånglighetens Barn, som Edre
sinnen fästa

Wid jordens flyttie-frögd och tidens
wäxel-lopp:

I slån ur hägen bort det högsta och
det bästa,

Och ån et Babels torn mot högden
refen opp.

Men låt oss gå vidare, sade Domer:

“ Utom sielfwa dikten, så bör sannin-
“ gen finnas åfwen så wäl i werfer, som
“ i profa. Därigenom betages likwål
“ icke poësten de synnerlige och för-
“ tråfflige tankar, som skilja henne ifrån
“ den aldrasförmåsta och höga stilen
“ i profa. Härmed förstås allenast, at
“ Poëter aldrig måge förstöra wäsent-
“ ligheten af sakerna, då de wilja dem
“ uphöja och utsmycka”.

Om så år, sade Snillrik, kan man
med skål twisla om sanningen finnes i
en

en tanke, som jag minnes mig hafwa sedt på et ställe. Där talas om olyckliga slaget wid Pultava, då Poeten utbrister:

Här afgrunds grymhet sig med tro-
löshet förente:

Förfynen wille få, fast Carol annat
mente.

Öfwer hwilken tanke jag tycker Bouhours skulle hafwa giordt samma anmärkningar, som han här giordt öfwer Lucani bekanta och berömda vers:

Victrix causa Diis placuit, sed victa
Catoni.

Efter Er granlagenhet, sade Snillrik til Domer, lärer icke heller den tanken vara riktig, som en Poët säger wid Konung Carl XI:tes död. *At sol och måne woro nu nedergångne: och om nordstiernan icke lyst, skulle wid midnagsstunden vara mörk natt.*

Domer sade: huru falskt detta är, faller genast i ögonen. Ty om sol och måne woro nedergångne, skulle dock vara mörkt fastän nordstiernan lyst aldriг så klart. Jag påminner mig en annan tanke af detta slaget, som finnes hos denna auctoren wid samma

på Domalders hydda, som war nu räm-
rik för den, hwars dregirighet hela werl-
den varit tilförene för trång.

Se här, fader Läsrik, en aldeles lika
tanke, öfwer Konung Carl XII. döds-
fall.

En natt, som store Carl lagt i en
liten graf.

Denne Konungen, fader Dömer, war
icke heller större til kroppen, än at
han kunde rymmas i en wanligen
stor graf. Med mera råtthet och fan-
ning brukar Holmström denna tanken,
då han talar om Konung Carl XII:te.

Hwars Kunga-thron är bytt i trån-
ger döde-kista:

Hwars hela rike är en liten mörker
graf.

Äfwen få yttrar en Skald Swea barns
sorg wid et annat dödstillfälle, då war
stora Drottning Ulrica Eleonora affom-
nade.

Wi darrand' nalkas til din graf med
kinder wåta,

At ewigt låfwa dig i döda mulden
din:

Wår suck skal genom sten sig trån-
ga til dig in;

Wi sku' alt stadigt gå ikring din graf
och gråta.

Det är likfom sanningen skulle göma
sig, fæde Låsrik, och wære bästa au-
ctorer gå henne stundom förbi. En
Skald talar om Maccabeiska Martyrin-
nan, och huru hon oförskräckt såg
sina söner pinas och dödas. Sift säger
hon: *Mån tro jag blef förfärad! Nej.*

- - - - - jag hördes ej pufta,
Fast mera tyktes mig thet skåde-
spel förlusta:

En annan talar om herdalefnadens
oskyldighet, då i samtal med Celadon
herdinnan Melicerta säger:

I kamp med ågg wi döma rätt,
Hwem mer är fast i stolen,
Sanct Niclas eller Mahomet
Jordklotet eller solen.

Och tyckes ej wara sanningslikt at
en enfaldig herdinna hade om dessa be-
niga frågor någon kunskap; fast min-
dre kunde komma at tänka på at där-
om fälla sit omdöme.

Så minnes jag ock en nog falsk tan-
ke, fæde Snillrik: En Skald talar om
Patriarchen Abrahams modighet at hån-
nas den tidens wäld, och säger: *at Pa-*

riarchen och lärt se en blottad wärja.
 Det är owist om man brukade wärjor
 i hans tid; men det är wist at Patriar-
 chen icke kunde skryta med fäkte-
 konsten.

Låsrik slog up sin famling, si här,
 sade han, åro någre ställen, som jag
 anmärkt, i hwilka fanningen ej kan
 igenfinnas; åtminstone är hon mig för-
 borgad. En auctor talar om Konung
 Gustafs tapperhet, och säger: Liksom
 når solen skiner efter mulit och gifwer
 nytt lif;

Så steg det Hiertat up når allas lä-
 go döfde.

Auctoren torde mena, at Konun-
 gens hierta liksom håfde och utwid-
 gade sig, som det plågar ske wid nå-
 gon håttig sinnets rörelse til modighet.

För min del, sade Domer, kan jag
 aldrig tillägga en auctor någon annan
 mening, ån den orden innebåra: och
 finner här så mycket större swårighet
 dårtill, som auctor utmärker sielfwa
 sättet til hiertats upstigande, hwilket til
 at betekna en sådan defs rörelse icke
 synes falla lämpeligt: utom det, at so-
 len ofta skiner efter mulit, ån skönt hon

då icke upftiger, eller rättare efter vårt allmänna talefätt, upgår.

Men när wi här nämne om hiertat, sade Låsrik, så faller mig in en tanke, som en annan auctor har i en grafiskrift öfwer en Matrona. Han säger: Sedan hon fick weta utaf physiologia, at människans hierta är trekantigt: Då slöt hon, at den cirkelrunda werlden intet kunde upfyllat eller förnöjat: Ty en cirkel kan ju intet fylla up en triangel, thet hade hon läsit i geometria. Therföre gick hon til Theologiam, och ther fant hon then trefaldige Enigheten, som kunde upfylla alla hennes treuddiga hiertas winklar och wrår. Här förekomma nästan så många ofanningar som tankar, och desutan år icke fanningslikt, at Matronan hämtat någon kundskap utur de nämde wetenskaper, när auctoren icke förut talt om, at hon studerat, eller giordt henne känd af lärdom.

Si här, sade Domer, min Lårefader har anmärkt just samma tanke, om trekantige hiertat och den runda werlden: Han slog up stället och wisade huru Bouhours sätter denna tanken ibland dem som slått intet duga.

En annan, fide Låsrik, talar om Konung Carl XII. och säger: *Hans stora hierta war af hieltemod så intagit, at kärleken där ej fik rum. Men wi nämde nys om hiertat i jämförelse med solen, och därwid årindrar jag mig, huru som Columbus kallar hiertat en sol, som skickar sina strålar åstad, at värma bela den andra kroppen.*

Domer fide: detta är en metaphora, hwilken figur mycket brukas i Snillewärk, och är ej annat än et slags be- drågeri, hwarmed en auctor framställer en sak under främmande namn. Alt hwad som är figurerat, är därför icke strax falskt, och en metaphora har fanningen i sig, åfwen så wål som en dikt.

Om någon fide, til exempel, om en hög person: *Han lyser som en sol*, så är det en liknelse: men när han säger om samma person: *Denna solen gik up*, så är det en metaphora.

I liknelsen eller jämförelsen, är personen lik en sol; men i metaphora är personen en sol. "Metaphora", säger Bouhours, "är mera liflig och mera kårt än en liknelse. Den förre fram-

“ ställer allenast et object, denna dår-
 “ emot wisar oss twenne”. Så blan-
 dar metaphora, få til fågandes, solen
 ihop med personen, eller personen
 ihop med solen; men år dock icke
 mera falskt i det ena ån det andra.

“ Desse metaphoriske tankar”, fåger
 Bouhours vidare, “ kunna icke be-
 “ draga någon: Man wet hwad de be-
 “ tyda, om man har aldrig få litet
 “ eftertanke: och den skulle wara wål
 “ dum, som toge sakerna efter som
 “ de lyda i bokstafwen”. Huru skulle
 någon kunna twisla i anseende til en
 sådan omnåmd hög person, at det wore
 til at betekna hans högghet, hans ly-
 fande wett och egenskaper, och hans
 förforg om andra, som man kallar
 honom en sol.

Mårk hår huru hederfamt denne
 Fransosen talar. Når Voiture fåger
 om Gustaf den store: Si Lejonet i
 Norden. Hwem år, som under denna
 fråmmande bilden icke uptåcker en Ko-
 nung, som för sin tapperhet och mack
 war til fruktandes i hela Norden. Bou-
 hours fortfar vidare: “ Man må då
 “ fåga, at metaphorer åro såfom ge-

“ nomfiktige hufwor, som låta fe det
 “ de skyla: eller som maskrad-klåder,
 “ under hwilka man igenkänner den
 “ förklädda personen”.

Snillrik tykte om denna läran; at
 dikter och metaphorer kunna stå iho-
 pa med fanningen; men han wille weta,
 huru det kunde gå an med equivoker,
 (twetydiga tankar) dem han sade ofta
 måst behaga i snille-arbeten. Han an-
 förde til exempel, huru som Sophia
 Brenner talar om en ung person af hög
 börd, och säger: *At naturen liksom*
betänkte sig, hwar hon skulle göra af
honom: i Fält, i Hof, eller ibland de
sluga, som wälla sittande at belå riken
stå.

Denna tanken kan icke behaga, sade
 Damer, efter som där icke finnes fan-
 ning. Twetydigheten kommer af or-
 den: *Riken stå*, som i en mening be-
 tyder, at de äro faste och beståndande;
 men i en annan at de stå uprätt på
 ända; hwilken mening följer af inbör-
 des affeendet emellan riken som stå,
 och personerna som sitta. Men tan-
 ken är fallk på två sätt: först i det,
 at riken icke stå på ända; och sedan

at de som sitta, icke alltid wälla at riken åro beståndande, aldraminft med det at de sitta.

Hår saknas altfå rätta beskaffenheten af en equivok, som kan brukas i snille-arbeten, hwarom Bouhours säger: "at ånskönt den wore falsk i en mening, år den dock sann i en annan, efter egenkapen af tankar, som åro fattade i twetydiga ord, och hwilka alltid hafwa dubbel mening, den ena egentlig som år falsk, den andre figurerad, som år sann".

Jag minnes en annan tanke af detta slaget, sade Låstrik, och slog up i sin samling. Columbus säger om en fångare, som hade elak röst:

Om intet hiertat dit år bättre ån dit liud,

Hur hiertans illa då få lofwar du din Gud.

Wi fätte hår förut, såsom fast och afgjordt, at fångaren hade godt hierta, huru blifwer då meningen?

Jo, swarade Domer, den egentliga och falska år, at fångaren låfwade Gud illa; efter som Gud ser endast til hiertat: Men den figurerade och sanna me-

ningen är, at han lofwade Gud illa, efter som han hade elak röst.

“ I slike equivoker”, säger Bouhours,
 “ bindes fanningen ihop med ofanningen, och är märkeligt, at det som
 “ är falskt leder til det som är sannt;
 “ ty ifrån egentliga meningen, som
 “ är den falska meningen i equivoken,
 “ går man til den figurerade, som är
 “ den fanne, och finner behag i en
 “ slik omwaxling, som af exemplet
 “ kan skönjas. Och äro sådane equivoker,
 “ som kunna tålas i små skrifter, såsom Epigrammer, wisor och
 “ dylikt, där snillet liksom leker”.

Men ibland händer af en auctors owar-
 samhet, at et olämpligt ord eller tale-
 fått, utom des uplåt, gör en tanke
 equivok och ofann. Til exempel då
 en talar om våra förfäders ärlighet
 och deras äreminne, sedan de blifwit
 långst för detta lagde i grafwen.

De niuta där sin mödas frukt,

Och stiger en behaglig lukt

Ur deras döda grifter.

Här menas åtancken af deras beröm
 för ärlighet; men auctorens mening
 qwäfwes genast af ordens lydelse, ty

det faller strax i sinnet, at ingen behaglig lukt kan stiga ur de dödas grifter: at härwid förtiga en mindre oakt-samhet wid orden: *döda grifter*.

Det gifwes desutan et annat slags equivoker, som äro på det högsta osmaklige, och som förståndigt folk omöjiligen kunna tåla, efter som de ståta både emot anständigheten och sanningen.

Af den beskaffenheten äro måsta delen af Lucidors och Brobergens gåtor, och tycker jag mig med skäl äfwen hit kunna föra Stiernhielms, om *Viol di gamba*.

I andra åter regerar ofanningen så, at aldeles ingen sanning däri finnes. Såsom då en ålskare högg sig, och fick et får, hwaraf han dödde igenom kallbrand; då Skalden sunger:

Han kunde bot ej finna

Ut af sin kärftas hand;

Och efter han skull brinna,

Så dog han af kallbrand.

En annan talar om huru alla människor ålska at supa, och når det kommer til uttydningen, stadnar den däri, at de supa wäder.

" I allmänhet at tala", säger Bou-
 hours, " är aldeles ingen, eller myc-
 " ket liten qwickhet i equivocer; ty
 " ingen ting kostar mindre och upfin-
 " nes lättare. Twetydigheten, som
 " är des s egentliga beskaffenhet, är
 " mindre en prydnad än et fel i et
 " tal: och det är just det som faller
 " obehagligt, i synnerhet när en som
 " sådant brukar, will därmed wisa sig
 " quick och gör sig där af heder. På
 " andra sidan, är den ock icke alltid
 " lätt at förstå: det sken af hemlighet,
 " som des dubbla mening gifwer,
 " gör ofta at man icke utan möda
 " finner sanningen; och när man den
 " träffat, ångrar man sin möda och
 " tror sig wara narrad. Jag kan ock
 " ej weta, om icke det man då kån-
 " ner är et slags förtret, at hafwa le-
 " tat för til at ingen ting finna".

Bouhours talar vidare om andra
 twetydiga tankar, dem han skiljer ifrån
 dessa slags equivocer. De bestå i fi-
 gurer, som innefatta en dubbel mening,
 och åro hwar på sit fått wackra och
 behagliga. Han gifwer sielf där på et
 exempel, och jag kan ej påminna mig

något wackrare eller lämpligare. *Martialis* säger til *Domitianus*: *Folken i ditt rike tala åtskilliga tungomål; men hafwa dock ej mer än et tungomål, när de säga, at du är den sannskyldige Landets Fader.* Anmärkningen härwid blifwer lika med den han gör, at här synes twenne meningar, som bågge åro sanne, efter deras årskilta afseende, och den ena slår icke omkull den andra. Twårt om, de stamma fins emellan öfwerens, och af föreningen af dessa twenne motsatta meningar, härflyter något synnerligt qwickt, som grundar sig i twetydiga ordet *vox* på Latin, och *tungomål* på Swenska.

Jag minnes, sade *Lásrik*, at jag anteknat et dylikt exempel. I åminnelse-tal öfwer en *Academiens* Ledamot, säger auctoren: *Jag skulle säga något mera, om tiden tilstodde; men jag har redan sagt både för mycket och för litet. Därföre nödgas jag slutligen berätta, &c.* Här märkes genast auctorens mening, at han sagt för mycket i anseende til tiden, men för litet i anseende til ämnet.

Domer kom sedan at nämna om

hyperboler, och huruwida de kunde med fanningen i tankar förlikas. Då begärte Snillrik at få höra, på hwad sätt det skulle låta sig göra.

Wi behöfwe härwid intet annat, sade Domer, än låsa up hwad Bouhours hårom skrifwer. “ Sielfwa ursprunget af detta ord, afgör faken i allmänhet. Alt hwad som är för mycket, är felaktigt, ånda til Dygden, som återwänder at wara Dygd, så snart hon går för långt och utom alt mått. Äfwenlå tankar, som innehålla hyperboler, åro i sig sielfwa falske, och förtiena icke rum i förnuftiga arbeten, så framt icke hyperbolen är af synnerligt slag, eller at den igenom någon lindring göres trolig.

“ Ty det gifwes mindre driftiga hyperboler, som icke gå öfwer skrankorna, oanfedt de öfwerkrida den allmänna troligheten. De åro så til sågandes, igenom bruket naturaliserade, och så stadfästade, at de icke hafwa något som stöter. Homerus säger, at *Nireä är sielfwa skönheten*; och Martialis, at *Zoilus är icke last-*

“ bar, utan *sielfwa lasten*. Wi säge
 “ dagligen om en perfon, som är myc-
 “ ket klok eller mycket dygdig: *Det*
 “ *är sielfwa klokheten, det är dygden*
 “ *sielf*. Wi säge äfwen som Grekerna
 “ och Latinerna: *Hon är hwitare än*
 “ *snön: han går fortare än et wäder.*
 “ Desse hyperboler, efter Quintiliani
 “ utfago, liuga utan at bedraga; och
 “ som Seneca säger, leda sinnet igenom
 “ ofanningen til fanning; i det de gif-
 “ wa at förflå sin bemärkelse, med det
 “ de uttrycka den samma på et fått,
 “ som synes göra dem otrolige”.

Låsrik sade, jag finner wål huru
 slike mindre driffige hyperboler, eller
 ock sådane som igenom allmångt bruk
 äro wedertagne, kunna användas i
 snille-arbeten, utan at fanningen lider.
 Men hwad skall man säga om andre?
 Til exempel: en auctor beskrifwer huru
 twenne ynglingar offrades, hwaröfwer
 folket suckade, och *hela strömmar af*
tårar flöto til de slaktades blod.

En annan talar om Konung Carl
 XII:tes död, och sedan han sagt huru
 högt hwar man i alla prowintfer sörg-
 de, lägger han til: *at Lappen med tä-*

rar blötte bårt de bopyrade snödrifwor.
 En annan fåger wid Drottning Ulricæ
 Eleonoræ dödsfall til Swea Land, at
 ej bör undras derpå:

Om nu tin mykna gråt och ögons
 bittra fålta

Förmår tin höga fåll och stela bång
 förfmåla.

Och då den förre på samma ställe
 talar om denne oförliknelige Hieltens
 höghet och majeståt, fåger han:

At höga masttrån, som til örlogs-
 skepp plår fökas,

The wid then Herrrens namn från
 topp til roten krökas.

Desse åro icke af det slaget, sade
 Damer, som man småningom fram-
 drager, sedan man förut beredt sin-
 net; och hwilka på et oförmårkt fått
 winna tro; så at hwad de som måst
 ofannt framställa, blifwer åtminstone
 fanningslikt. Wid det hår nämdes mast-
 tråd, påminner jag mig en hyperbole,
 där denna försiktigheten i akt tages.
 Spegel har lånt invention af Milton i
 beskrifningen om ånglarnes strid, och
 då han talar om Leviatan, fåtter han
 honom et spiut eller lants i handen,

stor som det största mastetråd. Men han bereder Låfaren härtil förut igenom beskrifning af Leviatans ofantlige kropps styrka, och desfalls falliga grymhet och ifwer. På samma sätt talar han om en ström i hafwet:

Ther stiger wägen up och wåter
solens wagn.

Och en annan auctor om hafwets brufande:

Det tyckes i sit hot sig årna

Til Carlewagn och Nordens stierna.
Båge hafwa förut gjordt tanken tro-
lig igenom beskrifning af hafwets och
strömmens hiskliga håfwande och fart.

Domer låste sedan up hwad Bou-
hours vidare skrifwer om andra fått,
igenom hwilka det lindras, som i en
hyperbole är för hårdt, och där af får
någon likhet til fanning. Han anförer
exempel utur Virgilius, om Antonii
och Augusti skeppsflottor: *när man
såg dem skulle man trodt det wara öar
som stöto på watnet: äfwen som Flo-
rus talar om de Romares skyndsämhet
i första Puniska kriget, at låta bygga
et stort antal skepp: at det syntes, icke
som skeppen blifwit gjorde, utan som*

tråden blifwit igenom gudarnes hielp förwandlade i skepp. De fåga icke at det få war, eller at det få skedde: utan allenast, at man skulle trodt, och at det syntes få wara. När man brukar sådan warfarnhet, kan en hyperbole antagas åfwen i prosa; ty det som urfåktas innan det fåges, blifwer altid med benågenhet uptagit, huru otroligt det ock må wara.

I slika fall, sade Snillrik, dår antingen någon owisshet eller någon otrolighet möter, tycker jag då, at man kan låmpligen fåga: det tyckes och det synes.

Så år det, sade Domer, och hafwe wi nu sedt, huru fanningen åger sit rum i en dikt, en metaphora, en equivok och en hyperbole, ånskönt i dem framtes tankar, som i första åsikten tyckas wara falske och ofanne.

Af detta slaget år ockfå Ironia, igenom hwilken det som år falskt likaledes blifwer sant: och hon har infördt den wanån at fåga annat ån man tänker. Så fåge wi om en wanfrågdad man: *det år en hederlig person: och om en slåt harmonie: skån music.* Ige-

nom slike talefatt, fåger Qwintilianus, förstår man ändå wål hwad en fåger, eller snarare hwad en icke fåger.

Så år det klart och blifwer fast, fadde Snillrik, at fanningen år det första och förnämsta som i tankar bör aktas: och tycker jag mig nu börja twifla, om den finnes i en tanke, af hwilken jag förr warit mycket intagen. En Printfessa talar om sin Hielte och fåger:

Fast Hialmar wore född i torpät af
en slaf,

Jag dock åt famma Dygd den sam-
ma kärlek gaf.

Ert twifwelsmål tyckes icke wara utan skål, swarade Damer, ty om det ock wore fanningslikt, at af en slaf någon föddes, som hade fadan Dygd som Hialmar, så kan dock aldrig med likhet af fanning fågas, at en Printfessa kunde få högt ålska en fadan, som en född Prints. Däremot och i anseende til de tider, då cronor förwårwades igenom wapn och hieltemod, år mera fanningslikhet i en dylik tanke, då det fåges om Hialmars son, som ännu war okänd, *at om han wore född*

*af en träl, så förtiente han dock en
crona.*

Än hwad tyckes Er; sade Låsrík,
om den tanken, som finnes hos en an-
nan auctor, då han talar om dem, som
först sammanbundo sig at hielpa Ko-
nung Gustaf Wasa, i des wigtiga fö-
retagande til fäderneslandets råddning:

- - - En flock til ådel hånnd up-
manas

De lägga första sten til landets hopp
och frögd.

Domer swarade: at lägga första ste-
nen, innefattar den meningen, at så-
dant måtte ske til grundwal för en
byggning. Sätt nu, at Sweriges up-
komst och wålmåga wore likfom en
byggnad, hwartil desse började lägga
grunden; så kan dock icke sanningen
likmåttigt sägas, at de lade första ste-
nen til Landets hopp, som går förut
eller til des frögd, som följer på, se-
dan byggnaden är fullkomnad.

Men hwarföre icke, sade Snillrik,
når båge desse hafwa sit affeende på
rikets upkomst och wålmåga?

Jo därföre, swarade Domer, at tan-
ken om en byggnad icke öfwerens-

stämmer med landets hopp och frögd, men wål med des upkomst och wål-måga. Sanningen at fåga, tycker jag denna tanken är i intetdera affeende riktig : efter som här ingen lämplig anledning gifwes til liknelsen af en byggnad.

Lasrik sade : När man i så måtto eftertänker faken, är lått nog at igenfinna hwad som är sant eller falskt i en tanke. Så stöter sig ingen wid den tanken, då Rudén säger om Konung Carl XII:tes bedrifter : *Man ledsnar wid at höra samma sak två gånger ; men ej at höra Carls wärk tusende gånger, utan man fågnar sig hwar gång.* Här lyser sanningen i ögonen, och man fattar strax meningen af denna tanken. Men jag påminner mig en annan, där sinnet likfom studfar wid första åhörandet, och betänker sig huruwida sanningen däri må finnas. Poëten talar åfwen om Konung Carl XII. och des böjelse til giftermål :

För honom aldrig war det wackra
 könet ledt ;
 Fast Han sielf makalös, sin make
 aldrig sedt.

Det gör så, fader Domer, ty orsaken til det, at wackra könet icke war Konungen ledt, tyckes icke med sanning kunna sägas ligga däri, at han sielf aldrig sedt sin make af mankönet. Det händer stundom at en auctor förlorar sanningen, när han söker med lånta behagligheter framställa en tanke: åfwen som den här af mera behagar, när den är sann. Som jag wil nämna til exempel, fader Låsrik, huru denne tanken rätt och wackert brukas på et ställe, där talet wändes til högfästlig Hans Maj:st Konung Carl den XII.

Er Dygd har högre gädt än någons
önskan hunnit,

Ty wet jag intet hwad som mer
at önska är.

Jag önskar dock, at som Er werlden
måste kalla

En makalöser Kung i Nåd, i Wett,
i Strid;

Ert låger må i krig bli makalöst
bland alla,

Men at Ert låger ej blir makalöst
i frid.

Jag erindrar mig en annan tanke,
fader Domer, i äminnessen Tal öfwer

en Wetenskaps Academiens ledamot : *Andre plåga wid sådane tilfållen, som detta år, winlågga sig om, at gifwa åt åmnet de omorda, mera glans ån det förtient och inneburit; men därmed resa de up deras egna årestoder snarare ån de dödas. Sinnet behöfwer här ej samla efter fanningen : Man märker strax hwad auctoren menar, och lemnar utan betånkande sit bifall dårtill, at sådane oratorer mera tänka på sit eget ån den dödas beröm.*

Låsrík sate : *Då här nåmdes årestoder, faller mig in en tanke, som år icke mindre sann och riktig, ån den år wacker och behaglig; hwilken jag ock icke påminner mig hafwa fedt på något annat stålle. Auctoren talar om en som åflidit, och säger : Den döde har med egna händer i lifstiden redan tilwårkat årestoden; och lemnat endast til de wåra, at honom efter döden upresa.*

Når Bouhours talar om falska tankar, nämner han här om et slag, som han kallar pointes, och wi måge kalla spitsfundigheter. "De som bruka slikt", säger han, "plåga som måst tänka
" falskt.

" falckt. Hwad åmne de måge hafwa
 " under hånder, så wilja de lyfa, och
 " gemenligen år icke et fundt begrep
 " det som de söka. Deras upfat år at
 " förblinda; men de gälla icke hos
 " andra än gemena man, eller hos
 " sådant folk, som nöjer sig wid ut-
 " wårtens anseende: De som hafwa et
 " rätt och moget förstånd, kunna ej
 " blifwa af dem narrade". Härpå an-
 " föres exempel, och ibland andra, om
 en, som sade om Konung Louis le
 Juste i Frankrike, at han hade wägen
 til födelse tekn, och at Hindric den
 store fatt honom swärdet i handen;
 på det werlden i hans person måtte
 igenkänna en fullkomlig bild af rätträ-
 digheten.

Sådane spitsfundigheter få wi åfwen
 igån hos wåre landsmän. Såsom då en
 sade om sin unga kåresta, som dödde,
at det war naturen likmätigt, det en så
wacker ros skulle snart wistna. Och en
 annan i Lyckönskan til en Borgmä-
 stare: at det war billigt, at han, som
 få länge *borgat* lyckan sin wålförtienta
 belöning, skulle nu öfwer henne spela
Mästare.

Jag påminner mig åfwen, fader Snillrik, at jag här och där sedt, huru wære Snillen ålka at tala spitsfundigt. Såsom då en Advocat giftade sig med en Waktmåstares dotter, och Poëten fåger, at han det gjorde, på det han så mycket snarare skulle slippa in til Rätten. Och en annan i bref til sin wån fåger: at han wål gerna haft den fågnaden at se honom; men nyttiar hellre detta tilfållet, at gifwa honom sin skrifteliga försåkran, at han är des hõrsame tienare.

Då här nämnes om slika klyftiga tankar, fader Låsrík, så faller mig in hwad Lucidor diktar, om et samtal emellan Gudarna, angående en wifs Herres resa och des lyckliga befordran. Phœbus fåger:

Vous êtes bien heureux de porter
sur vos ondes
(Neptun mon cher ami vous êtes
bien heureux)

La vaillance & la sageffe, & la beauté
du monde.

Croyez moi qu'en ces trois vous
portez tous les Dieux.

Detta faller mig underligt, fader Lås-

rik. Han som talar är ju sielf en gud och talar åfwén til hafsguden. Men kanske tanken kan wara rätt och riktig nog på sit språk; ty hwart folkslag har sin smak, så wål i snille, som i skönhet, kläder, och allt annat.

Si här, sade Domer, Bouhours säger: "at råtthet i tankar måste finnas i alla språk: och det som är elakt i sig sielf, kan icke tagas af förnuftigt folk för godt, i hwad land det ock må wara". Han beskriwer vidare, hwad begrep man bör hafwa om en rätt tanke.

"Sanningen kan wål i sig sielf icke fördelas; dock är här någon skillnad.
 "Tankarne äro mer eller mindre sanna, alt efter som de mer eller mindre stämma öfwerens med sit object.
 "En fullkomlig öfwerensstämmelse gör det som wi kalle råtthet i tankar.
 "Lika som kläder äro rätt giorde, när de sitta wål på kroppen, och äro fullkomligen passade åt personen som bår dem; så äro också tankar rätte, när de fullkomligen komma öfwerens med sakerna som de föreställa:
 "och är altså en rätt tanke egente-

“ ligen at tala, en tapke som år fann
 “ til alla delar, och på hwad sida man
 “ den må anse”.

Det bekanta Aufonii Epigramma,
 som här anföres, år sådant, at det wäl
 kan tienna til exempel af råtta tankar i
 alla språk.

Infelix Dido, nulli bene nupta ma-
 rito:

Hoc pereunte fugis: hoc fugiente pe-
 ris.

Det lyder så i öfversättningen på Fran-
 söfka:

Pauvre Didon où t'a reduite

De tes maris le triste sort:

L'un en mourant cause ta fuite,

L'autre en fuyant cause ta mort.

På wårt språk tyckes det sålunda
 kunna uttolkas:

Dig stackars Dido, giftas gör

Olycklig, huru det ock hwålfwer.

Du flyr när ena mannen dör,

Den andre flyr, då dör du sielfwer.

Det berättas at när Didos första
 man blef dråpen, flydde hon med alt
 fit til Africa; och när den andre öf-
 wergaf henne, tog hon sielf lifwet af
 sig.

Den som wet sammanhanget af historien eller dikten, finner huru alla omständigheter här öfvermåttan wäl ihopstamma: och at tanken i hela sin widd åger sin riktighet, på hwad sida man den ock må taga. Men det höfwes et rättskaffens sinlle och et sundt omdöme at så rätt tänka; hwilket ibland menniskor är fällt. *Den som wet sammanhanget af historien eller dikten, finner huru alla omständigheter här öfvermåttan wäl ihopstamma: och at tanken i hela sin widd åger sin riktighet, på hwad sida man den ock må taga. Men det höfwes et rättskaffens sinlle och et sundt omdöme at så rätt tänka; hwilket ibland menniskor är fällt.*

För öfrigt bör man, i hwad slag man skrifwer, alltid tänka rätt: men likwäl mera i det ena än i det andra. Elegien, til exempel, och tragedien, åska en mera nøga fanning, än epigrammer och små stycken. Det gifwes i prosa lustiga och comiska ämnen, hwari denna laggränhet har mindre rum: det gifwes andre, som äro wigtige och allwarfamme, hwarest hon åt för all ting nödig. Sådane äro i synnerhet de faker, som löpa in i moralen.

I min samling, sade Läsrik, lærer jag hafwa anmärkt några tankar i dessa ämnen, som mig icke så aldeles riktige förekomma.

Låt oss först höra, sade Dömer, et exempel af dem, som Bouhours anfö-

rer. Jag tycker detta är ganska lämpeligt, at håri gifwa oss uplysning. En Frank auctor säger: " När en
 " olård fer de stora Bibliotheker, dem
 " man nästan kan kalla de mennisk-
 " liga tankespels magasin; så inbillar
 " han sig, at en wore mycket lycklig,
 " eller åtminstone mycket skicklig, som
 " wiste alt hwad som står i dessa hö-
 " gar med böcker, hwilka han anser
 " som skatter af wetenskap: men han
 " dömer här om illa. Om alt detta
 " wore tillsammans i et hufwud, skul-
 " le samma hufwud icke där af wara
 " bättre eller klokare: alt detta skulle
 " mera öka des förwillelse och förmör-
 " ka des wetenskap.

" Härwid anmärkes, huru som det
 " icke är sannt, at åtkillig kunskap,
 " som man hämtar af läsning, wär-
 " kar af sig sielf förwillelse och mörk-
 " het. Denna elaka wårkan kommer
 " icke utan af förståndets elaka art.
 " Wi kånne til exempel, en studerad
 " man, som är et diup af lärdom;
 " men et diup, som mera kan kallas
 " et Chaos, där alla språk och alla
 " wetenskaper äro hopsamlade; efter

" som han har det minst methodiska
 " och klara förstånd, som någonsin är
 " til. Andre lärde, af en stridig ca-
 " ractere emot denne, hafwa tusende
 " slag i sit hufwud, som alle åro i sin
 " ordning, och de kunna tala med
 " rent begrep om all ting. En man,
 " som skulle weta alt hwad i böcker
 " innehålles, få at han kunde som Ori-
 " gines kallas et lefwande Bibliothek,
 " skulle då icke dåraf blifwa mera för-
 " willad eller mera mörk i sit tal, om
 " det wore et hufwud wål stådat och
 " af godt ämne: en sådan skulle dår-
 " af blifwa mera klok och mera or-
 " dentlig i sin lefnad, om han bruka-
 " de wål sin kunskap.

Sedan slog Låsrik up i sin samling,
 dår han måst utan til mintes de af
 honom anmärkte ställen. Stiernhielm
 säger, *huru man i krigswäsendet på
 slutet röner, at den winst och de victo-
 rier, som en så högt prisar, dock icke
 annat åro än en bedrägelig inbillning:*
 Hwartil han fogar orsaken, *medan Hiel-
 tars lorberorantsjar icke längre grön-
 skas, än rösten och ljudet af theas ros
 och ryckte warar.*

Förefatfen är oriktig, efter som en fannsköldig åra åfwen igenom tapperhet förwärfwas; så bewifes icke heller förefatsfen däraf, at en sådan åra ej är mera långwarig än hieltars beröm; ty detta följer åran åt, och warar länge; så framt något här i wanfkligheten kan kallas långwarigt.

En annan berömmar en yngling, som dödde, och säger om dets egenskaper:

Det war så mycket honom gifwit,

På det han skulle saknas mer.

Wid den här tillagde orfaken, hwarföre han fått så mycket, kommer mig ock något twifwelsmål före: emedan man skåligen bör tro, at en menniska begåfwas med förmåner, til den åndan at wara nyttig och synas, men ej til at saknas; såtån sådane menniskor undertiden efter försynens skickelse snart dö bort.

I et af våra qwicka och sinnrika snille-wärk, har jag anmärkt en och annan moralisk tanke, hwari jag saknat den omtalte grannlagenheten af rätthet och sanning. Såsom då Harald säger: at en dag lefwa efter åran,

wore mig swärare än at ofta dö. Då Adalrik war borta, säger Angantyr: all min tröst är, at aldrig mera hoppas något om honom. Hwilket synes frida emot förfarenheten i vår almännas lefnad, där den största trösten för usle och bedröfwade, är at hoppas. När auctor berättat huru twenne ynglingar blefwo offrade, säger han: *Et sinne som ej är grymmare än et willdiur kan ej utan rysning påminna sig detta.* Hwartil lägges: *och en fåder, som ej är wan at doppas i blod, går aldeles från detta grymma altaret.* Och när Adalrik trodde at Gøthilda icke mera war til, yttrar han sig ibland annat: *Gøthilda finnes intet mera på jorden, ty jorden war en så dyr skatt intet wärdig.* Hwilken tanke i mit sinne stämmer mera in med kärleken än med sanningen.

Wi måge vidare fortfara, sade Dömer, at följa Bouhours efter. Han talar här om historiska reflexioner, som icke heller mycket duga när de äro falske. "Sanningen är liksom själen
" i historien: Hon bör wara utbredd
" i alt hwad en Historicus säger; men

“bör i synnerhet måst lysa i des reflexioner : och ingen ting är mera oordentligt , än at tänka falskt öfwer sannfärdiga händelser”.

Wäre Historieskribenter , sade Läsrik , hafwa icke håri förgådt sig. De äldre hafwa allenast lemnat oss dagböcker , eller rön om gamla namn och minnesmärken : och hwad de nyare ängår , så minnes jag mig icke hos dem hafwa sedt några falska reflexioner.

Låt oss då , sade Domer , til wår uplysning , taga et exempel af dem som Bouhours anfördt. En Historicus talar om huru templet i Epheso upbrändes , och gör därwid en sådan reflexion : *man borde icke undra sig , at detta åt Diana tilägnade härlige templet , blef upbrännt , samma natt , som Alexander kom til werlden : efter som Gudinnan wille vara tilstådes wid denne födelsen , och war därmed så sysselsatt , at hon icke kunde släcka elden.* Plutarchus förkastar denna tanken , men Cicero säger hon är artig. I detta ursåktar Bouhours Cicero , efter som han hade et snille , som naturligen war bögt til skåmtaktighet , så långt , at han

ibland hade nog kalla infall. Det händ-
 der undertiden, at det som behagar
 et snille, kan derföre icke ofelbart be-
 haga et annat. Eman. Thefauro håller
 före, at bågges omdöme är riktigt.
 Cicero anfåg tanken såsom qwick och
 sinnrik, men Plutarchus saknade histo-
 riska alswarfamheten. Plutarchus har
 self gjort hårdfwer en reflexion, då
 han tillägger: *at Timæi tanke är så
 kall, at den gjorde fyllest at utsläcka
 elden med.* Hwilken tanke Bouhours
 finner tusend gånger fallkare och kal-
 lare än Timæi; så framt icke Plutar-
 chus åfwen welat roa sig, just då han
 talte alswarfamt.

Detta exemplet, sade Låsrik, kan
 wara nog, til påminnelse för en Hi-
 storiesskrifware, huru warfam och gran-
 laga han bör wara, når han til sin be-
 rättelse wil lägga några egna reflexio-
 ner.

Låsrik sade: af andre som tillfälligt
 wis berättat om historiske händelser,
 fordrar sanningen lika rätt: hållt ock så
 når de dårtill lägga egna tankar. En
 Orator talar om Konung Gustaf Adolphs
 bedrifter i Tyska kriget, och säger til

åhörarena: I hafwen så kårt som oförmårt hört dråpliga ting hit intils för rättas.

Det låter fällsamt sade Låsrík. En Orator tyckes wål kunna winna pris med det at wara kårt; men förlorar mera, då han om dråpliga bedrifter wille tala oförmårt.

Låsrík hade anteknadt, huru samme auctor strax efter säger: Jag måste wörda, at så mycket som qwart är af de Kejsertiligas härar, så högt fullgör åfwen wår store Gustaf sit hieltemodiga wäsende.

Desse twenne propositioner, sade Domer, swara åfwen så litet emöt hwarandra som de förre. Slike tankar, som hafwa afseende på någon proportion emellan twenne ting, äro lika som en stötesten för våra Skribenter. Och hwad denna tanken angår, så förstår jag utom des icke, hwad det wil betyda, at fullgöra sit hieltemodiga wäsende. Ingen ting är allmännare, än at säga: Så mycket man hör det, så litet hör man detta: så god som han är i detta, så ond är han, &c. så gerna jag ser detta, så ogärna ser jag

et annat. Men ingen ting är ock allmännare, än at finna, huru fädane slutfatfer icke öfwerens stamma.

När de rätt brukas, sade Låsrik, äro de mycket tienlige och wige, at sammanbinda meningar: och Låfaren har därå fullkomligt nöje, när påföljden med det förutfatte kommer öfwerens. Til exempel, jag har anmärkt, huru som Spegel talar om Grefwe Lindschöld. *Han ästundade icke menniskoros, utan när han måst förtiente drån, föraktade han ihensamma så mycket, som the ther sitta i äro plåga förakta andra.*

Snillrik föll in här, och berättade, huru en ung Orator nyligen walt sig til ämne, at wisa, *huru Sverige altid varit så stort som enigt.* Som desse tankar hafwa inbördes affeende på hwarandra, så finner jag mig icke i det, huru Sverige altid varit så stort som enigt, emedan det många tider varit stort, utan at wara enigt; men skulle efter denna tanken då hafwa varit litet nog i proportion emot enigheten.

Akta Er, sade Låsrik, at intet sielf

fälla i det fel wi nu anmärkt. När som förutfattar en mening, bör så hafwa en annan med sig, hwilken naturligen följer på den förra. Likaledes när ordet *aldensfund* brukas, fordrar det en riktig påföljd, så framt däraf skal blifwa en rätt tanke. Det är wårdt at låsa hwad Swenska Argus skrifwer om det kära ordet *såsom* och dylika.

Men låt oss gå vidare, sade Domer.
 “ Om det är nödigt, at sanningen ak-
 “ tas i andra arbeten, så är det än-
 “ nu meta nödigt, at icke falska tan-
 “ kar blandas i andelige faker. Det
 “ wore at fördärfwa Guds ord, at
 “ däri wilja blanda den minsta skug-
 “ ga af osanning”. Så liten estertan-
 ke finnes likwål hos en del, och Bou-
 hours gifwer här exempel af en, som
 wille bewisa, at unge personer dö ibland
 förr än gammalt folk, och tog skål af
 Skriften, där det står, at *Johannes lopp*
fortare til grafwen än Petrus, och kom
äfwen först dit: och en annan som sa-
 de, at *qwinnorna med sina höga klac-*
kar, sätta något til sin längd, twärt
emot Christi ord, och göra därmed hwad
sjelfwa sanningen sagt, til osanning.

Hos oss, fader Låsrík, höres ej af sådan obetänksamhet, at wrånga den heliga Skrift til falska meningar; men så är det å andra sidan så mycket mindre sällsynt, at eljest höra falska tankar i andeliga åmnen. Til exempel: En säger om Högstfälig Drottning Ulrica Eleonoras död: *at en förkastad stund tog henne bort (c)*. Men denna tanken stöder på at icke endast wara falsk.

En annan önskar et äkta par, *at länge lefwa nöjde, til des de sist som örnar få swänga sig up i högden, och blifwa et ängla-par.*

Så är det ock lika lastwårdt, som af en del brukas, at skåmta och leka med andeliga tankar. Si här, i grafskrift öfwer en Bergsman, talar auctoren om des wandring, och at han til slut kommit på Zions berg, och säger:

Såll den på sådant sätt sit bergwårk
gör tillfyllest,

Så at han winner här Bergmåstarns
Christi hyllest.

En annan säger om en Borgmåstare, som blifwit död, *at han af en jordisk*

Domare är blefwen en himmelsk Adsejör.

Samma auctor i en grafskrift : at den döde icke war lik Hiskia eller Josua sol, utan Davids sol, och at Christus war dess *eccliptica*. Til at göra det fanningslikt, lägger han til: Hwad *eccliptica* war, wisse hon mycket wäl, ty hon hade studerat i Christi skola.

Det faller mig här af icke mindre oriktigt, sade Snillrik. Jag minnes huru nyls blef anmärkt, hwad Runius sagt på et ställe om en Matronas trekantiga hierta, och hennes studerande i Physiologien och Geometriën. Är detta den samma, så kan jag säga, at Runius war nog olycklig i tankar när han skref öfwer den Matronan.

At tala om Runius, sade Låsrík, så war han qwick och af lustigt sinne, och undrar jag ej så mycket på, om han i sin hetlighet kom någon gång at taga wilse om fanningen. Men det är mera underfamnt, at mogne och alfwarsamme män också falla in i denna swagheten. Såsom då en i sina önsknin- gar talar til GUD, och säger :

Tu sielf mit fasta centrum, och dit ord. min pol skal wara,

Dit all min hug med din magnet
 befrykt skal stedse fara.

Det går ändå an, sade Domer, när
 inga galenskaper i andelige betraktel-
 ser inblandas. Jag är för min del bäst
 nögd med, at taga exempel af sådant
 ifran främmande land. Bouhours ta-
 lar om en ung Abbot, som predikade
 öfwer Christi lidande, och ibland an-
 nat sade: *At Frälsaren teg stilla när han
 stod för Herodes, efter som et lamb tyss-
 nar, när det ser wargen: At han war
 hel naken på korset, emedan han war
 kommen ibland röfware: til at fördöma
 fåfånglig ståt wid begrafningar, wille
 han icke hafwa några facklor wid sin
 dödsfärd, icke en gång himlens facklor:*
 och ändteligen, at han wille blifwa
 lagd i en graf af sten, på det wi mät-
 te lära, at så död som han war, hade
 han afsky för weklighet. Bouhours få-
 ger at Nunnorna tyckte om dessa wac-
 kra reflexioner, och woro rätt wäl nög-
 de. Men det war mindre til lags,
 när Abboten kom fram om Påskda-
 gen, och wille söka orsaken hwarföre
 Christus genast uppénbarade sig för
 qwinnorna; hwilket han sade skedde

De store Heders-kall är stora Dyg-
ders lön,

Til hela Rikets gagn; men icke fäl-
lan händer,

At något framsteg sker, hwar Lyc-
kan gör sig grön,

På det hon för sin mackt må öfwer
alt bli känder.

Äfwen så talar Sophia Brenner, på
annat ställe om sin aflidne man.

Det war hos hans person en gåfwa
af naturen,

Han, som man säga plår, war dår-
til skapt och skuren,

At gå i konst och flit långt öfwer
medelmått.

Men denna Hedersqwinnan ägde, jämte
en öfwick snillegåfwa, en grundelig lär-
dom och moget förstånd, som wiste at
göra rätt bruk, äfwen af såmre saker.
Så at Rudén med skäl säger om hen-
nes penna:

En fåder, som til guld alt hwad hon
rörer, wänder:

Äfwen som Boileau säger om Home-
rus:

Son livre est d'agrement un fertile
tresor,

Tout ce qu'il a touché se convertit en or.

Så kan belåsenhet och diupfinnighet trifwas med eld och qwickhet; och wi märke wår Astronomus And. Celsius grannsynt åfwen i Skalde-wårk. Såsom jag kommer ihog, huru artigt han brukar det ordspråket, *giswa en på båten*, när han talar om gamla Skaldernas guda-skara (d).

Andre bruka ockfå ordspråk, men akta icke en sådan råthet i tankar. Til exempel, man fåger i ordspråk, om något fom år nog mycket: *Det står up til öronen*. Häråf will en Skald betiena sig och fåger:

Men når all jåmmer stod i tårar up
til öra.

En annan will i en wifa bruka ordspråket, *fadla bittida och rida sent*, och fåger om kärleken:

Du åst fom ådla hiertat adlar,
Förutan dig man bittig fadlar,

Dock kommer aldrig fot om fot.

Denna tanken förer mig til minnes
en annan om håft och fadel:

Gack nu, och tala om, at Dygden
endaft adlar;

Mån icke rycktet ock för odygd häften
fadlar,

Och förer hennes namn i wida werl-
den ut?

Det faller mig före, fader Snillrik,
som hår den ena tanken frambragt den
andra allenast för rimets skuld.

Det hånder under tiden, fader Läs-
rik, åfwen som at en auctor råkar
på en tanke, som en annan brukat.
Såsom då en Skald talar om en stor
Herre och säger:

Ensidighet mot dig förlorar sin La-
tin-

Hwilket ordspråk åfwen en annan bru-
kar, då det talas om poësin:

Ja! afwund emot dig förlorar sin
Latin.

Men jag minnes, når jag läste Spe-
gels wårk, huru wål och lämpligen
han brukar ordspråk på många ställen:
och når han gör beskrifning eller be-
rättelse om något, fogar han därtill si-
na anmärkningar, dem han bestyrker
antingen med andras eller med egna
sententier.

Om desse, sade Domer, talar Bouhours, "at de som äro bekante och " med allmänt bifall stadfästade, äga " lika fanning som ordspråk, utan at " vara så nedrige: och man kan säga, " at sententier äro bättre folks " ordspråk, äfwen som ordspråk äro " gemene mans sententier".

Jag har anmärkt några, sade Läsrik, och slog up sin samling. När Kolmodin berättat om Zelaphehads döttrar, som talade för menigheten om om sin arf, säger han:

Nöd löser tungans band, åt dumbe
gifs ej lamb:

En blyger bakom står där driftig trä-
der fram.

En stor Herre har lemnat oss at läsa
och betrakta följande:

Dygd skattar Dygden måst och hög-
sta wördnad wisar:

Den lärdoms wärde wet som self-
wer lärdom kánt:

En rätt wältalig mun wältalighet rätt
prisar;

Och den berömmar bäst som bäst
beröm förtient.

Wid et begrafnings tilfälle, då en

annan upräknat et stort antal anor, säger han: *En sådan härkomst är en tung och förvitande börda för ovärda skuldror; men en behaglig warning för et ädelt sinne, at intet förlora sina förfäders lofwärda bedrifter ur ögnasiktet; mycket mindre at låta sig intagas af en för det allmänna och enskylia skadlig förusattad mening, at en af adelig ätt födes skicklig.*

Rudén talar om Konung Carl XI. och säger:

- - - Hwar Swensk Hans lifwakt är.

Thet är thet bästa wärn, at intet wärn behöfwa.

En annan wid et annat tilfälle: *Båt-tre är, at aldrig åtaga sig det ringaste rikets angelägna wärf, hwarwid egit omdöme skal brukas, än at därmed wilja behaga alla; ty det är ginaste wägen at behaga ingen.*

Wi tale om ordspråks och sententiers rätta bruk, och yttre våra meningar öfwer åtskilliga tankar. Om någon af oss skulle wilja sammanhämta dessa anmärkningar, och gifwa det allmänna däraf del, tycker jag at man inom vår krets, om sådant mindre

företagande kunde fåga detsamma, som här fåges om rikets angelägna wärf.

Domer sade : wist är at förmoda, det slikt arbete ej skulle behaga alla: åtminstone tycker jag mig se dem mislynte, och kanske förifrade, hwars tankar blifwit af oss häcklade. Men wi hafwe, åfwen som Boileau (e), icke at göra med personer, utan med deras skrifter och tankar; om wi någon gång misstake oss i våra omdömen, behöfwe wi ej annan ursäkt, än at wi äre menniskor.

Jag påminner mig, sade Låsrík, hwad Spegel säger, då han utgaf sit wärk om Paradiset. *Jag wet thet wara en skrymtad höflighet, at sielfmant begynna en gärning, och tå thensamma är illa fullbordad, ursäktia at man kunde thet ej bättre göra; ty ingen ursäkt behöfwes, om man lemnar thet ogjördt, som man sielf intet förmår, och ingen annan befaller.* Det hielper icke heller, at på det allmänna och gemena wiset, tråta med Momus och Zoilus, ty de gnaga likafullt både på dugligt och odugligt.

(e) Satyra IX.

Här

Här blef Snillrik hetlig, och mente, at när de gjorde anmärkningar woro efter fanning och rätt aldeles riktige, borde ingen taga illa up et sådant arbete. Detsutan, sade han, om jag skulle gifwa det ut, wore et artigt påfund nog, at såga det skedde på befallning. Detta är mycket brukligt i företal, och åfwen på sielfwa titulbladet, då någon fruktar, at wårket eljest i första åsikten ej skulle hållas mycket wårdt. Så har jag sedt nyligen: *Qwåden i enslig ro fattade, och på åyskilligas begäran, men i synnerbet en högförnäm Herres befallning wålment utgifne.*

Wi lemne nu både denna auctoren och Er, sade Domer, hwar i sin wålmening, och gå i wåra betraktelser vidare. Det nämndes om företal, så kommer jag ihog et synnerligt sätt at tänka i dedicationer eller tilågnelse-skrifter. De som dikta Romaner eller åfwentyr, bruka til at såga, *huru som deras Hieltar och Hieltinnor inställa sig, och bedia at blifwa wål emottagne: Förbehålla sig den eller den Herrens gunst, och at han wille wid lediga stunder roa*

sig med deras äfventyr. Så bryter auctoren af igån, och talar om sin ringhet, oförmögenhet och dylikt. Men hwad kan wara mera falskt, ån at på det fåttet föreställa en person, såsom närwarande, och då tala i hans namn? Det wore en annan sak, om auctoren i en sådan dikt, lät personen sielf föra ordet, til at winna den Herrens gunst som han talar til: i hwilken händelse auctoren ej sinne synas, så framfärdigheten skulle bibehållas. Så talar Kolmodin om sina qvinnor, icke såsom närwarande, utan hwad de göra och hurudanna de äro, och sist om sig såsom deras tolk.

;- Låstrik sade: tanken kan wäl wara oriktig, när auctoren talar på det fåttet i en persons namn; men hwad tyckes Er om, när man talar i et owäsentligt tings namn? såsom då en säger: *Den glädje och wördnad, som nyligen blifwit yttrad, wägar utbedia sig den nåd, at med detta lilla arbete få något närmare wisa sig.*

Det tyckes låta ännu mera orimligt, sade Snillrik; men då här nämdes om personer, påminner jag mig, huru en

auktor wid et allmänligt högtids tillfälle, tog sig före, at tala om de tolf Swenska Konungar Caroler. Han införde dem såsom de framkommo hwar efter annan närwarande; men de fingo icke sielfwe tala, utan auctor förde ordet hela wägen, eller ock berättade han hwad de sade. Efter den gjorde anmärkningen stöter detta emot sanningen, och jag tilstår min inbildning war häraf så förwillad, at jag tykte wäl jag såg Konungarne närwarande, men at de stodo allenast och hörde på.

Det kommer icke mindre förwändt fram, när en auctor står och talar för en menighet, och glömmet sig så, som skulle han sitta och skrifwa. Så talar en wid et tillfälle om ämnets höghet, men will erindra om sin swaghet, och säger, *huru pennan begynner luta, och runka och darra, och falla: åter stiger hon up igen och begynner rista.* Men at komma til det wi omtalte, så kan man ock tänka fallt i dedicationer, märker jag, sade han vidare; och nu minnes jag en tanke, som jag förr tykt wara riktig. Auctoren beder, *at det öändliga myckna som felar i deß glädie-*

betygelse, måtte få upfylla den nit, hwarmed han önskar, &c. Hade det sin riktighet, at hwad som fattas i en gårning kunde upfylla ens wålmening i hiertat, få skulle jag wärkställa mit nyfsnämde förslag, och göra en liten bok af våra anmärkningar; den jag skulle dedicera til en wifs förnäm Herre til tekn af min wördnad och tacksamhet.

Låt fara det förslaget, sade Domer vidare til Snillrik; wi kunne ändå i våra enskylta samtal föreställa oss den Herren såsom Domare öfwer våra meningar, och i vår inbildning nyttia hans lius, at utröna hwad som i tankar må wara rätt eller orätt.

At wålmening i hiertat må upfylla hwad som fattas i en gårning, få är det en annan sak, sade Låsrik, när en allmän glädie eller sorg, liksom öfwerhopar et snille, at det måtte utgiuta sig. En Skald kunde wid Drottning Ulrica Eleonoras sorgliga begrafning (f) icke hålla sina tankar inne, men säger härwid artigt:

Så får min trohets nit min driftig-
 het förfäktat,
 Och underfätlig plikt mit göremål
 urfäktat.

Och för denne orsaken skul, kunna
 en hop skrifter wid slika tilfällen för-
 dragas, som eljest aldrig woro värde
 at läsas. Det faller mig in hwad Spe-
 gel säger på et ställe: *Det är wäl en
 gåf och gammal ursäkt, at en god wilje
 anses mera, än alt det wärk som sker;
 men de laggranne äro ej därmed til
 frids, at wiljan ropar när makten bwi-
 skar.*

At åter komma til vårt tal om de-
 dicationer, så faller mig en ting gan-
 ska underligt före. Somlige auctorer
 bruka at dedicera sina wärk til Herren
 Gud: och göra i så mätto en guds-
 tienst af det, som en stor del menni-
 skor nu mera icke en gång anse såsom
 någon synnerlig höflighet. Jag kan icke
 sammanrima det med mit begrep om
 Guds åra, at jag skulle kunna med en
 dedication af min bok hedra honom,
 som sielf gifwit förmögenheten at tänka
 och skrifwa: så framt jag icke tillika
 wille dedicera sielfwa dedicationen til

honom, hwilket då någorlunda kunde skylas med wår plikt, at göra all ting til Guds åra. Det synes mig lika sällsamt, som då en jägare wille med et och samma skått skiuta en fogel i luften och en björn i skogen. Man skrifwer böcker antingen för egen ro och nytta skul; eller at winna beröm för sin lärdom och gåfwor; eller ock för andra människors underwisning och nytta: annat ändamål gifwes icke. Det första kan, egentligen at tala, icke blandas ihop med hufwud-ändamålet af alla våra gårningar: det andra aldeles icke: och låt wara at någon skrifwer til andra människors nytta. Huru kan den tienligen skänka sin bok til Gud, som han årnar åt människor? Dock förstås icke härmed at tadla, om någon håri följer sin samwets öfwertygelse. Wi anmärke detta allenast, såsom stridande emot det begrep wi hafwe om rätta tankar.

Men det måste likwål, sade Snillrik, ingalunda ske på det wiset, som Pastoren i Thüringen giordt, då han gaf ut sit wärk: *Kräftige Irrthümer, als ungerißene Bollwerke des Teufels*, och

i dedication, som han stält til den Tre-
enige Guden, tagit sig tillfälle, at gan-
ska utförligen beskrifwa sit lefnadslopp,
och tillika uprätta för alla sina wälgär-
ningsmän och wänner et offentligt åre-
minne. Ty håri saknar jag för min
del icke mindre et sundt begrep om
Guds dyrkan, än en förnuftig aktsam-
het at bruka rätta och riktiga tankar.

Om wi wilje söka et mönster af rätt-
het i tankar, sade Lásrik, så låt oss
taga det af Dalin. Han beskrifwer
oenigheten, när hon kom fram för
mörkrets förste.

Ur Hennes kåstar stod et landsför-
därfligt damb,
Och jorden öde blef ehwar hon hwinte
fram:

Båd löf och gräs och säd, bortwistna
ned i rötter,

Och husen tumla kull inunder hen-
nes fötter;

Och folket lopp förryckt i wrede,
blygd och knorr,

När en åt föder skrek, den andre
skrek åt norr.

Från Whigs och Torrys nys hon
til Piafter farit,

Hon had i parlament, hon had på
landtdag warit.
Urfåkta, fad' hon, Prints, at jag få
länge dröjt,
Din tienst har blifwit giord, och jag
har mig förnöjt.

Sedan hon nu af Försten hört hwad
han hade at befälla, biuder hon sina
underhafwande hwar och en at göra sin
fysla. Hon skickar först Ärelystna-
den, at söka up en förnam och göra
honom til träl af nåd och höghets präl,
och säger sedan:

Når denne stundom då til glants et
slag uphöjer,
Som strax en nedrig art i lyckans
wagga röjer,
Så kom förmåtenhet, de snåla hier-
tan fyll,
Och med gemena grep de stälta diur
förgyll.

Så beder hon Afwunden uprefa sig,
och säger ibland annat:

En egennyttig list kan då din flock
upställa,
Som räknar swaghets grand hos dem
du ärnar fålla:

Gör då kamel af mygg, det minsta
 fel fördöm,
 Och med en droppa rätt af orätt
 gör en ström.
 Beslut då hwad du will, at hwem
 du will förtrycka;
 Och på den enas fall bygg up den
 andras lycka:
 Då börjar först min frögd, då de-
 las hus och släckt,
 Och minsta groll då blir från äldsta
 tider wäckt.

Här saknas icke, sade Domer, den
 fullkomlige öfwerensstämmelsen emellan
 sakerna, som wi förut omtalt, och sagt
 rättheten däri bestå. Tanken om oen-
 igheten är til hela des widd riktig
 och sann, på hwad sida man den må
 anse: och i de mellanlöpande tankar
 i beskrifningen af oenighetens göremål
 är sanningen och sanningslikheten på
 det nogaste aktad.

Hon är det icke mindre, sade Lås-
 rik, i det som följer angående wär-
 kan af oenighetens påbud. Jag har
 allenast upteknat slutet:

Alt wråks af nit och split i willer-
 wallans grop,

Och Dumhet strax förför hwad Ar-
mod slåpat hop.

Si! få har selfswäld rum, at landet
öfwerwäfwä,

Och tråldom strax därpå, at alt i
jämmer qwäfwä.

Om utländningen wille möda sig,
fäde Domer, at låra wårt språk, och
finge förnöja sig af slika wackra tan-
kar, skulle han ångra sin okunnighet,
och återkalla sit wrånga omdöme om
wåra snillen. Låt Madame Dacier no-
ga utröna och anmärka Homeri gran-
lagenhet at nyttia naturens wårkningar
i sina tankar; jag twiflar om hon
skulle finna mera fanning och rätthet,
eller någon til alla delar fullkomligare
tanke, ån den Rudén brukat öfwer en
sin afidne wån:

Din heder skall dock ej bland ofs i
glömsko dragas,

Skall ha den wårkan, som wår Swen-
ska sommar-sol,

Den med sin liusa kropp wål skri-
der under jol,

Men lemnar ofs et sken til des det
åter dagas.

Hår måge ock fråmtingar märka, at

wi hånnte det som är wäckert af egit förråd; ty en sådan tanke kan ej fram-
alstras hwarken i Öster eller Wester-
landen.

Hör på, sade Snillrik, med hwad
eld och styrka et ungt snille yttrar sig
öfwer Prints Gustafs södelse:

Du Swenska årans hopp, och Gö-
thers dyra staf:

Du pant af Himlens nåd, som än i
Norden wakar.

Prints Gustaf, Hieltars blod, hwars
lopp från Dygdens haf

Fått samlas uti dig från twenne stora
makar.

Wålkommen dyre Prints, så stor af
namn och ått,

Hwars dyrd i Swenska bröst wållsig-
nadt minne präntar,

Så at du har på dem i waggan kun-
ga-rått,

Dår dygden på din siäls och åras
mognad wäntar.

Råttådigheten sielf, de sanne Hiel-
tars dygd,

Hon kyfte först din mun, när du
kom fram i werlden;

Och sade til din siäl: Här blir min
dyrkans trygd,

Når efter nådens mått du brukar
 bågge swården.
 Försiktigheten kom, dig trykte i sin
 famn,
 Och fader : dyra barn, at gå will
 jag dig låra;
 Du wigtig börda har utaf din börd
 och namn,
 Men med den skall du gå til all Gu-
 stafwers åra.
 De andre dygders hop sen tåflad om
 din själ;
 Ty hwar en wille främst sin heder
 där utwårka;
 Dock slöto de förbund, at hwar en
 lika wål
 Skull få ditt lefnads lopp med sina
 stafwar mårka.

Domer fortfor : af alt hwad wi sagt
 kunne wi göra det slut som Bouhours :
 " at förnuftet är af sig sielf fiende til
 " alt hwad som är falskt; och at de
 " som wilja tänka rätt, böra härma
 " stora målare, som låta sanningen sy-
 " nas i alla sina stycken; eller snarare
 " följa naturen, efter hwilken målare
 " sig råtta. Däraf kommer också, at
 " alltid liknelser, som äro utwalde och

" tagne af naturen, alstra af sig för-
 " nuftiga tankar. Til exempel: Tack-
 " samt folk äro lika som bärande äkrar,
 " som gifwa mycket mera igån än de
 " fått. Prinsars göromål likna de
 " stora strömmar, af hwilka få perso-
 " ner sedt ursprunget, men hela werl-
 " den ser deras lopp". Hos våra eg-
 " na kan man få igån åfwen få wackra
 exempel. Såfom då Academiens Le-
 damot och Secreterare framledne P.
 Elvius wid et tilfälle talar om weten-
 skaper, konstler och wältalighet, och
 säger: De äro lika som strålarne af
 olika lynne, hwilka genom blandning
 sammangöra det lius, hwaraf Natio-
 ners fågring måst blänker.

Desse liknelser, fide Läsrök, låmpa
 sig fullkomligen til det de skola afbildas.
 Och då här nämnes strömmar, erin-
 drar jag mig huru en auctor omtalar,
 at Konung Gustaf begynte strida emot
 Danskarna med en nåfwe folk, som
 wåxte til hwar han kom, och förstärkte
 sig til en krigshår: hwilket han liknar
 wid en källa, som trånger sig fram ur
 diupet, men får tilökning af bäckar här
 och där, så at den blifwer på slutet en
 stor ström.

Når liknelser träffa få lyckligt in, sade Damer, kunna de ej annars än förnöja. "Wid deras bruk är ännu en påminnelse: at man för all ting bör akta sig, at icke förfalska naturen, om man få får säga; i det man henne tillägnar något, som henne icke tillkommer, utan låmpa sina liknelser efter naturens skick och wårkan". Såsom då Rudén liknar *gamalt godt folk wid godt win, som blifwer af äldren bättre*: Hwilket med naturen noga öfwerensstämmar.

Denna påminnelsen, sade Låsrík, tyckes mig icke wara i akt tagen, når en auctor på Prints Gustafs födelsedag, önskar, at *Printsen måtte såsom biet hafwa gadd och honung: rättfärdighetens gadd emot de wrånga, men nådernes honung för the fromma*. Man kan wäl lätt finna auctorens mening, at han önskar hos Printsen de twenne konungliga egenskaper, råttådighet at straffa ondskan, och mildhet at belöna dygden; men tanken blifwer falsk igenom liknelsen. Ty efter naturen brukar biet sin gadd så snart emot en from, som emot en ond; och des honung

blifwer så snart den ena som den andra til rof.

Äfwen så i et samtal fåger Cupido, *at han med skäl will bewisa sin mack, och at man wäl skall känna nåfslor ifrån rofor*: Hwarpå Momus swarar: *at mina nåfslor skola bränna dina rofor*. Den som aldrig så litet tänker efter, finner genast huru detta ej med nåfslans wärkan öfwerenskommer.

Sanningen lider ännu mera, fide Läsrik, när någon tänker just emot naturen; såsom jag minnes i en grafskrift, där auctoren talar til den affidne: *Du har lemnat plantor utan stöd, små trån utan rot; jag menar barn utan förswar*. Nog gifwas barn utan förswar, men i naturen intet tråd som icke har rötter.

Men wi hafwe nu en god stund roat ofs med våra tanke-ämnen, fide Dömer. Det torde hånda ofs, som brås på något hwar, at ledna wid en sak, när hon warar för länge. Wi måge altså sluta vårt samtal för denna gången, med den anmärkningen, som Bouhours utur en annan auctor här införer. " Alla menniskor ålska fanningen; och när

“ wi läse något som är fannt, är det icke
 “ boken eller auctoren, som gör at wi
 “ märke fanningen: Det är något, som
 “ wi bäre inom ofs, som är högre och
 “ öfvergår vårt wäsendes naturliga lius:
 “ det är en wärkan och intryck af den
 “ ewiga fanningens uplysning”.

Hårtill lägges ännu hwad en annan
 auctor anmärkt, huru som “då en na-
 “ turligen afmålar något som rörer ofs,
 “ finner man hos sig fanningen af det
 “ man hör, utan at man wiste at hon
 “ war i ens sinne förut: och man kån-
 “ ner en böjelse hos sig, at ålska honom
 “ som gör at wi märke detta: ty han
 “ wisar ofs icke något som är hans,
 “ utan något som är vårt eget”.

Låsrik frågade nu sina gäster, om de
 wille förlusta sig med spatsering, hwar-
 til de bejakade, och gingo så ut i trä-
 gården, och sedan i ångarne ock åkren.
 Hwarefter de tilbragte det öfriga af af-
 tonen i samtal om hushållning och land-
 lefwernets behagligheter.

Ände på första Tomen.

OM
TANKAR
I
WITTERHETS-
ARBETEN.

SAMTAL.

TOM. II.

STOCKHOLM,
Tryckt uti Kongl. Tryckeriet,

MDCCLVI.

WILHELMSTADT

Imprimatur.
N. von OELREICH.

STOCKHOLM
Tryck af Hørel Tryckeri
MDCCLXXI

OM
TANKAR
I
WITTERHETS-
ARBETEN.

FIERDE SAMTALET.

 ÅSRİK hade sin bok-kam-
mare i den ena sidan af bygg-
ningen, som låg åt sön,
hwarest han plågade om mor-
gonstunderna roa sig med studering.
Snillrik war begirig at höra mera af
sådana saker, som dagen förut varit
omtalte, och steg därför tidigt up,
och såg igenom fönstret huru Domer
gick och spatserade i en biörklund,
som låg tätt bredewid. Han hastade

dit, och bad Domer nu komma och gå up til Låsrik. De fölgdes genast åt, och sedan desse wänner betygat inbördes höflighet för undfågnad och herberge, begynte de åter tala om tankar i snille-wärk.

Efter som wi nu begynt handla om dessa ämnen, sade Domer, så låt oss vidare följa Bouhours wägledning. Wi spare oss härigenom den mödan at hos andre auctorer efterslå, eller sielfwe uptänka de anmärkningar, som öfwerfått at tänka kunna göras, och hwilka nödwändigt måste blifwa de samme, när de med sanningen öfwerensstämma.

“ Si här”, säger han: “ Til at tänka wäl, är icke nog, at tankarne ej äro falske. De som äro måst fanne, äro ibland allmänne; (triviale) i hwilka saknas något, som rör och betager sinnet. Qwicke tankar böra därföre äfwen wara nye; men som det är swårt at icke fåga annat än det som är nytt, så är ock nog, at tankar, som löpa in i snillearbeten, icke äro gamle och utnötte. Atminstone, om sielfwa tanken icke är ny, at den framföres

“ på ett nytt fått; hwarmed den win-
 “ ner tycke och behag, som eljest ige-
 “ nom nyheten skulle åstadkommas.

Han säger vidare: “ Sanningen är
 “ i tankar detfamma som grundwalen i
 “ byggnader. Hon håller up och gör
 “ henne stadig; Men en byggning, som
 “ bara wore fast och stadig, wore dår-
 “ före icke behaglig för kånare af kon-
 “ sten. Utom stadigheten, så will det
 “ vara höghet, behaglighet och åfwen
 “ någon finhet eller låckerhet (Delica-
 “ tesse) i wål byggda hus: och det är
 “ åfwen hwad jag wille hafwa i de tan-
 “ kar wi omtale. Sanningen, som el-
 “ jest är behaglig utan prydnad, kråf-
 “ wer hår något sådant: och denna
 “ prydnad är undertiden intet annat, ån
 “ et nytt fått hwarmed man föreståller
 “ sakerna”.

Låsrik gjorde hårwid denna anmärk-
 ning. Rhetorici handla åfwen om tre
 slags tankar i tal och skrifter; hvilken
 delning med wår öfwerenskommer.
 Cicero kallar det första slaget *grave*,
wigtigt, och säger at en sådan orator
 är, så til sågandes stortalig, håftig och
 hetfig, och har ej annat ån höga och

förträffliga tankar och ord. Det andra *mediocre*, *medelmåttigt*, i hwilket man bör gå sakta och jämt til wäga; och detta slaget tillkommer all wältalighets prydnad, åfwen som det ock åger måsta liufligheten. Det tredie kallar han *tenuis*, *acutum*, *subtile*, *spisigt*, *fint*, och säger at man i detta bör tala slugt och klyftigt. Han lägger härtil, at man bör bruka det första, när man will röra och beweka; det andra när man will förlusta, och det tredie när man will bewisa: Hwilket dock bör ske i få måtto, at desse tankar inbördes omwäxlas, på det man igenom en slik förändring må undwika lednad. Rollin följer Ciceros method, och handlar hârom på samma sätt: hwarom kan läsas på sit ställe. Andre auctorer hafwa antingen om alla dessa tankeflåg, eller om något i synnerhet, handlat: af hwilka en skicklig skribent kan hämta nytta i något förehafwande snillearbete.

Nu, sade Domer, kan en tanke i sig sielf wara sann, som Bouhours här anförer, til exempel *döden skonar ingen*; men det är en enfaldig och all-

mån tanke. Horatius gör densamma
 likfom ny och höjer up henne, när
 han säger: *Döden klappar afwen så
 wäl på konungars palats, som på fat-
 tig mans Koja.* Och en Swensk skald

Ty wäntom - - - - -

Den gåst at taga mot wid slute,

Som wäpnad händer ej förmä

Från kongars fästen fånga ute.

Det är jußt detta, sade Snillrik,
 som är wärdt, at närmare efterfinnas:
 Ty jag hör ofta släta tankar nog af
 somliga berömmas och uphöjas. Låt
 se hwad Bouhours säger om höga tan-
 kar.

Domer läste: "Höghet och storhet
 " i tankar, är det, som betager och
 " likfom borttrycker sinnet, allenast tan-
 " ken passas sig med faken: Ty det
 " är en hufwud-regla, at man bör
 " tänka efter ämnet som man hand-
 " terar; och intet är mindre förnuftigt,
 " än at hafwa höga tankar i en liten
 " sak, som kräfwer ej andra än me-
 " delmåttiga. Det wore nästan bät-
 " tre, at ej hafwa andra än medelmåttiga
 " i en stor sak, som fordrade höga tan-
 " kar".

Han följer här vidare Hermogenes i dens ordning, då han talar om ädla och förträffliga tankar. Han säger: "De förste äro fädane, som hafwa affeende på GUD, eller på gudomliga faker".

Slike tankar, sade Låsrík, måge ock billigt fåttas i främsta rummet, och af den aldrahöghas betraktande kan ej annat förås än höga tankar. Si! huru et snille uplyftas och sjunger om sin Skapare:

O Gud, allsmåktig Gud, som Himlarna utsträcker,

Som Himlen rundt omkring vårt jordaklot har spändt:

Som Helleberg i tu, i kras, i split-
ter spräcker,

Som Himlens hela rymd med bister
liungeld tändt.

Du obegriplig åst, din mackt kan
ingen ståcka,

Din Nåd, den går så widt, som jord
och himlar räcka.

Lika så griper Spegel sit värk an, på et fått, som icke är mindre Guds höghet värdigt, då han i början åkallar honom:

Hielp mig, o Gud, at jag tig wår-
delig må priſa,
Och tina ſtora wårk i detta wårket
wiſa.

I himla-hieltar hit! I ånglars helga
ſkara,

Inſtämmer nu med mig. Siung ſol
och måne klara.

Tu blanka Himmels hus, förgyllt
med ſtiernor många;

Och I planeter, ſom förrätten reſor
långa.

Up, priſen Herren Gud! up alla
elementer.

Eld, luft, jord, watn, alt; Ty Gud
bör wara tienter

Af edert ſtumma liud - - -

Medan wi tale om höga tankar i
gudomliga ſaker, ſade Snillrik, ſå kom-
mer jag ihog en Franſöſk ſonnet, ſom
på et ſtälle kallas dråpelig, och har
gifwit tillfälle til öfning i åtskilliga öf-
werfättningar. Den begynnes ſå:

Grand Dieu tes jugemens ſont rem-
plis d'equité:

Låsrik tog fram öfwerfättningen. Si
hår, ſade Snillrik, jag förſtår intet
meningen af hwad ſyndaren ſäger:

- - - Himla kärleks högd til afgrunds
diup mig fänker.
Och detta faller mig ännu swårare at
begripa:

Af mina tårar låt din grymhet til-
wåxt få.

Slå, dundra, nu är tid. Styr wåld
med wåld, låt brinna

Tin hämd, som wördas i mitt fall
med ångsligt mod.

Men hwad för ställe må tin blix
och dunder finna,

Ther lågan icke släcks med Jesu
Christi blod.

Jag tilstår, fader Domer, at desse
tankar äro synnerlige, och jag kan icke
heller finna mig i denna dråpliga fon-
neten. Det är orimligt, at någon mis-
gärningsman skulle bönfalla hos sin do-
mare och straffare, at des tårar mät-
te upägga honom til mera grymhet.
Och tycker jag desutan, at den figu-
rerade tanken af blix och låga, som
skulle släckas af blod, alt för driftigt
lämpas til egenteliga meningen, näm-
ligen Guds wrede och Christi försoning.

Snillrik fader, detta fättet at handla
emellan Gud och syndaren, har kom-

TIERDE SAMTALET. 123

mit mig lika oanständigt och orimligt före, som i werldslig måtto, om en dödsfänge igenom någons medlande och förbön finge nåd; men komme sedan til öfwerheten och bad honom nu wara grym, straffa och slå ihjäl, liksom pockande på den tilgift han igenom en annan wunnit.

Menniskliga snillet är litet och inskränkt i sådana saker, sade Låsrík, och förlorar sig lättigen, när det swingar up i dessa högder. Spegel kom wäl ihog detta, och drog sig i sin fart tillbaka, när han talade om den Högste Gudens wäsende:

Ewig och obegripelig är tin warelse
rena,

Och tina tankars diup förstår tin wif-
het allena.

Lika så Frese:

Hår förlöre wi oss, hår hår bli tan-
karna fierran,

Såga hwad Herren är, det hörer al-
lena til Herran.

Widare läste Domer up hwad Her-
mogenes säger, "huru som höga tan-
kar framkomma af sådana sakers
"natur, som äro i sig selfwa mennisk-

“ lige, men tagas för stora och hår-
 “ liga ibland människorna, såsom wäl-
 “ de, ädelmod, wett, modighet, fe-
 “ grar och triumfer, och dylikt ”.

Jag har, sade han, mycket fåfat
 min upmärksamhet på slika tankar,
 och efter som jag wiste wårt samtal skul-
 le falla på desse ämnen, så tog jag med
 mig en uptekning som jag gjordt af
 exempel härpå.

En lycklig skald säger til Hans Kongl.
 Höghet Adolph Fredric, Efterträdaren
 på Swenska thronen:

Förena uti dig all fordna tiders pry-
 nad:

Bland stora kungar blif en owårder-
 lig skatt.

Betwinga afwund sielf til hörfamhet
 och lydnad:

Låt efterwerlden bli i håpenhet för-
 fatt;

Och uti dina siät et wärdigt mönster
 finna,

Af all fullkomlighet, dit menniskor
 kunna hinna.

Dalin beskriwer i en dröm mörk-
 rets Förste, med alla wäldiga i dess
 rike.

FIERDE SAMTALET. 125

Omringad af sin mackt stod mörk-
sens förste myndig,
Och ögon hwälfde kring, hwars min-
sta blink war syndig:

Förmåtna wreda steg han tog, och
jorden skalf,

Han talte och det gall i bergens diu-
pa hwalf.

Den falska styrfel-konst där stod med
båfwan modig,

Til upsyn war hon mild, om hän-
dren war hon blodig:

Där stod den fina Lögn i prål af
konst och smink,

Hon syntes och förswann wid af-
grunds minsta wink.

Kring årelystnan stod båd förnlös-
het och möda,

Och alla sinnets qwal, som mer än
döden döda:

Hon sielf i röfwad prackt klef up,
så qwald hon war,

På tusend olycksfall, dem hon i hö-
gar bar.

Dessa äro ju förträfflige tankar, som
behaga och uplyfta sinnet, och äro som
måst behaglige för det de passa sig med
ämnet, efter den regla, som Bouhours

ofs hårom gifwit, och hwilken åfwen
C. Eldh wid åtskilliga tilfällen i sina
skrifter noga i ackt tagit. I synnerhet
förtienar at låfas en dröm, där han be-
skrifwer Lasternas tilhåld.

Åfwenå talar Dalin om, når Frihe-
ten kom up til Himlen:

Fullkomligheten här satt midt uti sit
rike,

Såg med sin klarhet alt, men såg
dock ej sin like.

Hon märkte, styrkte, dref och un-
derhöll all ting,

Så wål den minsta matk, som hela
werldens ring.

Men jag tycker intet mindre om,
hwad Geisser i en skrift på Konung
Carl XII:tes födelse-dag, säger om Hiel-
tars minne efter döden:

Ty skall Er ärestod, hwars högd til
Himlen drifwes,

Ock i ewärdigt lof för efterwerlden
stå:

Dåri af edert swärd få diupa runor
skrifwes,

At tidens tänder dem utplåna ej för-
må.

De sku ett starkt förbund med ewig-
heten göra,
Och til all Esterkomst ert höga min-
ne föra.

Således talar också Celsius om Gref C. Gyllenborg. Nu är nog til hans beröm, at se huru stadig han varit i sina tankar: Huru alsintet de häftigaste stormväder kunnat förmå emot hans fasta sinne: Huru Han stått orörlig, då Rikens grundwalor hafwa swigtat, och många dess pelare omkring honom giordt bedröfliga fall: Huru Hans owdanner emot sin tanke giordt Honom högre då de arbetat på Hans förnedring; i det de således gifwit Honom tilfalle at segra: samt huru de hafwa sejat Hans Dygd, och giordt henne långt mera lysande, än om hon opätalad skolat fördölja sig inom hans hierta. Sedan säger han vidare: Han war stor i allas tycke, dock war han större wid Rådsbordet, än uti det allmänna. - - - Där finnes hans rätta dreminne, och hans likaste bild af honom self tecknad.

Ibland taker, som alstra af sig höga tankar, sattes åfwen segrar och triumfer. En auctor, som wi förr hört,

talar om Högstäl. Hans Maj:ts Konung
Friedrichs seger wid Hochstedt.

Du deras starke drap, deliksom strå
förstördes,

De ramlad på en gång til undergång
och fall:

Krut, Kulor, Eld ohh Rök, om ö-
ron hurra hördes,

Gny, Dunder, Knall och Brak, på
ömse sidor smäl,

De raske Hieltar måst i grafwen huf-
wudflupa,

Och dödsfens etter med sin bleka läp-
par suppa.

Låsräk sade: Longinus wisar, huru
höghet i tankar är wärkligen det, som
utgör förträffligheten och högsta fullkom-
ligheten af et tal: Det är igenom den,
som store skaldar och de namnkunniga-
ste skribentier hafwa wunnit priset, och
upfyllt efterwerlden med liudet af deras
ära. Ty den öfwertalar icke egentli-
gen, utan den betager, borttrycker, och
upwäcker hos oss en förundran och be-
störtning, som är helt annat än at be-
haga och öfwertyga. Detta har ej me-
ra wärkan på oss, än wi sielfwe wil-
ja; men högheten gifwer åt talet en wiss

ådel wårkan och ofswerwinnelig kraft, som intager sinnet af den som ofs åhö- rer. Sedan säger han vidare: Et ofwi- keligt tekn til höghet i tankar, är det, när wi märke, at et tal lemna ofs myc- het at tänka, som gör strax en wårkan, hwilken är swårt, at icke säga omöjligt, at emotstå; och at sedan ihogkomsten där- af hos ofs länge warar och swårligen utplånas. När jag nu vidare fästet min åtanke på hwad han ytterligare fö- reställer, huru som höghet i tankar wårkar lika på allehanda folk, af åt- skillig ålder och böjelse; hwilket han åfwen tager såsom et wist kånnetekn där- af; så har fallit mig in et tanke-på- fund hos Kolmodin, hwilket här såsom exempel kan anföras. Han skrifwer öf- wer Biskop Swedbergs dödsfall, och börjar således:

Det war et falligt forl i odygds rikets
länder:

Dår hördes glädie-gny och samman-
klapp af händer,

Dår blef en frögde-fäst i afgrunds
Förstens Hof:

Dår såg man danfa troll, lögn, af-
wund, tråtor, eder,

Flård, högfård, girughet, och alla
mörksfens feder,
Och lättian munter blef, där hon på
bänken sof.

Beelzebub steg fram, och sade: myc-
ket wunnit!

Et lius i Swea berg - - - - år ut-
släckt - - -

När Olof Rudbeck höll sin oration
wid Drottningens kröning, gör han
midt i talet lika som Hårolden et ut-
rop: Nu är Ulrica Eleonora krönt
Drottning öfwer Swea och Gôtha; och
lägger strax til:

Skott, smällar, thordön, blix, det
härdaft brak och dunder,

Trumpeter, sinkor, horn, här spe-
len starkt inunder:

I trummor, pukor, och alt hwad
som gör et knall,

Nu dönen, så at det hörs kring om
werlden all.

Sådane tankar, sade Låsrik vidare,
fatta et snille likfom i gåfning, at det
håfwer sig up och stadnar i en slags för-
tjusning (entusiasme). Härigenom sker,
at man wid besynnerligen rörande hån-
delfer lånar naturens wärkningar, at

därmed uphöja sina tankar. Såfom då
Dahlstierna wid Konung Carl XI:tes död
sjunget:

Dår kom en fasslig natt med tusend
    åskedunder,
Med yror och med slagg, med liung-
    eld, blix och brak,
Som tråd och hårda berg och klip-
    por klyfde sunder;
Mig tycktes af det knall, det liun-
    gande och knak,
at hela Himlen war nu lika som et
    tunder,
Itåndt och nederslängt på jordens
    skråmda bak:
En håftig nordanstorm, som bröt de
    styfva murar,
War blandad all den natt med regn
    och skarpa skurar.

Åfwen så wid Konung Carl XII:tes
dödsfall utgiuter Frese sin sorg:

En fullwäxt nordanstorm båd torn
    och spetsar bröt,
Och lusten slet sig löst af hafwets
    yra ägga;
Sielf hela Himlen sig i eld och låga
    slöt,

Och mörkret gafs i mackt all jorden
 ombelägga.

Sky, tåkna, rök och damb gick up
 med båftig bråna,

Och närmst til skogens blå et falligt
 dunder dåna.

Hielp Gud! så kom din hämd ofs
 mycket swåra på,

Hår kund din wrede ej de höga ce-
 drar skona:

Mig fyns som wille ett och alt för-
 lorat gå.

Du skakar scepter, swård och hela
 Sweriges crona.

Ach we! Wår unders kung år från
 ofs ryckter worden:

Ty dåna Swea bort och kasta dig
 til jorden.

Snillrik fåde: då hår nämnes Rik-
 fens Insignier, så kommer jag ihog,
 huru desse plåga som oftast gifwa au-
 storer anledning til höga tankar, i syn-
 nerhet i lyckönskningar til kongliga
 personer. Efter mitt tycke, har ingen
 brukat detta påfund bättre ån Runius.
 Jag mins versen utan til.

Cronan önskas lof och prydna,
 Spiran önskas tro och lydna.

Swärdet blifwe baljans wån,
 Äplets refwor gro igån.
 Nyckten låse utaf smärta
 Up hwar underfåtes hierta,
 At han för sin milda Kung
 Willigt öpnar skrin och pung.

Härtill swarade Låsrik, at Runius
 behåller alltid sin skåmtsama qwickhet:
 och i desse tankars höghet fattas ej an-
 nat, ån at de med mera alswarsambhet
 blifwit framstälte.

Tanken om äplets refwor, brukar
 en annan då han talar om Swenska
 folkets tillstånd, når wisheten kom ned
 af himlen, och fåger ibland annat:

De offrade sit gods, at äplets ref-
 wor hela.

Men jag tycker, at en okunnig, som
 icke wet af Riksfens Insignier, ån min-
 dre hwad de betyda, lærer hafwa swårt
 at förstå denna meningen; i fynnerhet
 når icke förut år om dem talt. Den-
 na tanken brukas af samma auctor med
 mera tydlighet på et annat ställe. Och
 tyckes han däri hafwa följt Olof Rud-
 becks wägwisning, som åfwen wid
 Drottning Ulrica Eleonoras kröning (a)
 talar om Riksfens Insignier.

(a) 1719.

önskningar til Hans Kongl. Höghet (b),
säger:

Men måst o! dyre Prints, wi ønske
at din hieffa,
Må städse finnas prydd med fridsens
oljo-blad;
At du ej nödgas må ur blodig la-
grar pråssa,
En åra, som för ofs kan komma
gråt åstad.
Din händer aldrähållt en lycklig spi-
ra före,
Och med des eget swärd din fiend
Gud förgjøre.

Tänk! sade Domer, at bara accen-
ten är, som här gör at man finner styr-
kan af tanken. Om liudet uphöjes wid
ordet *lycklig* och icke wid *spira*, skulle
man snarast förlora auctorens påsyfta-
de mening. Så är det grannlaga at
göra, och åfwen lika grannlaga at wår-
dera, et wackert snille-värk. En Fran-
sösk auctor yttrar sig härom således:
*En som will döma om skalder, måste
kunna granneligen märka: han måste
wara född med några gnistror af den
eld som upqwickar dem, hwilka han will*

(b) År 1744.

känna. Äfwen som til at fälla omdöme öfwer music, är icke nog, och det är nästan intet, at såsom mathematicus uträkna proportion af tonerna: man måste tillika hafwa godt öra och god smak. Ibland de wackra anmärkningar St. Evremont gör öfwer swärigheten at tolka auctors wärk på annat språk, och behålla deras mening och behagligheter, saknar jag denne, som han äfwen kunnat tillägga: at riktigheten eller behåget af en tanke ofta ligger förborgat i selswa språkets art af accenten. För denna orsaken torde en skarpsynt Criticus hos auctorer funnit mången mörk eller obehaglig tanke, endast för det han icke fyllest förstått språket. Och för den orsaken skull mislslyckas ibland öfwersättning af tankar, som tolkaren fattar efter bokstafwen, och förstår icke at gifwa samma styrka eller behag på sit språk, som de äga i originalet.

Wid det at här omtaltes en åra, som kommer gråt åslad, så erindrar jag mig en dylik tanke, som jag äfwen här upptecknat:

O! Printfar, werldens lius, Monar-
 cher, jordens prydnad
 Som giuten mennskors blod för e-
 der ro och lydnad:
 Besinnen dock ibland at edra tids-
 fördrif,
 De gå ofs alt för när och kostva vä-
 ra lif.

Snillrik fader: Jag menar denna tan-
 ken lår vara tagen af den bekante fa-
 blen om barnen, som kastade stenar
 och annat i en pufs, då en groda steg
 up och förestälde huru barnens narri
 kostade grodornas lif.

At åter komma til vår betraktelse
 om höga tankar, fader Låsrík, få år
 värdt at til exempel låsa den hårliga
 och förträffliga beskrifning, som Spe-
 gel gör på solens ståt, när hon går up
 på himla-fästet. Men när samma be-
 römde auctör beskrifwer helwetet, och
 talar om de onde andars rådslag til
 menniskans fördärf, härmar han En-
 gelsman Milton, som skrifwit nästan
 det samma i sin bok, kallad *det förlo-
 rade Paradiset*.

Domer fader: Där finnes helt och hål-
 lit samma tankar; och Spegels kunna

med skål fågas wara därutur tagne: åfwen som Milton tagit sina af Tasso, en Italienare, som skrifwit en Episk dickt, kallad: *Det frälsade Jerusalem*: utur hwilken Bouhours en mening här anfördt. Låsrik sade: I Adalrik och Gøthildas åfwentyr får man igån en hop ståtliga och höga beskrifningar. Til exempel på ett ställe: *Wid glifsflön är en wik, som omfamnas af twenne höga klippor. Dets högsta spitsar äro betäckte med en urgammal skog som gömmer sina skatar ibland molnen. Nedan för skogen är ett ymnigt bete, där man ser stora hiordar wanka, och höres bråkande af fåren, som gnaga de ludna tufwor. Foten af bårget omgiffes af en gråsrik ång; hwarest wåhren wisar sig med all sin liustighet, och sommaren med hela sin fågring. En skår låg wid sielfwa inloppet; där stadnade stormarne; där bröto sig böljerne, som kommo bullrandes ifrån hafwet, och flöto sedan utan hot och knot in åt stranden. Här, sade han vidare, blandas höghet och behaglighet få uti hwarandra, at jag icke kan fåga hwilket har öfwerwigten.*

Men jag har ännu här upptecknat några exempel, sade Dömer, som jag vill låsa up. I Tragedien Brynilda biuder Atle til at öfwertala Edla, at ålska Sigurd Sven fram för Hjalmar, och tager skål af dennas ringhet. Hon svarar:

Så swagt och nedrigt skål är alt för
långt besvarat:

Fast Hjalmar ej är kung, är han
dock wård at warat.

Fast lyckan slumrat bort hans wäl-
förtienta del,

Hwi skall han skämmas för det blin-
da ödets fel?

Den ingen crona bår, men bör en
crona båra,

Han har ju crona nog? Han har en
jämlig åra.

En Dygd, som är fördold, gör li-
ka ådel liäl,

Och åran utan prål, är åra lika wäl.
Låsrík erindrade, at han sedt samma
tankar med lika ord på ett annat ställe,
dår Góthilda talar om Adalrík, som
ännu icke war känd för Hjalmars son,
och säger: *Han är wäl ingen kung,
men är dock wård at wara. Det är*

*mera at förtiena , än båra en crona.
Åran utan prål är likafullt åra. Lyc-
kan har bortslumrat den del , som hans
mandom förtienat ; men hans dygd lyser
lika stor , fast hon ock stode ännu på ett
ringare steg af lyckans trappa. - Aucto-
ren upprepar detta ännu en gång , och
Göthilda fåger på ett annat ställe om
Adalrik : Bår han ännu ingen crona ,
så är han dock wård at båra henne.*

Samma tanke , sade Domer , sluter
ockfå en madrigal på Fransöfka , hwa-
rest Printfen af Condé fåger om sig
sielf :

Si je n'ai pas une couronne
C'est la fortune qui la donne :
Il suffit de la meriter.

Werfwing beskriwer en maskrad
på Hofwet , där allehanda nationer sig
framtedde ; och sedan han talt om ko-
nung Carl den Tolfstes mackt och ko-
nungsliga dygder , fåger han til slut ,
*at Konungen wore högst wårdig , at en-
sam få regera , och hafwa så många-
banda folk under sitt wälde.*

Rudén talar wid ett tillfälle om Ta-
merlan , och fåger :

Han kom , han fåg , han wann : the
Persers makt war strå.

Detta war ett högt och förträffligt in-
fall hos den som först sade: *veni, vi-
di, vici*; men tanken är nu mera gam-
mal och utnött. Så at ehuru lämpelig
den må wara, åger den dock ingen
wårkan af rörelse, då Sophia Brenner
säger om Konung Carl XII, när han
undfsatte Narva:

Han kom, Han såg, Han wann.
Hwilken tanke hon brukar på ett an-
nat ställe öfwerfatt på tyska:

Entzegt euch nicht = = = = =
Daß ihr dem Helden nicht gewoch-
sen,

Dem kommen, sehn und siegen eins.
Många hafwa sedan länt, at jag icke
må säga, stulit denna tanken: Andre
åter hafwa den samma härmat. Så-
som då en säger om Konung Carl XII:tes
resa ifrån Bender:

Han for, Han flög, Han kom - -
Och en annan om Konung Fredrichs
resa til Cassel:

Du for, du kom, du såg - - -

At kalla en konglig person en fol,
är likaledes en gammal och utnött tan-
ke, som nu mera icke behagar.

Jag tror, sade Snillrik, at solen al-

drig haft så mycket at göra med Polen, som wid Drottning Ulrica Eleonoras död och begrafning. Ibland de många skrifter, som då utkommo, mins jag ingen, som icke på något fått brukade denna tanken (c).

Jag har anmärkt, sade Dömer, huru Frese talar om Konung Carl XII. och säger, at des låf i diamant skurit skall fördunkla solens sken; Men han lägger strax til:

Dock solen må sitt sken allt nyttia
 få,
 Kung Carls beröm det är nog stort
 ändå.

Låsrik föll in här, och sade: af alla tror jag ingen blifwit så mycket stulen eller hårmad, som en tanke, hwilken, så wida mig bekant är, Rudén först brukat, då han talar om Konung Carl XI:tes Hielte-dater i des ungdom, och jämför dem med andra Konungars.

- - Deras måster-kast ha knapt Hans lärspån warit.

Werfwin jämför Roms Hieltar med Konung Carl XII., och säger:

(c) År 1741 och 1742.

Rom, Rom, med dina män - - -

- - - män deras mästestycke

Wål dukar up emot wår Carols lä-
re-prof.

Olof Rudbeck talar om Hercolls tolf
stora prof, och säger, at han dem lärdt
i dessa länder:

- - - Ty war det så ett lån,

Ja mästestycket hans wår tolftes lä-
re-spån.

At förbigå andra, så will en auctor
bemynderligen wisa sig, och uphöja
denna tanken, då han talar om Ko-
nung Carl XII:tes landstigning på Ze-
land.

Det war en lärespån, men dock ett
mästestycke,

Som borde fattas in i guld och dyr-
bar smycke.

Tanken är här bortskämd, och är
eljest nog gammal. Den Franske Cor-
neille har brukat den i Tragedien Cid,
där Rodrigue säger:

Mes pareils a deux fois ne se font
point connoitre,

Et pour leurs coups d'essai veulent
des coups de maitre.

Snillrik war öfwermåttan nögd med

dessa lärdomar, och frågade, om in-
tet Domer hade flera exempel af höga
tankar upteknade.

Si här, sade Domer. En stor Her-
re talar wid ett tillfälle om Hennes
Kongl. Höghet(d) och säger: *En Cron-
Printsessa, hwilken åt Cronan mera
glants gifwer, än hon någonsin sken af
Cronan låna kan.*

En dylik tanke har Triewald, då
han talar om oduglige rim och verser,
skrifne til Konung Carls pris.

- Får man af Rudén wål skrifwen
lofdickt skåda,

Så fyns han endast wård ditt pris för
jorden båda:

Du stor kung, han poët, så swårt
at döma står,

Om han mer ros af dig, ell' du af
honom får.

En annan, om åhra af hög börd,
lyder så: *At hafwa lemnat åt efterkom-
mande så mycket, som man af förfa-
derna undfått, det är en sannskyldig
heder; utom hwilken den största här-
komst är en förwitelse.* Cicero orat.
pro Rosc. Amer. har en dylik tanke

(d) År 1746.

om Cæcilia. Sedan han nämt hennes släktingar, säger han: *Virtute perfect, ut, quanto honore ipsa ex illarum dignitate afficeretur, non minora illis ornamenta ex sua laude redderet.*

Hos Bouhours tycker jag mig åfwen hafwa sedt en nåstan lika tanke, och minnes jag nu icke stället. Men låt oss forifara.

Jag will först, sade Låsrik, nämna, det jag på ett par ställen anmärkt en dylik tanke. I bref til Riks-Cantzleren Gref Oxenstierna, talar Drottning Christina om sin salig Herr Fader, och säger til Oxenstierna: *at han varit den store Konungens store Minister; så at det är in ambiguo, hwilkendera varit lycksaligare, antingen Riks-Cantzlern, at hafwa tient en sådan Herre, eller han, at hafwa blifwit tient af en sådan Minister.* Och i en parentation öfwer Högstsal. Hans Maj:t Konung Carl XI., säger skalden:

Om han mer glantz utaf des stälta
 ått fått årswat,
 Ell' om densamma han ett större lius
 förwårswat,
 Än Han där af bekom: det lemna
 jag ofagt.

Nu will jag anföra en annan tanke, som jag upteknat, och hwilken mig både ny och förträffelig förekommit. Celsius talade om vårt Furfstliga Par (e) och hwad lycksalighet wi kunde spå ofs af deras Dygder; så säger han: *De äro sådana tekn, på hwilka ingen annan följd blifwa kan; de betyda och förorsaka tillika vår lycksalighet. Wi kunne se de sälla framtider, och redan i tankarna dela nöjet med våra efterkommande; samt försöka, at skrifwa Historien af de händelser, som ännu ej äro timade.*

Hör på mine wänner, sade Snillrik, jag påminner mig en tanke, som Runius på sitt roliga wis framställer; men som jag nu tycker är öfwermåttan hög och hårlig. Han talar om Konung Carl XII:tes wistande i Bender, och fogar därwid en sådan önskan:

Byte Kungen residenter,
At han racker Rikfens gränfter:
Eller rücke Rikfens gränfts
Ut til Kungens Residents.

Det är en dråpelig tanke, sade Do-

(e) År 1746.

mer, som innefattar en stor mening, både om vår Konung och vårt Rike. Sådane tankar äro likfom hemma i Hielte-fånger, och kännas måst igån ibland de gamla såfom snille-foster af Rudén. Denne talar på ett ställe om Konung Carl XI. och säger ibland annat:

Hur tåck hans kropps gestalt och
sinnes dygd sig fåmja,
Med lyckan then han bår! at jag
ej såkert wet,
Om mer hans dygd wår själ, än
kroppsens majeståt,
Wår fyn til undran dra och til sin
lydna tåmja.

Jag har åfven anmärkt, at jag sedt samma tanke af en Fransk auötor om Konung Ludvig XIV. *Il a l'air d'un Heros, & quand on ne traiteroit pas sa dignité Royale de Majesté, on en devroit traiter sa personne.*

Men hwad wille våra största snillen förså emot vår store Krigs-Hieltes bedrifter? De hafwa dock af ett så rikt åmne tagit något; och Konung Carl XII. talas så til af en stor Herre, ige-

nom hwilkens lyckliga gåfwor Swenska poëssien upstigit til högsta wårde.

Nordske werlden kan ej sakna

Sina stora Kungar mer,

Då hon med förundran ser,

Alla dem uti Er wakna.

Store Gustaf tycks ha gått,

Ur sin graf och til sitt rike:

Twenne Carlar utan like,

Ha i Er sin like fått.

Så fåger han vidare om Konungens Hielte-dater:

Hela jordens krets lår hinna

Mer än knappast til för Er,

Om hwart år få tilbragt blifwer.

Ödet Er tre Cronor gifwer,

Men Ert mod förtienar mer.

Sophia Brenner talar om en liten sak, en Aloe; men wänder tanken in på högre ämne, och yttrar sig förträffligen:

Sen Carl den tolfte Cronan tog,

Har ryckett fått beställa nog;

Men aldrig hint förtälja alt

Fast hon med hundra tungor talt.

Och likfom Aloën i alt,

I höghet tilwåxt och gestalt,

De mindre plantor öfswergår,

Och allas ögon på sig får:
 Så öfswergår hans Dygders rop
 De andra Kungars allihop.

Snillrik sade: jag minnes ån en tanke
 om Konung Carl, som af en ung och
 lycklig skald blifwit brukad. Han näm-
 ner Konungen och säger, *at han war*
den störste bland de stora.

Af en annan skald (f) sade Låsrik,
 icke mindre lycklig i alfwarfamma och
 höga, ån i små och roliga ämnen,
 hafwa wi dessa tankar.

O store Kung, om I så tåcks Er
 framgent wisa,
 Lår Norden snart ej til för Edre
 segrar spisa.

Sedan säger han:
 Mån gamla secler ej med skål på
 Er förtryta,
 At Eder tapperhet alt deras ros för-
 stör?

Och åter:
 I winnen få i dygd som mod de stör-
 sta kämpar,
 Och deras stora lof med större åra
 dämpar.

Slike tankar, sade Domer, likna de
 (f) Geißler.

stora och fasta ekar i en skogspark, som stiga i högden och med sina utbredda grenar liksom öfverskygga de undra träden.

Af stora och förträffliga ting i naturen komma äfwen liknelser fram, som föda af sig höga tankar: äfwen som man ock kan draga sådana af fria konster, som hafwa något hårligt och högt i sig. Så är til exempel en af det fednare slaget, då man på en åminnelsepenning, öfwer Riks-Rådet och Præsidenten Grefwe Carl Gyllenborg bildade en Borg, med denna öfwerkrift: *tuetur & ornat: Han skyddar och pryder.* Äfwen så lånar en skald något synnerligen högt och wackert af målarkonsten, då han wid ett tillfälle talar om Arf-Printfarne.

- - - Uti Gustafs dyra lif,
Och Carols föddel: Desse både
Wi efterwerldens fällhet skåde
Uti ett liusligt perspektif.

Hwad liknelser af naturliga ting angår, fader Låsrik, så påminner jag mig en, som altid förefallit mig ganska ståtelig. Poëten säger:

Bland tråd är Cedren störst, bland
 foglar Örnens liungar;
 Bland diur gå Lejon främst, och Si-
 gurd Swen bland kungar.

Det är få, fader Dömer; dock faller
 mig den tanken, *at Örnens liungar*, nog
 mythologisk före, och torde icke förstås
 af dem, som ej weta af fabeln om Ju-
 peters örn.

En annan Auctor, fader Läsrik, här-
 mar detta infallet, men brukar det illa,
 då han säger om Konung Gustaf, *at
 han örnens lik i fält liungar*. Sådant
 är tillika emot fabelns fanning: ty gu-
 den Mars hade egentligen at göra med
 krig och fältslag. Och om Jupiter nå-
 gon sin wid slikt tillfälle dundrat och
 liungat, har sådant varit diktat för
 någon synnerlig värkan, som skulle
 komma af honom såsom öfwer-gud.
 I detta afseende skulle då Konungen
 wara lik Jupiter, men icke Jupiters
 örn. Eljest finner man flera exempel
 af höga och förträffliga liknelser, i *A-
 dalriks och Göthildas äfmentyr*, där
 auctoren måsterligen leker med dikt
 och skalde-konst, på Eywinders och
 Einars wis, som qwåda i Heims kringla.

Domer sade: Jag kan icke afhålla mig, at här nämna en liknelse, som jag sedt hos en frammande auctor. Den förträfflige Historiæ-Skribenten Montesquiou handlar om de åtskilliga öden Romerska wäldet undergådt, och lyktar sin afhandling med det, at han säger: *under de sidssta Kejsarena war Romerska wäldet åter drifwit innom malmarna af Constantinopel, och slöt sig på samma sätt som Rhenströmmen, som är icke mera än en liten bäck, när han förlorar sig i hafwet.* Den som aldrig så litet wet Romerska Historien, kan döma huru oförlikneligen wål denna liknelsen passlar sig med ämnet.

Domer fortfor vidare. Här, sade han, talar Bouhours om nedriga tankar i höga ämnen, och gifwer i synnerhet Predikanter och Lärare en förmaning, at noga akta sig för gemena och nedriga liknelser. En förmaning, som äfwen ibland oss torde finna rum, och borde af våra noga aktas; Ty med sådant förringa de sit ämbete, och wika ifrån den heliga Skrift, som allestädes wisar höga och majestätliga tankar. Bouhours anförer här några,

och ibland dem en, som Hedningen Longinus framfatt såsom et mönster för höghet i tankar: neml. då Moses beskriwer Skapelsen, och at GUD sade: *Warde lius, och det wardt lius.* Men wi lämne detta ämnet, hwarom kan läsas hos dem som förschildt och med flit härom handlat. Wi måge i det ställe hämta uplysning och lärdom af exempel på nedriga tankar i höga ämnen. Låt se om icke Låsrik några sådana anmärkt. Låsrik swarade: jag will förut nämna hurusom vår *Edda* i *Woluspa* på ett högt och ståtligt wis talar om Skapelsen. *I åldrarnas morgonstund bygde Yme sin boning - - - då wiste solen ej af sina Palats: männen war obekant om sina förmåner, stiernorna kände ej sina säten, m. m.* Detta härmar de österländskas tänkesätt, som woro fordom högtrafwande och store i sina skrifter, i synnerhet i deras *Theogonier*; som af sednare tidens lärde, och i synnerhet *Burnet* är anmärkt. Samme tänkesätt härskar hos dem ännu, som bekant är.

Sedan slog han up sin samling. I en heroisk dickt kallad den *triumfe-*

rande Parnassen, talas hela wägen om höga och förträffliga faker; och ibland de stora personer, som där införas, framkomma åfwen känfnärer. Men desse låmpa icke sit tal efter ämnets wigt och höghet. Til exempel, då Mälaren säger: at utan linie-mått och ögnemåls konst,

Så wore penseln min en sudd,
Så wål fom jag en tylpisk kludd.

Åfwenså Musicanten:

Then sin schala icke rätt förstår,
Som en ur-ochs på sin harpa slår.

Slike tankar åro nedrige, och kunna knapt tålas i skåmstama och löjliga dickter. När läsaren i alfwarfamma ämnen fårter sin aktsamhet dårhån, at få höra något fom år stort och behagligt, lider han icke at med sådant lappri blifwa förstörd. I stället för det nöje han förwåntade, upkommer en ledsnad at höra det fom följer: och då sinnet år i så måtto afwåndt, återbringas det swåriligen at smaka, i fall sedan af auctoren något högt och förträffligt kunde framställas. Cicero yrkar τὸ πρέπον i tankar och ord, och wisar huru man bör taga anständighe-

ten i aekt, så wål i anseende til sielf-
wa faken, som personerna, både dem
som tala, och dem som höra.

Lucidor eller Lasse Johanson, dik-
tar på et ställe et guda-samqwäm, och
kommer ibland annat at tala om hwad
dessa togo sig där före: *Saturnus sof
och snarka: Venus sålas som et tok:
Mars gick och hwislade, Vulcanus söp
tobak.* Jag lemnar om icke detta är
mera lämpeligt til personer, som roa
sig tillsammans på något gement ställe,
ån til Gudar och Gudinnor i deras
samqwäm.

En annan auctor härmar detta på-
fund, och talar likaledes om Gudars
och Gudinnors sammankomst i Tho-
res hall; Men låter dem til slut dansa
biörndans, sko blacken, nappa stek
och leka blindbock.

Så erindrar jag mig, sade Snillrik,
at den Danske Baron Hollberg glöm-
mer merendels af sig, när han skal
handtera sådana ämnen. Och om jag
får bruka den liknelsen, så lyser det-
ta liufet måkta dunkelt i höga rum.

Wi måge ej få mycket undra där-
öfwer, sade Låsrik, när ock wåre stun-

dom förgåta sin granlagenhet. Til exempel: sedan Nabal gifwit Davids utskickade kärta swar, blifwer David förtörnad, och brister ut:

Skal jag bespottad bli af thenna lumpne hunden?

Skal han få skälla få på årligt folk?
på stunden

Han måste lära hut - - -

Sådane ord, fastän i wredesmod sagde, tiena sig knapt i den sämste och nedrigaste menniskas mun: ån mindre at fågas af en stor och mäktig konung. Så tienar icke heller at i höga ämnen bruka nedriga liknelser. Såfom då en talar om Herrawäldens obeständighet, och säger:

- - Som krukor cronor bråcker.

Flere exempel torde wål gifwas, men desse kunna nu til wårt ändamål göra fyllest.

Här, sade Dömer, kan ännu anmärkas, at man undertiden finner höga tankar hos et ådelmodigt sinne, ån skönt personen icke talar. "Så uphöjer Longinus hwad Homerus diktat om Ajax, at när Ulysses i de dödas rike wille betyga honom sin wördnad, wär-

“dåde han icke swara denne et ord”.
 När låsaren förut har sig Hieltens caractere bekant, har han det nöjet, at sielf utgrunda des höga tankar. “Och
 “denna tyftnad öfvergår alt hwad
 “skalden kunnat införa, såsom af Hiel-
 “ten wid detta tillfälle sagt”.

Låsrik sade : denna upmärksamhet på höga sinnens tankar, fastän de icke någon gång tala, har ej heller undfallit wåre wittre snillen. Jag kommer ihog, huru Dalin afmålar en ärlig Swensk, och säger ibland annat :

Han talar mycket när han tiger.

Celsius säger om Konung Gustaf Adolph :

Alt hwad Han tänker blott, alt hwad han will är stort.

Medan wi ännu tale om höga tankar, sade Dömer, så faller mig in, huru mången wid et qwicket infall eller et spitsigt swar, säger : *Det war starkt*. Men låt oss höra, huru Demetrius Phaleræus beskrifwer en stark tanke.

“Det är en sådan tanke som är
 “full af mycken och stor mening ;
 “uttryckt i få ord, och på et lifligt
 “fätt, som gör en hastig och kraftig
 “värkan”.

Jag har håraf anmärkt twenne exempel, bågge på et ställe. Adalric wil öfwertala Sigurd Swen at ålska Brynilda, och når han sagt något, och synes wilja fåga mera, swarar Sigurd Swen.

- - - Ach fåg mig intet mera.

At råda får du lof, men intet at regera.

För Edla wil jag dö - - - - -

Likaledes sedan Brynilda fådt weta, at hon blifwit bedragen, och wil håmnas på Sigurd Sven, årnar hon bruka Atle dårtill. Hon bereder hans sinne först med fråga, om des kårlek til henne; sedan om hans modighet, och frågar sist, om han gör hvad hon berder? Då Atle swarat: befall, jag är tilreds, fåger Brynilda:

Slå Sigurd Sven ihjål - - -

En mindre skiklig Skald hade här brukat omfwep ellet högtrafwande ord; som illa lämpat sig til hennes nu warande tilstånd, och hade wid detta tillfälle ej fynts kunna göra så hastig och stark wårkan i Atles sinne.

En sådan kårthet, fade Låstrik, är åfwen tienlig och nödig wid mycket

forgliga eller hastiga och wäldsamma händelser, då en lång berättelse skulle förtreta och göra lednad. I det för-ra hafwe wi exempel hos Homerus, då Antilochus kommer och gör på detta fåttet sin berättelse: *Patroclus är död, de strida som håftigast omkring des kropp, som ligger där asklädd, och den grymme Hector har tagit hans wapn.* Sådane kallar man starke tankar, och Madame Dacier anmärker, huru oförlikneligen wäl detta är passat efter tiden, rummet och personerna.

Åter igån, hwad wäldsamma och håftiga händelser angår, så är i detta slags tankar, en intet fåmre berättelse, som Geisler gör om Konung Carl XII:tes fältslag wid Pultusk emot Sachserna.

Den stund de stå emot Han mån-
gens ögon stänger:
De wika, Han går på: De fly, han
följer med:
De fort i Pultusk in, Han sig ock
eftertrånger,
Och raskar dem; de ut; men bryg-
gan dimper ned:
De tumla med, Han slår: och som
dem utwåg felar,

Så tigga många nåd, Han dem ock
nåden delar.

Sådana höga och starka tankar har jag
åfwen anmärkt, i en beskrifning, som
jag nyligen låst om Hialtes fältslag.
Han rusade bland fienderna, snar som
en blix och förfärlig som et Thordöns
slag. Förskräckelsen gick fram för ho-
nom: Död och seger följde honom vid
sidan, och strömmar af blod flöto efter
honom i spåret. Såsom blomster för
lian och de mogna sädes-axen för skä-
ran, så stupade Jättstrickar och Hals-
ungar för hans swärd. Hans stora hjer-
ta samlade alla sina krafter: Han se-
grade som han alltid war wan, men
denna seger sänkte hans folk i diupaste
sorg, ty han föll uti segren.

I våra gamla skalde-fånger få wi
flerestädes igån höga och starka tan-
kar, och jag påminner mig i fynner-
het K. Håkans likfång. Til exempel
i 5:te wifan måste det låta stält och
genomträngande när skalden sjunger om
slaget. Jag kan döma det af öfwer-
fåttningen.

Swärdet i Kongens
Händer, skar sönder

Hielm

Hjelm och Hårtygen,
 Som i watten huggdes,
 Bräddar brakade,
 Sköldarna brufto;
 Wårjor kåckt klingade
 I kâmpars hufwuden.

Den ena tanken wâltrar likfom med
 håftighet in på den andra, och uplyf-
 ta sinnet med wâld til undran och nö-
 je. Äfwen som då Swenske Virgilius
 sjunger för Konungen:

Drag tin pansar uppå när alswara
 tiderne krâfjat:

För tina Kâmpar i markene fram:
 skräck Hårana marga:

Sträcke sig ock tin spiros wâld kring
 Rikenes odal:

Lagrar wåxe tig ur thes ån ej he-
 lade refwor:

Rif thet styckade land, och foga thet
 åter å kroppen,

Bygg tina fâsten stark, och rörlâgg
 Riket å nyo!

Då skall i gålland' Trompet-liud jag
 byta mitt Herdqwad.

At nu widare följa wår Bouhours
 ordning, sade Domer, förekomma hår-
 nåst de slags tankar, som kallas wac-

kre och behaglige; hwarpå wi sedan komme at betrakta dem, som han kallar *fine och läckre*.

Men tiden är nu förfluten, sade Låsrik, och det lider til middagen: hwarföre wi måge upskiuta vårt samtal om dessa ämnen til en annan gång.

Det är ock bäst, swarade Domer, emedan jag strax efter middagen måste färdas til staden, hwarigenom sammanhanget af våra betraktelser skulle afbrytas. Wi kunne, om Er få behagas, åter råkas här igen i andra weckan.

För min del, sade Snillrik, har jag största förmån och fågnad af detta sällskapet, och hindras af ingen ting at mig åter här inställa. Jag wil imidlertid öfwerlägga med en af mina wänner, som jag wet giordt en samling af ätskilliga wackra och fina tankar, som torde kunna tiena til exempel i vårt samtal om slika saker: och jag will se til om jag icke kan få låna den samlingen hit ut med mig.

Det wore artigt nog, sade Låsrik och ofs sker därmed en tjenst. Nu gingö desse wänner til måltids, hwar-

på de eftermiddagen skildes åt, sedan de om en wifs dag at åter råkas, öfwerenskommit.

FEMTE SAMTALET.

Domer och Snillrik kommo på den utfatte dagen til Låsriks gård, och sedan de roat sig tillsammans och hwilat sig af refan, träffades de åter morgonen därpå i Låsriks bok-kammare.

Domer begynte samtalen, och läste ut Bouhours: "Wackre och behagliga tankar, betaga och röra ofta äfwen få wäl som ädla och höga tankar. Men de förre uträtta det samma med behaglighet, som dessa ästadkomma med sin höghet och förträfflighet. I höga tankar är icke egenteligen behaget som utgör deras beskaffenhet eller där herrskar. Man tycker om dem, efter där i sinnes något stort, som alltid faller angenämt i sinnet: i det stället tycker man om dessa, efter som de äro behaglige. Detta består i något ange-

“ nåmt, artigt och liufigt , som år
 “ skildt ifrån det, som man kallar ro-
 “ ligheter och infall. Och då man ta-
 “ lar om tankar i snille-wärk, förstår
 “ man gemenligen sådane som åro alf-
 “ warfamme, eller allenast rolige men
 “ icke löjelige.

“ Som nu tankars höghet kommer
 “ af sakernas förträfflighet, af hwilka
 “ de åro bilder: så kommer ock tan-
 “ kars behaglighet af sådana tings na-
 “ tur, som i sig sielfwa åro angenåme,
 “ såsom blomster, lius, klara dagar;
 “ och i gemen alt hwad som smickrar
 “ och förlustar sinnera”.

Domer berättade, huru som han wid
 efterseende i sina papper ånnu funnit
 en och annan anmärkning öfwer auc-
 torer, som han tilförene låst, och hwil-
 ka han nu wille meddela.

Dahlstierna talar om Jungfru Swi-
 diot, och beskriwer hennes gröna och
 hwita klådning, där en myckenhet wac-
 kra och behagliga tankar förekomma.
 Han tyckes hafwa lånt påfundet af Ho-
 merus, då han beskriwer den nya
 skölden, som Vulcanus smidde, och
 Thetis gaf åt Achilles.

Låsrík sade : samma påfund tyckes en annan auctor hårmåt, då han beskriwer det bålte, hielm och sköld, som Adalrik fick af Hialte.

Domer fortfor. Solens nedergång beskriwer Dahlstierna på det fåttet : *at liufets printessa gick wid den stunden med den blå Thetis i fång.* Om solens nedergång brukar ock Spegel samma tanke, *at solen gömmer sig i Thetis sköte, eller bäddar sig i kafwets blöta fång,* och jag wet intet hwilken af desse auctorer hårmåt den andra. Men det wet jag, at de i denna tanken haft oändligen många, som sig efterapat. Eljest får man den allestädes igån hos de Latinska poëter, och år åfwen så åldrig, som den andre tanken om solens uppgång ; Då det heter : *at Phoebus spänner före sina hästar, och åker i sin gyldne wagn.* Stiernhielm år den förste som så talat på Swenska, fastån icke med den liflighet som Dahlstierna på ett ställe i sin kunga-skald.

Når dagens blanka kusk med sina
hästar raska,

Har nitton gånger ut på klar gull-
kårra kört ;

H 3

Och nitton gångor dem i hafwet lå-
 tit waska,
 Och låska mun och hof, och åter
 dem utfört.

Denne tanken är nu för tiden icke
 mindre brukad och utnötter, och en
 som allenast kan rima, wet åtminstone
 at tala om Phoebus, och des wagn
 och håstar.

At tala om solens nedergång, sade
 Låsrík, så har jag anmärkt en wacker
 och ny tanke hos Kolmodin, når han
 säger:

Nu werldens öga sågs den siette af-
 ton blunda.

Dahlstierna, som jag nyss nämde,
 sade Domer, beskriwer åfwen ganska
 artigt början af en ny dag, då han
 säger:

- - Morgonrådnan nu med purpur-
 läppar myfte

Mot andra dagens Mor - - -

Men denna tanken har varit nog ut-
 fatt för andre skalders tiltagsenhet,
 och är nu mera blifwen gammal.

Lika så en annan, som jag menar
 Spegel först brukat på vårt språk, då
 han wille skrifwa om 5:te dagens ska-
 pelse.

Si natten smälter bårt i perledag-
gens droppar,
Och morgonrådnans lius bestirnar
trädens toppar.

Homerus säger: *förgyller trädens top-
par*, och detta ordfatt är mera än
det förra efterhärmat.

Låsrík fade: I Adalrík och Góthil-
das áfwentyr finner man en ymnighet
af wackra och behagliga tankar, och
beskrifningen af de Elíseiska slätter har
i synnerhet fallit mig ófwermåttan skón
och liuflig. Olof Rudbecks, sonens,
Beskrifning ófwer Ádón, är ganska be-
haglig. Han säger ibland annat:

På áker och på áng, i lundar, mark
och skog,

I Lustegården ock, som liknar E-
den nog;

Med wackra gångar prydd och wáx-
ter ståndigt gröna,

Som módan dår at gå med stórsta
nóje löna:

Når trasten stämmer in med lärkan
på en gång,

Och nácktergalen ár uti sin bästa
fång:

Når många wingars slag på blöta
 fångar ligga,
 Och de med fen och spol til leka
 sig wål hygga:
 Ån mer når gucku gal och orren
 spelar fnäll,
 Samt tiädren kuttrar tätt på gröna
 bärg och fjäll:
 De små, som båa bå, af lena ullen
 rika,
 I stora hopar gå, och ej de större
 fwika.

Nu tyckte Snillrik, at han med mera frihet kunde yttra sig om tankar i snille-wärk, sedan han med sin bekanta wån imedlertid haft samtal om slika saker, och hade afwen med honom igenomgådt de anmärkningar, som han fått låna, och hwilka han nu hade til hands.

Ibland de tankar, sade han, som kallas wackra och behagliga, kan afwen råknas, då man låger om något som är öfwermåttan skönt, *at det är ett naturens mästerverk*; hwilket har i synnerhet blifwit lämpat til fruentimmer. Men den tanken har längesedan börjat blifwa altför allmän och utnött:

och Philis tror nu mera intet sin älskare på de orden.

Jag kommer härwid ihog en annan tanke, sade Damer, om naturen och dess wårkan. Sophia Brenner talar om ett skådespel, som anstältes af förnämra herrar och fruentimmer, til Kongl. Hufsets nöje, och säger:

Här fyns natur och konst som med
hwarannan strida,
At ingendera sig will öfwerwunnen
lida.

Snillrik sade, samma tanke och nästan samma ord brukas i ett qwåde, då där fåges, *at naturen och konsten kämpas med hwarannan, och man wet ej hwilken råder.* Förut har Werfving tänkt nästan lika, men låter dock endera råda. Han säger til en flicka:

Er skönhet skildra af en pensel ej
förmår,
Beskrifwa Eder dygd ej kan en dödlig
penna:

Här måste både två bekänna,
Naturen konsten öfwergår.

At kalla en penna *dödlig*, til at betekna menniskliga oförmögenheten, är ett ordsätt, som jag tycker mig

hafwa sedt flerestådes, sade Låsrík, men år i all mening ett olåmpligt predicat til penna. At skalden såger hår, *det naturen öfvergår konsten*, år en wacker tanke, och kan med sanningen öfwerensståmma. Men en annan auctor öfwerskrider naturen, och låter konsten spela för mycket, når han diktat en kamp dem emellan, och talar om huru en målare på en klådning förestålte fyra åhrfens tider, och såger om wintren: *at han såg så skarp ut, at man tog på rysa, och naturen sielf bad gåssarna gå och skrilla på isen.*

Hår fick Snillrik ett godt tillfälle at roa sig; om den klådningen sade han, blifwit framwist i slutet af Mars månad, hade gåssarne lått kunnat blifwa bedragne, ty då år isen intet til troendes.

En dylik tanke, sade Domer, om naturens tåflan, har Lagerlöf wid ett döds tillfälle.

Så fynes natur och död nu tåfla fast
om prisfet,
Hwem af dem större mæckt och
herrskep har bewisat:

Den ett så fagert wärk förfat sam-
manfogat har,
Ell' den som tog i får det så wäl
fogat war.

Man märker strax, sade Låsrik,
huru en auctor behagar när han håller
sig wid ämnet, och icke öfverskrider
fanningens gränslor. Så säger Hedwig
Nordenflycht på ett ställe i detta slags
tankar om tåflan, ganska wackert om
Cron-Printsessan, wår nu warande al-
lernådigsta Drottning:

Si! den Sol hur högt hon prålar,
I sin dyra purpur-rand!
Sinnets glants och skönhets strålar
Lysa kämpwis om hwaran.

Det är intet underligt, sade Snillrik,
om en auctor får wackra tankar, när
han talar om skönhet. Men af alla
har jag måst tyckt om Kolmodin då
han beskriwer Abifag af Sunem. Hon
talar sielf:

Om kunde jag med bleck min lilje-hy
beskriwa,
Så skulle thetta blad så täckt som
något blifwa.

Här skulle rener snið med rofor fes.
beströdd,

Och all behaglighet i trångla sãm-
manflödd.

Til själens sköna slott, man skulle
se ett stångle,

Af jämna perlor med rubiners före-
hängle,

Samt twenne fönster med demanters
rena glans,

Och öfwerst hårligt tak med sköna
läckars crans.

Jag skulle Er en kropp med äkta
färgor måla,

Therpå från hieffan rund til fotens
undersåla,

Naturens högsta konst med fågring
hållit lek,

Och sielf med nöje sedt hwart enda
pensel-strek.

Domet sade: ingen ting kan wara
tänkt wackrare och behagligare, och
detta slutet är i mit sinne oförlikneligt.
Hos Rudén få wi också igån liufliga
och sköna tankar; såsom då han be-
skrifwer en wacker dag:

All målnen smulto bårt, til stillhet
all ting stämde,

Ej rörde sig ett löf, men war så
wacker dag,

At Doris in til qwälls på klippan
 fatt och kände
 Sit gröna hår, och om sin gamla
 kärlek qwad.

Då war ogörlig ting i stugan inne
 sittia,

Hwar mante wänner sin i gröna grä-
 fet gå;

Jag glömde heller ej bekanta ställen
 wittia,

Gick ensam, tänkte lell: du tör wår
 fällskap få.

Mig skyndar til en ort, där intet
 nöje felte,

All marken log af grönt och blom-
 ster tusendtal;

Trån skuto blad och blom, i luf-
 ten lärkan spelte,

Och Zephyr endast blås at göra skug-
 gen swal.

En annans Beskrifning af Stockholm
 är rätt wacker och behaglig:

En wälbebygder stad, ett under i na-
 turen,

Där söta Mälarn mångt sig med den
 salta sö:

Där Tritons blanka horn blås up
 för wattu-djuren.

Så ofta som Neptun sig roar wid
den ö:

Dår Sweas Kongar, når som hennes
tarfwor skötas,

Se genom fenstret hur all werldens
flaggor mötas.

Jag tycker mig hafwa märkt fader
Låsrik, at Kolmodin är måst lycklig,
når han har göra med at beskrifwa na-
turens alster eller wärkningar. Såsom
då han skall beskrifwa, huru Pharaos
dotter gick med sit frufolk ned til flo-
den at bada:

Wi stego därmed ned ut wid den
täckta stranden,
Och hade där vår lek och sielfswäld
uti sanden.

Ån såg jag floden af de gröna skug-
gar täckt,

Än hwassen stå i swigt af wäderpu-
stens fläckt.

Dår såg jag swanar trygt i lugna wä-
gen simma,

Dår fiskar spritta up och uti watnet
stimma.

Dår tycktes floden sielf mig ödmiukt
bedia få

Den årona, at nu sin konungs dot-
ter två.

Denna beskrifningen, fide Snillrik, åger sit behag, och den länte tanken om floden, at han likfom talade, kommer här artigt fram. Jag har sedt på et annat ställe där sommaren beskrifwes, huru Poëten ibland annat säger rått wackert:

Blomstrena wisa sit hårliga smink,
Som glantfar i öppnade knoppen,
Mylla så fakta med wänligger wink,
När wådrena runka på toppen.

Domer anmärkte, huru som denna figuren, at gifwa lif åt döda ting, skaffar mycket behagliga tankar i snillewårk: och har Rudéen icke glömt at sig däråf betiena; såfom wi nyss hörde huru han en gång skyndade til en ort där intet nöje felte:

All marken log af grönt - -
Homerus har först brukat detta påfund,
och Dahlstierna i sin kunga-skald hårmarmar honom lyckligt, då han införer strömmar och åar talande. Men denna figuren bör brukas sparsamt och med mycken granlagenhet, efter som den snarast stöter emot fanningslikheten. Läsaren bör förut wara hel och hållen intagen af sakernas angenämhet och sam-

manhang, och så oförmärkt föras öfwer slika tankar, at han ej gifwer ackt på hwad falskt i dem må finnas. Så gör Rudén, när han talar om wintren:

Nu spänner wintren an, och alla södar
täckas

Med en christalle-bro, hwar ström
nu somnar in.

Huru här emot brytes, ser man hos en hop små Poëter, som nästan i början af sina dicker införa långa tal som hållas af liflösa ting.

Jag tror om jag wore stock eller sten, fide Snillrik, kunde jag intet hålla mig ifrån at le, då jag såge sådana auctorer komma fram med foglar och silkar, och allehanda boskap, och låta dem tala just som folk. Men i synnerhet är fällsamt och öfwnaturligt, när liflösa ting begynna at språka. Såsom i förra tider mycket brukades i grafskrifter, at införa den dödas tal ur grafwen. Ibland talade de förjande honom til, och så död som han war, swarade han mycket bewekligt, och berättade at han nu låg där, så grymmeligen huggen och nedfablad af döden. Jag minnes mig ock hafwa sedt,

men icke hördt, Echo af den dödas tal: ehuru så orimligt, om icke värre, än det man nu stundom hörer efter de lefwandes tal eller fång.

I Hielte-dickter och i Dramatiska stycken hielpa auctorerne sig ofraft fram med det, at göra personer af owäsentliga ting, såsom til exempel af wissa dygder eller laster; hwilket påfund också under tiden kommer til måtta i andre snille-arbeten. Såsom då Holmström wid Konung Carl XI:tes dödsfall talar om afwunden:

Än har wäl afwund ej sin ondska
driftat wifa,

Men nu sen Herren ofs har så be-
hagat rifa,

Tör hon snart nog kan ske i full
mundering stå:

Hon har ej hårtils tords sin onda
wilja följa,

Men måst sit fula agg med wänskaps
kappan hölja:

Nu tör hon oförskräckt med blottat
anlet gå.

Men låt ofs vidare följa Bouhours,
sade Damer; han säger här, "at bland-
ningen af en egentlig och figurerad

“ mening gör undertiden en behaglig
 “ värkan ”. Jag kan i hastighet ej
 påminna mig något exempel häraf i-
 bland våra auctorer.

Jag wet intet, sade Snillrik, om icke
 detta är lämpligt. En Fransos infö-
 res på et ställe talande, och säger :

Ja Swea, lycka til, jag frögdar mig
 med skål.

Min lilja grönskar ståds när lejonet
 mår wål.

Domer sade: exemplet är i des
 dubbla mening tienligt til uplysning om
 slika tankars bruk: ånskönt sielfwa tan-
 ken är här i den figurerade meningen
 fann, men falsk i den egentliga. Hwil-
 ket ganska noga bör märkas, och med
 all flit undwikas, när en auctor wil
 tala på det fättet, emedan hela tanken
 bör i des båge meningar wara fann.

Eljest är at märka, at liknelser,
 som tagas af angenäma och liustiga äm-
 nen framalstra behagliga tankar, åfwen
 som höga tankar komma af stora ämnen.

Snillrik war liksom angelågen at få
 komma fram med hwad han wiste. Hos
 Kolmodin, sade han, får man allestä-
 des igån en myckenhet exempel af wac-
 kra liknelser. Ibland andra har jag

hår anmärkt , huru Hanna talar om
sin sorg:

Som en förhållen flod, sin styrka
smånings fankar,

Och växer, in til defs han stiger öf-
wer skrankar:

Omsider ock med wäld igenom wall
och dam,

Sig bryter, utfall gör, och går med
bullen fram.

Så nu min tårefström, den man med
hinder stångde,

Tög under hwilan til, och sig så
sammantrångde,

At hiertats lilla rum för trångt för
honom blef,

Och han på slutet högt utöfwer bräd-
dar klef.

Liknelsen är til alla delar fullkom-
lig och sammanstående, sade Do-
mer, hwarföre den ock med skål kan
kallas wacker och behaglig: Men äm-
net rör mera med sin storhet och
kraft än med sin behaglighet. Det wi
hår söke, är något liust och angenämt
som intager och förlustar. Til exem-
pel, när klart watn liknas wid kristall;
En skön och präktig klädning liknas

wid rågn-bågen; ögat wid en pärla, som sitter i sin gråtta; Et ungt barn, wid en uprunnen telning, och så vidare.

Men at söka liufliga och sköna liknelser, så må man slå up *Adalriks och Götbildas äfwenlyr*, och där finna en myckenhet. Såsom då de Elyseiska slåtters fågring liknas wid en *Herdinga*, hwilken wil behaga sin Herde, och knyter honom en krants af de täckaste blomster, den hon fästet wid hans arm. Hon blandar fårgorna med förstånd, och all den fågring, som eljest blifwit kringströdd öfwer hela fälten, är då i et litet knippe förenad. Likaledes då de två bröder omtalas, som blefwo oftrade åt Gudarna, säger auctoren: Såsom twenne blomster, hwars snöhwita blad solen med röda strimmor blandat. När de brytas af sin stielk och falla til jorden, behålla de wäl sin fårg, men deras dufna blad witna dock, at de ej mera ndras af jorden. Så lågo desse bröder i sit blod, deras ansikte behöll ännu sin mildhet och sin fågring, men lifwet hade dock öfwer gifwit dem.

Låsrík påminte här, at när en au-

stor will skrifwa wackert och behagligt, tienar sig icke heller i det slaget, at bruka nedriga och gemena tankar. Huru låter det til exempel, når en skald säger sig wilja öfwer gifwa studier, och sjunger på det lättet?

Jag will ej mer ur Hypocrene dricka,

Där Pegasus få ofta stället i.

Och åter, til at betekna studiers förakt och missbruk, säger han til Pegasus:

Nu måste du fast mer än någon
skiutsmårr lida.

Så diktar en annan et samtal emellan döden och en yngling, då denne klagar öfwer dödens wäldsamhet, hwar på döden svarar:

- - - - Jag måste länge bida

På slika unga barn, och mycket af
them lida.

Sen trötts jag ock ut af thenna fålan
min,

Som lik en Marbo-mårr i hwarje
gård wil in.

Sådane tankar kunna liknas wid karborrar i en blomstergård: där de se illa ut, och qwäfwä rofornas wäxt.

Domer gjorde nu en annan anmärk-

ning, huru som Skalder åga den friheten at updickta allehanda faker, til at därmed utsmÿcka sina skrifter. Så har den wanan dÿcktit in, at åfwen brukta sådana dÿcktade påfund i prosa och därmed förnöja. " Af dÿckter hafwe " wi två slag: det ena år långre, och " innefattar åtskilliga meningar, som " hwar och en tienar til ro eller " derwisning ". Sådana hafwe wi ibland oss, til exempel *Sagan om Håsten*, utom andre mindre dÿckter, af hwilka i synnerhet förtienar at nämnas, når i en dedication til Högstsal Hennes Maj:t Drottningen (g), dÿcktas om en Sång-Gudinnornas sammankomst, där Skalden hörde *Ulricas lof sungas*; och huru *Apollo önskade en samling af Swenska verser, hwaraf någon måtte lära sig at här sjunga om Drottningens dygder, på samma sätt, som det sker hos skalde-guden*. En kännare af wackra tankar i vers kan i denna dÿckten finna fullkomligaste nöje.

Med dÿcktade samtal, resor, syner och drömmar, förlusta andre icke mindre, ån med hwad de blott och utan målning framställa. *Den Swenska Ar-*

gus och *Sedolårande Mercurius* äro fulle med sådana dicker, som åga sammanhang, och den ena tanken följer naturligen af och på den andra. Dem hafwa sedan åtskillige efterhärmat, af hwilkas arbeten en del kunna kallas en blandning af allehanda snillets spelwårk, och utmärka en åtrå at wilja synas wara qwick. De innehålla merendels en myckenhet ihopföfste tankar och lånta infall af andre auctorer: och kan i synnerhet af sådana dicker såsom ett mönster räknas, *Fonton Freemassons äfwenityr af Antichton*.

Jag påminner mig, sade Snillrik, åtskilliga sådana wårk, som här utkommit; Men det är icke godt at sticka på detta getingboet. Jag törs knapt nämna, huru jag roade mig åt *Hjalmars dröm och resa til Wallhall*, där örnen, lejonet och korpen talas wid om nyheter utur Altona Tidningar.

“ Det andra slaget af dicker, sade “ Domer, är kårt, och innefattas ibland “ i en enda tanke eller mening”. Til exempel, Sophia Brenner diktat om en skönhet, som för tidigt dödde, *huru som döden sig föresatt, at skaffa i*

fit tllhåll någon, som kunde göra hans fastig långa natt bygglig: och sedan han länge varit utan hopp at finna någon som kunde förtaga alt hwad som war hiskligt bland de döda, fann han omsider denna skönheten, och henne genast bårtryckte.

Hår faller mig in, sade Låsrik, huru som Rudén talar om frid i Swerige efter kriget i Konung Carl XI:tes tid, och diktat ibland andra teckn af ro och stillhet, at

Spindlen sina nåt i sköld och hielmen fåster.

Hwilken tanke Werfwing sedan brukat, då han säger:

Säg om ej lyckan mot mig stråfwar,
Och om hon icke är mig tung,
Når spindlar spinna sina wåfwar
Uti min kista och min pung.

Och til at betekna huru ens gömmor åro tome, och åfwen däråf blifwa orubbade, betienar sig Kolmodin af samma tanke, då han införer enkan af Zarphat talande:

Min pung, min kista, skåp, min bytta, spann och kar,

För spindlar alt en fri och öppen wärkstad war.

Åfwen så har jag sedt på ett ställe, at en talar om lata flickor, och säger, at *spindlar spinna nåt i deras båga.*

Sådana små dicker, sade Domer, brukar Spegel mycket. Såsom då han kallar *Hiernan Själens Cancellie: Skeppen, flygande Slott* och dylike flere.

Andre kalla *skeppen simmande Slott*, andre *flytande Slott*, hwaraf skönjes at tanken warit behaglig.

Spegel, på ett annat ställe kallar människans kropp, ett *Slott*, der förnuftet residerar som en *Konung*; Förstånd och wilja äro dess *Råd*; minnet, *Secreterare* som förer *protocollet*. *Konungens nämnd* äro *Sinnena*; *phantasen* är *Fiscal*; *ögonen*, *wäktare i Slottet*; *nåsan* är *skorsten*, och *munnen* *dörren*. Men jag lemnar dårhån, om icke denna dicker går för långt och utom sannings likheten.

Jag erinrar mig en annan; som jag tycker mera om. Han talar om försigtigheten.

Tänk lyckans spegel är beredd af glaset swaga;

Men klokhets är af stål och kan en
stöt fördraga.

Jag menar, sade Snillrik, at jag här
kan lämpligen nämna om, huru Frese
wid en Hof-Rätts Præsidents dödsfall
dicktar:

Rättwifan stod och gret, och gaf sig
ingen ro,

Där hon för snyftan skull knapt kun-
de draga anden.

Hon hade Sweriges Rätt och Lag-
bok uti handen,

Men wiste icke hwem hon wille dem
förtro.

Men han har ock sielf nog tyckt om
denna tanken, och brukar densamma
wid et annat dödsfall:

Rättwifan sielf bedröfwad går,
Och hwar hon tröst ej känna får
I gråt sin ögon smälter.

Om jag skulle säga min mening,
sade han vidare, så är wäl tanken
wacker, men för mycket utkrusad.
Det hade warit nog, om han diktat,
at Rättwifan war bedröfwad, och låt
wara, at hon åfwen gret; men at hon
skulle snyfta, eller smälta bårt i tårar,

det går för wida och tyckes ståta emot fanningslikheten.

Wål, fæde Domer; når man således fåfter sin acktsamhet mera på sakerna ån på orden, år lätt nog, at i en tanke urskilja det sanna ifrån det falska.

Jag har sedt på et ställe en dikt, som på et kårt och lifligt sätt föreställer en hop galenskaper i menniskans lefnad. Den behagar mig så mycket, at jag måste anföra honom, ehuru wi eljest föresatt oss at gå förbi alla främmande exempel. Irene reser med stor kästnad til Esculapii Tempel, at rådfråga honom om sit onda. Först klagar hon, at hon år trött och matt af beswär. Hwar til guden swarar: at det kommer af den långa resan hon gjort. Hon säger, at hon år utan matlust om aftnarne. Oraklet bjuder henne åta lagom om middagen. Hon tillågger, at hon år så underkastad oroliga tankar i sömnen. Han föreskrifwer henne, at intet ligga och såfwa, bara om nätterna. Hon frågar, hwarföre hon blir så tung, och hwad medel däremot? Oraklet swarar: Hon bör stiga up innan middagen kom-

mer, och stundom betjena sig af sina fötter at gå. Hon förklarar, at win är henne skadligt. Oraklet beder henne dricka wain: Hon har upstigningar, och maten smälter intet: ja, hon bör hålla diet: Min syn blir swag, säger Irene: bruka glasögon, säger Esculapius. Jag tager af sielf, säger hon, och är intet så stark och så frisk som jag har varit. Det kommer däraf säger Guden, at Ni blir gammal. Hwad är då för medel at bota denna mattigheten? Det kårtafsta är, kåra Irene, at dö, som Er Mor och Mormor gjort. Nå! du Apollos Son, skrek Irene til, hwad gifwer du mig för råd? Är det hela den wetenskapen, som folket så mycket talar om, och som skaffar dig dyrkan af hela werlden? Är det något nytt och doldt, som du säger mig; eller wisse jag intet förut alla de medel som du lärer? Hwarföre brukar Ni dem då icke, swarar Guden, utan at komma så långwäga och söka mig; och förkårtä Era dagar med en beswärlig resa?

“ At nu gå widare, så är metapho-
 “ ra til sin natur et ursprung til all
 “ behaglighet: och intet tyckes mera

Den redlghets kristall , den liufwa
wänskaps krydda ,
Och det gudsfruktans guld , hel rent
från skrymtans slagg:

Den arbets tråгна slit , som han i
fyllor wiste ,

De åro skatter, dem wi nu så nö-
digt miste.

Så ser man, fæde Låsrik , hwad be-
haglig wårkan wål brukade metapho-
rer göra i snille-arbeten: och såg om
intet det låter angenåmt , når en an-
nan Skald så håf siunger :

Når werldens öga fram på himla-
fåstet tråder ,

Och sina strålar ut på jordens lera
får :

Når Adams gamla Mor får dra sin
gröna klåder ,

Och skogen i sin barm mång tåcka
liljor får ;

Bland Adams foster-barn då ingen
står at leta ,

Som ej sin ögne-par will i den få-
gring beta.

Det år rätt nöjsamt , fæde Domer,
at höra så artiga och liufiga toner.
Och at bruka denne Skaldens liknelse ,

åro sådane tankar förståndets mat och föda, åfwen som de utwärtens sinnen kunna fågas beta i de fagra och wålluktande blomsterångar. Men hårtillwill en granlaga smak, fade Låstrik, få at icke något främmande inblandas.

Til exempel:

Ungdomen är den wackraсте ros,
Som wåxt i blomprydda lunden
Men när defs wårtid har feglat sin
kos,

Då röjes sannaste grunden.

När sinnet fåter tanken på rofor och lunder, ryckes det likfom bårt at tänka på fegla, som med den förra tanken har aldeles ingen öfwerensstämmelse. Och råkar man som oftast på, åfwen i de wackraсте skrifter, at se tankar sammanblandade, som med hwarandra hafwa ingen gemenskap. Såfom når en skref, och då han wille wända igen, säger: *at hans matta fåder nu wille gerna kasta ankar.* Sådant bör likwål, i snille-wårk, med all flit undwikas, och aldramåft i gudliga betraktelser, der slike tankeprång icke komma öfwerens med den allvarsamhet som där bör regera. Som jag will

nämna til exempel, då en i en andelig Hjeltedickt talar om en wigtig sak, och säger derpå: *Jag tror det hwar och en, som med ackisambet wandrar genom detta blomstrande fältet, tör finna någon nyttig saft i dessa blommor. Jcke just derföre, at de äro mina, utan derföre at de äro skänkta ur lifsens källa.*

För exempel, huru Metaphora rått brukas och är behaglig, då ingen främmande tanke sig deri inblandar, kan anföras, det en skickelig Skald kallar döden: *Det enda sund, som leder ur tidens i ewighetens haf.* Och en annan talar om tiden såsom en ström, hwilken bårtrinner, til des loppet wid ewighetens dam motas. Professor And. Celsius kallar Drottning Ulrica en Stjerna; och då han bjuder Åhörare til at höra Joh. Olof Rudbeck sira Drottningens födelse dag (h), sluter han således-

Så få wi då wår Stiernna önska,

At länge i sin middag stå:

At Swea Rike måtte grönska,

Och af des glants sin fågna få,

At Himlen fent den dagen fånder!

Då Hon til sidsta nedgång fånder!

(h) År 1731.

Nu qwäder en annan forge-fång öf-
wer Drottningens död; och fåger hu-
ru hon slutit sin wandring och des ben
så hwila:

Tils tiden qwallas skal mot ewig-
hetens natt.

En Poet, fode Domer, siunger för-
träffligt, just på Homeri wis. Hör
på hur han begynner:

Förr än i dag den ljusröda Frun så
arla på fåftet

Rodnar i skinande blys, slagit up si-
na strimmoga luckor,

För'n hon skänkt sin wanliga kys
åt blå-bruna böljan,

Just när natten i traf rufat af in i
glömskones hyddor,

Rinner i sönnen en dröm - - -

“Undertiden plågar en i inbildnin-
“gen förestäld sak, åstadskomma sam-
“ma nöje som en metaphora. Til
exempel då Lagerlöf fåger om et fruen-
timmer, *at naturen och dygden wille*
göra et mönster för det wackra könet,
och gjorde så den, som han omta-
lar. Detta påfund är först brukat af
Stiernhielm då han talar om Drott-

ning Christina, *at naturen alt samman-
skutit til dess prydnad, och at dswen
gudinnorna Pallas, Venus, &c. sina
egenskaper henne meddelat.* Tanken är
eljest urgammal, och Anacreon brukar
en dylik när han skall beskrifwa ro-
sens fågring: hwaraf i de sednare ti-
der jag tror Ronsard sig först betjent.
Då en af våra talar om sin Caliste,
fåger han, *at naturen och konsten synes
i henne hafwa gjort sammanskott.*

På samma sätt nästan, sade Låsrik,
talar Frese om sin Iris, då han fåger,
*at uti henne himlen och naturen welat
wisa, huru högt de kunnat gå.* Och
en nyare auctor om Konung Gustaf
Adolph:

Til prof af all sin konst had him-
len honom giordt.

Snillrik sade, jag har ock här an-
märkt, huru denne tanken behagat,
och är af andra brukad. Såsom då en
talar om Hennes Maj:t Drottningen,
då warande Cron-Printsessa, och få-
ger, *gudinnorna kämpades, at samla
alla gåfwor i Hennes Kongl. Högheits
person, när hon föddes.* Och då Kol-
modin talar om Drottning Ulrica Eleo-

nora, säger han, huru naturen och dygden bestöto at göra mästef-prof i en qwinno-bild, och sluter på detta sättet:

Men Dygden prisen wann, fast ingen hår bordt mista;

Ty slöt naturen få: Hon skull ock bli den sista.

Hwilken tanke åfwen på et annat ställe brukas, fastån med någon skilnad i ordfåttan.

- När naturen skull min höga Hielte bilda,

Då giord hon honom först, men bröt strax stemplen af.

Jag påminner mig ännu, sade Låserik, hwad en Skald säger, då han talar om Hennes Kongl. Höghet Cron-Printsessan (i):

Naturens konst befallning fick,

På den Ulrica te sin styrka:

I stora själen Dygden gick,

At låta där sin skönhet dyrka:

Natur och Dygd had' aldrig wist,

Så lycklig wänskap, som i henne:

Det nödigt war, ty hon skull twenne

Ulricor likna som wi mist.

(i) År 1748.

Och öfwer Konung Carl XI. fåger Holmström, at Dygderna med glädje flydt til Hans hjerta, bytt det fins emellan, och som sin egendom med ro besuttit: Äfwen så fåger han på et annat ställe om Konung Carl XII, at alla Dygderna slogo sig til hans sällskap, och alt hwad priswärdt war gjorde wänskap med honom. Förut har han nästan sagt det samma wid Drottning Ulrica Eleonoras dödsfall; men lägger til där: at Dygderna nu lupo huswille och sörgde at de måtte skiljas från hwarandra.

Denna tanken har en annan Skald (k) wändt på et annat fätt, och har icke mindre warit lycklig och behaglig, då han talar om Hennes Kongl. Höghet Cron-Prinseffan:

Så har du Almackts hand, at göra
 Swerige fältt,
 Så många skatter lagt uti et enda
 smycke,
 Printseffs Ulrica ofs ditt under förefältt.
 Ho ser och intet ser alt stort i Hennes
 tyche?

Så hårligt och stort, at ingen skul-
le undra

Om det fördelat blef, och wore nog
för hundra.

Jag har i et Skalde-Tal på Högstfal.
Hennes Maj:ts Drottning Ulrica Eleo-
noras Födelse dag (1) sedt diktad en
srid emellan Dygderna, om närma-
st rätt at intaga och åga hennes hjerta:
Och har för min del funnit der den
största behaglighet med fullkomlig fan-
ning och rätthet förknippad. Eljest
har jag ock sedt i en wisa om Iris:

Adlen, Heder, Qwickket, Dygden,
Fromhet, skönhet, gjorde et,

Til at skicka hit i bygden

Det oss Gudar fällan giedt,

Jungfruers Mönster - - -

Ronsfards dikt slutes så, at Jupiter
fällde domen, och sade det wore icke
skåligt at en dygd allena skulle bo hos
Phillis, han wille de alle skulle sãm-
jas ihopa. Straxt togo de der alla
sit herberge.

Låt oss fortfara, sade Domer.

“ Tankars behaglighet kommer också

“ deraf, när två ting af olika be-

(1) År 1727. Se samling af werker.

“ Skaffenhet fättas emot hwarandra,
 “ då man tyckes neka hwad man för-
 “ ut sagt och likfom tala emot sig
 “ sielf”.

På detta fättet talar Rudéen om Konung Carl XI:s stora egenskaper och bedrifter, och om sin oförmögenhet at dem prisa:

I största ömnoget jag största armod lider.

Snillrik föll in i talet, och berättade huru en annan brukat aldeles samma tanke.

I största ömnoget man måste känna brist.

Jag wille allenast nämna, sade Dömer, huru Sophia Brenner på et ställe nästan på lika lätt sig yttrar.

Tro - - at jag här lär ord men aldrig ämne tarfwa.

Somlige tankar, sade Läsrik, behåga mera än andra: och kan häraf utletas orsaken, hwarföre åtskillige qwicke snillen som oftast råka på at tänka lika. I dem wi omtale, til exempel, har jag åfwen märkt en dylik, då en auctor säger: *ömnigheten snarare än bristen gör den talande tveksam, hwad*

han bör först eller sist anföras. Och samma auctor säger på et annat ställe: ämnets rikedom gör mig fattig på utlåtelse.

När en auctor således likom talar emot sig sielf, will för all ting fordras; at fanningen acktas, så framt en sådan tanke skall wara behaglig. Så är det til exempel rätt artigt och wackert, hwad jag sedt på et ställe om en Fransösk Comedie-Skribent (*m*): om honom kan du med rätta twifla, antingen han är bättre af naturen eller af konst: ganska god af bågge, och af bågge ganska ond: och så mycket wärre, som han är bättre; ty ingen ting är wärre, än en god onskans wärkmästare.

Spegel talar om himmelen och huru kåttare wakne därom drömma; Dahlstierna kallar högfården de swagas starka fel: och jag påminner mig huru en Wetenskaps Academiens ledamot wid et tillfälle kallade brånwinet, Menighetens fågnad och fördärf; och krutet, meniskoslåckets bistånd och förödelse.

En Skald beskrifwer törsten:

(*m*) Forée Or, om Theatren.

O! törst, hwad åst tu dock för
brännefot och plåga!

En låga utan eld, en eld förutan
låga:

En hetlig wattufot - -

Men jag lemnar derhån; huru tör-
sten kan kallas en wattufot, i fynner-
het då den förut heter en brännefot.

En annan talar om lyckans boning,

Min tanke håpen blef - -

Når hon den rike lätt på nøje fat-
tig såg.

Domer fade: Når Frese talar om dem
som stupade wid Narva, säger han:

Hår hwilar tappre ben hwars låford
aldrig hwilar,

Jag har aldrig hört, skrek Snill-
rik til, at någon skaffat sig namn af
tapperhet med benen. Det måste wara
tryckfel, och låår skola heta tappre mån.
Han hade gjort bättre, om han lå-
tit desse Hjeltar hwila i *årans famn*,
hwilken tanke år nu mycket bruklig i
rim, och swarar emot *odödligt namn*.

Tanken kan wara god, fade Do-
mer, fastån hår röjes hos Skaldén en
mindre aktsamhet på orden. Jag på-
minner mig at Bouhours ibland desse
slags tankar nämner en dylik.

Hic quiescit qui nunquam quievit.

“ Han säger här vidare, at
 “ wäl inråttade antitefer behaga oför-
 “ likneligen i Snillewårk, och göra
 “ nåstan samma wårkan, som skuggor i
 “ en målning, eller i en music de hö-
 “ ge och låge stämmor, som en skick-
 “ lig måttare förstår at sammanblanda.

Wi hafwe här af genast exempel för
 hand i en åminnelse skrift öfwer Ko-
 nung Carl XII.

En Dygdig Hjelte lyser

Som bårt i olycks fårg:

Hans fångsel åran hyfer:

Hans blod år rycktets mårg:

Hans nöd ur faran hjälper:

Hans får Hans helsa gör:

Han stiger når Han stjerper:

Han lefwer når Han dör.

Och årej mindre behagligt hwad sam-
 ma auctor ibland annat på et ställe säger
 om en årlig Swensk, som kommer til
 Riksdag:

Han har ej gammalt agg i nya giller
 qwar.

Jag minnes ånnu et exempel hos
 Sophia Brenner, då hon talar om en
 som dödt, at han war sin Gud, sin

Kung, och allom kår; och fåger sedan
til wandringsman:

Et sådant minne bör du ej genast
glömma.

Således talar ock Geisler til Konung
Carl XII.

I ha'n i ungdoms währn få mogna
frukter samkat,
Som för mång annan ej i fena hö-
sten wankat.

Hwilken tanke til åfwentyrs gifwit an-
ledning til flera andra, om mogna fruk-
ter i ungdoms-währen.

Snillrik fader: det är artigt som Bou-
hours fåger, at man røner en måftares
skicklighet, när han wet at wäl blanda
desså stämmor i et tanke-spel.

Så låter det i mina öron rått wac-
kert när Kolmodin sjunger:

- - Du Sweriges dyra hopp,
Lille Gustaf, store fågnad,
Ofs til hjelp af högden ågnad:
Lef, och råtta Sverige opp.

Likaledes hwad Brynilda fåger til Atle.
Sedan denne berättat, at Sigurd icke
ålskar henne, suckar hon, och fåger:
Jag ålskar mer hans köld än all er
kärleks låga.

Jag wet intet om Werfving warit få lycklig, då han i et epigramma öfwer skönheten sluter få:

Men man har liten tid at wara skön
och tåcker,

Och lång tid at ej warat mer.

Denna opposition af liten och lång tid, såde Damer, tyckes icke finna tum. Ty förstas det om kroppen efter döden, kan få mycket mindre någon tanke om des skönhet upstiga, som den då förwandlas til stoft, och oppositum här i den långa tiden bör peka på något som wärkeligen är til. Men om med lång tid förstas ewigheten, blifwer en skönhet, som saligen affomnat, då fast mera skön och tåcker.

Låt oss nu ytterligare efterfinna hwad wi hafwe at lära om wackra och behagliga tankar. " De komma icke allena, säger Bouhours, af det som " är lysande eller dår snillet liksom leker. " Han talar om en slags naivitet, hwilket ord jag finner swäriligen lærer kunna gifwas på wårt språk: Wi måtte forstå det af beskrifningen. " Och, säger han, den

“ består i något som är enfaldigt och
 “ ofminkadt, men quickt och förnuf-
 “ tigt tänkt: sådant som kan fågas
 “ af en bonde som har godt wett, el-
 “ ler af et quickt barn. Hårpå an-
 föres åtskillige Fransyske och Latinske
 exempel, men jag kan icke påminna
 mig något hos våra Swenska auctorer.

Jag tilstår, sade Låsrík, at slike tan-
 kar måtte kallas wackre, ty de beha-
 ga stundom rätt få mycket, som de
 konstigaste och måst utlökte. Jag har
 ock icke gifwit hårpå någon akt; Men
 denne anmärkning bringar mig til ef-
 tertanke. Mån icke en tanke kan fö-
 ras til detta slaget, som Runius har
 om Klosterlefnaden?

Tänk hwad kyskt hos Nunnan bor,
 När hon kallas kåra Syfter,
 Swarar Echo rådd ock tyfter,
 I desfs samwet: kåra Mor.

Jag tycker få, swarade Domer; och
 nu faller mig in, huru enfaldigt, men
 derjemte quickt och artigt Dalin på
 et ställe sig utlåter. Sedan han upräk-
 nat de elaka wärkningar, som oenig-
 heten med desfs följe uträttat, säger han:
 Och iorden illa skött sin fruckt i
 lindar får:

På gatan växer gräs och ången stennar bår.

Det kunde en bonde hafwa sagt, fader Snillrik. Men Sophia Brenner, som så mycket af Er älskas, fader han til Damer, har på et ställe en tanke, som jag nu kommer ihåg, och tyckes mig wara til detta slaget lämpligare. Hon talar om skönheten, såsom en Himlagäfwad, hwilken af alla märkes och värderas; Men derwid fattas:

At tiden ingen skönhet spar,

Och döden inga ögon har.

Båge äro på sit lätt behaglige, fader Låsrík; Och jag erinrar mig ännu en annan dylik tanke. Frese gör grafskrift öfwer en girig, ock fåger:

Hår hwilar den, som mycket haft,
men nog ej samla hinte,

Förr än han mot sin wilja sig åtnöja måst med inte.

Det torde wäl ibland wære auctorer flere exempel af slika tankar gifwas; Men de hafwa, som jag sagt, undfallit min upmärksamhet. Dock tycker jag med skål, at den slags behaglighet wi hår omtale, finnes i en tanke, som jag anmärkt. Auctoren talar om

skogarnes nytta och skötsel, och beskriwver allehanda tråds arter och wäxt; men will ej tro sig kunna fullkomligen utföra detta ämne, och sluter således: *Men jag är icke den förste, som löper fara, at förlora mig i skogen.-- Nu är tid, at jag wänder om förrån jag förlorat all kännning.*

Så säger ock en Skald i forge-qwåde öfwer Drottning Ulrica Eleonora (n), när han likfom besinnat sig, om han skulle wäga sig fram för sin ungdomskull:

Dock gack man fritt äftad och låt
dit låte låta;

Et barn plår gråta när det ser de äldre gråta.

“ Hår förekommer widare at märka
“ fade Domer, huru som af bedröfliga
“ ga och förfärliga saker och händelser
“ ser åfwen komma behaglige tankar.
“ Lika som stormwäder, blodiga slacktingar,
“ wilda djur, i en målning
“ behaga, i stället at förskräcka, när
“ de åro wål och lifligen aftagne; så
“ hafwa ock de grymmaste saker något
“ behagligt i sig, när de åro wål
“ fattade och wål uttryckte. Ty ef-

(n) År 1742.

“ ter Aristotelis lära, är det som är
 “ wål eftergjordt, behagligt, fast det
 “ ock wore i sig sielf hiskligt. Det
 “ nöje som man har af at se en wac-
 “ ker imitation, kommer egentligen
 “ icke af faken, utan af det tycke man
 “ har, at ingen ting kan wara likare:
 “ man finner däri likfom något nytt,
 “ som äggar och förlustar”.

Wid den anmärkningen som af Bou-
 hours göres, huru som Ovidius, Virgi-
 lius och sielfwa Homerus äro angenäme,
 då de tala om sorgliga eller förskräck-
 liga händelser, tillägger han, at håri
 bör äfwen sökas orsaken, hwarföre som-
 lige dramatiska stycken förnöja då de
 komma ofs til at gråta. Hos våra Swen-
 ska auctorer, sade Läsrik, har jag ock-
 få med nöje låst sådana tankar, af
 hwilka jag drager mig en eller annan
 til minnes. Til exempel, när en så
 talar:

Wi mins wår owån fick båd eld och
 glöd utspruta,

Och gruffigt wapnebrak på ömse si-
 dor knall:

När himmel, jord och haf tyckts
 kufwudstupa luta

Til undergång och platt til et be-
dröfligt fall:

Når mordespjut och swård de öf-
wer hufwud blånkte,
Når eld, når krut och blod kring
wåra ögon stånkte.

Och en annan diktare om mörksens
förstes företagande, når han blifwer til
jordens straff lös släppter:

Då trampas Cronor ner: då blif-
wer throner wände:

Då kastas Riken kull: då håfwes
folk och land.

Då brytes murar ned: då warda få-
sten brände:

Då röker ömkligt blod omkring en
mordisk hand.

Då slipas swård och spjut, och där
han såleds rufar,

En ömnig ström af blod i djupa få-
ret frufar.

Det är icke mindre behag i Kolmo-
dins fäliga beskrifning om mörksens
förste.

På gränsten, hwareft dag och swar-
te natten mötas,

Låt han, utur en lur, et kiskligt lå-
te stötas.

På stunden stälde sig de mörksens
 andar in,
 Med deras höfwidsmän, som bi
 kring wisen sin.
 Af djestlar stögo fram oräkneliga skäc-
 kar,
 De fylde luften up med låt af ug-
 lor, bäckar,
 Af björnar, hundar, swin och fas-
 ligt gaste-skratt,
 Omkring sin Kung, som högst på
 gnister-röken satt.

Så har jag ock anmärkt en förfär-
 lig beskrifning af yttersta dagen, då
 auctoren ibland annat säger:

Domen är kommen, och Rättens
 ord nu börja på lyda:
 Knaka och braka i buller och gny,
 slott, byar och kojor,
 Wråla och skråla i kulone hörs då
 andar i bojor.

I bedröfliga åmnen är Dalins Sorge-
 fång öfwer Drottning Ulrica Eleono-
 ras dödsfall, upfylld med wackra och
 behagliga tankar. Och öfwer samma
 bedröfliga tillfälle utbrister en annan
 således:

Ach om wi kunde jämra ofs, få
berg och dalar bröte

Med genljud in uti vårt ljud, och
skogen med ofs tjöte.

Och om wi kunde gråta få, at siö
ur ögat flöte,

Tils ofs få rop uti vår röft, som
tår i ögon tröte.

Wi kunde dock vår stora brift ej
förja som ofs borde;

Men endast gråta at wi ej nog kraft
at gråta sporde.

Denne sidste tanken, sade Snillrik,
om gråta at man ej nog kan gråta,
tycker jag mig hafwa sedt flerstådes.

Den är brukad af andre, swarade
Låsrik, men i synnerhet har Frese
tyckt om honom. Han talar på et
ställe til Wiborg:

Som förjer endast at du nog ej för-
ja kan.

Och på et annat ställe til Sverige,
om Konung Carl XII:s dödsfall:

Gråt om du gråta kan, at du ej
nog kan gråta.

Jag minnes huru sorgligt Rudéen ta-
lar om Konung Carl XI:s dödsfall,
och mig har i synnerhet behagat, när

han talar om den bedröfliga tiden,
 hwad han sedan säger:

Fördenskull alle hjelpoms åt,
 Wär egen och hwars annars gråt
 I en tillammans laga.

En art af tröst det wara plår,
 När hopen af dem mycken är,
 Som forgen måste draga.

Men jag tyckte jag märkte, sade
 han vidare, om wi skole följa Bou-
 hours ordning, at han nu kommer
 at tala om de slags tankar, som han
 kallar *fine* och *läckre*. Wi läre behöfwa
 något rådrum, at besinna ofs på detta
 ämne, och kunne imedlertid påminna
 ofs, hwad wi häri anmärkt och i våra
 samlingar kan finnas anteknadt. Desu-
 tan har jag anställt en lust-jagt här u-
 tanföre i parken, hwarmed wi, sedan
 måltiden är förbi wilje roa ofs, och
 låta våra sinnen taga förfriskning. Så-
 ledes blef samtalet åter för denne gån-
 gen upskutit, och Domer och Snill-
 rik foro mårgeonen derpå til staden.

 SIETTE SAMTALET.

SNILLRIK nyttjade sin bekantskap, och gjorde då och då hos Domer besök. Han blef igenom detta umgänge och de förefallande samtal, allt mer och mer skarpsynt, at kunna märka hwad som wore rätt och wäl tänkt af hwad som kom honom för ögonen. Således blef han småningom i stånd, at sielf urskilja de exempel, som til et eller annat tillfälle kunde lämpas: och til den lånta samlingen af anmärkningar öfwer tankar i Snillewärk, lade han nu några egna, som han sedermera igenom läsning kunnat inhämta.

Efter en kårt tid, kom Låsrik til staden, at hålsa på sin goda wån Domer, och dagen efter blef Snillrik dit buden til gäst. Denne hade mycket grundat på de slags tankar, som Bouhours kallar *delicate* eller *läckre* och *sine*: Och war nu nyfiken at få hår-
 om närmare uplysning. De hade knapt

spifaf, så påminte han Domer, at taga fram sin Auctor, och börja samtallet där de sist lycktade.

“ Domer slog up stället och begynte läsa. Låckerhet i desfs egentliga
 “ är lättare, än i desfs figurerade mening, at beskrifwa. I mat är det låckert, sam har litet ämne och mycken must, retar smaken och lastar icke magen. En låcker music är en sammanstämning af röster och instrumenter, som kitlar öronen och upväcker rörelser i hjertat. Men til at beskrifwa en låcker tanke är swårt at finna lämpliga ord.

“ Man må döma om läckra tankar i snillewårk, på samma sätt, som om låckerhet i naturens wårk. De låckrafte äro sådane, där naturen liksom förlustar sig i smått, och hwars ämne knapt kan märkas, så at man twiflar om hon welat wisa eller dölja sin konst. Sådane är en fullkomligen skapad insect, så mycket mera undrans wård, som den minst faller i ögnafickte.

“ Wi må då i jämförelse säga, at en låcker tanke har det besynnerliga

" gen med sig, at den år innefattad i
 " få ord, och des mening icke få syn-
 " bar eller få utmärkt: det tyckes
 " genast som han den til en del gö-
 " mer, på det man må söka eller
 " giffa därtil: eller åtminstone låter
 " han meningen til hälften synas, til
 " at lemna ois det nöje, at utrona
 " den samma hel och hållen, när wi
 " dertil åge nog eftertanke och snille.
 " Ty såsom man behöfwer goda ö-
 " gon eller konstglas, at wäl kunna
 " se de små naturens mästertycken;
 " Så hörer det icke andre än förstån-
 " digt och djupsinnigt folk til, at ut-
 " grunda hela meningen af en delicat
 " tanke. Denna lilla hemligheten år
 " liksom själen af läckerhet i tankar;
 " Så at de som icke hafwa något dölgt,
 " hwarken i deras grund eller före-
 " ställnings sätt, utan wisa sig hel och
 " hållne, som de åro i första åsickten,
 " åro egentligen icke läckre, huru
 " qwicke de eljest må wara. Här-
 " af kan man sluta, at delicateffe låg-
 " ger något synnerligt til höghet och
 " wackerhet; Och at de tankar, som
 " endast åro förträfflige eller artige,

“ wisa hela sin fågring få snart de
 “ framställas.

Låsrík fader: Hwad här kallas delicatess, heter hos Cicero præcisio, som uttydes därmed: *plus ad intelligendum quam dixeris significatio*. Och hos oss utmärkes et delicat Snille därmed, at det kallas *finnrikt*. De läste up exemplen som Bouhours anfört, och nämnes först hwad Plinius säger om Trajanus, *at innan han blef, war han landsens Fader*; och en annan säger om en Grand af Spanien, *at hans härkomst och förtjenst gjorde honom därtill förr än han blef*. Desse tankar fader Låsrík, komma öfwerens med hwad en Swensk Auctor säger om Konung Sigurd: *Han war wård at bära en Crona, innan den sattes på hans buswud*.

Samme Auctor berättar, huru Hjaltes folk fader om honom: *Han dödde, men war dock wård at altid lefwa. För åran hade han lefwat nog, men læt för oss*. Och är en dylik tanke, som wi nyss hörde hos vår Auctor, då Cicero säger til Cesar, *at han*

lefwat nog för naturen och för drän,
men icke för Fäderneslandet.

En Förnäm Herre talar wid et tilfälle til Konungen, och säger, at Hans Maj:t leder sin ätt ifrån Konung Gustaf, men at icke Gustafs Förtjenster, utan egne, gjort Hans Maj:t til Arfwinge af Svenska Cronan: At walet war den Högstas wärk, och skiedde i et bekymmersamt Rikets tillstånd. Hwar til han fedan lägger: Man igenkände i det ena och det andra Eders Kongl. Maj:ts härkomst, och at Riket war des rätta fädernesland.

Denne tanken, sade Domer, finner jag aldeles stämna öfwerens med den beskrifning wi hört af sinhet och läckerhet i tankar. Men låt ofs nu tilse, hwad flere exempel i Swenska arbeten wi härtil finne lämpeliga. Jag har fedt i en Holmströms Parentation öfwer Drottning Ulrica Eleonora en sinnrik tanke, där han säger, då han talt om huru man sörgde Drottningen: at nu återstår at wi bisatte wår Drottningens äreminne i wårt hjerta, til des wi selfwe gräfwes neder i glömskan.

En Wetenskaps Academiens Leda-

mot talar wid et tilfalle til en annan, och säger: *Således har lyckan ingen ting gifwit Er, som icke wår önskan Er gerna förut tildela welat. Och deruti, som dock sällan händer, hafwa bägge varit fullkomligen ense.*

Här lemnas mera at tänka, än det som säges, hwilket gör tanken fin och delicat. En förståndig efterfinnar, at härunder äfwen förstås personens skicklighet och förtjenst. Och at dygden blifwer sällan ansedd och belönt efter des wärde, änskönt sådant af alla rättfärdiga önskas.

Wid Grefwe C. Gyllenborgs dödsfall, säger en Auditor om honom ibland annat: *At han företrädde de högsta äretjenster med et förstånd, som sällan behöfde sin hela styrka.*

På lika fint sätt talar Sophia Brenner til en man, som nyligen fått et högt ämbete.

- - Afwund sielf ej neka törs,

At om Ert kall förökt Er heder,

Ert kall och hedras genom Eder.

Slike tankar fade Snillrik, som hafwa inbördes affeende och fåttas emot hwarandra, hafwe wi råknat ibland

dem, som kallas behaglige. Efter vår Auctors låra finna de äfwen här rum, då de i sig göma mera än hwad som utfåges. Således är denne Sophia Brenners tanke en af dem som kallas fine och läckre, emedan den samme i få ord döljer en större mening. Af samma slag är en annan som mig högligen behagat. Auctoren talar om Konungen och Drottningen, då warande Deras Kongl. Högheter, men håller sig igen och kommer ihåg, at ämnet är om Printslen. Då säger han: *Men huru skulle desse twenne uti berömmet åtskiljas, som i dygden dro så nära förnade. Sannerligen då Ulrica rofas, får Adolph sit beröm; och då Adolph uphöjes, dras äfwen Ulrica.*

Tanken är delicat, fide Låsrík; Men hwad tyckes Er om, når Kolmodin talar om Bileams sinnelag emot Guds folk:

Han war i orden them, i wärket
Kungen huld:

Han wille ha Guds nåd, men håldre
Kungens guld.

Hår suckade Domer, når han kom
ihåg, huru menniskiorna i alla tider

bedragas af girighet på penningar. Guldets värkan til godt eller ondt, fader han, har gifwit våre snillen ämne til åtskilliga wackra tankar. Men ingen, tycker jag, har tänkt därom så fint och delicat, som Spegel.

Man pröfwar med en sten, om guld
år godt och wigtigt;

Man pröfwar ock med guld, om
hjärtat år upriktigt.

Snillrik fader: af exempel på fina och läckra tankar, hafwe wi et hos Brynilda, när hon för sig sielf öfwerlagt om sin böjelse för Sigurd Swen, och säger:

Ju mer hans manlighet för mina ögon
blänker,

Ju mer min qwinlighet mitt swaga
hjärta kränker.

Denne tanken, fader Låsrík, tyckes wäl innefatta något mera om Brynildas tilstånd, än det som säges; men så gifwer den dock tämmeligen öpet hela des mening tilkänna både om Sigurd och henne sielf. Jag har i samma Tragedie anmärkt en annan tanke, som år wäl kårt, men har mycket at innebära. När Attle wunnit Brynilda, och hon sä-

ger sig dåröfwer wilja nedfänka sig i
förg, säger Angantyr.

Når led wål nånfin förr Er åra få-
dan brift?

Ach! gif mig snart igen min Drott-
ning som jag mist.

Hit kan åfwen föras, hwad O. Cel-
sius säger, då han wid et tilfalle ta-
lar til Konungen, då warande Hans
Kongl. Höghet Arf-Fursten: *Allas
hopp blef upfylt wid din kåra bitkomst,
så når som derutinnan, at då hwar och
en trodde, det han allena skulle få å-
ga dig, delade du dig åt alla.*

Samme Auctor talar om Drottning
Ulrica Eleonoras död, som inföll då
kriget med Ryfsländ ånnu påstod, och
utlåter sig dåröfwer.

- - Hugkomst af din dygd, ditt
Majeståt, din åra,

Tycks ge wårt sinne ro når sorgen
wil befwåra.

Tanken är ny och wacker fæde Snill-
rik, och det hånder denne auctoren
at wara lycklig i behagliga och fina
tankar. Jag har låst samma skrift, och
har anmärkt huru delicat han dår be-
rinner Drottningens dygder:

Ja fanning, som så långt från Kon-
gars öron drifwes,
Uti Ulricas hof den endast söks och
trifwes;
Ty smickrets kraft och konit hon
med sin konit förstör,
Då alt hwad smickras kan hon sielf
til fanning gör.

Domer sade: Huru sinhet och läc-
kerhet i tankar är en synnerlig gåfwa,
som icke faller på alla snillen, röjes
måst när någon skal berömmas. Ty
gemenlingen blifwer deraf smickran, som
utmärker hos auctoren et nedrigt sin-
ne: och med det han tager för myc-
ket til, upwäckes afwund eller förtry-
tenhet. Såsom då Frese säger, *at hwad
wi se i Runii wärk, det är alt full-
komligt.* Slike tankar förkastas och
dårföre, at de strida emot fanningen.
Åter et helt blott och nakot beröm,
faller icke angenämt, efter den grund
wi satt, at menniskan tycker om at se
en sak skyld och i främmande drägt.
Och hånder det, at personen i wärt
sinne likfom förlorar något af des
förtjenta åra, när han så oförtäckt och
ntan betänkande sättes öfwer alla an-

dra. Jag kommer ihåg huru en Auctor talar om Grefwe Lindskiöld: *Wi kunna, säger han, med mindre affaknad umbåra de stora Bibliothec, som i Rom, Paris och London förwaras, än then sal. Herren, som icke allenast förstod thet mästa, som menniskorna är gifwit at weta; utan kunde ock sä uttala thet, at menniskorna blefwo både wisare och bättre theraf: finnandes han ingen wettenskap så stor, at icke hans minne war mycket större: ingen sak så hög, at icke hans wältalighet gjorde then samma härlikare.*

På det fättet, fode Snillrik, war det lyckligare påfunnit, at i Tankar om Skalde-Konstens nytta i et wäl inrättadt land, taga tillfälle at på et för-tåckt vis berömma en stor Herre i vårt land.

Samma Skaldinna, fode Läsrik, har icke warit mindre lycklig då hon berömmar Sal. Riks-Rådet Grefwe Lagerberg, och sluter således.

- - - Sken och fåfång prydnad
må,
Ej lyfa på en grift, där fanning en-
sam blänker,

Dår intet mer år talt , ån hwar ju
 mera tänker :

Dår åran utan prål i egen dragt kan
 stå.

Så år et beröm måst smakligt, fadde Snillrik, når det kommer oförmärkt, och Auctoren synes liksom slyfelfatt med helt andra tankar. Et exempel håraf kommer mig ånnu i sinnet. Auctoren säger: *Då jag will tala om Grefwe Carl Gyllenborgs stora förtjenster, blifwer jag förekommen af mina åhörare, som ståndigt med sina tankar löpa före mina ord, och göra mig den hemliga förebråelsen, at jag wistas långt under mitt åmne. Men om wi sku falla, må det ju hellre ske under en tung ån under en lätt börda. Det räknas understundom hederligt, at wåga åfwen det, som dr åfwer ens förmåga: Och jag må gerna stå tillbaka i et förebråfwande, dår mitt åde blifwer lika med sielfwa den wåltaligas.*

En annan, fadde Låsrik, brukar samma tanke, och säger wid et tilfålle: *För mig år det en åra, at brista i wåltalighet, emot den skam, at gifwa någon efter i wårdnad. Doch tycker*

jag . at denna antitesen af åra {och skam
 will icke falla behaglig.

Werswing år delicat, då han oför-
 märkt berömmar Konung Carl XII:s
 Hjeltmod. Han önskar at Konun-
 gen måtte komma hem til sit land,
 och säger sedan :

Wi bedje store Kung, och lednien
 wid Er feger.

Än Runius, fader Snirik, år det in-
 tet artigt, som han berömmar en, när
 han så här sluter :

Men si din höflighet år mig så wäl
 bekant,

Ditt ros år din förtret, fastän man
 säger fant.

Domer fader, det will intet mindre
 finhet och granlagenhet til, at beröm-
 ma Hjeltars Krigsbedrifter: Och det
 gifwes i fält så många under samma
 tillfällen at wisa prof af mannamod och
 wett, at sanningen oftast lider, när
 en Auctor skal beskrifwa Actionen el-
 ler berömma Hjelten. Konung Carl
 XII. gaf våra snillen rikt ämne, at
 försöka sina gåfwor: Men ingen wet
 jag hafwa berömt honom finare, än

Doch säger

Sophia Brenner, då hon talar om feg-
ren wid Narwa.

Hwad jag beskriwå will år så för-
undrans rikt,

At man behöfwer konst til görat
fannings likt.

Jag påminner mig en nåstan dylik
tanke hos en aunan, då han talar om
wår sidst affidna stora Drottningis Ul-
rica Eleonoras tilwåxt i alla Kongliga
dygder, och säger: *At ryckett fick här
behagligt nytt at förkunna för alt folk,
ock wann åfwen deraf self stor ynnest.*
Hwarpå hon tillågger:

Men hon, som fanning plår, når
fanning tryter, öka,

At tala fagan blott måst efter or-
den söka.

På et annat ställe talar Sophia Bren-
ner om Konung Carl XII:s namnkun-
nighet och Krigsåra. ?

År något namn så kånnbart til på
jorden,

Som liknas kan wid Hjeltens namn
i nordnen ?

Ty hwad man förr
Otroligt hölt bland Hjeltarnas be-
dtifrer,

Och endast sågs af sager eller skrifter,

Han troligt gör.

Låsrik fader: Om denne tappre Konungens Hjelte-bedrifter, som kunna synas otrolige, säger en Auctor i vår tid: *En obetänksam efterwerld skulle hålla denna sanningen för en dikt, om icke en betänksam efterwerld bölle denna dikten för en sanning.*

Här menas det högsta beröm, swerade Domer, som kan gifwas åt tapperhet; ehuru det är så i tanken ingömdt, at det knapt igenom nogaste eftersinande torde märkas. Jag påminner mig at vår Lårefader på några ställen anført exempel af nästan lika tankar öfwer Konung Ludwic XIV:s i Frankrike Krigsbedrifter. Så säga och Hjaltes folk om sin Konung, som nu fallit i en slackning: *Dina gerningar äro så stora, at efterwerlden torde anse dem för artiga dichter.*

I detta ämnet, om den heder, som i Krig förwärfwas, kommer jag ihåg en annan tanke, som döljer det största beröm för personen som omtalas, ehuru meningen tyckes fyfta på Au-

Stören som skrifwer. Triewald få-
ger:

Man til en Hjeltes pris få snart ej
verfer gör,

Som han ur mark ock fält sin star-
ka fiend kôr.

Hwilket tyckes sammanstamma med
hwad Boileau fåger om en wån, som
wille berömma hans skaldegåfwor:

Et dans ce tems guerrier & second
en Achilles,

Croit que l'on fait les vers comme
l'on prend les villes:

Och hwarmed den Franske Skalden til-
lika ganska fint och delicat på det
högsta uphöjer sin Konungs tapperhet
och styrka.

Tanken är gammal fide Domer,
och Bouhours nämner om, huru Lon-
ginus misshagade, när Timæus be-
römde Alexander, såsom den der in-
tagit Asien på mindre tid än Isocrates
författat sin Panegyrik.

Af likheten med denna tanken, fide
Snillrik, kommer jag ihåg, huru fint
och wackert en Skald wid et tilfälle
talar til Hennes Kongl. Höghet Cron-
Printessan: (o)

(o) År 1749.

Ulrica, Swea skatt, hwar dag mer
kâr och stor,

Det anstår dygdens barn, at wara
konsters mor.

Försynen kallar dig til hjertans Her-
skarinna,

Likfom din stora Bror, at land och
ståder winna.

För öfrigt, sade Dömer, när wår
Auctor vidare will wisa af exempel,
med hwad granlagenhet och sinhet be-
röm bör äfwen i obunden skrifart
handteras, fætter han fram sin Lands-
man Voiture, utur hwilkens bref han
länt flera andra exempel af wackra och
behagliga tankar.

Man märker i fynnerhet hans sin-
het och délicatesse i at berömma;
hwilket han gör så oförmärkt, som
det intet kom honom wid; ibland un-
der förwitelser, eller då han gifwer
något godt råd; stundom ock då han
wisar någon harm och förtret. Hwil-
ket han torde hafwa lärt af allas må-
stare Homerus, som aldrig blott och
ändafram säger något til en Hjeltes
beröm, utan inweklar det antingen i
likseller, eller motfater; eller beskri-

wer han en faras storlek, hwaraf Hjel-
tens mod och kraft kan likfom af sig
sielf slutas; eller jämförer han et min-
dre med et större, och berättar un-
dertiden om något, som fattas, på
det Låfaren sielf må kunna utröna or-
faken til en Hjeltens lycka och fram-
gång. Så låter han til exempel, A-
pollo upmuntra Trojanerna til mo-
dighet, efter Achilles icke war med i
striden: Och på et annat ställe, få-
ger Menelaus sig icke skola frukta A-
pollo, om han hade Ajax hos sig;
med flera oändliga exempel som där
finnas.

De tråd, som bära så skön frukt,
wäxa up i all jordmån, och triswas
wål i Norden: Naturen är icke styf-
moder för Nordens barn, utan am-
mar och fostrar hwart och et efter
sin art, och synes älska dem äfwen
så högt, som dem hon bär i sit war-
ma sköte. Rudéen kan ock konsten
at berömma, såsom då han talar om
trenne Systrar.

Naturen låt en gång de trenne Sy-
strar födas,

Men undrar sielf sin mackt, och säger: fåfångt mödas
 Hwem dem berömma will: Han
 dricke Castals brunn;
 Hans konst och fång år dock långt
 under der's beröm.

Wi tale om finhet och läckerhet i beröm, fader Domer vidare, så år den nödigast, och pröfwat måst en Auctors granlagenhet, når personen som skal berömmas år närwarande. Bouhours glömmet at anmärka slika tankar hos sina Landsmän; och det war efter hans tid som exempel häraf kunde tagas hos en främling i det landet. Wi behöfwe ej söka denna ifråmmande orter; Han år sig allestädes lik, då han talar in för de högsta personer; och låt oss höra, huru han wid et tilfälle fader om wår Cron-Printfesta (p). *At utföndra någon af de dygder, hwilka Hennes Kongl. Höghets dda sinne zira, wore minska de öfrigas jämlika wärde: Och at uprepa dem alla, wore misbruka et eljest tillåtit tilfalle, at reta des blygsamma arbetet.*

(P) År 1746.

Men til at vidare fortfara i vårt ämne, så omtalar Bouhours här en tanke, som han redan tyckt wara gammal och utnött, då man säger om en segerwinnare: *At han öfwerwunnit andra, men måst öfwerwunnit sig sielf,* och en annan, *at han segrat öfwer sielfwa segren.* Och påminner jag mig at den förra blifwit brukad af Sophia Bränner, då hon talar om Konung Carls mått och återhåll wid segren för Narwa. Wår Auctor gör
 " härwid den anmärkning, huru som
 " de wackrafte fiker, när de blifwa
 " sagde och omsagde, förlusta icke
 " mera, och wända nästan igen at
 " wara wackre.

Så går det med Afrild, sade Snillrik, som får wara med i alla kärleks möten; och Aganippe, som grumlas hårt af en hop orimlige Rimare.

Låt oss icke narras, sade Domet, ochuru roligt det kan falla at tala om Afrild. Hwad tyckes Er då om, at wåre Skalder så ofta tala om kärleks eld och kärleks glöd?

Den tanken är aldeles utnött och worden gemen, swarade Snillrik: Af-

wen som at kalla tårar *ögats salta flod, rågn, dagg, den salta tårelut*, är gammalt och förbrukat: Och nu kan jag icke heller tycka om Eldhs *pårle - tårars droppar*, hwilket är tre slag på et ställe.

Domer sade: Om kärleks glöden har ingen sagt bättre än Sophia Brenner, då hon beskrifwer en Enkas Skyldighet.

- - - Äckta trohet bör än lefwa
 efter döden,
 Och hålla outsläckt den rena kär-
 leks glöden.

At tala om gamla tankar, så kommer jag ihåg, huru allmänt af auctorer til Episke dickerjår wedertagit, at i början åkalla någon Gudomlighet. Hwilket hålles för oumgångligt, til at bereda Låfarens sinne at gilla hwad som sedan fåges: Åfwen som at gifwa tilkånna hwarom Skalden årnar siunga. Detta fått är först brukat af Greker ock Latiner, dem alle andre efterfolgt. Wår Dalin åkallar *Svenska Friheten* som en Gudinna: Andre åkalla *Sanningen*. Och har jag ibland andra i synnerhet anmärkt, huru en

af våra Skalder åfwen i detta affeende wetat at nytja wårt lands behagligheter. Han gör i början af sit tal et sådant utrop:

I Nymphes, I som bo wid denna
fälla stranden,

Dår Målaren med Bålt i hjonelag
sig gier,

Den enas fötma och den andras
falt så blanden

Uti mitt tal, at det ej stråft ell'
magert blir.

Och stämnen sielfwe in med hwad
af glädje smakar;

Nu är ju intet, som Er frid och
lust omakar.

Men et sådant bruk är federmåra af små Poëter efterhärmat i mindre skrifter. En ropar på Clio eller Calliope: för andre måste Thalia eller Svalda vara hjälpsam: och Melpomene i sorgstycken: Och detta är i mitt sinne obehagligt.

Låsrik sade: Så härma ock somlige detta bruket i alfvarsamma skrifter, då de i början åkalla HERren GUD; såsom Spiegel, hwarom wi förut nämt:

Och en annan börjar få här sitt Poëtiska wärk:

Du högsta Himla-skald styr nu min
hog ocy fiäder &c.

Men jag tycker, at anropa GUD såsom en Himla-Skald, är redan här en alt för skämtsam begynnelse: Ehuru likwål dragligare, än när en annan fluter sitt tal med det, at åkalla HERren Gud, såsom *den aldrabögste Admiralen*. Om hwar och en så sielswäldigt skulle få tillägga wår HERrenamn, efter det ämnet man handterrar, tänk, hwad orimligheter deraf skulle härstyta.

Wi komme til wår auctor igen, sade Dömer, hwilken här likfom med sit tagit sig före at beskrifwa och berömma Hertigen af Longueville; och gifwer med det samma et mönster, för en Prints at förtjena, och för en auctor at skrifwa et stort och wackert beröm.

Sedan Låsrík hört på huru detta lydde, sade han: Det är mindre konst at berömma, när ämnet är så rikt, at man slipper leta efter hwad man skal säga. Och jag tycker det lär

fallit lätt nog för en af våra auctorer at tala om Hans Kongl. Höghet då warande Arf-Fursten, nu mera Kongl. Maj:t wår allernådigste Konung. Jag har funnit oändligt behag i des beskrifning. Et upricktigt och rent anlete, där myndighet, mildhet och mannamod tilsamman framte sig, igenom qwicka ögon, glad mine och en stadig ungdom. Hans höga stånd injagar ingen råddhoga hos dem, som behöfwa Hans samtal. Ty Han wet den konst, at stiga liksom några steg neder til deras ringhet, på det Han måtte blifwa jämlikare med dem; och hjälper således deras klenmod, utan den minsta förspillning af sit Majestät. Hans Höghet består minst uti kläder och utwärties prunkande; Ty Han älskar wår sista Carls måttlighet. Folket ser Honom dagligen, då Han går ibland dem. Han drager således deras förundran ifrån det Höga ståndet, ifrån det wårde Han dger af Lyckan, inpå det, som är Hans eget, nämligen dygden. Menigheten ser Honom ofta, men aldrig nog. De stadna at betrackta och wårda Hans person, då Han wisar sig,

som wore det hwarje gång den första.
Han älskar wetenskaper, och är sielf
Lård. Han talar sällan, men med be-
hag och mognad. Uti Hans löften är
samma wigt, som uti Hans ord; och
samma alswar, som uti Hans uppfö-
rande.

Domer sade: Om Bouhours nu lef-
de, kunde jag snart tro, at han co-
pierat detta; Så synes mig denna be-
skrifning et original. Men den tan-
ken, at se, och tycka hwarje gång det
är den första, erinrar jag mig, at
Bouhours på et annat ställe utur en
Fransk Poët anført, där Titus säger
om Berenice:

Depuis cinqans entiers chaque jour
je la vois,
Et crois toujours la voir pour la
premiere fois.

Snillrik anmärkte huru han äfwen-
sedt denna tanken på et annat ställe:
Där säges om Clarice:

Clarice winner alt: de som den är
ran fått,
At af förfarenhet des höga wårde
sinna,
Ej kunna wörda henne mer,

Än den som första gång des ädla ö-
gon ser.

“ Domet fortfor. Undertiden, så-
“ ger vår Auöör vidare, kan man
“ med en Allegorie på et förtäckt och
“ fint sätt gifwa sin mening tilkänna.
Jag tycker, at såsom exempel hit kan
föras, huru Debora talar om Hazors
förstöring, och at andre fiender deraf
förkräcktes, och Judafolket en lång
tid fingo sitta i frid.

Wi brände kulan up, thet gaf et
sådant os,

At alla andra djur ock flydde långt
sin kos.

I tu tjog wintrar ofs then brasan
varme gjorde,

At intet örlig wi af våra grannar
sporde.

“ Man kan ock utan Allegorie el-
“ ler någon dikt, yttra sig med de-
“ licatesse, och någon gång drager man
“ sig utur en elak sak med et qwick
“ infall. Exempel häraf förekomma
snarast i dagliga umgänget, sade Do-
mer vidare; och sedan han frågat de
öfrige, om de anmärkt någon sådan
tanke, och de dårtill nekat, sade han:

få må wi då nöja oss med at gifwa
 äckt på och roa oss när wi få höra nå-
 got sådant infall.

Domer betänkte sig en stund. Wi
 hafwe förut omtalt, sade han, huru
 höga och förträffliga tankar åfwen kun-
 na märkas hos en som tiger. Och jag
 undrar at Bouhours intet anmärkt,
 huru en persons tyftnad wid wiffa til-
 fällen öfwegår alt hwad fint ock de-
 licat som kunde sägas. Lagerlöf wifur
 detta, då han säger om en Fru, *at
 hon ofta i sin tyfthet war wältalig.*
 Och hos Homerus påminner jag mig,
 här af et skönt exempel. De Hårol-
 der, som skickas af Agamemnon til
 Achilles at hämta Briseis, tala icke et
 ord. Det sker därföre, at desse icke
 måtte säga något om sit årendes obe-
 haglighet, eller nödgas tala något til
 dens förnedring som dem såndt. De-
 ras tal kunde ock hafwa mera retat
 Achilles, då något kunde förelupit,
 som icke torde warit för deras heliga
 ämbete tienligt. I det ställe förekom-
 mer Achilles dem och talar sielf, hwar-
 igenom anständigheten bibehålles och
 Läsfaren blifwer likafullt underrättad

Om förloppet af denna förrättningen. Briseis tiger åfwenledes, efter som des klagan skulle här bryta af upmärksamheten, och göra berättelsen om faken lam och haltande. Kan något finare och läkrare tänkas, än när Skalden på detta fåttet bibehåller både sannings likheten och behagligheten af sin dikt? Sannerligen, det will en Homerus til at tänka få wackert och djupsinnigt. (r)

Om denna wåltalighets konsten at tala, talar åfwen Cantzlern Baco Verulam, och anförer huru Cicero i et bref til Atticus, när han skrifwit om åtskilliga saker, säger sist: *Här har jag hämtat något af din wåltalighet, ty jag har tegat.*

Hos oss, sade Snillrik, fattas icke heller djupsinnighet i tankar. Jag må icke nämna om förra tider, då det råknades för ganska qwick och fint, när en auctor kunde ihoptrånga och utwidga sina tankar i vers til at formera hjertan, kors, pyramider, pocaler och dylikt; Ty sådant hålles nu för tiden för gement lappri. Men hwad tyckes Er om *Anagrammer, Acrosticher* och *Chronosticher*, som fram-

(r) Se Mad. Daciens Anmärk.

gifwas, och synas wara mäckta konstige?

Om något år, swarade Dömer, så äro de konstige, och jag håller före, at om auctorerne ofta pina sig mera för en riktig bokstaf, än för en riktig mening, så få de ock snarast igen hwad de söka. På det sättet finner jag ej heller mycken sinnrikhet, at förkasta et ord, och taga wid et annat, som innehåller den sökta bokstafwen. Den Engelske Spectator roar sig åt slika påfund, och liknar bokstafwerna wid så upståldt manskap, at en långgänglig skulle synas i linien här och där 2 eller 3 fot högre än de andre; hwilket skulle gifwa et obehagligt utseende. Kommer det an på konst i vers, så tycker jag det är qwickare at behålla et och samma ord en dikt alt igenom, och ändå hitta på någon mening. En del wåre rimare plåga sig med slikt hjernebrätt; men komma med alt sitt arbete icke lyckligare fram, än Wanråda Skald, som på fri hand diktade Wisan om swårdet. (*) Utgifwaren af et Poëtiskt wårk lår ment mycket wål, når han åfwen införde Poëtens påfund;

(*) Ol. Trygwafs Saga. Cap. 89.

at af et Latinsk H, med streket ofwan på, giöra grafskrift åt Haman. Men om Poëten stådt up, torde han icke tackat utgifwaren, som mera skåmt än hedrat hans namn, med det at framställa för det allmänna en lappristanke, hwarmed han endast wid tilfälle kanske welat roa sig sielf. Men det går så måst til med de wårk, som samlas efter auctorens död. De wålmenande efterlemnade tro sig icke hedra auctorens minne fyllest, om de icke skrapa ihop och framgifwa alt hwad han skrifwit; Och tyckas igenom en slik samling wilja, at det allmänna skall wårdera auctorens snille efter Volumens tjockhet, men icke efter des lyckliga arbeten. Så menar jag det gådt til med Horatii, Oueni och Voitures arbeten, och åfwen hos oss med Stiernhielms, Elds och Runii Samlingar. Om en auctor, medan han ännu lefwer, får den siukan, at utgifwa alt hwad han skrifwer, så får man åfwenledes i det allmänna se underliga Samlingar; hwaraf ock så hos oss finnes godt förråd.

Men at åter komma på wår wäg

igen, så har man annan anledning at utröna våra snillens qwickhet och djup-sinnighet. Såsom då wid något högtidligt tilfälle man sedt emblemer eller deviser, som i invention och så ord gömt de finaste och wackraste tankar i werlden. I dessa smakar ej heller något, som är trivialt eller allmänt, och de tåla aldraminst at någon orätt eller falsk tanke sig in myger. Jag påminner mig häraf hafwa funnit några så förträffliga, at de i mitt sinne ej kunnat förbättras. Det samma kan sågas om invention och öfverskriften på wissa kastpenningar och medailler, som här blifwit gjorde, och öfverträffa nästan alla på andra ställen.

Snillrik blef nyfiken, at lära något mera i dessa stycken, och wille upå-ga Damer at fortfära. Jag påminner mig sade han en sinnebild, som föreställer et brinnande ljus, med öfverskrift: *Aliis inserviendo consumor*. Af hwilket Kolmodin i grafskrift öfwer en sin wån sig betjenar, då han säger:

Han wart et wackert ljus, som self-wan sig förtärde,

I det han andras lif med wett och
lära närde.

Men detta är nu mera gammalt och
mycket brukadt, ehuru det eljest är
wackert och sinnrikt. Rudéen har bru-
kat det samma i grasskrift öfwer en
Prästman.

Wi willje spara detta til en lägli-
gare tid, swarade Domer och wända
" oss åter til vårt ämne. En fin och
" tillika grundlig Reflexion bidrager
" mycket til läckerhet i tankar. Jag
behöfwer ej leta efter exempel härpå,
ty det har djupt fastat sig i mitt sin-
ne, hwad en stor Herre wid et tilfäl-
le sagt: Olyckligt är det folk, hwars
rådslag måste afbida hwarjehanda om-
bytliga händelser, och efter dem läm-
pas; Men däremot lyckligt är det land
och folk, af hwars rådslag, beslut och
anläggningar, lycklige omväxlingar
hänga och sitt ursprung leda. Detta
enda exempel tycker jag, kan til vår
underwisning göra fyllest; Och må för
öfrigt en Historie - Skribent sielf läsa,
hwad Bouhours om Taciti och andre
Historiske auctors Reflexioner här
märkt.

Han kommer nu til en slags finhet och delicateffe i tankar som han säger
 "bestå däri, at de hafwa sken af at
 "wara falske. Säfom til exempel,
 då Dahlstierna säger til Torneå Stad:
 Du som två solar sedt på en gång
 midnats tid.

Hwilket i förstone synes vara falskt, men äfwen däraf blifwer tanken fin och wacker. Ty det war sant at Torneå boerne wid Konung Carl den Elftes närwarelse sägo två solar, den ena på Himlen, och den andra i sin stad, då Konungen i metaphorisk mening här kallas en Sol.

Jag kommer ihåg en dylik tanke hos en af vår tids auctorer, som i en grasskrift tiltalar wandringsman, och förer honom i inbildningen up i en stjerna, at däriifrån beskåda jorden. Och sedan han låtit honom se, huru människorna sika efter höghet, mæckt, ädelhet, säger han: *Jag tror Wandringsman, om du är klarsynt, at du intet ser dessa härligheter från din högd. Ju bättre du ser, ju mindre du ser dem.* Han will säga, at om wandringsman icke förblindas af dessa få-

fångligheter, så gifwer han icke ackt på dem; utan lyftar sina ögon up at beskåda de rätta hårligheter. Och denna hemligheten i tanken gör henne fin och behaglig, ehuru den genast synes wara falsk.

Snillrik sade: Runius har en äfwen sådan tanke, då han talar om frieri.

Hur mången qwider, at han låtit sig förledt,

Och önskat warit blind, så had han bättre sedt.

Här är meningen sade Låsrik, at mången man önskar sig icke hafwa sedt sin kåresta, som så förblindat honom med sin tåckhet, at han icke märkt de fel, som komma honom sedan at ångra sit wal.

Dessa tankar äro behaglige, och kunna föras til dem som wi tilförene omnåmt, då en auctor säger något, som tyckes frida emot hwad han förut sagt. Jag erinrar mig ännu en annan af det slaget. Frese talar om sorgen öfwer Konung Carl XII:s död, men kommer ihåg glädjen öfwer Drottning Ulrica Eleonoras uphøjelse på thronen och säger:

- - - Nu Sång-Gudinna nog.
 Det är all wishets råd. Mer blir
 och ej at börja,
 Än glädjas i sin sorg och i sin gläd-
 je förja.

Och samme Auſtor i en grafskrift
 talar til wandringsman. Du frågar,
 hwilkens ben hwila här?

Dig ſwaras: den för tidigt dog,
 Men lefde likwät länge nog.

Hwarmed han pekar på perſonens
 angenåmhet och förmoner, ſom man
 ej få ſnart welat miſta; Men tillika
 des fällhet, at få tidigt hafwa ſluppit
 ifrån werlden.

En ſådan finhet och delicateſſe, har
 jag åſwen anmärkt, ſade Domer, hos
 Triewald i öſwersåttningen af Boilea-
 us VIII. Satyra, om männiſkan.

Hon wet ej hwad hon will, och
 will ej det hon wet.

Och påminner jag mig at hos Bou-
 hours hafwa ſedt dylika tankar. Som
 på et ſtälle, där en Italiensk Skald
 fåger om en Hjelte: *At hans öde är,
 at wilja det ſom är rätt, och at kunna
 alt hwad han will.* Och en Franſyk Pa-
 negyrift; *Den ſannaſtorbeten beſtår icke*

ä, at göra alt hwad man will, utan at wilja alt hwad man bör. Och på et annat ställe, säger en Auctor om Konungen i Frankrike: Til den åran, at kunna alt hwad han wille, lade han den, at icke wilja alt hwad han kunde.

Låsrik sade: Så står det på et ställe om en Swenik Konung: Han hade fria händer, at göra hwad han wille; men hans egen dygd hade bundit dem så, at han ej wille göra annat än det, som fagnade och gagnade hans folk. Äfwenledes minnes jag mig hafwa fedt i en Tragedie, där Oddur talar:

Jag kan ej det jag will, jag will ej det jag kan.

Det kommer på et ut, sade Snillrik, med det bekanta:

Jag wet ej hwad jag will, jag will ei hwad jag wet:

Mig wintren är för kall, ock sommarn alt för het.

Och nästan på detta wifet yttrade sig en gång et Fruntimmer, då ålskaren frågade, om hon tyckte om at wara i enslighet? Hwarpå hon swarade: Om hon will så får hon icke: Om hon får så will hon icke. Hwil.

ket jag för min del tycker vara ganska delicat swarat: och kommer öfwerens med hwad Cicero säger om Thucydidis Orationer: *At göra dem så wackra wille han icke om han kunde, och kunde icke om han wille.* Och Hollberg säger om Historiæ - Skrifware: *At en del skrifwa mer än de weta, och en del weta mer än de skrifwa.*

Til desse slags tankar sade Domer, kan äfwen föras, hwad Salustius säger: *In maxima fortuna minima licentia est.* Hwilket en af våra Auctorer således öfwersatt: *Så mycket, som Regenter bestitta af wälde, ära och rikedom, så litet äga de af sin frihet.* Och tyckes detta wara falskt, at ju mer man har makt, ju mindre har man frihet. Men det är likwål sant; först i anseende til Regenters inskränkta tider til angelägna och wigtiga saker; och sedan i anseende til deras höghet, som ej efterlåter dem at göra hwad andre göra: Och i denna meningen säger Seneca om Cesar, *at mycket är honom icke tillåtit, efter alt är honom tillåtit.*

" Alla sådana tankar , åro af det
 " slaget, som Seneca kallar askårta-
 " de och hemlige, hwareft man för-
 " nimmer mera ån det man ser; åf-
 " wen som på wissa taflor , om
 " hwilka Plinius säger, at fastån
 " ingen ting wore bättre målat, och
 " konsten dår wore fullkomlig; Så
 " uptåcka dock kånare altid något
 " som målningen icke utmärkt, och
 " sinna åfwen, at Målarens snille gådt
 " nog längre ån sielfwa konsten. (r) Jag
 " will ånnu nämna et exempel af Sophia
 " Brenner, då hon talar om de beswär
 " som åckta makar dela i åcktenskapet.
 " - - - De måste sig ej låta wa-
 " ra ledt,

At hår hwar motgångs tagg gier
 twenne styng med et.

Men jag frucktar min Sappho wi-
 far sig för ofta, och kunde dåraf ej
 fynas så wacker. Hon nämnes efter
 denna Grekinnan af en wifs auctor,
 som jag ej minnes, och jag wille råk-
 na henne för den tijonde af Muserna,
 om icke den tanken redan blifwit för
 gammal och brukad. Aldraförst då

(r) Bouhours,

Sappho så nämdes, war tanken ny, och
 "fått af Bouhours ibland deras an-
 "tal, som först uppehålla, och sedan
 "likfom öfwerfalla och betaga sinnet,
 "hwari hela deras delicatess består.

Jag kan ej fyllest säga med hwad
 nöje jag låst hennes skrifter, efter som
 jag där funnit all den rätthet och be-
 haglighet i tankar, som hos en Skri-
 bent kan fordras. I det slaget wi sist
 nämde, har jag anmärkt, hwad hon
 säger til sig sielf om sorgen öfwer sin
 afledne man.

Ja fast du dig til döds enwettigt
 wille grufwa,

Det wor en lofflig sorg. Dock för
 en turtur-dufwa.

Här kommer något som är oförmo-
 dat, då Läsaren tänker på hennes sorg,
 och at hon kunde förja sig til döds.
 Rätt som han nästan bringas at tro
 det wore icke så underligt, om hon
 så mycket skulle förja; föres han ha-
 fligt på andra tankar, då hon säger,
 at en sådan sorg, wore tjenlig för en
 turtur-dufwa. Men de bästa snillen
 förlora sig undertiden; Och så går
 det med henne, då hon sedan will trö-

SIETTE SAMTALET. 251

få sig därmed, at hon snart skulle dö
och då få råka sin man.

- - - hwi will du dig då
grufwa?

Du west hur när det är; ty tu ått
ingen dufwa.

Orsaken til förekånslan af hennes hå-
danfård, har aldeles ingen gemenskap
med hwad en dufwa icke wet; Och
därföre kan denna tanken icke falla i
mitt tycke.

Låsrík fåde: Denna anmärkningen
öfwer sina och läckra tankar, är nog
besynnerlig och artig. När wi nu
hörde talas om sorg, så faller mig in,
om icke hit kan föras en tanke, öf-
wer Major Malcom Sinclairs mord,
dår sinnet en stund likfom uppehålles,
men får en oförtänt och hastig up-
lyfning. Skalden säger:

Nu är han död, dock den ej dör,
Hwars namn en dygd odödligt gör,
Som åger hos så få sin like.
Han fick en blodig hådanfård;
Men forgen är och mycket wård.
Hwem förger? Hela Sweriges Rike.
En annan talar om Prints Fredrics
födelse i Konung Carl XI:s tid, när

ännu forgen påstod öfwer de förra
Kongl. Printfarnes afgång, och säger
at GUD

- - - - gifwit en ådel

skatt,
En ådel Diamant i Cronan åter

fatt.
Så gick nu Fama fort kring städer,

hus och torg,
Och såg: Det Swenska Hoff nu
lägger af sin sorg.

Hwilket slut faller i mina tankar oförmodadt, och är tillika ganska sinnrikt.

Et exempel härpå tycker jag mig
ock hafwa funnit hos Kolmodin, där
Pharaos dotter berättar huru hon tog
up Moses ur floden, och gifwer ho-
nom namn. Läsarens sinne är som
måst upmärksamt på denna händelsen,
och har knapt fått weta huru Moses,
såsom et barn skulle nämnas, förr än
berättelsen hastigt brytes af, och Mo-
ses framställes såsom en fullwuxen man,
om hwilken Pharaos dotter då säger:

Nu kan han tala sielf för sig för
werlden all.

Så lär äfwen, sade Snillrik, en

tanke wara af detta slaget, som jag
anmärkt, då talet wändes til vår för-
träffliga Polhem.

Hopp, längtan, wördnad, hat, för-
undran, forg och frögd,
Har mig ditt namn, din wärk och
sitt din åsyn gifwit.

Ty ehuru sinnet här icke på något
hastigt och oförmodadt wis betages;
blifwer det dock en stund af en hop
dolda tankar liksom uppehållit, och
har sedan det nöje, at sielf uptäcka
meningen, när eftertanken fästes på
den gifne uplysningen.

Läsrik fwarade: Här kan lämpliga-
re såsom exempel anföras, hwad på
et annat ställe säges om Riks-Rådet
Gref Cronstedt, såsom en högt ålder-
stigen man, då honom önskas allehan-
da godt, och slutes så:

Hwad kan den önskas mer? Jo
femti år tillbaka,

At än för Sweriges pris och samma
wälfärd waka.

Det är sant sade Snillrik, och det-
ta är et oförmodadt slut, som beha-
gar både för des sinhet och för des
rätthet i tanken. Andre äro ej så

grannlaga, då de önska en lång lefnad, såsom det mycket brukligt är, *at önska en Nestors ålder*, och åfwen dubbel: hwilket öfwerskrider all sanningslikhet, at någon nu för tiden skulle lefwa i trehundra år, och ännu mindre dubbelt så länge. Men de taga ännu bättre til, som *önska människor at blifwa odödlige*, hwarpå wi åfwen hafwe exempel. Däremot har jag anmärkt, med hwad utfökt grannlagenhet och finhet en Auctor önskade wår Arf-Furste en lång ålder, då han på Printsens födelse dag (s) talar til dagen, och beder honom komma alltid lika glad igen, och säger sist:

Ja denna återkomst så många gånger öfwa,

Som wi af hjertans grund det önska och behöfwa.

Det är så oförmärkt, at önska den långsta ålder, som en dödelig kan ernå.

Åfwen så, sade Låsrik, talar en annan på Drottning Ulricas födelse dag, (t) och säger:

(s) År 1744. (t) År 1727.

Gack, kåra dag, men kom åt året
 glad tillbaka,
 Och få fort åhr wid åhr til en högst
 önskelig tid.

Jag kommer härwid ihåg, huru den-
 ne Skalden på samma ställe talar om
 de fyra Konung Carl XI:s Barn, som
 aflomnat, och låger, *huru som Swer-
 ska folket önskade, at den tid, som war
 de fyra afhönd måtte lemnas dem til
 winst, som ödet hade qwarlemnad.*
 Hwilken tanke kommer öfwerens med
 hwad Gøthilda säger til Konungen
 Domer: *Himmelen lägge til dina åhr,
 det som af mina förkårtas.*

Dessa tankar äro fine och behaglige,
 och kunna i mitt sinne sättas emot den,
 som wi nyls hörde af wår Auctor, då
 en Fransk Poët hittade på utwäg, at öns-
 ka til at se en Arf-Prints krönt, utan
 at låta märka någre olycks eller döds-
 tankar, i anseende til dem, som för-
 ut borde bära Cronan.

Prince, dont la valeur par le Ciel
 fut choisie,
 Pour abbatre le throne & l'orgueil
 des Tirans,
 Regnez dès l' age de quinze ans;

Mais allez regner en Asie.
 Snillrik blef ifrig: Tänk! sade han,
 wåre Skalder hitta på åfwen så fina
 och läckra tankar. När Sweriges Arf-
 Furste, Prints Carl föddes (u) yttrar en
 sig således:

Lef kåcka Prints med mod i barm,
 Om ej til Sweriges thron, dock til
 wår owåns harm.

Jag önskar intet dig, at någon Crö-
 na årfwa,

Men wål med tapper arm
 En Cröna at förwårfwa.

Wid den förra tanken, sade han
 vidare, om lång ålder, så påminner
 jag mig, huru en Auctor wid et hög-
 tidligt tilfålle önskar:

Om görligt år, af wåre tag, och
 ök wår Konungs åhr.

På samma fått, sade Låsrík, talar
 Werfwing om Konung Carl XII, så-
 fom Landfens Fader, och säger: Det
 Sweriges barn önska, at med deras åhr
 kunna förlånga hans lefnad. Och
 Hjaltes folk fåga efter hans död, at
 de gerna tagit åbren ifrån sit lif, at
 förlånga hans dagar. Så glömmet

(u) År 1748.

ock Holmsfudom af sig, när han gör en sådan önskan :

Förkärta våra , men förlånga Kon-
gens dar

Desse tankar, som i sig selswa äro enahanda, äro aldeles falske, så länge Poëten talar i menighetens namn; efter som en Konung icke kan wara til utan underfätare. I tankar will icke allenast grannlagenhet til, at fly det falska; utan ock, at wälja det bästa. Så håller Kolmodin sig wid rätta bruket af denna tanken, då han wid Drottning Ulrica Eleonoras dödsfall manar Swea at bedja Gud,

At han Ulricas brift af ähr til
Fredrich delar,

Och med sin Smordas lif wår sto-
ra skada helar.

Jag har märkt, sade Läsrik widare, en sådan grannlagenhet och delicateffe hos Ol. Celsius, då han talar om wår framl. allernädigste Konung Fredrichs ålderdom, och gör denna önskan: *Låt de grå håren, så länge de pryda detta hufwudet, mista sin bemärkelse. Låt dem alt fort allena*

M

påminna oss den framgångna tid, men ej den tilstundande. Hvilken tanke jag funnit efterhårmad, eller snarare stulen och brukad af en annan i et offentligt Tal, wid et annat tillfälle.

Eljest är mycket brukligt at kalla grå håren *silfwerhår*, och i stället för lång ålder önska, at få *kämma silfwerhårn*. Men hwad därmed menas, at önska en annan, *det GUD måtte öka des silfwerhår*, kan jag icke förstå.

“ Domer läste hwad Bouhours an-
 “ förer, om den finhet och läcker-
 “ het, som brukas, när en will be-
 “ gåra något. Exempel hårpå tages
 af *Martialis*, då han talar om huru
 han begårt något af Kejsaren, som det
 utan rörelse afflagit. Hwarpå han
 wänder sig til *Pallas*, och frågar, *hu-
 ru Kejsaren bår sig åt när han gif-
 wer, då han på detta sättet affår?*
Pallas swarar: *tror du, din narr, at
 det är dig nekat, som du ännu icke
 fått?*

Jag håller med, sade *Snillrik*, at
 det är swårt at icke få, när man be-
 går få wackert. De tänkte efter ex-

empel hos Swenska Auctorer, men ingen kunde påminna sig något. Ändtligen sade Låsrik: Om icke hit kan föras, hwad Frese säger til en wifs Herre:

Hwar så synes skål och fog,

Gif mig litet af Ert tycke.

Hwad J kunnen, år för mycke,

Hwad J wiljen, det år nog.

Wår auctor fortfar här vidare, sade Domer, at tala om finhet och delicatessé i beröm, hwarom wi förut handlat. Och anförer därpå utur åtskilliga auctorer flera exempel af fina och låckra tankar. Men de hårtills gifne exempel af sådana tankar, wisa huru snillet och inbildnings - kraften wårkar. Nu komme wi til en ny anmärkning om delicate tankar, som "hårflyta af passion och en menniskas rörelse i hjertat.

Jag har med all flit och acktsamhet låst denna boken, sade Domer vidare, och då jag fått se något Swenskt Snille-arbete, har jag roat mig med, at jämföra några exempel af tankar, med wår Auctors gjorde anmärknin-

gar. Min acktsamhet har, som jag förut sagt, befinnerligen fåstat sig på Sophia Brenners wärk. Och har hon icke mindre än eljest, rögt sin fina och delicata tänke-gåfwa, i tankar som komma af hjertats rörelse. Såsom då hon talar om en man, som sörgde sin hustru.

Hans hjerta til sin död lär hennes
tycke hólja,
Hon honom, liksom Han til graf-
wen henne följa.

Men på et annat ställe säger hon om en förnám Fru, hwars man blifwit död, at hon ser sig ingen större tröst i sorgen, än när hon tror sig aldrig kunna den öfwerwinna: Och will hafwa ingen annan ro, än at inom sig begrafwa sin Herre. Hwilken tanke jag funnit hos vår auctor, af en Fransk Poët brukad, om en fader, som sörgde sin dotter:

Qui me console excite ma colere,
Et le repos est un bien que je
crains.
Mon deuil me plait & me doit
toujours plaire,

Il me tient lieu de celle que j'
plains.

Bouhours anmärker, huruledes denna tanken är först tagen af Lucanus, som säger om Cornelia: *Perfruitur lacrymis & amat pro conjuge luctum.* Och böra dessa tankar föras til den anmärkning wi gjort öfwer sådane, i hwilka Moralisiska sanningen fattas.

Läsrik sade: Den sednare tanken, *at en död får sin graf i hjertat hos de sörjande*, påminner jag mig hafwa sedt på flera ställen i *Adalriks och Göthildas äfventyr.* Härwid faller mig i sinnet, kuru Drottning Artemisia nedswålgde i en dryck sin afledne Gemåls aska, och trodde, *at hennes bjerka war det enda grassfålle, som war honom wårdt.* Somlige förundra sig öfwer detta förhållande, såfom et stort och hårligt prof af trofasthet och kärlek. Men jag tycker de tänka lika falskt om Drottningens kärlek, som hon om Grassfållet.

Om något är hjertrörande, sade Snillrik, så är wist hwad en Anonymus klagar öfwer sin käresta. Han säger om sit tilstånd:

Ofta har jag fåfångt fökt,
 At Er kärlek kunna glömma,
 Och mig från Er ögon gömma,
 Plågan blir då mer förökt.
 Skuten fågel sig wål fvingar,
 Lättelig ur skyttens syn:
 Men den pil, som honom fvingar,
 Följer med alt up i skyn.

Han qwider ännu mera; men måst
 har behagat mig, hwad han låger til
 slut om sin skilsmåssa:

Siålen derfor döden ber,
 At uplösa bom och stångfel,
 På det leda jordiska fångfel,
 Hwari hon sig sluten ser.
 Då hon ej behöfwer báfwa,
 At i landsflyckt jagas mer,
 Utan kan osynlig twáfwa,
 Alla dagar kring om Er.

Det må nu wara huru det kan
 med passion, fade Låsrík, som år i
 sig sielf lastwärd när den går för långt;
 Men dessa tankar åro icke des
 mindre i mitt tycke ganska wackra och
 delicate. Jag påminnes här af om en
 Herdes klagan öfwer sin Herdinnas
 bårtgång, som jag sedt hos Frese:
 Hwilken säger sielf sig hafwa härmat

Rudéen, i desS Sørge-fång öfwer sin
 aflidna hustru. Herdens klagan ly-
 der så :

Nu haf farwål all werldslig gamman!
 Du stumma jord, som fattar desse
 ben,

Göm all min frögd inunder samma
 sten.

Min sorg och ångslan ringer sam-
 man.

Min glådje, sucka i et ångsligt bröst.
 Min klagan, sök i tårar, sök din
 tröst.

Far wål. Ja far ock wål min kåra.
 Ach, at jag måtte dig umbåra!

Så far man hån ;

Förlåtne wån ;

Men förn jag dig förlåter,

Jag nu å nyo gråter.

Hår synes wist som hjertat skulle
 tala, sade Dömer, och man kan ej
 höra slikt utan sinnes rörelse. Så lå
 knapt någon utan känning af sorg
 kunnat höra Hammarberg klaga öfwer
 Hjeltars hårda öde wid Konung Carl
 XII:s dödsfall. Och jag år wijs på
 at mången, utom släckten, watnades

i ögonen, när de hörde Bromsen qwida öfwer de bågge Hiärnes döttrar som drunknade i Mälaren. Håri består delicatessen, som gör tankarne wackra och behagliga. Och på detta sättet är Baron Canitz stadder i den håftigesta sinnes rörelse, då han klaggar öfwer sin Frus dödliga afgang:

Euch ihr zeiten, die verlauffen,
Konnt ich euch mit Blut erkauffen
Die ich oft aus unbedacht
Ohne Doris zugebracht!
Sonne schenck mir diese Blicke!
Komm, verdopple deine Schritt!
Eilt ihr zeiten, eilt zurücke,
Bringt mir aber Doris mit.

Aber nein, eilt nicht zurücke!
Sonst entfernen eure Blicke
Mir den längst begehrten Tod,
Und benehmen nicht die Noth.
Doch, könnt ihr mir Doris weisen?
Eilet fort! Nein haltet still!
Ihr mögt warten: Ihr mögt reisen:
Ich weiß selbst nicht was ich will.

Men med alt detta, sinner man,
“ at tankar, som röra med sin sinhet,
“ eller höghet, eller blott med sin

" behaglighet, åro på wift fått felak-
 " tige, så framt de icke åro naturli-
 " ge. Härmed förstås icke, at en Au-
 " ðor måtte synas alt för enfaldig,
 " och dårigenom blifwa ofmaklig; då
 " des tankar förlora sin qwickhet och
 " liflighet. Det som här kallas na-
 " turligt, skulle icke stå wål i en tan-
 " ke, om den dåraf blefwe gemen
 " och lam: Äfwen som i språket, en
 " grannlagenhet, som gör talet tårt
 " och matt, år ganska miſshaglig.
 " Bouhours fætter härwid en liknelle,
 " huru som en god hålsodryck år bättre
 " ån den konſtigaste foppa, för folk.
 " af god smak.

Snillrik frågade: Hwad det år som
man kallar smak i tankar och Snille-
wårk?

Domer slog up och läste de be-
 ſkrifningar, som Bouhours på et an-
 nat ſtälle utur et bref framſtäller.
 " Smaken, år en naturlig mening,
 " som bor i ſiålen, och som icke be-
 " ror på någon wetenskap af alt hwad
 " låras kan. Smaken, år icke annat
 " ån en wiſs öfwerenſtåmmelse emel-

" Ian sinnet och objecterne, som fö-
 " reställas. En god smak är den
 " förste rörelsen, eller få til fågandes
 " en slags instinct af et fundt förnuft,
 " hwaraf det med håftighet drages,
 " och såkrare ledes, än af alla slut
 " det kunde göra.

Jag drager mig til minnes, sade Lås-
 rik, at jag hos den djupsinliga Crou-
 faz sedt något handlat om detta äm-
 ne: hwilket jag äfwen här antecknat.
 Han säger: *En god smak gör, at wi
 strax tycke om det, som förnuftet må-
 te gilla, sedan det fått rådrum at öf-
 werlägga saken och därom fälla omdö-
 me: Och samma goda smak gör äfwen,
 at wi genast förkaste det, som förnuft-
 tet sedan skulle ogilla, igenom en noga
 eftertänksam undersökning. Twärt om
 en fördrärfwad smak gör, at wi finne
 nöje i det, som förnuftet skulle misf-
 barga, och låter oss icke finna något be-
 hagligt i det, som man ofelbart skul-
 le tycka om, då man kände det bätt-
 re. Han lägger härtil, huru som en
 del födas med så lyckliga snille-gåfwor
 och inbillnings wärktyg, at de aldrig
 tycka om något, som icke är wärdt,*

at beta wacket. Men största delen behöfwa råtta eller fullkomna sina naturliga gåfwor igenom öfning.

Denne Auctoren uplyser hwad han sagt med exempel, huru man förwärfwar sig god smak i målning. Men at blifwa wid vårt ämne, så går det til på samma sätt i Snille-wärk. Igenom en noga undersökning och jämförelse emellan det som såges och tingen som omtalas, lärer man sig at pröfwa, om i en tanke finnes något falskt eller ofänt. Så går man vidare och kan utröna om en tanke är til alla delar fullkomlig och rätt. Efter denna öfningen får man en förmögenhet at kunna urskilja, hwad som är högt, wackert och fint tänkt; och kommer så småningom i en wana, at kunna döma om en tanke är behaglig. Denna wanan är, hwaraf ens mening öfwer någon sak med större färdighet framfödes; och löper liksom före själens förnufts slut: och då är det som man dömer efter smaken. Däremot gör dumhet, eller brist i underwifning, eller förut fattade galne

begrep, at man wänjer sig wid at strax fälla galet omdöme öfwer en tanke, och då dömer man efter en ond smak.

Saint-Evremont säger: *Gode Domare dro öfwen så sällsynte, som gode Audorer: Och är lika öfvert at finna urskillning hos de förra, som at finna snille hos de sednare. Hwar och en söker at sätta värde på det han tycker om; Och så händer det, at myckenheten uphöjer det som kommer öfwerens med des elaka smak, eller med des föga wett.* Denne förnuftige mannen anmärker vidare, huru som myckenheten måst intages af det som är nytt, och då de bästa saker blifwa osmaklige och förkastas såsom gamla, fattar man annat odugligt med begär, allenast därför at det är nytt. Där någre få rätte kännare finnas, förqwäfwat deras omdömen af allmänna tycket. Härtil lägges ännu, at en god eller förskämd smak, kommer i gång efter wis så förnåmas tanke-sätt, och den blinda menigheten rättar sig efter deras tycke i det de förstå och icke förstå. Han säger på et annat ställe, sedan:

han talt om en förskämd smak, som regerar en wifs tid hos et folkslag, at det gifwes äfwen synnerliga orsaker til en förskämd smak, som herskar hos enskylta personer, och hwaraf galna om-dömen öfwer Snille-wärk framfödas. Den måst gångbara är, då man för-hastar sig, och dömer antingen af hög-mod, til at icke synas olärd; eller af wilwilja och hat, alt efter som man är Auctoren förbunden. Man dömer ock i synnerhet efter andras tycke, och härmar hwad man hört; eller efter egensinnighet och enwisbet; eller af en slump och utan at tänka därpå; och äntdiligen af någon häftig rörelse, eller som det faller in: hwilket måst brås på förnåma personer, som tro det deras höghet gifwer dem tilräckligt ljus at döma om andras Snille-gåfwor.

För min del, fader Låsrík widare, håller jag med, at håri finner icke rum hwad gemena ordspråket säger: *At man bör aldrig säga emot tycket och smaken.* Ty det som är godt och fullkomligt, är och blifwer nödwändigt sådant, ehwad mening en okun-

nig eller enwis dårom må hafwa. *Det är i konsten, säger De la Bruyere, en wifs bögd af fullkomlighet, äfwen som af godhet och mogenhet i naturen. Den som känner och tycker om slikt, har en riktig smak; Men den som icke känner, utan tycker om det alt för mycket eller alt för litet, har en felactig smak. Det gifwes altså både ond och god smak, och det är icke utan grund, som man twistar om smak i sådane ämnen.*

För öfrigt, och som en fördärfwad smak så gruffligen regerar ibland oss, så skulle jag tycka det wore nyttigt nog, om någon wille åtaga sig at lära wära Landsmän, at döma om hwad som är wackert och behagligt. I Snille-arbeten kan det bäst ske, om man på det omtalte sättet underföker tankars beskaffenhet, och därefter inrättar sina omdömen. Men til at lära rätt och riktigt döma, om hwad som wärkligen i alla andra förekommande mål förtjenar namn af wackert, skulle otroligt gagna, om man igenom en grundlig eftertanke wande sig wid at pröfwa all ting, och så medelst skaf-

fade sig en färdig skicklighet, at öfwer hwarjehanda ämnen fälla sit omdöme. (x)

Man skulle få se, fade Snillrik, huru slikt bepröfwande af Snille-wärk skulle tjena at bättra vårt allmänna, och skilja vår parterre ifrån galleriet på Theatren. Et godt arbete skulle icke ligga Auctoren til last och multna, då slagdångor och nymåren upläggas andre och tredje gången. Och nu finner jag, hwari en god smak består, och igenkänner mycket, som i vår tid berömmes såsom artigt och wacker; men slike omdömen komma af en förskämd smak både i sinne och feder.

Snillrik är låraktig, fade Dömer, och det är nöjsamt at handla om en sak, då hwar och en få wänder därpå sin acktsamhet. Wi släppte vår Auctor där han talar om, at en wacker tanke åfwen bör vara *naturlig*. Han
 “ förstår därmed, säger han, något,
 “ som icke är utfökt eller dragit långt
 “ ifrån: som sielfwa ämnets natur
 “ framställer; födes så tillfågandes af
 (x) Läs J. P. de Croufaz *Traité du Beau*.

" sielfwa faken, och har en enfaldig
 " wackerhet utan smink och konst.
 " Man kunde säga, at en naturlig
 " tanke borde hos hwar och en up-
 " komma: Man skulle tycka sig haf-
 " wa den i hufwudet förr än man
 " den läste: han synes vara lätt at
 " påfinna, och acktas ej stort där den
 " förekommer: han kommer på wist
 " sätt mindre af dens Snille som tän-
 " ker, än af faken man omtalar.

Auctör wisar här sedan den skilnad,
 som är emellan naturliga tankar, och
 sådana, hwari en wifs slags naivetet
 finnes, om hwilka wi tilförene hand-
 " lat. Och ändtligen tillägger han,
 " huru som en naturlig tanke kan lik-
 " nas wid et rinnande wättn i en trä-
 " gård, som finnes där, utan at be-
 " höfwa ditledas med konst; eller wid
 " en ung person, som har en wac-
 " ker hy, utan at behöfwa sminka
 " sig.

Af exempel på slika tankar, sade
 Låsrík, kommer mig först i sinnet,
 hwad en Auctör säger om en lutande
 ålderdom, *at den kryper och lejar at
 bitta ned i jorden.* Men när detta

lämpas til en *ung Hjelte*, som af sorg
 blifwit lik en blek och förfallen skugga,
 hwilken syntes leta sig ned i jorden; så
 kommer mig den tanken icke så na-
 turlig före. En annan säger ganska
 naturligt, om en som dödde i hög
 ålderdom, *at han dödde intet, men*
han wände igen at lefwa.

Hår läste Domer up en nåftan dy-
 lik tanke, som Bouhours anført.
 Cicero säger om Crassus, som dödde
 innan de många olyckor i Republiken
 och bedröfwelser inom des släckt in-
 föllo, *at det synes som Gudarne icke*
tagit lifwet ifrån honom, utan gifwit
honom döden såsom en skänk.

Låsrik fortfor: Menniskan lefwer
 en liten tid, men efter sin natur måste
 hon dö; Hwaraf den tanken kommit,
 som jag menar Cicero först brukat, at
 fåga om en som dödt: *Han betalte*
naturen sin fordran. Rudéen har dår-
 af betjent sig, då han säger:

GUD måst sin wilja ha, naturen
 ha sin skuld.

Och hos en annan, i stället för at dö,
 har jag sedt: *gifwa skatt åt naturen:*
 hwilket kommer öfwerens, med hwad
 en annan förut sagt:

Men där alt lefwand måst naturen
 gie sin ränta,

Där är ock fåfångt för de krönte
 skonsmål wänta.

Deffe tankar äro enehanda, och
 tyckas wara 'den ena af den andra al-
 strade. Hit kan äfwen föras hwad en
 Orator säger om en som affidit: *Han*
betalte döden sin fordran: Hwilken tan-
 ke innehåller samma mening, efter
 som döden utfordrar hwad menniskan
 är naturen skyldig. At döden kallas
sömnens broder, faller i mitt sinne gan-
 ska naturligt, äfwen som at *sönnen*
 kallas *dödens broder*; ty i anseende til
 kroppens tilstånd, är föga skillnad e-
 mellan en lefwande och en död men-
 niska. Hwilken tanke blifwit på flera
 fått efterhårmad; och påminner jag
 mig, huru som en kallar *Rycket*, *e-*
wighetens Syfter. Petronius säger: *Ne-*
scio, quomodo bonæ mentis soror est
paupertas. På Swenska: *Jag wet in-*
tet huru det kommer til, at et godt wett
har fattigdom til Syfter. Rudéen sä-
 ger om en som dödde i sin bästa ung-
 dom, at hon *hwilat förr än hon tröt-*
nat; hwilket är en naturlig tanke, som

efter wår beskrifning, icke har något främmande eller sminka i sig, utan födes likfom af sielfwa faken, och tyckes hos hwar och en kunna upkomma, ehuru den eljest icke är gemen och allmän.

För öfrigt erinrar jag mig härwid, huru wåre Snillen knorra emot *Döden*, och klaga öfwer des wålde och tyranni. De tråta på hans *Lia*, som *skår och afhugger hwad som förekommer*: och önska at han skulle hafwa spart den rosen eller den blomman. Af somliga åter får *Atropos* bannor, för det hon klipper af lifstrån. Desse tankar äro wål gamle och utnötte, men däraf icke mindre onaturlige. De efterlefwande kunna wål förja, och önska at den döde fädt längre lifstid; Men i mitt tycke, är ingen ting orimligare och otjenligare, än at knotta emot Skaparens ordning, och wilja förändra naturens lag.

På det wifet, fode Snillrik, är det naturligt, når en Skald i en Enkas person klagar öfwer döden.

O grymma död! hwad smårta
Har du upwåckt, i det du slåckt

Min man och halfwa hjerta.

Tanken är naturlig i det, swarade Låsrík, at Enkan icke klagar öfwer döden, utan allenast öfwer sin sorg; men å andra sidan blifwer den onaturlig dåraf, at döden såges hafwa slåckt mannen och halfwa hjertat.

Domer fader: Denna anmärkningen påminner mig, med hwad grannlagenhet och rätthet Dahlstierna införerer Konung Carl XI:s Moders, Enke-Drottningens, klagan öfwer sin Sons död. Hon säger:

Hwi är naturens lag aldeles så för-
andrad:

Min Kung, min enda Son, som
bordt min jorde-färd

Utreda först, hwi är han nu så för-
ut wandrad?

Hon ställer icke sin klagan emot GUD eller emot naturen; utan förjer allenast, at des ordning tyckes wara omwexlad. Samma tanke har en Fransk Poët, och är här ibland Bouhours exempel af naturliga tankar införd. En Fader klagar öfwer sin dotters död, och wänder sig til Himlen:

Hâte ma fin que ta rigueur differe,

Je hai le monde & n' y pretends
rien.

Sur mon tombeau ma fille devoit
faire,

Ce que je fais maintenant sur le
sien.

Om dödens oförwägenhet, sade Snill-
rik, tycker jag at Hedwig Norden-
flycht säger rätt artigt:

Han faller dyra lif, som Sweriges
wälfärd röra,

Och lemnar tusend qwar, som ondt
ell' intet göra.

Läsrik sade: Det är en wacker tan-
ke, som naturligen följer af det äm-
net hon omtalar. (y) Och då en af
wåra Oratorer kommer at tala om
menniskors lefnad på jorden, säger
han om de wilda och oförnuftiga: *Så-
dane menniskor känna sig ej för det de
dro, ty de hålla sig för det de intet
dro. De lefwa ej som folk, därföre
dö de som få.* Hwilken tanke åfwen-
ledes af sielfwa ämnets natur framkom-
mer, och synes mera sann för det at
så är, än för det at så fåges. Af så-
dan beskaffenhet är ock Rudéens tan-

(y) Öfwer Canc. Rådet von Otter.

ke, då han talar om, huru de måst
uplyfte menniskor i denna tiden dö
bort.

Hwem undrar, at de ljus i mörker
ändtlig tlockna,
Som af vår dunkla werld så lång
tid haft förtret?

Alt har sin hwilo-tid. Hwem är som
icke wet,
Når oljan är förtård, at lampan må-
ste slockna.

Och Holmström, då han talt om Ko-
nunga-stammen, önskar slutligen.

Låt oss ej swikne bli uti vårt trog-
na hopp:

Låt denna stammen sig til allas frögd
förmera.

Låt den me'n werlden stå uti vårt
land regera:

Låt den ej slockna ut förrn werl-
den brinner opp.

Jag will ännu här, som et märkligt
exempel anföra, huru en Skald talar
om, at Högstfals. Hennes Maj:st Drott-
ningen gaf ifrån sig Spiran til Hans
Maj:st Konung Fredrich, och däröfwer
sedan utbrister:

Men hwad! ifrån sig gaf? Hon är
ju ej bårtgifwen:

Men blott ur en hand i den andra
flyttad blifwen.

Domer sade: Wi hafwe nåmt åt-
skilliga tankar om döden, och finner
jag ibland Bouhours exempel ån-
nu en naturlig tanke, då Martialis ta-
lar til dem som så mycket dyrka de
fordna tiders lärde. Han säger: *Du
undrar dig allena öfwer de gamla, och
berömmar ej andra än de döda Skal-
der: Förlåt mig, jag beder; Det är
intet så godt at dö, til at wilja behaga
för det köpet.* Hwilket föder mig på
en annan tanke, som Triewald har,
då han talar om Skalders torftighet.

- - - En mager tröst,
För den som fattig är, i ewigt min-
ne swäfwä.

Hwem will i hunger dö, at sen i
skrifter lefwä?

Och kommer denna tanken nära öf-
werens med hwad Werfwing säger i
samma ämne.

Jag gillar Muser eders lära,
At åran är er frukt och frö.

Men den som lefwer blott af åra,
Kan mycket lätt af hunger dö.

Deffe tankar sade Snillrik, åro al-

deles lämpade efter Skalders natur,
hvilke, åtminstone i vårt land, ty-
kas vara likfom dömda til armod. Ru-
nius qwäder ur samma ton.

Jag tänkte wid mig sielf, du må quit-
tera boken,

Nog har din torftighet för hjelpe-
dören stådt:

Men alltid tomhånt bårt och wätögd
tådan gådt:

Hår släpps ej nöden in, ty nåden
lagt på kroken.

Det blifwer wål bättre, swarade
Lásrik, når studier hos ofs komma i rätt
wärde. Hör på huru Frese spår ofs
sällare tider.

En bokman, som nu hållt sin torf-
tighet wet tälja,

Skall måst, når minst han tror, i
fulla wifthus gå:

Han skall sin lärda bok åt olärda
folk ej sälja,

Han skall ock wida wägs i rang för
rikdom stå.

Domer sade: om wi skole döma ef-
ter de bekanta orsaker til snillens af-
tagande eller upkomst ibland et folk,
så tycker jag at denna spådomen hos

ofs slår in på vår tid. Wi lefwe i fred och stillhet, under en Öfwerhet som uphjelper wetenskaper på allt sätt. Ibland de stora se wi exempel af lärdom och wältalighet, och hos de ringare en tåflan at håрма dem. Menigheten märker at studier hafwa både heder och nytta med sig, och så blifwa wittre mån älskade i samhället. Det kan då icke fela at rättskaffens snillen få njuta upmuntran och belöning. Men låt ofs åter komma til wårt ämne.

Ibland exempel af naturliga tankar, kan äfwen sättas, hwad Dahlstierna säger om Konung Carl XI:s åreminne efter döden.

- - Ho som lås dessa ord, som
bräcka sten och is,
Besprånga skal med rågn sit ögas
fönster karmor,
Om ögat ej är stål och hela hjer-
tat marmor.

Jag har anmärkt fader Snillrik,
huru som en annan Skald brukar
denna tanken, då Simsons hustru
säger:

N

Om dagen wätte jag mitt ansichts
fönster-karmor.

Men jag tycker detta år ej så alde-
los ricktigt, emedan ögat egentligen
kallas ansichtets fönster, och denna
metaphora således icke kan låmpas til
hela ansiktet.

Så tyckes det wara, fader Låsrik;
ehuru jag likwål fruckar, at någon
torde fåtta denna anmärkningen ibland
dem, som äro för mycket grannsick-
tade. Men jag erinrar mig ännu en
tanke, som hel och hållen har sit ur-
sprung af ämnets natur och wäsende.
Geisler talar om menniskan.

O tanklöft folk! O usle släckt!
Som hufwud bår åt himlen räckt,
Och dock så nedrigt sinne har,
At det wid jorden låder qwar.

Hwilket wi minnas utur Ovidius, där
tanken är tagen. När Poëten här på-
minner oss wårt wäsendes art, at wi
böre lyfta wårt hufwud och ögon up
til himlen, så kommer jag ihåg A-
stronomien, och huru förträffligen en
Orator talar om henne. Ingen ting
kan falla naturligare än det han sä-
ger: *Hon* (Astronomien) *stakar ut*

Skippets fart i wildaste hafwet : Hon utmärker orternas rätta läge; och wi löpe icke fara at förlora oss på detta jordklotet, ndr våra ögon och tankar äro til himlen riktade. Ibland naturliga tankar är ock en annan, som äger någon likhet med dessa. Rudéen talar om sin hustru, och Fiese om sin Herdinna och säga, huru den dödas själ gådt til himlen, men kroppen blifwit gömd i jorden, och at bägge måtte få sit offer: Hwarföre de sända sina suckar up och sina tårar ned åt. Samma tanke har jag funnit i en skrift öfwer Drottning Ulrica Eleonoras dödsfall. (z) Likaledes hos Eldh, då han talar om en nitisk Präst, som dödt, och säger: Hans tårar gingo ned, hans suckar gingo up. Men här förlorar tanken sit behag, emedan ingen ting går förut, hwarpå detta kan hafwa affeende.

Jag hade så när glömt; sade Dömer, at här nämna en ganska naturlig tanke, som ock är aldeles ny och wacker; hwilken jag hos Sophia

(z) År 1741.

Brenner anmärkt. Hon talar om lifwets elände, och ibland annat säger:

Dock plågar ingen ting vårt arma
kött och blod

Så håftigt som en swår och lång-
waraktig fot:

Den efter we och wårk ofs gier den
sista rest,

Och bjuder döden på wår usla kropp
til gåft.

Snillrik fader: Denna tanken har en annan hårmät efter, då Enkan af Zarpath talar om sin fattigdom.

Thet kom thertil, at alt mitt för-
råd kunde illa

En enda gång min swålt och ma-
gens knorran stilla,

Theraf jag reda tänkt et afskeds
mål thernåst,

Och sedan bjuda död på hunger in-
til gåft.

Efter det jag nu kan döma, fader han vidare, af beskrifningen och de gifna exempel på naturliga tankar, så tycker jag, at med skål hit kan föras, hwad Hedwig Nordenflycht säger om Skalde-konsten.

Men rot till det förtryck, som Skalde-konsten hotar,
 Är måst det selfsteg, som Poëten
 self begär:

Med nedrigt åndamål han så sin å-
 ra motar,
 At selfwa konsten till sin höghet li-
 da får:

Når Skalden obetänkt sig låga åm-
 nen wäljer,
 Och årans lagerblad, som kram, för
 winsten säljer.

Äfwenfå en annan tanke, då Eldh
 talar om denna werlds fåfånga.

En fåfång fylla år, at efter hög-
 het sucka,
 Den mera ringa år, han lesfer me-
 ra trygg:

Jag lesfer lika wål fast ingen wille
 lucka,
 För min fåfånglighet sin mera wår-
 da rygg.

Når wår Auctor här anmärker sa-
 " de Domer, at undertiden selfwa
 " ordafåttén bidraga at göra en tan-
 " ke enfaldig och naturlig, så faller
 mig in hwad Columbus säger:

Ho plågar mig för wål, han plågar mig för illa.

Såfom ock, hwad Rudéen fåger om Konung Carl XI:s refor kring landet, at se öfwer sin krigsmackt:

At han må öfda ha, han them i friden öfwar.

Hwilket näppligen torde få wål gifwas, om det med omfwep och med andra ord skulle utfågas. Bouhours tillågger; huru som orden eller sielfwa talesåttet ofta blandar sig i tanken, och uphöjer des wårde: Äfwen som en nått och skön klädning gör en wacker person mera behaglig och förnåm; och då den är rätt passad, gifwer et bättre anseende, om personen är wål wåxter. Det gifwes ock ordafått, så låmpade til sakerna, och så för dem gjorde, at de tyckas följa tanken så som skuggan följer kroppen.

Låsrik sade: En sådan låmplighet i ordens bruk, har jag i synnerhet anmärkt hos Frese. Såfom då han fåger:

Alt far undan och flyr, och når en tid år hår liden,

Skall den yttersta tid ock göra en
 ånda på tiden.

Åfwenledes på et annat ställe:

Skicklighet ej till gunst, ej konst
 till rikedom hjälper,

Hwad den ena gjordt hopp en an-
 nan skadar och stjelper.

Men aldramåft har min upmärksamhet
 fäst på hwad han säger om Ko-
 nung Carl XII:s dödsfall.

Du som i Carols död dig will o-
 dödlig weta,

Bord af din undergång sielf få o-
 dödlig heta.

Det är en naturlig, men tillika alf-
 warsam tanke, och i få måtto wida
 skild ifrån en tanke, där en annan au-
 ctor narras med antiteser, som i sig
 sielfwa äro olämplige. Han talar om
 GUD: *7 dödlige, käre sen at den
 lefwande gör - - - Om Printsen:*
*Den är ibland de dödlige, som öfwer-
 träffar vår odödlige tanke. Och wårst
 lämpar sig för honom, när han fætter
 två stridiga ord bredewid hwaran-
 dra: De framfarne odödlige Konun-
 gar.*

Huru sielfwa talefättet gör en tanke naturlig och behaglig, wisar Rudéen, då han i sorgen öfwer sin hustru talar om deras roliga sammanlesnad:

Fast Inders rika häfwor ej wår rum
förgyllt,

Förnöjligheten har de toma ställen fyllt.

Jag påminnes häraf, fader Damer, huru Sophia Brenner talar om beröm öfwer de döda.

At hedra deras grift, som heder
ha förskyllt,

Är läfwärdt i sig sielf, och lätt för
den som skrifwer:

Et tomt och lånt beröm ofs mer at
göra gifwer;

Helst när där intet finns, som du-
ger oförgylt.

Läsrik fader: Guld och förgyllning ser wäl ut, när ämnet är af den natur, at förgyllning kan brukas. Men icke tycker jag at sådant kan lämpas til tiden, såfom då en säger:

Här kan man all sin tid med nå-
jets guld förgylla

Och den samme på et annat ställe talar om lyckans sol, at hon delte för-

gyllta stunder. Desse *förgyllta stunder* äro icke naturlige; och efter våra förut gjorda anmärkningar öfwer lyckan, blifwa de ännu mera onaturlige, och tanken fallk däraf, at de delas af Lyckans Sol.

Kolmodin talar artigt om huru man förwärfwar sig namnkunnighet. En del, säger han, gör det med wårjan och tapperhet:

En annan skrifwer, läs, drog aldrig swård och spjut,
 Dock flyger långt hans namn med pappers wingar ut.

At ännu anföra et exempel, sade Domer, af naturlig mening i en tanke, så kan det tjena som et mönster; hwad Sophia Brenner säger om en Domare - person, som drunknade. Hon tröstar Enkan.

Nog af, at wi och andre wet,
 At ingen oråtrådighet
 Ell' egennyttas gjorde,
 At han för mutor rätten fäldt,
 Och sig en samwets smitta wällt,
 Den så aftwättas borde.

Låsrik anmärkte, huruledes Freske på helt annat sätt talar om en yng-

ling, som drunknade. Han säger:
*Föräldrar förjen! Här må den salta
 flod gråta för friska böljan, så myc-
 ket mer, som Er son dog i watnet.*

Domer sade: Här wisar sig den
 " starkaste *affedation*, hwilken wår
 " Auctor fætter såfom stridande gint
 " emot det han kallar naturligt. Så
 kallar Rudéen *foglarne luftens fäder-
 sd*, och djuren *skogens beskap*; Men
 at han kallar *fiskarna watnets tyfsta
 folk*, faller aldeles twungit.

Denna tanken sade Snillrik, är
 ganska ofta stulen eller hårmad; och
 huru orimligt det faller, at et tyft
 folk skulle bo i watnet, så betänka sig
 dock andre icke, at sätta et *qwitt-
 rande folk i luften*. Och jag wet mig
 åfwen hafwa låst i en skrift, *huru Flo-
 ra gick och besåg sit Blomster-folk*.

Det är gammalt och mycket bruk-
 ligt, at säga om något som är skönt
 och förträffligt, *at sådant försvinner
 snarast, och framkommer blott til at wisa
 sig*, hwilket naturligen tyckes kunna
 falla i ens tanke. Men når Adalrik
 blef fången af Haldan, synes icke na-
 turligt, *at des folk klagade öfwer Gu-*

darnes hårdhet, som wisat en så dyr gäfwä för deras ögon, endast til den ändan, at de strax skulle med grämsse kunna den samma förlora. Äfwen så när något sådant ryckes bårt igenom döden, at då liksom knota emot försynens beslut, förefaller mig nog affecterad, om icke något wärre. Wid Drottning Ulrica Eleonoras dödsfall (*) talar en Auctor i des Grafskrift til Guds wisdoms kunskap, och säger: Hwi låt du henne så lysa, när du ej wille wi skulle längre äga henne? En annan wid samma tilfälle, brukar samma tanke, men med den grannlagenhet och lindring som fordras:

Du store himla mackt - - -

Förlåt wår djerfwa mun: hwi gaf
du oss Ulrica?

Denne anmärkning sade Låstrik, tyckes mig wara aldeles grundad: Och har jag äfwen uptecknat et eller annat exempel af en slik affectation i tankar, som wi omtale. Geisler talar om Konung Carl XII, at han liksom solen utspridt strimmor kring hela werlden af sina bedrifter: at rycket ut-

(*) År 1741.

bredar des låf, och at allfå det ej gagnar, at han dårtill brukar en illa hudsad fåder. Dårpå fåger han: At en mörk planet må låna ljus: At den, hwars dater ej tyda emot Konung Carls, må igenom lärdt beröm blifwa kunnig i werlden; Men at sira Konung Carls låf, är det ej at zira ljusa dagen med blofs och facklor? Huru låter icke detta naturligt och behagligt? Men denna tanken om planeters ljus, förer mig på en annan, då Auctor i Grafskrift öfwer en Grefwinna Gyllenstierna, sluter så: *7 dunkla glas-stjernor, kommen hit och betrackten et så ädelt stjernfall.* Hwilket efter min mening warit både naturligt och wackert, om Auctoren fördt menniskorna til denna betracktelzen.

Når Snillrik härwid inwände, at med glas-stjernor förstås menniskorna, swarade Låsrik: Ehuru fomlige i anseende til deras lysfande kunna kallas stjernor, och de samma för sin bräcklighet skull, heta glas-stjernor, så är dock icke stjernors natur likmåtigt, at betrakta hwarandras fallande på Himlen.

kastar hwad Plinius dylikt fåger på et ställe i sina Bref, då han beskrifwer sin Landt-gård. Den förre, Swenske Auctoren, tänker naturligt, då han fåger: *at Regner förfölgt Adalrik, ock så där han slutit på wraket af sin förstörda lycka*; emedan lyckan kan liknas wid et skepp som kastas af stormen, och när skepp förgås plåga Sjömån söka at frälfa sig på wraket. Men däremot tyckes han gå utom fanningslikheten och naturens gränstor, då han på et annat ställe fåger, *at Halfwar, som nys dräpit sin Konung, hade på wraket af hans förstörda Thron uprest sig en egen*. Och åfwenfå, när han talar om Haldan, *at han bygde en falsk dera på wraket af sitt folks sällhet*.

Desse anförde Exempel sade Do-
 “ mer, tyckas nog wisa hwad Bou-
 “ hours menar, då han fåger, at af-
 “ festation i tankar, kommer gemen-
 “ ligen, då man går därmed för wi-
 “ da, och söker för mycken höghet,
 “ eller för mycken behaglighet, eller
 “ för mycken delicateffe, efter de tre
 “ slag af tankar wi faststält. Ty om
 “ man icke inrättar sitt snille efter et

SIETTE SAMTALET. 295

“ sundt förnufts reglor, och håller sig
“ inom naturens skrankor, så blifwa
“ store och höge tankar upblåste, all
“ behaglighet blifwer twungen, och
“ finhet eller delicateffe blifwer en blott
“ utkrusning.

Wäre Wänner slöto här sitt samtal,
efter som Låsrik war buden på et
annat ställe til aftonmåltid.

Ände på andra Tomen.

2177
2178

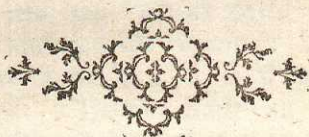
1. In the first place, we must
be very careful to choose
our words wisely, and to
use them in the same
sense as the author of the
book. We must not
use words which are
not used in the same
sense as the author of the
book. We must not use
words which are not used
in the same sense as the
author of the book.

OM
TANKAR
I
WITTERHETS-
ARBETEN.

SAMTAL.

TOM. III.

STOCKHOLM,
Tryckt uti Kongl. Tryckeriet.

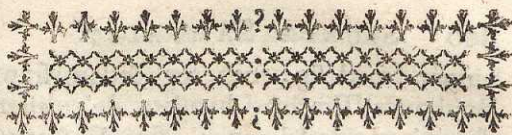
MDCCLVIII.

Imprimatur.

N. von OELREICH.

OM
TANKAR
^I
WITTERHETS-
ARBETEN.

SIUNDE SAMTALET.

MORGONEN därpå kom Snill-
rik åter til Låsrik, och bety-
gade sin fågnad öfwer den ro-
och nytta han haft af detta sällskapet.
Han bad Låsrik anmoda Domer at
komma in til sig, då de vidare kunde
fortfara. Domer hade nu gjort sig
ledig ifrån andra sysslor, til at kunna
wara ihop med sin gäst; Och kom ge-
nast efter budet in til Låsrik. Under
det de drucko en kopp Thé fördes
åter talet på deras förra ämne.

Domer hade sina samlade anmärk-

*

ningar med sig, och tog sedan fram Bouhours Tractat, hwilken de, efter den gjorde indelningen, sig förefatt at följa. Wår Auctor, sade han, anmärker ytterligare: Huru som man tänker ofta illa, när man will wara alt för quick: Och at en tanke är felaktig i det *høga* slaget, när den föres til en omätlig høghet; och år sådan i det *behagliga* slaget, när man lägger därtil mera behag, än som höfwes; Men i det *delicate* slaget, när man drifwer läckerheten til en säfing sinhet. Och efter Scalligers utlåtelse, äro desse åtskillige affectationer wärkningar af et snilles förfök at gå öfwer sit ämne och öfwer sina krafter.

Låt oss nu se til, på hwad sätt wi kunne uplysa denna saken med exempel utur wåra Skribenter. De gamle hade mycket at göra med *Alexanders Hjelte-dater*, och huru hela werlden war för honom otillräcklig; Och år det en ganska allmän och utnött tanke, at likna en *Segerwinnare wid Alexander*. När en af wåra kallar Konung Carl XII. *Nordens Ale-*

xander, säger han icke mera, än hwad til des dråpliga krigs-bedrifter kan wara lämpligt. Men at en annan säger om samma vår Hjelte: *at om Alexander då lefwat, skulle han för honom buckat, och gråtit af ångstan at finna sin like*, det öfwergår allt mått, efter den mening man allmänt har förut om Grekiska Konungen.

I höga tankar sade Låsrik, år då denne feläcktig därför, at den går för wida. När Werfwing säger om Konung Carl, *at om han göres til en Gud, så mister Mars sit rum*; Så bereder han Låfårens sinne förut därmed, at han säger: *At om det stode oss an, gifwa Guda-wördning åt Hjeltar, så skulle Carl wara i främsta rummet*. Och just därigenom blifwer i tanken troligt och drågligt hwad som eljest kunde tyckas wara för mycket. Men sådant tages icke i äckt af en annan Auctor då han säger:

Carl kunde flytta nått ned Mars af Guda-thronen,
Men Mars har, såsom Carl, stelfburit Swenska Cronan.
Hwilket strider emot anständigheten at

tala om Gudar efter Fabel-fystemen ,
och är alt för högt tiltagit för en men-
niskas krafter: at förtiga den mörk-
het jag finner i de orden, at *Mars*
såsom Carl burit Swenska Cronan.

Jag kommer ihåg, sade Damer, hu-
ru som Bouhours ibland exempel af
høga tankar anförer hwad en Poët
wid tilfalle af en slackning säger om
Franfoferna:

- - - *Animoque superfunt*

Jem prope post animam.

Hwilken tanke Sophia Brenner tyc-
kes härmat, då hon talar om de
Swenske, som föllo i slaget wid Nar-
wa.

- - At alle slått wål mer än tijo-
fallt

Sig hämnat ha förut, och deras
minne skrifwit

Med Ryffens swarta blod, och den
til rygga drifwit,

Til ändtlig blodet blef i deras åd-
ror allt:

Och tyckes mången siäl half utom
kroppen bida,

Af lust at se, hur när med segrens
wille lida.

Den förre betecknar de Franskas modighet i striden, så länge de hade något lif qwar: Men den sednare öfverskrider naturens skrankor, och stöter emot sanningen: efter som lifsörelsen tyckes kunna uppehållas af ifwer och retelse emot fienden, men icke af lust at se huru det måtte gå med segren. Wår auctor gör här öfwer såka tankar en sådan anmärkning.

“ Den sanna storheten bör hafwa sitt
 “ rätta mått: alt hwad som går där-
 “ öfwer, är utom fullkomlighetens
 “ regler: Och det är aldrig tillåtit at
 “ wara upblåst, icke en gång i de
 “ högsta och majestäteliga ämnen. Så
 “ säger Longinus, at man lättligen
 “ faller ifrån högt til lappri, och kal-
 “ lar dessa slags tankar säfångä och yppiga;
 “ Jupiters drömmar.

Så må jag icke nämna sade Snillrik, hwad en okind säger om våra Soldater i slaget wid Willmanstrand.

Fastän J ären sä, och benen skju-
 tes undan,

Så stän J dock på knå och säckten
 tillis J blunden.

Ty ehuru det är en gammal berätt-

telse om en som så gjort i en slack-
ning; så har den dock alltid blifwit
hållen för otrolig. Och då detta icke
kan fågas om hwar och en Soldat i
en liten krigshår, kan en annan Au-
ctor få mycket mindre fåga om et helt
folklag, *at de hafwa fäcktat med slym-
pade kroppar, och de delar som hos
dem varit öfrige, hafwa hämnats dem,
som blifwit förlorade.* Det är mera
naturligt, hwad samme Auctor säger
om Herbrands Söner, som föllo i sla-
get, *at de lågo med öförskräckta an-
sikten, och tycktes ännu hata sina fien-
der:* hwilket äfwen Salustius säger om
Catilina.

Domer sade: Spegel handlar om
håga och förträffliga saker; men då
han talar om Himlen; tyckes hans tan-
ke gå utom måttlighetens gränstor,
når han säger:

Ho rätt kan thes natur och wårkan
uppenbara,

Han skall uti triumph på Carlewag-
nen fara,

Ty om man inbillade sig, at det för-
ra kunde ske, möter dock en orim-
lighet i den framsatta belöningen; e-
medan

medan Karlewagnen är allenast en stjerneställning, som fått det namnet, och således ingalunda lämplig til något bruk i triumph.

Låsrík anförde, huru som en Skald handlar om elaka förmyndare, om hwilka man plågar säga, *at de hafwa icke trängt samwete.* Men han gör tanken så wid, at den blifwer af sin storhet wanskaplig. Han talar om förmyndare:

Som spåndt sitt samwet ut, at wagn
och håstar man

Förutan möda därigenom köra kan.

En annan Auctor har et högre ämne, och will tala stort; Men glömmar likfom af sig, när han säger om då warande Hans Kongl. Höghet Arf-Fursten: *Den Hjelten, som bär likaste märken med de gamla Gøthiska Lejonens städiga åtbörder, oförfalska seder &c.* ty det är icke håri som menniskor och Lejon kunna sammanliknas. Och då han straxt efter säger om Printsen, *at han är ämnad at styra det Gøthiska Lejonet*, faller han in i en tanke, som är icke mindre oskaplig; e-

O

medan det på intet sätt kan sanningslikt sägas, at styra et Lejon, i stället för at styra et Rike eller folk. Afwen så gör en annan Auctor, när han talar om Narwa slaget, och kallar Konungen *det Stormäcktigste seger samma Lejonet i Norden.*

Snillrik sade: Jag tror det är den förre Auctoren, som wid et annat tillfälle talar om huru Isen tilfrös i Belt, när Konung Carl Gustaf gjorde Landstigning på Zeland. Han säger: *Stelfwe Himmelen tyckte ej för sin egen del wara nog, at gynna vår Konung; utan behagade afwen besälla watnet, at wisa honom lydna. Ämnet skulle wara, at tala om Guds förfyn och den högsta Allmæktens under samma wärk; Men i det stället blifwer här et barnsligt tankespel, då Himmelen för sin egen del, sättes emot watnet, som skulle lyda och tilfrysa.*

Låsrik sade: Jag minnes på et annat ställe, där talas om två bröder, som offrades åt Gudarne, och säger Auctoren: *Himmelen som war dåröfwer förbittrad, samlade ännu mera skyar och moln tilhopa, till at fria sina ögon ifrån en så ömkelig syn.*

Domer läste up en anmärkning ,
som Bouhours gör öfwer slika tankar.

“ När man will gå något högt, är
“ lätt at hafwa sig för mycket, och
“ man har swårt at hålla sig tillbaka
“ där sådant ske borde. Cicero är ef-
“ ter Quintiliani utfaga, den som al-
“ drig flyger för högt; och Virgilius
“ är äfwen i sin entusiasmo försick-
“ tig: Och i så måtta wida skild ifrån
“ dem, hwilka Longinus omtalar,
“ som midt i sin höga ifwer och sin-
“ nes gåsning, börja at narras och
“ härma barnen.

Jag må til exempel fåga om Spegel,
hwad wår Auctor anförer at Dionysius
Halicarnasæus sagt om Lysias: Så na-
“ turlig och enfaldig i tankar, som
“ han eljest war; Så syntes han
“ dock någon gång upblåst; och lik-
“ nade de strömmar, som hafwa en
“ stilla fart och klart watn, men kom-
“ ma likwål på wissa tider at flöda
“ öfwer. Såsom då han i sin bok om
Paradiset, talar om *Eva*, och diktar
huru träden böjde sig och strödde blom-
ster: *rosorna tryckte sig ned för*
fötterna på Eva; Adla stenarne wille

*trånga sig ur bårgen, och pärlorna
håfde sig ur hafwet.*

Detta tyckes wisst låta öfwnatur-
ligt, sade Snillrik, och winner icke in-
tryck, när Låfarens sinne ej är för-
ut beredt at antaga slika hyperboler;
eller når de ej beledsagas med någon
omständighet eller lindrande ordlått,
som gör tanken trolig. På samma lått
talar en nyare Auctör om et Gudar-
nes samqwäm, och då han beskriwer
huru Venus går fram til Jofur, säger
han: *hwart des fötter gå, så ser man
myrten och rofor ur alla spår uprinna.*
Hwilket ånnu mera stöter emot fan-
ning och trolighet, efter som sådant
hår diktas icke ske på marken, utan
i Jofurs gudaboning.

Medan wi tale om felactiga tankar
af affectation eller twång, så råkar
jag här på ti samlingen, et exempel af
råtta tankar, som i sin höghet och för-
träfflighet behålla en naturlig fågring.
Kolmodin gör öfwer Prints Gustaf en
sådan önskan:

Himlen dig beskydde wål,
Såsom stenen i sit öga!
Låte nåd uppå dig inöga,

Till at bilda kropp och själ.

Dygden sielf dig bröstet räck!

Hållan söfwe dig och wäck!

Änglar styre waggans gång!

Änglar hälle wagge-fång!

Dig Gudsfrucktan göre klok!

Ädelmod din tanke bilde!

Nåd dig göre fedren milde!

Wishet före hand til bok!

Tapperhet dig wårjan gifwe!

Lyckan i dit fällskap blifwe!

Sweriges wålfärd fågne dig,

Och med dig förbinde sig.

Jag tycker för min del, fader han wi-
dare, at ingen ting kan lyckligare och
wackrare tänkas.

Det är sant, swarade Dömer, och
wi må åfwen som wår Låre-fader,
ibland anföra exempel af rätta och na-
turliga tankar, på det wi bättre må
röna de fel af affectation och twång,
som i andra finnas. Jag påminner mig
af de förra et oförlikneligen wackert
exempel. Auctoren införer de hand-
landes klagan öfwer Konung Friedrichs
resa til sina Arfständer.

Sku wåra glädje-skepp i motgångs
bøljer wagga,

Och kryssa mellan forg och owifs
 långtans hopp!
 Sku på wår hõga mast wi ha olyc-
 kans flagga,
 Och forge-wimplar på des sprõten
 hissas opp?
 Wi tro at motgång år med med-
 gång sammanfwoen,
 Och forg i samma qwed, som frõgd
 och glådje boren.

Låsrik sade: I de tankar, som med
 sin hõghet likfom betaga och förtju-
 sa sinnet, bibehålles likwål behaglig-
 heten, så länge de åro rätte och rick-
 tige, och icke öfwerkskrida naturliga
 sanningslikheten. Sådana påminner jag
 mig på flera ställen hafwa sedt i *A-
 dalriks och Gõtildas öfwentyr*, men
 har i synnerhet anmärkt en hög be-
 skrifning af en förfärlig stormwind,
 som upkom när Adalrik skulle föras
 fram til altaret at slacktas och offras.
*Det steg en hastig wäderwirfwel ned uti
 lunden med sådant dån och brak, som
 skulle Himla-hwalswet fallit tillsammans,
 och i sin tyngd welat förkrossa wårt lilla
 klot. Grenarne ristades, löfwen stetos i-
 från träden, och flammarne suckande bog-*

nade och böjde sina skatar emot mar-
ken. Rotfasta stenar rördes och alta-
ret föll öfwerända. Jorden ristade sin
tunga rygg och syntes såsom afgrunden
wille öppna sig, at släppa solens strålar
i de mörka afgrunder.

Det synes som denne Auctoren gädt
i skola hos Rudéen och lärdt sig tän-
ka på et högt och behagande sätt. Jag
minnes af honom en förträfflig beskri-
ning:

Når salta Belt sin wäg ur botnen
börjar böka,
Och kasta himmels högt: När sky,
siö, wår och wind,
Förblanda sig til et, och göra far-
ten blind,
Är fällt det skepp, som först sig kan
til hamnen söka.

Då här förut nämdes om solens ly-
fande i afgrundens mörka rymder,
kommer jag ihåg at Bouhours an-
märkt samma tanke hos Longinus:
Hwilket äfwen förer mig til minnes en
annan hög tanke hos Rudéen i inskri-
ften på en korg wid Salberget, med
hwilken Högstfälig Konung Carl XL
fölgt ned i grufwan.

Vår Elfte Kunung Carl sig åfwen-
 tyrat har,
 At fliga dit dår förr nån Konung
 aldrig war:
 I Salbergs Silfwergruft, som nu snart
 hålsa hotar
 Den djupa werld, som ofs med fina
 fötter motar.

Men hör på Lohman, sade Snill-
 rik, och märk huru hjertat röres af
 höga och majestätliga tankar. Han
 börjar sin klagan öfwer Konung Carl
 XII:s dödsfall.

J hårda själar, som utaf en Draka-
 moder
 På Noriges bistra fjäll er första gry-
 ning sedt,
 Ther Tiger-spånar ha utkramat
 etter-floder,
 Och eder barna-mun sin första nå-
 ring gedt.
 J, som når jordens klot inunder
 foten darrar,
 Ej rådens, utan them, som rådets
 kallen narrar.
 J, som, fast luftens blå i ljungheds
 linda snårdes,

Fast hafwet ur sin gränts en flyck-
 ting wille lopp,
 Och alle dagars ljus af nattens mör-
 ker tårdes,
 Ja afgrund Himmels-högt af ödet
 kastas opp,
 Blott utaf andras we ert yra nöje
 nären,
 Här är et fall, hwarwid J er dock
 wilst förfären.
 Här faller Sweriges Sol, the Göt-
 thers Nordan-stjerna,
 The Wenders höggra hand: Euro-
 pas dyre Drott:
 Urgamla werldfens bild; Then fen-
 re werldfens kärna,
 Thet folkets undran, som ej än ur
 waggan gådt:
 Then sidsta werlden lår i Kungar
 mer än hundra
 Ej sinna mera än i en wår Carl at
 undra.
 En annan Skald siunger åfwen ur en
 hög ton, då han klagar öfwer Drott-
 ning Ulrica Eleonoras bärtgång. (b)
 Förr än med fallig blix och gruf-
 ligt knall och dån,
 (b) År 1741. O 5

En håftig ljungeld ned igenom luf-
 ten brakar,
 Och om den ej gör mer, med dun-
 dret jorden skakar,
 Som fällan skadeslös dock slipper
 därifrån,
 Ofs Åskewädret först med lugn och
 qwalmig heta,
 Och tjocka swarta moln sin ankomst
 låter weta.
 Det fridslugn Sverige haft, de krigs-
 moln som därpå
 Så småningom sig till et blod-rågn
 samman samkat,
 Det qwalm, den heta, som af split-
 och twedrågt wankat,
 Wist warit förebud, som låtit ofs-
 förstå
 Det dunderslag, som nu den ena
 thronen splittrat,
 Ach we! at Swea barn den Högsta
 få förbittrat.
 Et oförlikneligen högt och hårligt
 slut minnes jag på en Oration, som
 är tryckt, under titel af *lycklig Rege-
 ring*; Där likwål Auctoren förtegat sit
 namn, ehuru Talet förut blef offent-
 ligen framstält på Riddarhuset. Skat-

den wänder sig till Hans Maj:ts Konungen :

Far du , min Konung , fort , den
Högste dig wållsigne :

Styr genom HERRANS Nåd dit Rike
segersfäll :

Din owån för din fot i striden nederdigne ,

Dit Land på säker grund och fasta
fötter ställ :

At Hjeltar för din thron må lägga
palmer neder ,

Och du af Landfens wål åtnjuta ewig
heder .

Wi hafwe nu , sade Dömer , af de
förut anförda exempel , förnummit ,
huru som höge tankar åro felacktige ,
når de öfwerskrida alt hof och mått .

“ Men det tyckes falla underligare ,
“ at det behaglige kan wara felack-

“ tigt af sielfwa behagligheten : Och
“ at i wackerhet det icke duger som

“ år för mycket . Låt ofs försöka , at
åfwen uplysa detta med exempel .

Bouhours kan icke tycka , at det är
naturligt , hwad en Fransk Poët säger

om et klart rinnande watten :

Qui comme un beau miroir dans
 sa glace inconstante,
 Fait de tous ses Voisins la peintu-
 re mouvante.

Hwilket bragt mig till efterfinnande af
 hwad jag på et ställe sedt:

Det klara watnet nylig spelte,

I stilla wågor kullra fram:

En spegel det år Himlen delte,

Dår den med sina stjernor sam.

I hwilken tanke jag med samma skål
 tycker mig finna något som år affe-
 teradt.

Låsrik sade: Jag drager mig till
 minnes, at wår Auctor anmärkt en
 tanke, som fallit honom obehaglig.

Det såges om en Printessas hy:

De honte a fait rougir les roses,

De jalousie a fait palir les lis.

Det år besynnerligt, at här leker snil-
 let med de wackrafte naturens flye-
 ken, och ändå blifwer icke tanken
 wacker. Jag har nästan sedt det sam-
 ma i en beskrifning af en Herdinna,
 om hwilken ibland annat såges: Ro-
 forna tycktes rodna utaf blygd, at hen-
 nes sågring war större, och liljorna
 måste föröka sin hwithet, at de ej skulle
 blifwa öfwermundne,

Äfwen så faller det mig såsom en twungen behaglighet före, när en Skald talar om Konung Carl XII:s födelse-dag, som inföll midt i Junii Månad, och säger: *At solen skyndat sig till polen, och liksom återhöll sitt lopp, på det hon därifrån des närmare måtte få skåda denna börd.*

Hwad må man då icke mena, sade Snillrik, om en dylik tanke, som jag äfwen nyss anmärkt? Auctor säger om Hans Kongl. Höghets Arf-Furstens födelse dag: *(c) Solen gick samma dagen högt up, men stjernorna döljde sig, efter som de sågo sitt sken fördunklas af nya Printsens ljus.*

Domer swarade: Man skulle kunna säga om dessa tankar det samma, som Bouhours säger om några andra af det slaget. *De hafwa något som i första åsikten smickrar och förnöjer; men när man ser närmare på, finner man at det är allenast sminkande skönheter, som förblinda synen.*

Låsrík sade: Rudéen behåller en naturlig grannlagenhet, då han brukar en nästan dylik tanke, och wid ét Bröllops tillfälle diktat, *at Solen drög-*

de med sin nedergång, till at kunna
wisa sin tjenst wid en sådan högtidlighet.

At Frese wid et tillfälle säger:

Når mårgonstjernen Eder fer
Hon strax sin Himmel-rådna ber,
At Er sin wördnad wisa.

Det tyckes nog öfwerskrida naturens
gränthor. Men det spisar intet emot
hwad en annan Auctor säger om Hans
Kongl. Höghets Arf-Furstens födelse-
dag: (d) At på den dagen sågnade sig
jord och himmel, skog, mark, berg,
dalar, haf; stjernorna dansade kring
solen, skyarna gåfwo lystigt wäder och
lyste owanligen; jorden öppnade sit skö-
te och klädde sig med blomster. Och
påminner jag mig härwid en an-
märkning, som wi nyss hörde, öfwer
sådana tankar, at de woro behaglige,
om de woro mindre behaglige.

Wi hafwe förut sedt, sade Domer,
at metaphora är liksom en källa till
all behaglighet i tankar; Men huru det
är, så frucktar jag Spegel narras där-
med för mycket, når han kallar Luf-
ten: Regnets brunn, stormens rust-kam-
mare; Stjernorna: Rubine-Ljus-Cro-
nor, Demants-Lampor; Solen: World-

(d) År 1744.

fens post, Skönhets spegel, och mera dylikt.

Låsrík fadé: När et drågtigt Snille är som bást i tillstånd, at framalstra wackra och behagliga tankar, will icke mindre, än i det höga slaget, fordras en wís sparsamhet och återhåll; som i synnerhet finner rum i bruket af metaphorer och allegorier. Så tycker jag at en Skald icke fyllest betänkt sig, när han talar om tyftlåttenhet:

O! fatte tu et läs för tin widöpna
munn,

Och tryckte et Sigill för thenna rät-
ler brunn.

Efter som det icke wål kan låta sig göra, at trycka Sigill för en brunn. Och synes mig ännu mindre lämpligt, hwad en annan fåger, då han talar om Himla-låran: *Det är en pärla som kan göra sin ägare rik; men ristlar dödade strimmar, när hon ovarsamt handhålls.* Ty det är aldeles emot pärlors natur och beskaffenhet, at ristla strimor.

Wi hafwe talt om, fadé Snillrik, huru artigt en dikt eller påfund gör

en tanke behaglig. Och jag kommer nu ihåg et par stycken, som jag funnit oändligen wackra. Den ena är hos Kolmodin, då han talar om dans.

Ja dansa länge nog, men därpå ligger mäckten,
 At dygden spelar up, och årbarhet
 får tackten.

Den andra har jag här utur en annan skrift upptecknad.

Då hållas kan det land för lyckans
 äkta foster,
 Som henne har til Mor, och fäll-
 het till sin Moster.

Här märkes icke något främmande, eller något annat, än som naturligen följer med tanken. Icke heller går den längre än som wederbör, utan läsarens sinne, är förnögt därmed, at sielf få utgrunda och göra tillämpningen. Däremot saknas en sådan sparsamhet och återhåll hos åtskilliga andra. Såsom då en allegoria utsträcker för wida, hwarigenom den för-
 lorar sit behag. Till exempel, Eldh skrifwer öfwer en Spelmans hustru, som dödde, och tager där af tillfälle, då han talar om äcktenskapet, at lik-

na det wid en *Concert*, och säger, at där finnes både *Dur* och *Moll*. Hwilket låter höra sig, när man närmare tänker efter, at et lyckligt åckenskap beror på sinnenas sammanstämning, och at i det ståndet gifwes både ljust och ledt. Men sedan lemna Auctoren sin inbillning för fria tyglar, och öfverskrider all måttlighets skrankor, när han tillägger: *At mannens herrawälde är basen, hustruns foglighet discanten; bågges balance at lika råda, är tenoren, och hustruns wänlighet, ålten.* Det går ännu an, så länge denne *concerten* håller sig wid jorden; men Auctoren är icke därmed nögd: Han säger, at detta är en *skön musik*, som *spelmans hustrun* efter döden öfwar i himlen. Huru är icke detta öfwnaturligt och ohyggligt därför, at det will twingas at wara alt för wackert. Eljest har jag ock sedt en *Harmonia Musico-poëtica* öfwer en *Poëtes Professors giftermål*, där all ting i werlden är wers, och dansar efter noter. I allwarfamma faker flöter slikt ännu mera, som jag erinrar mig hafwa sedt i en *Postilla* öfwer Enkans son i

Nain, föreställas, en hel Lik-procefs. Synden war Likkistan, Guds nåd Bårklådet, Kallelsen Båren. Bårare woro, åtta dygder för de trogne, och åfwen så många odygder för de otrogne. För de förra war Kristus prestaf, och djeswulen för de sednare. Efter de trogna gingo djestarne i sorgstället, men efter de otrogne kunde icke finnas sorgfolk: twiswels utan emedan ingen dem taknar och förjer, eller ock at Auctoren tyckt Allegorien rodan wara nog långt drifwen.

Jag kommer ännu ihåg en tanke, där dickten synes mig wara för wida sträckter. Då Hans Kongl. Högghet ätog sig Cantzlers ämbetet wid Academien i Upsala, yttrar sig Auctoren til en Oration.

Hur skön har wår Parnafs för andre berg nu blifwit,
Sen himlen honom har et fädant
hufwud gifwit?

Ty efter Fabel-låran år Parnaffen et diktat berg, och år fördenkull emot fanningen, at detta berget kan blifwa skönare ån andre. Dårtill med år stridande emot wårt naturliga begrep

om berg, at fåga det et sådant kan få hufwud.

Domer wände sig till Låsrik: Wi må nu icke, sade han, hålla wår wån Snillrik för Lårjunge, når han är i stånd, at förnöja oss med sådana anmärkningar, som jag i mit sinne håller för aldeles grundade och riktige.

“ Felacktighet i behagliga tankar
“ sade Domer, kommer vidare, af
“ en illa stånd oposition. Såsom då
Columbus talar om de ord och utlätelser, som Stiernhielm efter sig lemnat.

Dem aldrig döden ~~ut~~räcktig blir

Ur fäderlandets minne plåna,

Så länge werlden sol och måna

Och sol och måna werlden sir.

Hwilket i mit tycke faller nog twungit. Men Bouhours lider icke heller alt för qwicka antiteser, såsom
“ då ofta lif och död, eld och watn,
“ såttas emot hwarandra. Jag wet då icke hwad han skulle tyckt om, når en Auðtor säger om Konung Carl XII.

Med lifwet i sit bröst och döden i
sin hand,

Han tråtsfar fiends mackt - - -

Och samme Auctor på et annat ställe
om Angantyr's bardalekar :

Med lifwet i vårt bröst och döden
wid vår sida.

Jag kan icke heller weta det, swa-
rade Lásrik; men så tycker jag mig
finna mera behag däri, när Frese
talar om en som dödt, huru han har
lefwat och huru han beredt sig til dö-
den, och säger sist till Wandringsman :

Lef så, så skall du saligen dö.

Dö så, så skall du ewinnerligen lef-
wa.

I den förra tanken påminner jag
mig likwål et exempel, där antitesen
tyckes wara wål och rätt brukad.
Auctoren talar om huru det gick til i
slaget wid Halmstad och säger ibland
annat :

Ja mängen bad om lif när döden
fatt i hjertat.

Domer sade : Wår alfwarsamme
Spegel lemnar sig ock stundom fri åt
sin qwicka inbillnings-gåfwa; såsom
då han talar om Bathsebas bad, och
huru wid det tillfället David först be-
gynte älska henne, och säger :

Af wätnet tändes eld i Davids
kropp och själ.

I Hwilken tanke en stark affectation ge-
nast lyser i ögonen. Columbus kom-
mer undertiden icke bättre fram med
antitefer. Såsom då han säger om
Hof-lefwernet :

I Hoff den minsta snafwe-sten.

Kan snafwa kull det längsta ben.

Liksom et långt ben icke så snart kun-
de snafwa som et kårt: Och desutan
snafwar icke en sten omkull folk, utan
folk snafwa emot stenen.

Läsrik anmärkte härwid, huru som
Kolmodin förstår detta ordets betyd-
ning bättre, när han brukar denna
samma tanken om Hofwet :

Man klänger ther till högd med mö-

da eller list,

Men snafwar oförfedt på minsta sten

och qwist.

För öfrigt sade han, finner jag wäl,
at affectation är et fel i antitefers bruk;
men hwad skall man säga om sådana,
där ingen motfättning eller stridighet
finnes? Till exempel en Orator säger
om onda människor : *De sky mera da-
gen än nattuglor, och älska mera*

mörkret än fläder-möfs. Här sättes dag och mörker emot hwarandra, och har sken af en behaglig antitese: men i sig sielf är en och samma mening, *at sky dagen och dylka mörkret*, och natt-uglor och flädermöfs åro i detta af lika natur.

Domer swarade: et sådant sken af motfättning, där den likwål icke finnes, har jag märkt i en annan tanke, där Auctoren talar om Abrams efterkommande, at de

låt sig ej förtryta
Det land ta in med blod, som ut-
af mjölk mænd flyta.

Hwaraf jag tycker at tanken blifwer snarare kall och obehaglig, om icke aldeles fallk. Ty landet sades allenaft liknelse-wis flyta af mjölk, och kunde ej intagas med blod, utan med krigs-wapn, som hafwer blods utgjutelse med sig.

Medan wi nu tale om affectation i behagliga tankar, sade Snillrik, få kan jag ännu räkna här till et exempel, som öfswergår alla andra.

Jag har sedt på et ställe sägas: *At Sverige tålde förackt, fast klingan skar*

på tänderna i des skida. Jag må bekänna, at om Sverige wore en Jätte, och hade i proportion eller i måtningsmon en wårje-klinga, som hade tänder, så skulle det blifwa et förfärligt buller, när klingan begynte skåra på tänderna i baljan.

De roade sig en liren stund åt detta infallet; Men Domer tog fram sin bok, och talet blef åter alswarsamt. Det är wårdt, sade han, at gifwa ackt på hwad Bouhours säger om slika tankar. De äro måst felacktige, när ämnet är i sig self bedröfligt och fordrar at alt där bör wara naturligt och otwungit. Och åter: Snille-lek låmpar sig icke wål med tårar, och det är icke frågan om spitsfundigheter, när sinnet är af ångslan intagit.

Rudéen war stadder i forgen öfwer sin hustru, och har gifwit et mönster af rätta och naturliga tankar hos en bedröfwad. Ibland annat säger han artigt: *Det war den första gång hon bedröfwade honom* Hwilken tanke är hemma i Engelske Spectator, och hos de Franska Poëter, Den är ock af en annan brukad om sin Sy-

ster, som dödde: *At hon nu gifwit sin*
Möder det första forge-ämne.
 Läsrik anförde, huru som en an-
 nan säger det samma wid Drottning Ul-
 rica Eleonoras död. (e)
 Det är den förste gång, som du
 ditt folk bedröfwar.

Och ut han sedt en nästan dylik tan-
 ke på annat ställe, där Auctoren ta-
 lar om Konungen. (f)

Som gör oss ingen forg förrän den

Då Himlen med des död oss gjer

Men åter på andra sidan, sade han,
 wet jag et exempel, på alt för stor
 spitsfundighet i et alfwarsamt ämne.

Auctoren talar om Sweriges olycka
 och forg det året 1742, då han skref,
 och säger: *At Himlen self har med si-
 na skyar welat gråta däröfwer.* Hwil-
 ket han i noterna på det sättet utty-
 der: *Det har i ganska många år till-
 baka ej så mycket rågnat, som i åren*

Snillrik smålog, och sade: Denne
 har welat härma den gamla Lasse Jo-
 hansson, då han sungen om sin Lifette,

(e) År 1741. (f) År 1738.

och säger ibland annat, *at all ting på jorden ler, men Himlen gråter genom det wåta som stadigt nedrinner. Det är af swarisiska öfwer jorden, och af wund, at Norden skall besitta en sådan skatt, som Lisette. Det är en löjelig sorg, sade han vidare, och det blefwe för mycket gråt, om desse Skalder finge skapa tårar af alt som är wått.*

Snillrik är skåmtsam, sade Låsrík, och jag påminner mig háraf huru en annan Auctör leker med tårar, som tyckes likwålike vara en sak at skåmta med, i synnerhet i alswarfamma ämnen. Han säger i et Tal hållit på Prints Gustafs födelse-dag: *Lacedemonierna och gamle Tysskarne wid Rhenströmmen, doppade sina barn strax efter födelsen i watn. Wi lägge then nysfödde Arf-Printsen i the tårar, som wår myckna glädje ur wåra ögon och hjertan framtrånge: och tackom Gudi, at han med thessa kiällors öpnande tillstoppat then salta sorg-och tåre-brunn, som i the förra åren gutit nog ömninga wattu-strömmar uiföre wåra kinder.* Och en annan säger wid et for-

ge-tillfälle, at han då måste taga tårar till bleck: hwarigenom likwål hans skrift måtte blifwit tämligen olåslig. En annan åter gifwer sitt Sorge-qwåde en sådan titel: *Underdånigste Tåre-Rågn, i öfwerstöd nederfällt af hwar redlig Swenssk undersåtares hjerta på Drottning Ulrica Eleonoras graf.* (g)

Maken affectation har jag aldrig hört sade Snillrik, och det tyckes i fynnerhet öfwergå all både natur och konst, at tillstoppa en brunn med källors öpnande. Twårt håremot är det et stort nöje at märka, hwad intryck det gör, när en talar med naturligt behag. Såsom då Dalin talar om Konung Gustaf.

En wårdig Faders död hans ådla
hjerta fårar,
Till sina Fränders blod han blandar
sina tårar.
Han saknar Sweriges Råd, des kraft
och bästa blod,
Men fast han saknar alt, han saknar
ej sitt mod.

En eftertänksam Auctors grannlaggenhet, sade Dömer, kan icke annat än alfwarfamt handtera alfwarfamma

(g) Ar 1693.

faker. Och hörer ännu hit, hwad
 " Bouhours anmärker, at det är icke
 " hos bedröfwade allena, som det är
 " otjenligt at wara, eller snarare, at
 " wilja tynas alt för qwick. Perfo-
 " ner som dö, böra ockfå tänka na-
 " turligt och enfaldigt. Och jag för-
 " undrar mig, säger han, öfwer *de*
 " *sidsta Senecas ord*, hwilka jag låst i
 " en liten bok, som har den titeln,
 " at höra där en hop faker, som
 " smaka mera af en utfökt Oratorisk
 " och Academisk wältalighet. Men
 " han lägger sedan till såfom urfäckt
 " för den som skrifwit boken, at han
 " skulle mera undrat däröfwer, om
 " Seneca intet warit sig lik, och haft
 " kärta meningar och klyftiga infall
 " ända in i dödsstunden.

För min del, sade Läsrik, har jag
 undrat nog däröfwer, at förståndigt
 folk ibland ofs högligen tyckt om
 denna boken. Men det kommer där-
 af, at de icke hafwa god smak. I
 en af våra Tragedier håller Hjalmar
 på och skall dö, men förer et långt
 tal till Oddur, och beder honom löft
 säga till Ingeborg.

- - Er Hjalmar gick till under-
jordens folk,
At ock i Glysiswall bli Edra dyg-
ders tolk.

Hwilket i mitt tycke faller tåmmeligen
upletat och twungit för en, som ge-
nast skall afiida. Och jag wet ej hwad
jag skall säga om Gøthildas wåltalig-
het, når hon år just i begrep at af-
hånda sig lifwet. Åtminstone låter det
fållsamt, då hon säger til Dolken: *Du
söta järn, som skall förwara min ära;
gå at utgjuta et blod, som endast år
födt at wara olyckligt.*

Slutet blifwer detta, sade Domer,
at ingen ting år i tankar wackert och
angenåmt, som icke år tillika natur-
ligt och otwungit. Och jag må ånnu
håraf tillägga et par exempel. Såsom
hos Sophia Brenner, dår hon talar om
egennyttan, som nu för tiden regerar
i alla stånd.

Det folk, som fordom ljufet sedt,
Har annorlunda sig betedt,
Ho Öfwerhetens hyllest,
Och Fosterlandet tacksamt fant,
Ånskönt han eljest litet want,
Den hade redan fyllest.

Äfwenfå hos Rudéen, där Aftgram talar om sin grannlagenhet i gifto-wal.

Det går så allmänt, skön och rik
 sku måstar spela :

En stygg och fattig gjer för mödan
 ingen lön :

Dock toge jag, om jag i ender'
 skulle fela,

Långt förr en sedig stygg, än en
 högfärdig skön.

Slikt naturligt tankefått går ocki arf,
 och wi känne det igen i en Fågne-
 fång. (b) Där talas om Drottning Ul-
 rica Eleonoras dygder, och om Swe-
 riges fällhet, då Skalden sluter så-
 ledes :

Men jag nu ser, at jag mig mera
 tagit före,

Ån hwad jag tror mig till at föra
 wäl i land;

Ty måst jag göra hwad försagde
 Sjömän göra :

Jag ser mig om hwar jag kan när-
 mast träffa strand:

Jag lemnar skepp och gods, och
 mig i wägen kastar,

Och med båd fot och hand till lan-
 det fimmand hastar.

(b) År 1727.

Men hwem skulle föreställa sig, at det ock gifwes en affectation i fina och delicata tankar. Wår Auctor kallar den Refinement, och jag wet intet huru wi må nämna den samma på vårt språk. Om jag kallar den en *utkrusning af tankar*, så är det et nytt ord, som torde kan ske icke så wäl uttrycka meningen. Men jag kan icke hitta på något bättre, och får icke heller mera hjelp och uplysning af Auctors beskrifning. Han säger: " On rafine quelque fois à for-
 " ce de penser finement, & alors la
 " pensée degénere en une subtilité qui
 " va au delà de ce que nous appel-
 " lons delicatesse. Hwilket torde så-
 " lunda kunna tolkas: " Man utkrusar
 " ibland en tanke för mycket, när
 " man arbetar på at tänka fint: och
 " då förwandlar sig tanken i en grann-
 " het, som går öfwer hwad wi kalle
 " läckerhet. Wår Auctor tillstår at honom fattas ord, at kunna uttrycka denna faken som bör; Och därför må wi äfwen som han hellre gripa till at uplysa detta ämne med exempel. Wi wilje efter wår förefatts lem-

na alla främmande Skribenter; Men
 Wår Auctors anmärkningar öfwer *Plinii Panegyric* tjena till at wisa, huru
 en grannlaga smak upptäcker fel, åf-
 wen i sådana Snille-arbeten, som af
 allmänheten hållas för Måster-stycken.
 Hör på huru Plinius talar om Nervas
 död, som inföll strax sedan han up-
 tagit Trajanus til efterträdare på thro-
 nen. Panegyristen säger: *At Gudarne*
togo Nerva ifrån denna werlden, af
frucktan, at efter en så gudomlig ger-
ning han måtte begå något mennisk-
ligt: at et så stort wärk som detta,
förtjente at wara det sista; och at men-
niskan som det gjort, borde med för-
sta intaga sitt säte i himlen, på det
efterwerlden kunde hafwa orsak at frå-
ga, om han icke war en Gud när han
gjorde detta. Jag tillstår, at mycken-
 heten af oförlikneligen wackra och fi-
 na tankar hos denna Auctoren hafwa
 så förblindat mig, at jag där aldrig
 märkt något fel; men i anledning af
 detta och flera exempel, kan jag ic-
 ke undgå at hålla med Bouhours, at
 Plinius undertiden öfwerskrider alt

mått i finhet och delicateffe, och utkrusar för mycket sina tankar.

De exempel, som vår Auctor här vidare andrager, af alt för fina och utkrusade Reflexioner och tankar hos Historie-Skribenter, föra mig till minnes hwad jag sedt hos en af våra. Han talar om Konung Amund, som uprögt mycken mark i Swerige, och blef på en resa öfwerhölgd af et jordfall, hwaröfwer han sig yttrar: *At jorden, som han så slitigt låtit upgräfwa, tycktes illfånas at få äga honom innan naturens stund war kommen.*

Jag finner mig icke i detta, sade Snillrik. En Historie-Skribents tankar böra wara grundlige och sinnrike, så at de uplyfta ämnet och upägga Läfarens sinne till eftertanke. Och efter min mening sker detta icke heller därmed, at en Auctor säger om Archie-Biskop Spegels hug och idoghet till studier: *Ju mer en wattusuk dricker, ju törstigare blifwer han: ju mer Spiegel fattade, ju mera wille han lära.* Och är det icke nog, efter det " wi hördt af vår Auctor, at Historie-Skribenters Reflexioner böra wa-

" ra delicate: Han kan icke heller tå-
 " la, at de äro allmänne och sådane
 " som hwar man af sig sielf kan tån-
 " ka; Ty slike gifwa mera ledsnad
 " än behag, och reta på wisst sätt Lä-
 " saren, som förtryter at man säger
 " honom något som han redan wet.
 Till exempel, då samme Auctor will
 tala om huru Spegels Föräldrar låto
 döpa honom, säger han förut: *Ingen*
människa blifwer född Christen, utan
kommer därtill genom Döpselen. Hwad
 kan wara mera allmänt och enfaldigt
 tänkt? Et barn slipper icke förwitelse
 då det ej wet detta.

Läsrik sade: At nu fortifara med
 andra exempel af för mycken delica-
 tesse och utkrusning i tankar, så fal-
 ler mig först in en gammal tanke, då
 man will tala om någon åras war-
 acktighet, at man säger: *Desz minne*
skall med djupa runor ristlas i marmor;
 Men tilläggnigen är twungen, när
 man säger, at *tidens tänder icke skola*
kunna det upplåna. Bättre och natur-
 ligare låter det, när en Auctor säger
 om Hjalmar's namn, at *det är med*
så djupa runor ristadt uti odödlighetsens

äreflod, at ingen älder binner det utplåna. Man plågar ock hedra en död, som wål lefwat, då man fåger: *Dess namn skall skåras i Ceder*; Hwilket är dårri grundadt, at Cedren är et fast och hårdt ämne, och har länge bestånd: hwarföre ock den tanken är naturlig och läcker. Men at wid något frögde-tillfälle ropa *Vivat*, och *skåra det i Cedrar*, är et nytt påfund, som i mitt tycke är alt för fint och utkrusadt.

Äfwenfå, när Stiernhielm talar om frid i Swerige, och huru man då i stillhet fick sköta åkerbruket, fåger han: *At af swård äro rift och plogar smidde*. Men denna tanken är icke allenast af många sedermera efterhårmad, utan få öfwer alt mått och hofdragen, at den aldeles mistat sin behaglighet. Såfom då en fåger: *At sköldar göras till plogar, swården till harspinnar och spjut till annan åkerredskap*. Hwilket, som wår Auctör sagt, kan heta at löpa förbi målet, når man will springa alt för fort och långt. Så wet jag intet hwad det kom åt Frese, når han på Runii wis öne-

skar Drottningen hwarjehanda godt,
och sluter:

Som sielfwer hon önskar: et lågger
jag till,

GUD gifwe wår Drottning långt
mer än hon will.

Twårt om, sade Snillrik, komma
en del Auctorer långwåga, och synas
draga sina tankar alt för långt ifrån.
Såsom till exempel: Man fåger om
et ondt företagande, som förorsakar
forg hos någon: *Det war en spik i
hans lik-kista.* Men detta ordspråket
år mera utwidgadt, och synes öfwer-
skrida behaglighetens gränser, når en
fåger: *Föräldrar söka malmen till spi-
ken i sina lik-kistor, uti slätt urskill-
ning wid Ammors wal.*

Det går här till, sade Domer, på
samma sätt som wi omtalt i höga och
behagliga tankar. Et qwicket Snille
håller sig icke så lätt tillbaka når det
år upeldadt, och Skribentens tankar
åro liksom i sin bästa fart. Så hände
det Dahlstierna, då han talar om Ko-
nung Carl XI, och fåger: *Når han
kom up till Himlen, satte Gud en Cra-
wa på hans hufwud.* Där synes han

hafwa bordt stadna, men han lägger till en utkrusning, som war ingaleds så hård, som den han hos oss drog. Hwilken tillfats i mitt sinne will ingen ting betyda, utan gör tanken snarare affecterad och twungen. Och finner här rum hwad Longinus säger, at vårt snille har ibland icke mindre besfel än sporrar af nöden. Jag påminner mig ännu et ställe, där Dahlstierna förekommer mig nog inbunden och nästan för sin. Ibland Riksfens Ständer som trösta Jungfru Swidiot öfwer Konungens död, kommer bonden fram och talar om sitt hemwist, då han ibland annat säger:

Dår fattigdomen bröd på nöjets hand-
qwarn mal.

Hwilket för personen som talar faller twungit och utkrusadt, i det stället han borde tala enfaldigt och ånda fram.

En dylik tanke, sade Snillrik, erinrar jag mig hafwa sedt hos en annan.

Lycksalig den som ej på lyckans altar röker,

Ej heller hennes swek i höga Hoff försöker;

Men på sin lilla bygd bor tryggt i
samwets lugn,

Och bakar frihets bröd i nöjsamhe-
tens ugn.

Det är swårt at säga, om denne här-
mat Dahlstierna, eller om rimet fram-
födt samma tanke. Men den fednare
är åtminstone lättare at urfäcka, e-
medan hans ämne ej kräfdé så noga
afsvarsamhet.

Läsrik fade: Ibland exempel, huru
Auctorens snillen dragas i sina tankars
lopp längre än ämnet medgifwer,
kan äfwen föras, hwad en säger i Pa-
rentation öfwer en stor Herre. *Marz*
träffar tusende snillen, som blifwa me-
delmåttige, så snart de sättas emot det-
ta. Här tyckes wara nog sagt till per-
sonens beröm; Men Auctoren utkru-
sar tanken, och öfwerskrider med det
samma all fanningslikhet, då han till-
lägger: *Och om naturen någon gång*
framskaffar något sådant foster, skapar
hon dock det samma efter hans mönster.

En sådan påökning och utkrusning
i tankar, har jag äfwen märkt hos en
annan Auctor, då han talar om Ko-
nung Gustaf den Första.

En Kung, som Riksfens kraft lårt
 öka och ej swaga,
 En ondskan tyglar gedt, men hållit
 jämt i aga.
 En Kung, som folk ej såldt, men
 ådelt fria gjordt,
 Som löften helga haft och aldrig så-
 ra tor dt.

Låsrik gjorde häröfwer dessa anmärkningar. Först är det nog af, när Auctör sagt *öka*, hwarwid icke behöfdes tilläggas, *ej swaga*, eller rättare *förswaga*. Den andra meningen om *en som gifwit ondskan tyglar, men hållit jämt i aga*, faller mig så inbunden, at jag icke förstår den samma. Därnåst tyckes mig ej wara något till en Konungs beröm sagt, *at han ej såldt folk*, hwilket är desutan inbegripit däri, *at han ådelt gjordt dem fria*. Och sist, då Konungen berömmes därför, at han hållit löften heliga, will då såga något mindre, at tillägga, *det han dem aldrig tor dt såra*. At för tiga det et sådant ordfatt är olämpigt och aldeles obrukligt. Med denna snälle och sinnrike Auctörens låf, anförer jag detta exemplet, till

at wisa våra Skribenter, huru lätt de falla in i öfwerflödiga utkrusningar, då de wilja utwidga och påöka en tanke. Hwilket måstadel sker för rimets skull, och hwaraf man kunde uppte oräkneliga exempel, som röja en tomhet eller fattigdom på tankar.

Men låt oss åter titta på vår Auctor, sade Domer. Han säger här: "Man kan ibland påöka och utwidga andras tankar, och ändå icke skåmma deras behag eller utkrufa meningen. Hangifwer exempel af det Horatius säger: *Post equitem sedet atra cura*. Hwilken tanke en Fransk Poët lyckligen i större widd utfördt. Och påminnes jag här af, huru Columbus betjent sig af samma påfund, då han säger:

Hwar odygd åker fram, har hon sitt straff på medan.

Hwilken tanke jag åfwen sedt på et annat ställe, där Skalden talar om menniskliga lifwet, och ibland annat kallar det.

En glädje, som sin död steds uppå medan körer.

Låsrik tillade, huru som Freses

tanke nog liknar denna , då han säger :

Hwar wâlde rider fram, måst ringhet ryggen kröka.

Begynnelsen låter lika, sade Dömer, men tanken innehåller dock en hel annan mening. Och sker det ej färlan, at en tanke, som man någonsådes sedt, framalstrar en annan, som med den förra har någon öfwerensstämmelse. Bouhours liknar sådana
 " Snillen wid folk, som äro rike af
 " egna medel, men förskjuta likwäl
 " icke hwad de kunna få af andra.
 Så säger, till exempel, Homerus om en flod, som hade sitt utlopp i hafwet, at han där afbördade sig sin skatt. Af hwilken tanke, efter wår Auctors anmärkning, en Italiensk Skald om floden Po, och en Fransk om Tigerströmen, sig betjent. Hwaraf också skulle tyckas, at en af wåra tagit anledning at säga, då han talar om Konung Christierns grymma förfarande i Stockholm, och huru blodet strömwis rann ned i Sjön.

Och Mälarn bar till hafs en wederslygglig skatt.

Men hwar och en kan ändå wara sin egen tankes uphofsman, efter det som wi förut anmärkt, at digra snillen i lika ämnen kunna någon gång råka på alldeles enahanda tankar. Som jag will ännu nämna till exempel, huru Dahlstierna sluter sin *Kunga-skald* med det: *at när han sagt alt, har han sagt intel.* Och på samma sätt sluter en annan Skald sin grasskrift öfwer Drottning Ulrica Eleonora. (i) Men tanken är sedermera wid et och annat tillfälle stulen.

Och jag erinrar mig nu, sade Läsrik, at det lår wara denna, som Frese härmat, då han berömmer en wifs Herre som dödt, och sluter således:

Hår hwilar han, och läggs med
 dessa orden neder,

Alt hwad jag skrifwit har år mindre
 än Hans heder.

Så har det händt, och så händer det i alla tider, at den ene Auctoren råkar at låna tankar och infall af en annan; Och af de gamla påminner jag mig hafwa sedt exempel hos Aulus Gellius, huru lika verfer af fär-

skilta Auctorer på åtskilliga tider blifwit gjorde. (k) Och hwad må man undra dåröfwer, när stelfwa Virgilius icke är fri för det omdömet, at hafwa lånt; Andre säga hårdare, at hafwa stulit, utur Homerus. Wi hörde en anmärkning af wår Auctor öfwer en hög tanke i Corneilles Tragedie kallad *Horace*. Samma anmärkning har åfwen Boileau i des företal till Longinus gjordt: Och är swårt at säga, hwilken af dessa samtida Skribenter lånt af den andre, eller om hwar och en är Auctor till sin mening.

En Fransk Auctor som handlar om Episka dichter, säger at Homerus gjort Virgilius. Men huru det är, kunna bågge desse Poëter anses såsom fåder för alle andre af det slaget. Frankrike har at tacka dem för det man sådtse Henriade, och når wi hörde wår Måster-Skald siunga om *Svenska Friheten*, tror jag det något hwar tänkte på de gamla gubbarne.

Domer sade: huruledes en tanke kan utan utkrusning och med behag ökas och utwidgas, påminner jag mig

(k) Noët. Att. L. 13. C. 18.

et exempel hos Rudén. Cicero säger: *silens leges inter arma*: Hvilket vår på det sättet utfördt.

När twedrågts-anden allt har tåndt
i lust at frida:

När trumman Lag och rätt med
friden flyktig gör:

När man från hwarje kant, swård,
skräck och skada spör,

Tycks hwem först bågad blir ha
Himlen på sin sida.

Det är dragligt sade Snillrik, när under sinnets arbetande en Auctor synes likfom oförwarandes råkat på en annans tanke; Men jag kan icke förlåta, när han utur en annans arbete utletar wissa ställen, som han tycker om, och will göra en annans tankar till sina egna. Till exempel, då en wid et tillfälle säger: *Jag må med mitt efterdöme wisa, det wår frögd sträcker sig ifrån den högste till den lägste, ifrån den wältaligaste till den stammande*: Så säger en annan wid et annat tillfälle: *Mitt efterdöme skall wisa, det frögden är så allmän, at den sträcker sig afwen till de enfaldigaste*. Den förre säger till åhörarne: *Jag tror, at*

som 7 åren intagne af åmnets widd,
 och Eder blod gåser af hetsig glädje,
 hindras 7 döraf, at wara upmärksam-
 me på tolkens brister. Den sednare:
 Min tröst är, det 7 intagne af den
 stora lyckan Eder träffat, icke gifwen
 Eder tid, at ackta på min ofullkomlig-
 het. Flere sådane tanke-rof kunna på
 förenämde ställe igenfinnas; och stör-
 sta olyckan är, at denne icke behåller
 sig i sin högd och tankars behaglighet;
 utan faller, så snart han ej stjal eller
 härmar.

Låsrik fader; Det är nog ibland ofs
 inkommit, at prånga med lånta sted-
 rar: och jag will ej nämna, när små
 Auctorer gripa till hwar de finna nå-
 got som är artigt och wackert. Ef-
 ter de åndtligen skola skrifwa, så är
 bättre at de af andra hämta något
 som duger. Men det sker ofta, at
 man smyger på ofs främmande gods
 med war egen stämpel, och will in-
 billa ofs at det är wårt lands produ-
 cter. Jag will säga, at man narrar ofs
 med öfversättningur utländska Au-
 ctores, och låta dem såsom originaler
 i wårt språk, locka till sig det allmän-

nas bifall. Desse Auctorer misbruka alt förmycker våra Landsmäns godtrohet: Och ehuru få komma at låsa främmande böcker; andre åter, som igenkänna tankar eller infall, ibland meningar och hela stycken, glömma hwar de dem förut sedt; så torde likwål någon göra sig den mödan, at jämföra och utmärka de ställen hos främmande Auctorer, där wære öfversättningar blifwit tagne. Af dessa wet jag mig ofta hafwa sedt rätt wackra; och skulle vara mig okårt, om uttolkaren skulle mista det beröm han sig såsom Auctor förwärfwat.

Det wore wist harm, fader Snillrik, och mitt råd skulle vara at desse Skribenter wid deras arbeten fatte det ordet, *Öfversättning*: och kunde wärket då likafullt behålla sitt wärde.

Så har Auctoren till öfversättningen af en Fransysk Skrift, kallad *Dödens tempel*, heder af sitt oförlikneliga arbete. Hwilket ibland våra kan sättas näst öfversättningen af den Engelska *Andromache*.

Ibland andra faller mig in en tanke, som någre af våra Skalder bru-

kat, då de tala om någon wacker flicka, och dickta huru som Cupido mistager sig, och kallar henne för Mamma: Hwilket är Fransk invention, som bekant är.

Men wi gå åter till vårt ämne fader Domer. Bouhours anmärker här en gammal tanke, at när en god wändör, plågar den efterlefwande säga: *Den andre jag, eller min andre hälft är fränskild.* Hwilken tanke är nog underkastad utkrusning. Ibland wäret jag ingen, som den samma bättre och rättare brukat, än Kolmodin, där Abisag af Sunem talar om gamla David:

Tå jag et wärens barn i wintrens
armar låg,
Och i min andra hälft mitt eget ö-
de låg.

Eljest är mera brukligt, at dela hjertat i tu, då hälften blifwer qwar wid någon skilsmåssa, i synnerhet emellan äckta makar. Men här will mycken grannlagenhet till, at hålla sig innom hwad naturligen kan falla sanningslikt. Och om någon wille betjena sig af denna tanken, må han taga

Rudéen till eftersyn , då han klagar öfwer sin makas bårtgång.

Snillrik drog på munnen, som han wille le ; och då Domer såg på honom, swarade han: Jag kan icke hålla mig ifrån at le , när jag kommer ihåg en Tysk Devise , där et hjerta war i tu klufwit , och den ena hälften stod på bakstammen af et skepp i fulla segel , som for ut till hafs ; Men den andra hälften af hjertat stod qwar uprest på stranden , med öfwerskrift , liksom hälften på landet sade till hälften på skeppet : Adieu nun lebe wohl. Hwad tyckes Er , war icke detta et kårt och sinnrikt afsked ? Men jag måste lägga till , at jag ej annat minnes , än detta påfund är up-tänkt af en skeppare i Hamburg , och är infördt af en Hübner i Berichte von gelährten Sachen.

Domer wille hålla sig alswarsam , hwad har detta at göra , sade han , med tankar i Snillewårk ? Men jag märker er mening är , at wisa huru gement folk tänka , hwaraf wåra qwicka snillen kunde låra sig at tänka bått-

re: och i det afseendet kan exemplet ändligen fördragas.

Snillrik har alltid något roligt, sade han vidare, och är rätt angenäm i sällskap. Af sådant uplifwas stundom et samtal, som eljest skulle blifwa alt för tort och tröttsamt. Men det bör ske med god smak, och hafwa någon nyttig lärdom til ändamål. Såsom då vår Auctor roar sig åt en, som wille berömma sin kåresta, och sade ibland annat, *at hon är tåck och behaglig, äfwen när hon grinar.* Och på et annat ställe betygar han sin glädje däröfwer, at Gratier och Muser, Apollo sielf, och lek och löje, äro ännu till i werlden, fast ån de af åtskilliga Auctorer blifwit lagde i grafwen med någon behaglig person som afidit.

Men måst roar han sig åt Roman-Skrifware, då de tala om sina Hjeltinnors ögon. Somlige fåga om swarta ögon, *at de bära sorg öfwer dem de dödadt.* En annan wille göra af med en sin owån, och begärte *sin stieckas ögon at dräpa honom med.* Andre likna dem wid *stjernorna;* andre likna

likna stjernorna wid ögonen, och öka till, at de förre icke äro wackre, utan jä wida de likna desse. Bouhours anmärker, at det sidsta är måst utkrusad; Men det är ock, säger han, en Italiensk tanke; hwilken jag skulle hålla före, efter någre Skribenters mening, borde skyllas på Climatet.

Jag nämner här ogera, sade Läsrik, et exempel hos våra, som jag icke kan neka skulle efter den meningen komma mig nog Italienskt före. Frese talar om sin Iris.

Hwars ögons eld min blod till a-
ska brändt.

Hwilken tanke i mitt sinne är icke mindre utkrusad än någon af de förre: Och kunde tjena till et starkt bewis, at Snillen icke frysa i Norden.

Snillrik sade: Jag kan icke finna mig i den meningen, at tankar tagas ur luften och Climatet. Ätminstone tror jag, at i vår tid utlänningar blifwit öfvertygade därom, at Snille-fofter alstras och arta sig så wäl i köld som i värma. Som jag will fåga till exempel, då wi tale om ögonen, at

Det tyckes ej allenast wara nödigt, sade Snillrik, at tankarne lämpas efter dens tillstånd som talar; utan ock, at de på et tjenligt sätt framställas. Så låter det till exempel mäckta underligt, at i Sorgstycken och Grafskrifter komma fram med Daetyliska hopande fötter, likasom till dans; som likwål bäst passa sig till roliga och lustiga tillfällen. Jag har med stor förundran sedt en obekant Auctors grannlagenhet, at lämpa sitt tänke-sätt och ord efter ämnet, i et Skalde-stycke, kalladt: *Ungdoms och Aiderdoms leken.* (1)

“En delicat tanke, sade Läsrik vidare, som kommer af passion och hjertats rörelse, bör icke heller wara för långt dragen, om den skall falla behaglig. När någon gråter af glädje, sker det af en oförmodad händelse, hwarigenom sinnet liksom bärtryckes, at det icke är sig sielt mäcktigt. Hwad som således sker i hastighet, kan icke naturligen lämpas till något, som fordrar längre tid och betänkande. Och för den orsaken har

Q 2

(1) Samling af werfer 2 D. p. 12.

356 SIUNDE SAMTALET.

det kommit mig nog twungit och utkrusat före, när Frese talar om de bedröfwelser som vårt Rike öfwergådt, och den lycka, hwaraf det nu kunde sig fågna.

Så gråt, gråt icke längre mer,
 Tag från de pihltråd lutan ner,
 Och gläd dig Sverige åter:
 Men är at gråta ditt beslut,
 Så låt din tårar ropa ut,
 Af glädje Sverige gråter.

Jag är aldeles af samma mening, sade Domer, och tror Bouhours skulde häröfwer hafwa gjort lika anmärkning. Wi öfwerlemne honom för öfrigt sine egne omdömen, och gå förbi des anmärkningar öfwer affecterade och emot fanningslikheten stötande tankar i Theatraliske stycken. Det är en sak af större widd, som förtjennar, at komma under särskilt betraktande.

Så skyndar ock tiden sade Låsrik, och jag måste göra mig resefärdig. De åto tillfammans, och eftermiddagen för Låsrik hem, då Domer och Snillrik fölgde honom till wägs, och togo få af hwarandra et wänligt afsked.

ÅTTONDE SAMTALET.

SNILLRIK hade af Låsrik lånt des samling af åtskilliga tankar, och war nu af de hårtills hafde samtal up-åggad, at betrackta och öfwerwåga de däri gjorde anmärkningar. Efter gifwen anledning af Domer, at fortfara i deras bekantskap och umgänge, gick Snillrik någre dagar därefter till honom at göra besök. Deras samtal föll strax på de ämnen de förut omrördt, och Domer tog fram sin Bouhours, som de hade beslutit at följa. “ Det är icke nog at tankar i Snille-wärk
“ hafwa i sig en grund af sanning,
“ jämkad efter ämnet de omröra;
“ icke heller at de äro höge utan at
“ wara upblåste; behaglige utan affe-
“ ctation, fine och låckre utan krus-
“ ning; De måste dårjämte wara re-
“ ne, klare och begriplige. Ingen ting
“ behagar mig, ingen ting rör mig,
“ som jag icke förstår fullkomligen.

" Ty tanken är icke annat än en
 " bild, som sinnet gör hos sig self,
 " och bör fördenskull klarligen före-
 " ställa sakerna; Hwaremot altså mörk-
 " het är måst stridig. Håraf sker det,
 " efter Qvintiliani anmärkning, at de
 " skickligaste måstares tal åro lättast
 " at förstå. De gamle åro undertiden
 " nog mörke, och få åro som kunna
 " dem förstå utan hjelp af uttolkare.
 " Kommer mörkheten af selfwa tan-
 " ken, så kunna de gamle förkastas
 " så snart som de nyare: men om
 " den kommer af wissa Historiska
 " omständigheter, så har man dem
 " ingen ting at förebrå. De skrefwo
 " icke för oss, utan för sin tid: och
 " peka ofta på saker, som icke blif-
 " wit satte till minnes för efterwerl-
 " den, och hwarom wi altså åre o-
 " kunnige: Det är ej deras skuld om
 " wi icke förstå dem. Commentato-
 " rer gifva stundom till hwad de me-
 " na; Men måst låta de en Auctör
 " säga alt hwad de behaga, och läg-
 " ga honom likfom misådådare på pi-
 " ne-bänken, till at truga honom at
 " tala emot sin wilja och mening.

Sedan nu Domer låst up hwad
 " Bouhours här tillägger, huru som
 " en del af hwad i vår tid skrifwes,
 " torde hafwa samma öde som de
 " gamlas arbeten; anförde han hwad
 en sinnrik Svensk Skribent säger om
 de gamle Auctorens uttydare, *at de
 tagit sitt förnuft fångit under förund-
 rans lydnad; och igenom sin uttydelse
 frälst desse hedrade gubbar från det
 tadel och åtlöje, som deras wärk, kan
 hånda; utan dessa sina ömbjertade be-
 skyddare förtjent.*

Detta förstår jag icke, sade Snill-
 rik. Jag menar, at en som förtje-
 nar tadel och åtlöje, kan icke ige-
 nom andra därifrån frälsas. Ty åfwen
 som det som är rätt och sannt blif-
 wer alltid sådant; så blifwer icke hel-
 ler det som är ofannt och oricktigt i-
 genom någon uttydning bättre. Här
 kommer därpå an, som wi förut
 hört, at alt som är mörkt och obe-
 gripligt, kan därför icke genast utan
 åtskillnad förtjena tadel och åtlöje;
 efter som sådant ofta har sitt affeen-
 de på den tidens omständigheter, då

det skrefs, hwilka i en sednare tid kunna wara obekante. Hwilken wore, till exempel, som kunde skydda den Auctoren ifrån tadel öfwer mörkhet och obegriplighet, som på et ställe säger: *Hustrur som betat kåra Mor, få alterationer, om de icke hållas för Madamer?* Då några hundrade år hårefter i våra seder och wårt språk alla främmande wanor och ord äro obekante, skulle knappast någon kunna giffa hwad detta wille betyda, så framt man icke af någon Commentator finge kunskap, at i wår tid såmre folks hustrur måste kallas Madamer. Och skulle ännu större swärighet möta en utlåning, som wille tolka detta på sitt språk.

Jag må undra, om någon i Swerige förstår hwad De la Bruyere skrifwer på et ställe: (m) *Vous avez sur tout un homme pale & livide &c. Il fait neanmoins plus de bruit que quatre autres &c. Il est maitre & ceux qu'il a domtez, & mis sons le joug vont à la charrue & labourent de bon courage. &c. Ils lui font passer l'eau*

(m) Tom. II. Tit. Des jugemens.

ÅTTONDE SAMTALET. 361

pour se faire d'autres vassaux. &c. Les gens de delà l'eau & ceux d'en deça se cottisent & mettent chacun du leur pour se le rendre à eux tous de jour en jour plus redoutable, les Pictes & les Saxons, tous se peuvent vanter d'etre ses humbles esclaves. &c. Det var sidst i förflutne seculo som denne Auctoren skref, men jag bekänner, jag förstår ändå icke hwad han menar. Jag tror at en del af hans egna Landsmän icke förstodo det när det skrefs; hwilket jag sluter däraf, at ingen ting anmärkes i den wid des Characterer fogade Nycklen. Likwål twiflar jag intet, med mindre ganska många i Frankrike den tiden kunde hafwa nöje af dessa reflexioner; när de hade sig de omständigheter bekante, hwarpå Auctoren syftade. I Moraliska och Politiska arbeten, så wäl som hos Poeter, får man igen flera sådana mörka ställen, äfwen hos wår tids Auctorer; men besynnerligast i Satyriska skrifter.

Men det är icke denna slags mörkhet, sade Damer, som wår Auctor

“menar: icke heller den, som kom-
 “mer af ordens galna ställning, el-
 “ler et blindt sammanhang i menin-
 “garna af en equivok eller en o-
 “bruklig glofa. Han talar om en
 “mörkhet, som är i sielfwa tanken,
 “och liknar den wid en mörk natt,
 “eller ett tjockt tåkn, som aldeles
 “hindra synen: Man må se till al-
 “drig få wål och hafwa skarp syn,
 “kan man ändå icke urskilja något.

Jag tror, sade Snillrik, at man fin-
 ner åfwen af detta slaget hos somli-
 ga af våra Skribenter. Såsom till
 exempel, hwem skulle wål kunna be-
 gripa meningen af sielfwa titlen på en
 skrift, som kallas *Andans Skåde-Torn*,
hwarifrån våre fördärswade tider ge-
nom Sedelagens, det är Tijo Guds
Buds perspective besicktigad warder.
 Åfwen få litet förstår jag, då en öf-
 wer Drottning Ulrica Eleonoras död,
 (n) gör en sådan början: *Läsare, e-*
hwad tu åst hög eller låg, upoffra
hår tina tankar åt et ämne, som är
högre, och åt en graf under jorden,
som är lägre, medan tu stadnar och

betracktar, huru ewigt ljus hafwer för-
bytt et nordiskt uti mörker. Tu fam-
lar om wdgen, therföre sått tig neder
at fördöljas uti skuggan, som upgår
när solen nedergår.

Wår Auöör, swarade Dömer,
kallar sådant *Galimathias*, och wi
må nämna det *miskmask i tankar*.
Men här är icke det allena, här fin-
nes något som Fransöferna kalla *Phe-
bus*. Och händer stundom at desse
twå slag blandas tillsammans. Sä-
som då en Skald yttrar sig öfwer So-
phia Brenners död på följande sätt:

Sophia molnar tu? Tu himlens wån
hwart hän?

Will tu från tina barn till Maja
Schurman fara?

Skall Sverige likfom Rom förlora
sin Cornara?

Europa söker tig, hwar får man
tig igen?

Titt ljus det lyser då, när jord
och haf förfwinner,

Hwad wäller tig, at thet så mörkt
för barnen brinner?

Sophia leswer tu? Elifabet är död,

Will årans arfwedel i stoft sig undan gömma?

Si Skalde-barnen gå af styng och skyfall ömma,

Och ingen oförskräckt beklaga kan sin nöd.

Detta faller mig tåmligen mörkt och otydligt, fæde Snillrik. Och jag tycker mig hafwa märkt en sådan blandning af miskmask och Phebus i *åminnelsen öfwer Irene.*

Du blandning utaf ljust och mörkt, sållsamma mensko lif,

Du ordningsfulla labyrinth. Werld, du wår lifstids bana,

Som wårka skiftwis på hwaran: de skapte ting upmana

Wår åträ at omfatta dem: Så är wår tidsfördrif,

I tiden at bese all ting, behaga och besittja,

Wi skapte i naturen å, och dem för oss at nyttja.

Hår synes bara mörker, fæde Dömer, och är därför swårt at förstå Auctorens mening. Det är annorlunda beskaffadt med Phebus. Hör på " wår Auctors beskrifning. Phebus

“ har något lysande, som betyder,
 “ eller synes betyda något; Solen är
 “ gemenligen med i spelet, och där-
 “ af är till äfwentyrs skedd, at detta
 “ tänkelätt fädt på Fransyska namn
 “ af Phebus. Jag påminner mig hu-
 ru Geisler betänker sig om han skall
 åga förmåga at siunga på Konung Carl
 XII:s födelse-dag, men upmuntrar sig
 därtill på detta lättet:

Likwål skönt såleds jag bland hopp
 och frucktan famlar,

Ser jag dock solen ej däröfwer miss-
 förnögd,

At man en liten del utaf des strå-
 lar famlar,

Uti et slipat glas.

Så hafwa de bästa snillen wissa ö-
 gneblick, då de icke kunna styra sina
 tankars lopp. Sjelfwa Dahlstierna rä-
 kar in i Phebus när han skall beskrif-
 wa det Himmelska Jerusaleum:

Kring detta stora slott af prydding
 sidan skiner,

At solen mötknar mot den fåg-
 ring - -

Snillrik fåde: Jag har i Elds Poë-

tiska arbeten på två ställen anmärkt
en slik förwänd tanke om klarhet.
Han säger om en död:

Hans själ i ewigt sken kan trofva
siewa solen.

Och åter om en annan,
Sjålen ewigt får med siewa solen
glåntsa.

Om tanken här synes mörk af för
mycket ljus; så är det icke mindre o-
begripligt hwad en Auctor säger öf-
wer en man som dödde:

Här hwilar sig et stoft, som ganska
hårligt lyfte,
Når det i wacker kropp en ådel
anda lyfte.

Des dyra själ hon har sin hydda
lemnat här.

Och i en annan skrift har jag som of-
tast måst stadna, till at efterfinna,
hwad Auctorens mening måtte wara.
Jag märker nu at jag har då råkat på
miskmask eller Phebus; och af det
sednare slaget har jag upptecknat et
ställe, där han talar till Hans Maj:t
Konungen: (o)

(o) År 1742.

De himmel-fläckrande ljus i hög-ljus
 målning fatta,
 Hör Gudars pensel till; Dock efter
 Himlen sielf
 Sin höga Himla-ljusi skuggan stund-
 om hwälf,
 Så tillåt at din glants kringhwårfs
 af skuggor matta.

Jag tillstår at få mycket ljus och sken
 måtte wäl kunna förblinda synen. Och
 om jag mera får på det lättet skämta,
 få hade jag nästan blifwit skumögd,
 då jag läste hwad en annan Auctör
 skrifwer på Prints Gustafs födelsedag.
*I dag då yfwerborne påminna sig, det
 de allenast för twenne år sedan fått
 märka en så tinnrande ädelsten blifwa
 fästad wid Konunga-Thronen, at ingen
 glants af det aldradyrbaraste smycke så
 ljustigt fallit i deras ögon och så full-
 komligen förnögt deras sinnen; Ja så
 alldeles förnyat hela Konunga-Stolen,
 at alle andre likasom täfwa at låna sken
 ddraf. Just i dag då i alle undersåta-
 res bröst sändes fördubblade strålar af
 denne glantsen, upstiga glädje-tankar,
 wid hwilkas fullkomligheters beskrifwan-*

de hwar undersåtare måste bekänna sig slanna i oförmögenhet.

Hwad wille wäl en Tysk Hübner hårdfwer göra för anmärkning. Jag frucktar storligen, at Aikt kunde gifwa anledning till elaka omdömen öfwer wårt folk, hos dem som förut fällt sådana utan skål och grund.

Men när wi se efter och söke at råtta fel hos wåra, så må han hålla sig till sina egna Landsmän; ibland hwilka jag tror at Miskmask och Phebus åro mera gångse. Jag will för ro skull nämna et exempel af Phebus på Tyska, som öfwergår alt förnuft, och hwars like jag icke tror finnes hos någon Skribent i hela werlden. Auctoren wänder sig: An den Teutschgesinneten Leser, och börjar således: Es kan keinem unweißend seyn, wasmaßen bei diesen guldenen Himmel-gleichschwebenden Kunst- und Sprach-Zeiten, ungehlig viele Tugend- und Gelahrtheit-Connen die Kirchen- und Schul-Himmel mit dero Herz, Sinn und geist durchdringenden Bücher- und Schrift-Strahlen, auf das aller löb- und zierlichste beleuchtet haben; also gar, daß

auch derselbigen Lob- und Ruhm-Schein
 bei der Nachwelt (wann eine zu hof-
 fen) helle verbleiben , und alle win-
 kelse und oerter durchdringen wird.

Låt oss nu hwila litet , sade Domer ;
 Men Snillrik for fort. Es ist aber mit
 diesen Schrifften also beschaffen , wie
 es mit den Himmels körpern auch ist :
 denn gleich wie es an dem oberen Fir-
 mament des himmels nicht lauter feuer-
 rotthe Sonnen , nicht lauter Silberweis
 scheinende Monden , nicht nur Sterne
 der ersten , andern und dritten , beson-
 dern auch der vierdten , fünfften , sech-
 sten , auch kleinerer grösse gibt : Also
 finden sich nicht allein große und weit-
 läufige , sondern auch kleine und gerin-
 gere Bucher.

Jag lemnar nu dårhån , sade Snill-
 rik vidare , om någonsin något mera
 skinande och blånkande kan uptånkas.
 Auftoren lær med flit hafwa gådt
 förbi at låna någon glants af Cometer
 och Norrsken , efter som de åro fäll-
 syntare på Stjerne-Himlen ; ån böcker
 på Schol-Himlen i Tyskland.

Wi må nu wånda wåra ögon , sa-
 de Domer , ifrån dessa lysande hårlig-

heter, och i det ställe betrackta mörk-
 " ret. Galimathias eller miskmask,
 " säger vår Auctor, är et djup af
 " mörker, och innehåller ingen för-
 " nuftig mening. Till exempel, då
 hos Stiernhielm, Amor talar om sina
 wårff och om sin wårkan, och säger
 ibland annat: *Jag och min moder äro*
the som uppehålla werlden: alla andars
siäl och alle siälars ande: ofs förutan &c.
 Denna tanken: *Alle andars siäl och alle*
siälars ande, har alltid fallit mig obe-
 griplig, och jag kan icke utgrunda
 Auçtorens mening.

Äfwen så swårt faller mig at för-
 stå, fader Snillrik, när en annan trö-
 star en Enka, med det at hafwa i
 minne den dödas hjeltemod och låg-
 ger fedan till:

Ja låt ock det Er litet fågna,
 At skyn och tusend tårar rågna
 Wid loppet af hans ädla blod.

Men ännu mera mörkt och obegrip-
 ligt har det kommit mig före, då en
 Auctor talar om afwunden, och säger:
Ärren efter de sår hon skurit ofs,
hämta ofs tillbaka, när egna kärleken
och den leda wanen ännu willja blin-

da vår klarhet. - - Det wore ofs
skam, at ej stråfwa efter den dygd,
som flåcktar ofs i ansigtet: Hwars fiåt
wi tråde på våra begråttnas torra grif-
ter, och komma deras aska at röra
sig.

Domer sade: wi tro ej mera ora-
cler eller propheter denna tiden; men
om slike Auctorer som denne, woro
fådane, hade de, som Bouhours sä-
ger, intet annat af oracler och pro-
pheter, ån bara mörkheten. Sedan
gör han en besynnerlig fråga: om så-
dant folk som icke förstås af andra,
“ förstå sig sielfwa? Hwarpå han swa-
“ rar, at de mena förstå sig, men
“ at han icke tror det; och man skulle
“ se, at de icke kunde uttyda sig klar-
“ ligen, om man bad dem dårom.
“ Widare gör han det inkastet, huru
“ som man stundom inbillar sig faker,
“ som man icke kan utlåga, i brift
“ af tjenliga och emot vår tanke swa-
“ rande ord: eller at man finner fa-
“ ker, som gå öfwer alt hwad man
“ kunde tala; Då hjertats mening år
“ så fin och hopblandad, at man icke
“ utan ofullkomligen kan den uttryc-

" ka. Håröfwer yttrar han sig, at
 " ord fattas aldrig, till at göra fnill-
 " lets tankar begriplige, få framt de
 " icke i sig sielfwa åro mörke och
 " förbryllade; och et wist teckn däraf
 " at de åro sådane, år det, når man
 " icke finner ord till at göra dem be-
 " gripliga.

De låste widare, och anmärkte Do-
 mer i synnerhet hwad Bouhours säger
 om en del Auctorer, som affectera
 " at wara mörke, at sådane åro fäll-
 " samme och löjlige; åfwen som den
 " Pedanten, om hwilken Quintilianus
 " talar, at han underwiste sina Lär-
 " jungar i det at wara mörke, och
 " sade ibland till dem: *Detta år för-*
 " *träffligt, jag förstår det icke sielf.*
 " På detta sätt måtte Aristoteles un-
 " derwisa Alexander, efter denne ej
 " tålde at någon skulle weta så myc-
 " ket som han. Hwilket år en un-
 " derlig låra; åfwen som når en Com-
 " mentator urfächtar sin mörka Au-
 " ctor därmed, at han icke skrifwit
 " för alla, utan allenast för lärda.
 " Största olyckan år, at de lärde ic-
 " ke mera ån andre förstå de ställen

“ som äro obegriplige. Quintilianus,
 “ som här citeras, talte redan i sin tid
 “ om sådana Skribenter, som trodde
 “ sig icke fåga något wackert, om det
 “ wore rent och tydligt; utan wille
 “ winna andras förundran och beröm
 “ därmed, at hwad de sade behöfde
 “ uttolkning.

En del Philosopher gifwa sig ut på
 djupet, at de nå ingen botn, och
 kunna aldrig komma till lands. Som
 till exempel i *Wishetens Råd* står på et
 ställe: *I en församling af curieust folk,*
tyckes det wäl wara wackert, at wisa,
at med en Oxes eller Elefants själ li-
ka som med en sten beskaffat är; hwil-
ken när han sönderstötes, under det
falska sken af en unitet eller et enstån-
digt wäsende, icke annat är än en hop
sandkorn och en stoft-klimp: Men när
man ifrån sådane Academiska samqwäm
hemkommer, hånder däraf, at en De-
mocritus och Metrodorus uti sin en-
sambhet, sitt sinne högre frågor före-
ställer, sökandes at bewisa, at de sto-
re ting på jorden, ja ock de i himme-
len, som menniskorna likwäl så höge-
tigen fruckta före, icke äro store krop-

par, icke store andar, eller store Gudomligheter, utan store kopar af smått intet: och at i hela werlden ingen annan unitet är, än uti Atomis, det är det lilla intet, som till den ringhet äro bragte, at de icke mera kunna sönderdelas. Jag kan icke weta, om man till obegripligheten här af icke må skjuta skulden på Auctoren; ehuru ömkelig öfwerfättningen ock må wara. Hos en af våra Philosopher har jag anmärkt följande: Toppen af et högt träd synes ofs wara högre än på et lågt, allenast i anseende till jordens medelpunkt. Men i anseende till dem som bebo andra sidan af jorden, är et stort träd lägre än et litet; efter som deras höga är wårt låga, och twärt om. Äfwen så är beskaffat med den werldsliga högheten, som intet af naturen är sådan, utan i anseende till et folks och Rikes borgerliga förening och des ändamål, som kan anses lika som et Centrum. En Historicus af våra säger: at Grotius ock Puffendorf satt samwetet under förnufvets befäl och herrawälde, twärt emot menskliga naturen samt Skaparens ordning,

som tilldelat mera åt förnuftet, än et öfwerläggande och rådgörande, samt medgifwande efter des begrep; men åt samwetet en öfwerlygande, bjudande, drifwande kraft, samt myndighet at döma, hota, straffa och belöna.

De läste up hwad Bouhours anmärker, om Gracians mörkhet, och huruledes, då man berättade för en wifs lård man, at någon hade för händer, at af denne Auctoren göra en öfwerfättning, swarade han, en sådan wore nog wägsam, som tog sig före at öfwersätta wärk, som Spaniorerne sielfwa icke förstå. Jag tycker ock för min del sade Domer, at det är et sällsamt arbete, som någre sig företaga, at igenom öfwerfättning göra en mörk Auctor begriplig: och här till kan lämpas hwad en annan säger om Gracians wärk, at de äro wäl tryckte, men icke des mera allmänne; Ty igenom det man köper dem, köper man icke sättet at kunna dem förstå.

När Snillrik påminte huru som han nyligen sedt et försök till öfwerfättning af Gracians Criticon på Swenska, swarade Domer, at samma styc-

376 ATTONDE SAMTALET.

ke åfwen inneslutes i Bouhours anmärkning; men till at pröfwa huru wida öfwerfättningen lyckats, måste wi lemna till dem som förstå Spanska språket.

Jag har hos mig, fader Snillrik, en Skrift, som et lyckligt snille med flit författat, till at tjena som et mönster för dem som lägga sig på at skrifwa miskmask och Phebus. Hör på hur det lyder:

Kärleks-Tankar.

O! lycksaliga bekymmer
 Ädla nöjens Foster-mor,
 Skönt du dina ögon skymmer,
 Jag likwål din bergart tror,
 Likfom molnens tåta droppar
 Qwicknar jordens tårar mund.
 Altfa mina Törne knoppar
 Mognas lår i lycklig stund.
 Då når knoppar börja spricka,
 Och min fällhet blomster ge,
 Lårer store Jofur skicka
 Alt hwad Himlen nöjes wed.
 Men at jag då skulle wara
 Lik med andra stält och stor
 Uti högfårds dystra snara,
 Nåplig jag det sielfwer tror. Lik-

Likfom guld i elden pröfwas

Och Demanten uti ugn,

Altså mine öden öfwas

Uti hjertats storm och lugn.

Himmel som all werlden hwälfwer

Med din allmacks ögnebryn,

Låt min lycka af sig sielfwer

Tindra up en dunkel syn.

Morgon-rådnans skugga delar

Uppå himlens wida blå.

Näcktergalen kärligt spelar

Uti skogens tyfsta wrå.

Hjertat utaf hoppet smekes

At sin olycks skiftning se:

Och når stormens ras bewekes

Får man hamnen afsked ge.

Himlen mörk och mulen skiftar

Dagelig sin fågrings sken.

Men den lag som wänskap stiftar

Uti werlden blir allen.

Likafå jag en gång hoppas

Råda uppå ödet snålt;

Och når som Cypressen knoppas;

Dö på årans tumlesålt.

Plaintes Amoureuses.

Fast de himmels höga Ekar

Öfwer Sol och stjernor rår,

R

Likafullt min Cloris nekar
 Mig at wakta sina får,
 At jag uti Herde-lekar
 Likfom bygdens blindbock går.

Under det de vidare fortforo i
 Bouhours anmärkningar öfwer mörk-
 het hos Philosopher och Historie-skrif-
 ware, beklagade Snillrik, huru få-
 dant nog will brås på en del af
 våra.

Si här fode Domer, lærer wår Au-
 ðor ofs på hwad sätt man må anse
 olika arbeten. "Hwar och en Skri-
 " bent, Historicus, Philosoph, Ora-
 " tor eller Poët, förtjenar icke at
 " låfas, så snart han gör hemlighet af
 " sin tanke. Man gör med dem,
 " som med Fruntimmer, som gå
 " hölgde med hufwor: man låter dem
 " fara och ser icke en gång på dem.
 " Och är det helt annorlunda med
 " den hemlighet som wi förut sagt ut-
 " gör en sin och låcker tanke; Ty
 " den låter igenom eftersinande för-
 " stå sig. Så kan det i en delicat
 " tanke wara liten hemlighet, men
 " aldrig bör man göra en hemlighet

“ af sina tankar : Det är få mycket
 “ sagt , at man aldrig bör inveckla
 “ dem få , at andre aldeles intet kun-
 “ na utröna meningen.

Snillrik fader : äfwen som man icke
 bör förhafsa sig , at skylla en Auctor
 för mörkhet , i anseende till wissa o-
 bekanta omständigheter : få äro ofta
 förut fattade meningar , eller otillräck-
 lighet i förnufts gäfwor , orsaken ,
 at en Läsare finner något wara otyd-
 ligt , som icke är sådant. Till exem-
 pel , jag har wäl hundra gångor
 låst , huru som Tragedien Brynilda
 slutes. Där talar Hjalmar om sin Ko-
 nunga-wärdighet , hwartill han stigit
 efter Brynildas död , och om sin lyc-
 ka och nöje med Edla , och säger till
 slut om Sigurd Swen och Brynilda :

Och de som nu ha dödt olyckeliga

twå ,

Sku med wår ömhet nu det sam-

ma öde få ,

I samma eld bli stoft , i samma kå-

ril gömmas ,

I samma hög få graf , på samma

sten berömmas ,

R 2

Med Graf-skrift: Hwila nu olycklig
kärlek här,

Och ej två hjertan mer i werlden
få förtår.

Detta dramatiska stycket behåller alt igenom sin rätthet och renhet både i tankar och ord. Men at jag icke kan förstå denna meningen, lårer altså skola min oförmågenhet i begrep tillräknas.

Wid det jag nämde Theatraliske stycken, påminner jag mig en tanke, som nog liknar den som wi hörde wår Auctor hos en Fransysk Skribent anmärkt. En person säger: *que son coeur en soupirant tout bas, lui avoit fait a lui-meme un secret de sa passion.* Hos en af wåra Skribenter fåges det om en person: *Han trodde ingen wäl, och skulle knapt trodi sig self, om han kunnat dölja något för sitt eget samwete.* Jag frucktar storligen, om Bouhours hört denna tanken, at den åfwen som den förra, fått heta en ricktig Galimathias.

Då wi ännu tale om mörkhet och missmalk i tankar, fader Domer, kan jag icke förbigå at nämna et Tanke-

spel, som hos Latinerna kallas *Quodlibet*, och kunde hos oss heta *Allehandda*. Det består af en hop i hast sammanpläckade tankar, utan ordning och sammanhang. Det är först brukat såsom en snillelek, at därmed roa sig och andra; och kan i detta affeende räknas ibland oskyldiga tildsfordrif. Men om Auctoren menar därmed alfwarsamt, och will i sådant arbete wisa sitt snille och kunskap, då blifwer det odrågligt. Ännu mindre kan det tålas, at en Auctor årnar afhandla et eller flera ämnen; men kommer därmed så illa ut, at han råkar i förwillelse, och söser så ihop den ena tanken öfwer den andra, at man icke kan förstå hwad han menar. Jag påminner mig et dylikt arbete, som kallas: *Tresaldig ordastrid emellan Skönheten, wänligheten och förståndet; eller kärlekens flåtade Seger-Crantz, dedicerad till det wackra, wänliga och förståndiga Fruentimret af deras hörsamme tjenare*. Och faller mig härwid in, hwad Bouhours anförer om de Skribenter, som icke tänka rätt eller

tala rent och tydligt, at han liknar dem wid en wifs Poët, om hwilken en annan fagt, *at han wille beskrifwa hela werlden, men råkar på at föreställa henne i sin chaos.*

Det finnes wål flere fädane skrifter ibland oss, fäde Snillrik. At förtiga en hop underliga Samtal, såsom emellan *Pennan och Pliten, Pliten och Plogen, Sabeln och Pliten, och Pliten och Wårjan och Spjutet* och flere fädane språkande gewähr, så må jag allenast nämna: *Det lystra och beleswade Stockholm, beskrifwit af Herden Celadon*, som är et fullkomligt mönster af *Allehanda*, så framt det icke snarare har mera släng af *Miskmask*. Jag har antecknat et ställe, där han talar om Fruntimmer:

Mång annor sig ock bröstas
I styffta sidentyg,
Som sig måst där af tröstar
Hon är ej arm ell' blyg.
Hon tänker uti barmen
Will ej honneurn nå till,
Skall grannlåt wål den harmen
Utslåcka om jag will.

Det är omöjligt, fader Damer,
at slike arbeten kunna behaga, efter
som ingen kan förstå dem. Om så-
dana Auctorer fåger Bouhours, *at de
gjorde bättre om de ville tåga*: Och
är rätt artigt hwad han anförer om
en Fransk Poët, som talar till en wifs
mörk Skribent på det föttet:

Mon ami chaffe bien loin
Cette noire Rhetorique,
Tes ouvrages ont besoin
D'un devin qui les explique.
Si ton esprit veut cacher
Les belles choses qu'il pense,
Dis moi, qui peut t'empêcher
De te servir du silence.

Det är på wårt Språk: *Min wän
kasta bårt din mörka wältalighet, ty
det behöfwes en spåman at uttyda dina
wårk. Om ditt snille wille förborga
de wackra saker du tänker, kåre säg,
hwad hindrar, at du icke hellre må
tåga stilla.* Erasmus Roterod. anförer
samma infall af Favorinus en Romersk
Philosoph.

Wår Auctor går här widare, och

omtalar hwaraf mörkhet i synnerhet
 hårflyter. " När en tanke drages för
 " långt ifrån; till exempel i metapho-
 " rer eller liknelser, som i sig sielfwa
 " hafwa ingen öfwerensstämmelse med
 " tankens föremål. Såsom ock, då
 " flere metaphorer samlas den ena på
 " den andra, hwaraf man plågar sam-
 " mansmida gåtor. Orsaken är, at
 " så många hopblandade främmande
 " bilder göra förwillelse i en Läfares
 " eller åhörarens sinne. Och kommer
 " åfwen håraf, at det faller mörkt,
 " när man i en beskrifning af något
 " will uttyda den ena metaphoran med
 " en annan. Så bidrager ock kårt-
 " heten till mörker och otydlighet,
 " och hånder gemenligen, at man
 " liksom förqwäfwer sakerna, när
 " man will trånga dem för mycket i-
 " hop: så at en tanke blifwer för-
 " bryllad, så snart den icke åger sin
 " tillbörliga widd: nästan på samma
 " sätt som en Land-Charta är otyd-
 " lig, när orterna åro för mycket i-
 " hoptrångde, och strömar, bärg,
 " städer och flott icke hafwa så stort
 " rum de fordra. Åter säger han,

“ är det en annan korthet, som är be-
 “ römlig, och består däri, at man
 “ använder alla ord som behöfwas,
 “ men icke brukar flera, än de som
 “ behöfwas; eller ock stundom betje-
 “ nar sig af et ord, som gäller lika
 “ med många andra.

Det är alt för wackert at säga
 mycket i få ord, allenast man gör sig
 begriplig, och bibehåller klarheten i
 kärtheten. Såsom till exempel, när
 And. Celsus i programma till oration
 på Drottningens Födelse dag säger, at
 Ulricas dag bör firas; Hwilket ock
 gör honom hopp,

At Läro-falen ziras

Af högre, lägre i vår stad:

Af dem, som lära och som läras

Af dem, hwars kön af alla åras.

“ Men det, säger Bouhours, stö-
 “ ter mig måst, när en talar mycket
 “ och säger ingen ting; eller då man
 “ är mörk, och är likwäl icke kärt.
 “ Meningen förlorar sig i myckenhe-
 “ ten af ord; och man märker, at en
 “ som talar för mycket, ofta är min-

“ dre at förstå, ån en annan som icke
“ talar nog.

Jag tycker mig hafwa märkt sådant, sade Snillrik, i *Tankar om människans intet och allt*; och kan icke så mycket dåröfwer undra; ty det år icke alle gifwit, at kunna uttrycka sin mening i få ord. Det kommer måst därpå an, som wi förut hört, at upfinna dem, som åro till åmnet måst tjenlige och lämplige. Ofta år icke tiden till wäljande däraf tillräcklig, och då tager man wid dem som först komma i sinnet. Hwarföre och då det kan anses för prof af en Skribents skicklighet och sinnes färdighet, at han år kårt; så kan det icke altid räknas en annan till last, at han år widlyftig, allenast han år klar och begriplig. Håri grundar sig den bekanta ursäkten, som en witter man gjorde åt en annan, då han skref honom till: *förlåt at jag skrifwit förlångt bref, efter jag icke haft tid at skrifwa det kårtare.* En del ostådade hjernor skylla på åmnets widlöftighet, når de med mycket omswep och ordaprång ihopblanda åtskilligt, som icke hörer till

till faken. Men jag tror icke mera få mångtaligt folk, fast ock somlige läfwa framställa sin afhandling i enfaldig kärthet och kårt enfaldighet.

Wid det Domer nu åter tog fram sin bok, och anmärkte hwad Bouhours säger, huru som mörkhet åfwen kommer däråf, når en tanke har liksom dubbel betydning, så at man icke wet i hwilken mening man den skall taga; påminte Snillrik, kuru som detta tänkefättet måst brukades i de gamlas afguda-swar; hwarigenom de i en twifwelactig utgång af faken, alltid behöllo sin wördning af förut seende och mackt. Men en Skribent sade han, kan ock oförwarandes råka i denna willerwallan, och har jag i Låsriks famling anmärkt et par exempel. En Auctor talar om dem i Konung Johans tid, som för Konungens gunst och någon timmelig båtnad afföllo ifrån rätta läran, och säger, *at de wille*

För et flygtigt stoft et ewigt offra opp.

Man finner wål wid efterfinnande hu-

8 ÅTTONDE SAMTALET.

ru meningen skall vara ; men efter orden skulle man tänka , at de wille upoffra *et ewigt sloft för et flycktigt sloft*. Det andra exemplet tycker jag icke vara här så aldeles lämpligt , efter som tanken har allenast en betydning , ehuru den i första åsickten synes dubbel. Edla talar om sin trohet emot Hjalmar : då will Atle föreställa , at hon går därmed för långt och frågar :

Men männ en ewighet kan just en trohet heta?

På detta fåttet är tanken mörk och otydlig , och man finner först igenom närmare eftersinnande , meningen skall vara , at det kunde icke kallas en trohet hos Edla , om hon för Hjalmar behölle sitt tycke i ewighet , det är alt för länge.

Låt se , sade Dömer , jag minnes hos Franke Öfwerlättaren af Popes försök öfwer critiken , en Anmärkning , som till denna vår Swenska Skribents tankar och skrifart är aldeles lämplig. Han slog up stället : *En Grammaticus skulle icke komma wäl ifrån , at tädla Racine för denna versen :*

Je t'aimois inconstant, qu'eussai-je
fait fidelle?

Hvilket efter strängare granskning skulle beta: Je t'aimois lors meme que tu etois inconstant; qu'eussai-je fait, si tu avois été fidelle? Men detta förstås under lättligen; Och sådana små värds-lösbeter i sammanbindningen äro ofta icke fel i poësen, utan snarare på wisst sätt behaglige: En skicklig Criticus bör, efter Quintiliani utsaga, icke märka eller snarare icke synas märka sådant smått.

Hit hörer då äfwen; sade Snillrik, hwad jag märkt i den bekanta Herda-Wisan: En Celadongaf Frögde-rop &c. då Melicerta på et ställe säger:

För oss ej böjas fallka knän ej heler
smicker-munnar.

Och är tanken rätt i det ena, at falska knän ej böjas, men fallk i det andra, at smicker-munnar ej böjas. Hvilket en annan Auctor noga acktat, då han brukar samma tanke om Herdalefnaden, och säger: Hdr böjdes inga
falska knän, och intet förgift blef druc-

kit af smickrande munnar. Äfwen få fattas något till en riktig uttydning af hwad en nyss nämnd Auctor säger om Frode Konung:

Han sina lustar ej på flåttjans altar
rökte.

Men så kan man likwål snart märka meningen, at han ej på flåttjans altare uptände rökvärk för sina lustar. Och tjena åtminstone desse exempel till at wisa, huru angelägit det är, at en tanke må wara ren, klar och begriplig.

Wår Auctor, sade Domer, lägger hårtill en annan anmärkning, "huru
" som mörkhet i tankar kommer af-
" wen därpå, at de äro liksom af-
" stympade, och innehålla icke full-
" komligen en mening. Han liknar
" dem wid halfgjorde eller stympade
" bilder, som gifwa et mörkt eller
" aldeles intet begrep om det de sko-
" la föreställa.

Snillrik sade: Jag tycker hit kan föras et exempel, som jag anmärkt, då Auctoren i et Sorge-Qwåde öfwer Konung Carl säger:

ATTONDE SAMTALET. 39F

Farwål o! Tolfte Carl i tolfsten u-
 tan like,
 Med år tre gångor tolf tu slöt titt
 lif och rike.
 Förr tolf i Nijo fyllt alt makalöst
 och stort,
 I Nijo efter tolf år alt med Carol
 gjordt.

Här är idel mörker, som däråf kom-
 mer, at större delen af tanken för-
 tiges; Och den som skall förstå det-
 ta, måste förut weta; at Kouung Carl
 den Tolfte lefde i 36 år, at han blef
 krönt till Konung år 1697, och ifrån
 det året til 1709, som gör 12 år,
 gick all ting wål och lyckligen; men
 sedan i 9 år efter desse 12, nemligen
 till 1718, gick det honom emot i al-
 la des krigsrörelser och företagande.
 På samma sätt, sade Domer, skrif-
 wer den gamle Rudbecken på Pro-
 fessor Verelii Grafften: Här ligger den
 lärde Swea man Olof Werl, som haf-
 wer lefwat i Swea Rike i fyra tusende
 och 15 år, och är ej åldrigare än sex-
 tio och tre: yngst af sin släckt, dock
 äldst; Den minsta af dem dock störst.
 Han är död, dock dubbelt lefwande;

Som hafwer inga barn haft; och hafwer dock flere än alla hans förfäder woro: Inge arfwingar, dock flere än många tusend andre, de han intet hafwer kånt, icke heller de honom. Här förutlättes en noga kunskap om Verelii lefnad och egenskaper; eljest wore detta hel mörkt, och för den klarlyntaste läsare obegripligt.

Innan wi lemne denna betracktelser, fortfor Snillrik vidare, om mörkhet i tankar, will jag allenast tillägga et exempel, som jag anmärkt hos Eldh:

Förrn någon Kongaborg i werlden
blifwit fedd,

Förrn något Herrehus af guld och
glitter lyfte,

Förrn tempel ock altar de rena of-
fer hyfte,

Som andackt uti blod at färja war
beredd,

Wardt af förbudit tråd et dödlig-
hetens tempel

Upbyggt, som åple bar till sinne-
blid och stämpel.

Jag har budit till, at här utleta
någon rått mening, men alltid stadt

i mörker och förwillelse. Hos en annan Auctor har jag på et ställe funnit mera ljus än mörker; men wet likwål icke om det är hans eller min skuld, at tanken faller mig swår at förstå. Han gör i Grasskrift öfwer en Grefwinna Gyllenstierna en sådan början: Hör wandringsman, wi ha så länge beskådat jorden, låt oss nu beskåda stjernorna. Här ser du en som intet famlar, men står stadig: Som intet rör sig, utan med Himmelens rörelse. Men nu synes hon intet mer, förgånglige glants!

Domer sade, jag påminner mig ännu i detta ämnet en artig anmärkning, som Rollin utur Cicero anfördt: At det som är ypperst och bäst i andra konster, är måst skildt ifrån det allmännas känsel och begrep: men twärt om i wältalighets konsten, där största felet är, at skilja sig ifrån det allmänna sättet at tala. Sedan tillägger han sielf: Här af kom acktsamheten hos de gamla at dölja sin konst, hwilken icke är konst, så snart den är synbar: och de skilde sig i så måtto ifrån sådane Skribenter, som söka endast at wi-

sa sin qwickhet. Altsammans går där-
på ut , at en Auctor icke talar, uran
i den affickt at förstås: Och är altfä
des hufwudfel när han talar så at han
icke förstås. Därföre förifras Rudéen
öfwer Skalders mörkhet:

Twi dig hwars hjerna först den
tanken har upspunnit ,
At intet tal war godt , om ej i ver-
fer bunnit.

Hur många se wi nu snart undfly
lust och lust ,

At de må fångla ord , och i dem
sitt förnuft.

Så gjorde Serlackius fåde Snillrik, då
han spände up alla sina krafter till at
bandtera Skalde-plogen, at lyckönska
Landets Mamma på des Crönings-dag.
Men om Rudéen lefwat, skulle han
ännu mera undrat öfwer den håftiga
rim-siuka, hwaraf den war angripen,
som tog sig före, at fåtta hela Swen-
ska Lagboken på vers.

Domer fåde: Till eftersyn för et
qwickt snille, at behålla renhet och
klarhet i tankar, will jag anföra et
exempel som med alt sitt behag af
konst icke förlorar det minsta af tyd-

lighet. Auctoren gör wid et tillfälle jämförelse emellan en förnäm och en nedrig, och talar således: En förnäm och en nedrig antråda sin wandring lika; Men skiljas sedan åt, och träffas intet igen förr än wid slutet. Då åter, i timmelig affickt at tala, hwad dem förestår, är så olika, som deras wilkor i lifstiden warit skiljacktige. Då den nedrigare ändat sina dagar, har han ingen annan dom at förwänta, än allena den sista; wid hwilken hat, afwund, eller förutfattade meningar intet blifwa rådfrågade. De omdömen han under wandringen warit underkastad, tystna med honom af, och både han och hans gerningar komma sedan i förgätenhet. De förnämre går det annorlunda. Deras anseende och myndighet befria dem i lifstiden till en del för åtal och omdömen; Men så snart de lagt sina ögon tillsammans, brister den fast allmänna böjelsen at döma, så mycket håstigare ut, som den tillförene stadt under twång. Då blifwer deras lefwerne lagt såsom på en wågskål, och måste et noga skärskådande undergå. Men så blifwer

dock dygd och en ostraffbar wandel alltid beståndande, och har wid denne efter-werldens domstol intet at befara. Där fastställes fast mer på gerningarne det rätta wärde. Mången öppnas då ögonen, som af ära och anseende förblindad, hedrat odygden. Mången åter, som af afwund eller bitterhet förförd, wanwördat dygden, ångrar då sig hafwa gjort henne förnär, och ärar des åminnelse.

Snillrik fader: Samma tanke om det öde, som en förnäm, i anseende till des åminnelse efter döden, förefår, påminner jag mig hafwa sedt på et annat ställe.

De dödas wärde röns i döden aldrig
drarenast,

Då har ej smicker rum, ej ros ell?
fökt behag.

Då ställes wandel först uti sin rätta
dag,

Och rycktet grundar sig på Dyg-
den blott allenast.

De fel som wördnad till en tid o-
klandrad lemna,

En oweld estertid wid rätta färgen
nämna.

Och fattas icke heller här hwarken behag eller tydlighet. Men om något kunde anmärkas, wore det ordfättet, *at nämna wid rätta färgen*, efter som man rättligen säger: *nämna wid rätta namnet*, och *afmåla med rätta färgor*: utom det at *blott och allenast*, äro lika gällande ord.

Det som här fåges om dem som äro af förnämt stånd i werlden, yrkar en annan Auctor nästan på samma sätt, då han säger om högre personer: *Såsom en förste spelar sin person i tiden, så leswer och hans namn efter honom, antingen uti beröm eller uti förackt. Des dygd och des last får sin belöning, på des mull; då tyftnar smickran, som förr gjort de största lyien till skönhet, och de som trampa på des stoft gifwa allt sitt rätta namn.*

Till at ytterligare wisa, sade Dömer, hwad behaglig wårkan det gör i en Läsares sinne, när tankarne äro rene och tydlige, så hör på ännu et exempel af en Auctor, som till sin namnkunnighet af förträffliga wärk i naturens utforskning, kan äfwen låg-

ga hedren af naturlige och wackra tankar och ord i Snillewårk.

I et Programma tager wår Linnaeus sig tillfälle, at tala om lärdom, des egenskap, öfning och befordran.

“ *Wett*, styrkes med wetenskaper,
 “ som kroppen igenom rörelse; wett
 “ utan kunskap blifwer slögt, som en
 “ kropp i lättja; och et snille utan
 “ håfd, är likt en ödelagd trågård.
 “ *Wett*, igenom wetenskaper upod-
 “ ladt, gör folk färdiga till alt; ty ut-
 “ om wetenskaper äre wi olycklige i
 “ krig, till sjö, wid rådslagen, wid
 “ Domstolen, wid näringsmedlen &c.
 “ Den känner sig intet sielf, som i
 “ förtröstan på eget wett inbillar sig,
 “ utan lärdom sielf kunna upfinna alt
 “ hwad andre för honom utrönt. Men
 “ huru wett genom kunskap kunnat
 “ stiga, det hafwa Hippocrates, Eu-
 “ clides, Epictetus, Newton, nogsam
 “ wifat.

“ *Wetenskaper*, äro de ljus, som
 “ gifwa alla Samsund och Riken
 “ den rätta dag, med hwilken de skil-
 “ jas ifrån mörka barbarer; igenom
 “ wetenskaper lyser det minsta För-

“ stendöme i Europa långt klarare,
 “ än det största Kejsaredöme i Asien.
 “ Wetenskaperna hafwa gjort Euro-
 “ perna få inwärtas olika barbarer,
 “ som Hottentotter utwärtas äro ifrån
 “ dem skilde. Wetenskaper hafwa
 “ begynt, följt och upbragt de stör-
 “ sta Riken: at därfore få wittre un-
 “ derfåtare, därom hafwa alle mack-
 “ ter warit sorgfällige.

“ *Academier*, äro Rikfens trågård-
 “ dar, som blifwit af Regenter anlag-
 “ de, at landets utwaldaste ungdom
 “ wid dem måtte drifwas och upod-
 “ las, samt sedermera därifrån ut-
 “ plantas öfwer hela Riket, till en
 “ ådlare art. Här böjas och ansas
 “ de spåda telningar, alt som Trå-
 “ gårdsmästarna sielfwe äga insickt,
 “ hog och styrka. En ungdom, som
 “ fått första utkastet wid Gymnasierna,
 “ lärer sedermera wid Academierna
 “ widden och djupet af wetenskaper-
 “ na; Så at om wetenskaperna rätt
 “ skola upkomma i et Rike, måste
 “ det ske wid Academierna; äfwen
 “ som de samme ofelbart falla i et Ri-
 “ ke, då wid Academierna ingen

“ Lärmästare dem drifwer med nog
 “ infickt och nog lust.

“ *Professorer*, kallas rätteligen lär-
 “ de och wärdige män, som för sina
 “ åhörare kunna wisa alt hwad hit
 “ intills blifwit i konsten uptäckt. Af
 “ wärdige Lärmästare sätts disciplar-
 “ ne i stånd at göra nya rön och för-
 “ öka wetenskapen; Men disciplar af
 “ af halfårde frambringa ej annat än
 “ utleswade skräpukar i ny dråckt.
 “ En yngling, som fått första utka-
 “ stet, lärer mer på en dag af en
 “ rätt lård, än af en halfård på fle-
 “ ra månader; Fast han merendels
 “ det sielf ej märker, för än många
 “ år därefter. Alla de lårdas ord ä-
 “ ro orakel, men de halfårdas, ljud
 “ af en klingande bjellra. Åtskillna-
 “ den emellan en privat Informator
 “ och en publik Professor är således
 “ i sinom tid hufwudsakelig.

“ Rätt lärde äro denne tiden säll-
 “ synte, sedan wetenskaperna stigit till
 “ sitt högsta; Då hwar ock en we-
 “ tenskap så syffelsätter sin egen man,
 “ at intet annat fordrar större arbete,
 “ än

“ ån begrep af en hel wetenskap.
 “ Därföre äro ej heller någre tjenster
 “ swärligare upfylde ån desse. Här-
 “ af har ofta warit swärare, at få en
 “ professjon wid en Academie wål be-
 “ fatt, ån andre skönt anseeligare
 “ tjenster i Riket.

“ Alle store Potentater hafwa wa-
 “ rit ömme om dessa sina rättligen
 “ lärda, dem ålskat och upmuntrat.
 “ - - - Twång och förackt har
 “ alltid nederslagit wetenskaperna, lik-
 “ som upmuntran alltid gjort tåflan at
 “ blifwa lärdaft. Tåflan och kärlek
 “ har alltid gådt längre i wetenskaper-
 “ na, ån frucktan och nöd. - - -

“ Jag har icke sedt i Historierna Po-
 “ tentaters sken lysa klarare, ån då
 “ det fått wedersken af de lärda; Så-
 “ som jag ej heller sedt det någonsin
 “ mer fördunklas, ån af onåd för we-
 “ tenskaperna.

“ *Mecenater*, äro de som förstå,
 “ ålska och upmuntra wetenskaper;
 “ Men desse fållsynte män warda dock
 “ ej rättligen sådane, om de icke
 “ därhos åga nog anseende och be-

402 ATTONDE SAMTALET.

“ synnerlig nåd hos den högsta i Ri-
 “ ket. Icke åro de Mecenater, som
 “ med Idioter föröka lärda Skaran;
 “ utan de som gynna de lärde, at
 “ därmed uphjelpa wetenskaperna och
 “ det allmänna. Mecenater, som ut-
 “ drifwit barbari ur sit fädernesland,
 “ hafwa icke mindre förtjent, än de
 “ som kufwat rebeller och utdrifwit
 “ fiender.

“ Lärde utan Mecenater förtram-
 “ pas som blomster på marken; utom
 “ kännare uptages ingen demant af
 “ jorden. Utom Mecenater gifwes
 “ ingen prophet i fäderneslandet, och
 “ utom dem dyrkas allenast främ-
 “ mandes helgon. - - För weten-
 “ skaperna hafwe wi mer at tacka
 “ Mecenater, än någonsin dem, som
 “ wetenskaperna sielfwe besuttit. Frans-
 “ männerna kunna gifwa mig de tyd-
 “ ligaste witsord om sin Colbert: där
 “ wi icke sielfwe hade de nyaste rön
 “ i detta vårt Rike, och i dessa wä-
 “ ra dagar.

“ Cancellerer, hafwa därför af alla
 “ Academier blifwit utwalde, at wa-
 “ ra deras Mecenater, som de icke

“ sedt sig utom Mecenater kunna up-
 “ komma och hafwa bestånd. De
 “ hafwa alltid hårtill utwaldt de stör-
 “ sta män, som hade närmaste tillträ-
 “ det till sin Konung; och som kom-
 “ mit högre, än at winst eller skyld-
 “ skap, skulle ändra deras rena af-
 “ sickt för wetenskapernas wål.

Sedan fortfar Auctoren vidare i sitt ämne, sade Damer, och sluter med hwad enkannerligen angår firande af den Festen, då Rikfens Arf-Furste emottog Cantzlers ämbetet wid Academien i Upsala.

Wi hörde nyfs, sade Snillrik, et prof af en Auctors styrka i tänke-gåfwan, och för en som will härma efter, må af honom et exemoel ännu tilläggas, som jag här funnit uptecknad i Läsriks Samlingar.

“ En ålderstigen man, som efter
 “ en môdosam och med heder full-
 “ bordad wandring, till den långa
 “ hwilan affomnar; och en rask och
 “ frodig yngling, som ifrån mycket
 “ hopp i et oförmodadt ögnablick hå-
 “ danryckes; förswinna på lika fått

“ undan våra ögon; hafwa till fam-
 “ ma mål hunnit; gå bägge med den
 “ ädlare delen in i ewigheten, och
 “ gifwa den sämre till förgångelse; på-
 “ minna ofs ock bägge om en ändt-
 “ lig hådanfärd, men röra dock vä-
 “ ra sinnen olika. Det synes wid et
 “ mognare efterfinnande besynnerligt,
 “ at den fednares död ofs ofta för-
 “ fätter i håpnad; Där man, i be-
 “ tracktande af de ofs stundeligen före-
 “ stående skiften, med fast ikåligare
 “ förundran kunde anse, då någon af
 “ ofs till en hög ålder hunnit. Det
 “ händer dock, at egen kärlek, som
 “ sig i allt wärt wäsende blandar, få
 “ ogera, och icke utan ryfning, lå-
 “ ter sig öfwerlygas, at et enda ög-
 “ nablick kan våra widt uträknade
 “ förslag om intet göra, och wärt lif
 “ jämwäl i de blomstrande åren stå-
 “ ka. De äldrigas ändalyckt synes
 “ ofs däremot föllan något nytt: deras
 “ synlige aftagande har såsom want
 “ våra ögon därtill; så at den ofs
 “ intet annorlunda förefaller, än som
 “ et fullkomnande af det wi dagligen
 “ sedt tillredas. Men om den otwung-

" ne wördnad, som alle tiders bruk
 " dem gamlom tillågnat, icke är o-
 " grundad, så måste deras död lem-
 " na en långt skåligare saknad. Den
 " gör det ock hos de förnuftigt finn-
 " te, som betänka, at wi uti dem
 " misste, hwad en twehugse wan-
 " dringsman uti en erfaren ledswen
 " förlorar. Deras åtanke är ock så
 " mycket billigare, som wi uti deras
 " lifstid hafwe en spegel och rätte-
 " snöre, och uti deras död et så myc-
 " ket tillförlätligare efterdöme, som
 " de mera tid haft at skicka sig till
 " en så wigtig resa. Och om intet
 " annat wore, så förtjente de dår-
 " med både en wördsam åminnelse,
 " och wår nogaste sorgfällighet, at
 " ställa ofs deras lefnad och död till
 " esterrättelse.

Snillrik sade vidare: Det är et syn-
 nerligt nöje man känner, då man
 hörer så wackra tankar. Så ljust
 och behagligt talar åfwen en Wetensk.
 Academiens Ledamot wid et forge-till-
 fälle; han börjar således:

" Det är allmänt, at menniskor

405 ÅTTONDE SAMTALET.

“ trackta efter gagn och heder; men
 “ däremot är det fällsynt, at de mo-
 “ git urskilja det bedrägeliga gagnet
 “ frå det rätta, och den skenfagra
 “ hedren frå den sannskyldiga. Där
 “ hörer dygd, snille och förehugfan
 “ till, at göra här et godt wahl; Ty
 “ annars kan en owetandes söka det
 “ man aldrig finner; och oförwaran-
 “ des finna det man icke söker. Et
 “ dygdigt lefwerne och läflige gårnin-
 “ gar, de gagna och hedra tillika;
 “ Ty de göra människan fäll i lif-
 “ wet, frimodig i döden; och efter
 “ döden lefwande i en kår och heder-
 “ lig åminnelse.

Men när wi hårtills fölgt wår grund-
 rika och grannsynta Auctor på spåret,
 i des anmärkningar öfwer tankar i
 Snille-wärk, fide Dömer, så lät oss
 åfwen med honom uprepa hwad wi
 hört. “ Så må wi icke glömma,
 “ at sanningen är själen af en tanke:
 “ at höghet, behaglighet och finhet,
 “ äro prydnader, som uphöja des
 “ wärde. Intet är wackert om det
 “ ej är naturligt, såsom det är skill-
 “ nad emellan listig färg och smink,

ÅTTONDE SAMTALET. 407

" emellan fetma och pusfighet, e-
 " mellan behag och twång. Och för
 " all ting bör märkas, at utkrusning
 " är den wärrsta af all affectation.
 Hwilket Auctor uplyser med en jäm-
 förelse, och säger: " Om det är en
 " grofhet, at taga alt för långa steg
 " när man går, så är det intet min-
 " dre felacktrig, at komma stigande
 " på tå. Han lägger till en anmärk-
 " ning, at intet är mera stridigt e-
 " mot en rätt delicateffe, än at alt
 " för mycket blotta sakerna; och stör-
 " sta konsten består i, at icke säga
 " ut alt i wissa ämnen: at snarare
 " skrida öfwer, än at hålla sig där-
 " wid fast, eller med et ord, lemna
 " mera åt andra at tänka, än det
 " man säger.

Till at lära tänka wäl, öfwer hwad
 ämne det må wara, så förmanar vår
 Auctor widare dem, som wilja företa-
 " ga sig at något skrifwa, at de läsa
 " goda böcker, i synnerhet dem som
 " framkommo i Augusti tid, och åf-
 " wen de nyare, som i Frankrike ut-
 " kommit; ibland hwilka jag tycker

han med skål nämner och berömmar St. Evremonts arbeten. Men hwad våra Svenska Snille-wärk angår, få wet jag icke i synnerhet at nämna något, som jag helt och hållit wille framsätta såsom mönster och rättelse för en Skribent; utan ankommer på hwart och et Snilles urskilnings gåfwa, at taga till eftersyn, alt hwad i det ena eller det andra kan finnas wara rätt och wäl tänkt och sagt.

Därjämte må man göra, som De la Brujere lärer, at hwar Skribent fätter sig i Läsarens ställe; profwar sitt eget arbete liksom något nytt, som han läser första gången, hwari han har ingen del; utan är af Auctoren hans Critic underkastadt; och tro för öfrigt, at man förstås icke allenast därför, at man förstår sig self, utan för det man i selfwa wärket är begriplig. Eller ock må man taga det rådet, som vår Auctor gifwer: (p) " at en " som skrifwer ställer sig för ögonen " wissa personer, som han känner " för högt och uplyft förstånd, och

(p) Se St. Evremont. Tom. IV. p. m. III.
115. Longinus C. XII.

“ håller dem såsom wittnen, eller snarare såsom domare öfwer sina tankar. Då kan han undfly det som är falskt eller twungit, när han liksom hör den andras utlåtande, at den eller den tanken är obehaglig. Et annat medel säger han vidare är icke mindre ofelbart; Det är at skilja sig så långt man kan ifrån slikt folks art och wäsende, som Quintilianus omtalar; hwilke hafwa en osmak för alla tankar som naturen frambringar: som icke söka sanningens prydnad, utan sminka henne: för hwilka ingen ting behagar, som är egentligt och enfaldigt; hwilke finna det söga läckert, som en annan skulle hafwa sagt på samma sätt som de: och hwilke ändtligen låna af ömkliga Poëter de driftigaste figurer och metaphorer, och tro sig icke wara qwicke, om man icke behöfde öändlig qwickhet till at förstå dem.

Det är wårdt, sade Domer vidare, at gifwa ackt på den wackra afbildning Bouhours här gör af en sin

Landsman. Wi lemne det som kan tjena till efterdöme för en som will wara årlig och beleswad man, och märke det som kan lämpas till en Skribent, i synnerhet en *Orator*.
 “ Han har et angenämt uttal, fria
 “ åtbörder, et bindande skick, som
 “ förekommer sinnena och skaffar ho-
 “ nom tycke innan han börjat tala:
 “ en naturlig wåltalighet, som beha-
 “ gar måst, för där är minst konst:
 “ en förträfflig lätthet at wål framstäl-
 “ la en sak: en lycklig rikhet på ord
 “ och skål, hwaraf en åhörare inta-
 “ ges och förnöjes. Ännu mera, han
 “ binder lustighet och styrka tillsam-
 “ mans: han är sig lik i sin skrifart,
 “ återhållen i figurers bruk och gran-
 “ laga i tankar. Han skyr alla hög-
 “ trafwande och upblåsta talesått, al-
 “ la långsökta och dragna prydnader,
 “ och de falska lysnor, hwarmed som-
 “ lige söka förblinda synen på folk:
 “ och twårt om är hans tal alltid klart
 “ och flytande.

Denna beskrifningen sade Snillrik,
 tycker jag är helt fullkomlig, och syn-
 nes i vårt begrep innefatta alt hwad

både Cicero och andre äldre och nyare lärdt, både huru en Orator skall wara fatt, och huru en Skribent skall tänka wål. Men wi ginge förbi at uprepa, huru som man framför alt i Snille-wärk bör undwika otydlighet och mörkhet.

Se här, swarade Domer, anmärkes den af wår Auctor såsom en stor fel-æktighet. " Och det är, säger han, " ingalunda qwickt, som förnuftigt " folk hafwa möda wid at förstå. " Quintilianus säger: ju mindre en " har snille, ju mera bemödar man " sig at wisa det: äfwen som smått " folk höja altid up sig, och de swa- " ge hota måst. Ändtligen at man är " mörk, alt efter som man har litet " förstånd och elak smak. Samme " måstare will, at en tanke skall wa- " ra så klar, at Läsare eller åhörare " förstå den, utan at arbeta därpå: " eller at en tanke går in i sinnet på " samma lätt som ljuset i ögonen, då " man minst gifwer därpå æktning.

Här fade han vidare, stadnar wår Auctor, som warit wår trogne wäg-

412 ÅTTONDE SAMTALET.

ledare i betraktelsen om sättet at tänka wäl i Snille-wärk. Wi hafwe i kårt begrep talt om faken i sig self, utan afseende på renheten i språket eller grannlagenheten i skrifarten; hwilket wi en annan gång kunne roa oss med at omtala. Wi lemne ock såsom utom wårt ämne den frågan: *Hwilket slags tänke-sätt är det bästa?* Cicero har redan anmärkt, *at tiden, omständigheterna och människors tycken äro skiljaktige, och at därför en Skribent wid hwart tillfälle bör weta at sig därefter låmpa.* I synnerhet yrkar han, *at en Skribent bör se till huru långt han kan gå: och säger at Appelles plågade bestraffa de målare, som icke wiste när det wore nog.* Det är en artig jämförelse Cicero gör emellan tankar och en målning i det exemplet han anförer; huru som en måstare skulle afmåla Iphigenias offer, och förestälde Offer - Prästen Chalcas forgfen, Ulysses bedröfwad, Menelaus gråtande; men Fadrens Agamemnons ansikte war öfwerhölgt, efter som hans bedröfwelse icke kunde med pensel uttryckas. *Så är det*

klart, säger han, at äfwen i tal och skrifter hwar sak bör på sitt sätt handteras och utföras.

Öfwer alt detta må wi sluta med hwad Bouhours utur två Auctorer anfördt. Den ene säger: at det tjenar litet at tänka wäl, om man talar illa; och de wackrafte tankar äro onyttige utan prydnad af ord. Den andre: Hwad kan wara så ursinnigt, som et tomt ljud äfwen af de bästa ord, när däri icke finnes någon mening?

Snillrik föll in här, och påminte kuru tillförene blifwit anmärkt, at en skicklig Skribent mera bör fästa sin acktsamhet på tankarne, än på orden och talesätten. Men desse, sade han, bidraga likwäl ofta at uphöja en tanke och göra honom mera naturlig och behaglig, som wi förut lärdt

Det är oftridigt, swarade Domer, och jag påminner mig till exempel, en tanke, som Dahlstierna har, om förödelken efter Danskens infall i Skåne; hwilken tankes behaglighet egentligast består i orden:

Om det förströdda folk , och om
de brända gårdar,
Är tid at man i tid med tidig skydd
sig wårdar.

Hwilket talesått jag åfwen funnit hos
Rudéen i en betræktelse, dår han få-
ger, at den år fäll :

Som få lagt an sin tid den tid han
tiden njutit,
At hwarken själen med des kropp,
ell' minnet dör.

Och då Frese talar om Landtman ,
fåger han ibland annat :

Stådse han på lust, på wållust al-
drig tänker.

Hwilken tanke gömer sin fågring i
sielfwa orden och fåttet at tala. Af-
wen få Geisslers tanke öfwer Drott-
ning Ulrica Eleonoras död :

Den himlen fick behag bland helgon
införlifwa,

Ty werlden war ej wård des wård
at längre blifwa.

Så tycker jag ock fade Snillrik, at
med skål hit kan föras, hwad Colum-
bus fåger om människornas elaka och
hårda sinnes art :

ÅTTONDE SAMTALET. 415

Ho rätta will en ond, ondt wan,
Han tvåtta will en Morian.

Åtminstone tror jag mig icke på nå-
got naturligare och behagligare wis
kunna utföra denna tanken.

Columbus leker under tiden med
ord och tale-fått, fode Domer, och
år då just icke så obehaglig. Såsom
då han talar om hwad möda år, at
inplanta wett i barnen och fåger: *An-
tingen det i den stora boken werlden,*
under Lärmafterinnan Förfarenhet, ske
skall; eller ock genom enkannerliga lä-
rare, sannas dock lika fort, at des
lärdom är tråldom, ock des bok et ok.
Äfwen så talar han om äckta folk, och
fåger:

At twenne åro et, det ses förutan
då

De sins emellan slås, då märkes de
å två.

På samma fått roar sig Stiernhielm,
då han siunger om konstens upkomst:

Gunst lockar kunst:

Kunst tarfwar gunst.

Hand hand tvåttar,

Sten sten glättar;

En god lön tungt arbet lättar.

Men jag wille icke råda någon at följa detta fättet at utföra sina tankar, i synnerhet i allvarsamma ämnen.

Jag erinrar mig, sade Snillrik, huru wår skarpsynte Argus ibland annat förmanar alla Auctorer och Bokskrifware, at ackta sig för all osmaklig lek med ord och namntydning. Och om Runius fädt en sådan wänlig åtvarning, torde han icke få ofta roat sig med slika barnlekar. Wåre små-skaldler mena sig härmed wisa mycken qwickhet, men komma ibland därmed så illa ut, som Lucidor, då han i Graf-skrift öfwer en Borgmästare i Stockholm, som hette Rosenholm, tager sig före at leka med Stadens och Borgmästarens namn. Det lämpar sig någorlunda, då han säger: *Stockholm, du war en Rosenholm så länge han styrde.* Men när han säger: *Stockholm gråt Herr Rosenholm, som war din Holmes rätt Stock;* det låter illa för Borgmästaren. Äfwen så minnes jag mig hafwa sedt i Graf-skrift öfwer en som hette Runnquist, huru Poëten märkeligen utbrister;

O tu död, med grymhet tina,
 Hwad har tu gjordt i thenna stund?
 At tu har bland wänner mina
 Skutit *quisten* af en *Runn*,
 Som har burit fruckt och löf,
 Men nu ligger stum och döf.

Et annat fått at Jeka med ord i
 rimslut, bidrager ofta at göra en tan-
 ke obehaglig, eller aldeles falsk och
 åtminstone twungen. Så kommer jag
 ihåg en skrift, där Auctoren leker med
Örnar och *Björnar*; och twingas af
 dessa rimsluten, at säga en hop faker,
 som icke lämpa sig till någotdera af
 dessa Creaturen. Låsrik, som så myc-
 ket älskade Frese, har här anmärkt,
 huru han åter på et annat fått leker
 med ord. Wid Assessorens i Anti-
 quitets Collegio, Brenners död, skrif-
 wer han om *en ny antiquitet*, och få-
 ger, huru han nu får se det äldsta
 oc det nya i Himelen, men utbrister
 sist:

O! salig novitet af Guds antiqui-
 teter.

Men ehuru detta är en ordlek, hörer
 dock exemplet till betrackelsen om an-
 titefers missbruk. Låsrik har fatt här-

wid, huru han icke i denne tanken igenkänner Frefens råtthet och alfwarfamhet,

Domer fade: det hånder fällan, at någon wid en sådan sökt lämpning af ord eller tydning af namn är lycklig. Åtminstone wet jag ej mer än et enda ställe, där mig slikt påfund behagat. Det är, när Arch. Biskop Spegel, sluter sin bok om Paradiset på det här sättet: Wi böre wåxa till i trona, och nöjas med Guds willja; Hwilket

- - - - -
bör wara oss en regel
Så länge wi thet se allenast genom
spegel.

Men när man undwiker slika barnsligheter, som wi förut nåmt, bör man tillika ackta sig, at ej falla in i en annan felactighet, som är, at inswepa tanken i obekanta namn och ord, hwilka ej utan hjelp af en mytologisk utredning eller ordbok kunna förstås. Såsom till exempel, då O. Broms skrifwer öfwer en wån som dödde:

För honom fråmmat war sin nästa
at beswika.

Laomedons parole, en Polymneftors
tro.

En Briareisk hand, ell' någon Sphingis
klo,

Han aldrig brukat har, - - -

Det är en annan sak, när en Skribent utmärker sin tanke med något, som är tagit ur Historien eller Fabelsystemen, och förutfattes vara bekant för en som har aldrig så litet läsning. Om sådant faller mörkt och obegripligt, kan man skåligen räkna det Läsaren till last. Eljest finnes det i vårt språk, äfwen som i alla andra, en myckenhet ord, som äro gamle och komne ur bruket; så at en Skribent blifwer mörk och otydlig, som sig där-af betjenar. Jag förer mig till minnes huru en Latinsk Auctor sig här-öfwer yttrar: (q) *At betjena sig af alt för gamla och obrukliga ord, eller alldeles nya och owanliga, synes vara lika fel. Dock håller jag före, det är beswärligare och felactigare, at säga nya, obekanta och ohörda, än allmänna och gemena ord. Men jag tycker, at också de synas nya, som äro obruk-*

(q) Aul. Gell. L. XI. C. 7.

lige och förkastade, fast än de äro gamle. Men denna läran hörer egentligen till Grammatikan, och går icke in i vår Rhetoriska betraktelse, utan få wida Läsaren igenom orden och talesfätten hindras, at fatta en Auctors tanke och mening. Så mycket kan man säga, at äfwen som alt annat, så förändras och föråldras orden med tiden och likfom dö bårt: som Horatius säger: *Ita uerborum interit ætas.*

Så gör ock förwillelse i tankar fade Snillrik, när någon af okunnighet eller owarfahet wägar at bruka et ord eller namn, som har hel annan betydning: eller då affickten med des bruk icke sammanstämmer med ämnet och faken som omtalas. Såsom då en talar om Skalde-konstens nytta, och ibland annat säger:

Man kalle denna konst onyttig, öfwerflödig,

Dår en Trajanus är, blir Plinius strax nödig.

Hwilket ej passar sig med ämnet, efter som Plinius, så wida bekant är, ej war Poët. Så har jag ock på et

ställe fedt berättas om et krigståg, där Auctoren säger; at Hjelten mycket årefull återkom ifrån denna *Hårnadsfården*. Huruledes Auctorens tanke här förwillas genom et ords galna bruk, märker den, som wet, at *Hårnad* betyder Sjö-röfweri.

Ofta wäller icke få mycket owarfamhet i tankarne, som i orden, at en Auctors mening blifwer förwänd och förlorar sin behaglighet. Såsom då på et ställe Gudinnan Enighet talar:

Jag nu från mörkret går, från heden werld tillbaka.

Nu skulle Swear fast af Himmels manna smaka.

I mörka Kimbrers hem tänds ljusa stakan opp,

Och maskar finga här om Himla Cronor hopp.

Här står icke *fast* wål ihop med *man-na*, aldenstund efter Skriftens anledning, manna war et tort bröd. Åfwen så *tändes ljuset up*, men *ljusa-staken flyttas hit eller dit*. At förtiga, det utan någon förutgången beredelse

i sinnet, tanken icke med fullt behag lyftas ifrån *maskar till Himla-Cronor*. Så fåges ock ibland annat om Swipdager: *Han wiste huru mörkret borde astorkas af förnuset*. Hwilken tanke icke är swår at fatta; men synes dock igenom ett illa tillämpadt ord falla obehaglig; efter som mörker icke har någon öfwerensstämmelse med hwad som är wårt och kan astorkas. Äfwen så kommer mörkhet af ordens ställning; som då en säger:

Och Ingo Himlens Kung kan allmån dyrkan gje.

Jag kommer härwid ihåg huru en af våra Rimare wille tillägna sitt wärk åt någre Herrar; och med det samma han wackert och wäl besinnar sin oförmögenhet, är hans tanke så intagen af Herrarnes höghet, at han icke gifwer ackt på huru orimligt hans ord låta, då han säger: *At han bordt skrifwa mer, innan han wägar nedlägga detta för deras höga fötter*. I nästa uplaga torde denna meningen kunna rättas; och jag tycker för min del, at i stället för här står: *at han bordt skrifwa mer, kunde där fåttas: at han bordt*

lära skrifwa bättre. Och då jag här besinnar någon ovarsamhet i orden, påminner jag mig en icke mindre ovarsamhet i tankar, när en älskare kommer fram med det, *at lägga sit hjerta ned för sin kärestras fötter.*

Domer sade: med en inwärtas drift till tacksamhet och årebetygelse följer icke alltid skicklighet at wisa dem. Så säger en snäll Orator i vår tid ganska rätt och wackert: *Om skicklighet och wördnad kunde förse mig med tjenliga ord wid mitt förehafwande, så behöfde jag ej at bekymra mig öfwer min oförmögenhet.* Nu sker wäl aldrig at skyldighet och wördnad förser en med tjenliga tankar och ord; dock må jag hållre se, at en skicklig Skribent är bekymrad öfwer sin oförmögenhet och skrifer wäl; ån at en oskicklig har lika bekymmer öfwer sin oförmögenhet, och skrifer illa.

Men wi ledas ifrån våra anmärknin- gar öfwer tanke-fått, in uppå et annat ämne, om ord och tale-fått. Wi hafwe märkt huru desse bidraga till tankars behaglighet, och jag kan aldrig förglömma et tänke-språk, som

424 ÅTTONDE SAMTALET.

jag lärdt af Frefe; där han tyckes leka med ord, men wisar tillika huru ljustigen de med de wackrafte och hårligaste tankar kunna i rättet och renhet sammanståmma. Det är en suck till den Allsmåktige Skaparen, med hwilken wi ock må sluta wårt samtal:

GUD mitt bröst till bönen böje,
Bönen wåg till båttring röje,
Båttring wise Nådens ort,
Nåden öppne Himlens port:
Himlen saligheten hylle,
Saligheten glådjen fülle,
Glådjen börje, slute där,
Dår ej slut ell' början år!

Ände på Tredje och sista Tommen.

REGISTER.

A.

Academier ,	—	—	pag. 399.
Accent i orden,	—	—	135. 136.
Acrosticher,	—	—	239.
Adalrik och Gøthilda,	24.	138.	139.
	151.	160.	165. 167. 180. 215. 226.
	247.	255. 256.	261. 273. 290. 293.
	294.	304.	306. 310. 332.
Adelig härkomst	—	—	95.
Adolph Fredric, Konung,	124.	216.	218.
	220.	235.	254. 305. 317. 318.
Affectation i tankar,	290.	följ.	300.
	331.	Se <i>Tankar</i> .	
Alexander ,	—	—	300. 372.
Allegorie ,	—	237.	320. 322.
Allehanda	—	—	381. följ.
Anagrammer	—	—	239,
Andlige tankar.	Se <i>Tankar</i> .		
Antichton,	—	—	183.
Antitheser ,	201.	följ.	323. följ.
olämplige,	—	287.	325. 417.
Argus ,	—	18.	182. 416.
Aristoteles,	—	—	11.
Artemisia ,	—	—	261.
Auctorer ,	96.	268.	378. 410.
gamlas mörkhet	—	—	358. följ.
nyares dito	—	—	359. 383.

T

REGISTER.

affectera mörkhet — 372.
 tadlas i smätt — 388.
 dölja konst — 393.
 påminnelser för Auctorer 407. följ.
 412. 416.

B.

Beröm — 221. följ. 234.
 för närvarande — 230.
 Bibliothek lefwande — 79.
 Böcker läsning — 78.
 Bouhours — — 11.
 Brenner, Sophia 91. 141. 148. 169. 183.
 198. 201. 205. 217. 225. 232. 249.
 260. 284. 288. 289. 302. 332. 363.
 Broms — — 264. 418.
 Brynilda 139. 158. 202. 219. 379. 388.
 Bruyere, om smak — — 270.
 mörk tanke — — 360.
 om Skribenter — — 408.

C.

Cancellerer — — — 402.
 Canitz — — — 264.
 Carl Gustaf — — — 306.
 Carl XI. 131. 142. 145. 147. 196. 244.
 276. 281. 311. 339.
 Carl XII. 70. 71. 126. 131. 140. 141.
 följ. 146. följ. 159. 196. 201. 202.
 224. följ. 245. 263. 287. 291. 300.
 306. 312. 317. 323. 365. 391.

REGISTER.

Carl, Arf-Printz	—	256.
Celadon	—	382. 389.
Celsius, And.	—	92. 192. 385.
Celsius, Ol.	127. 146. 157. 220.	257.
Christina, Drottning	—	145. 194.
Chronosticher	—	239.
Cicero, II.	82. 117. 154. 215.	239.
	248. 273. 307. 347.	393.
Climat, tänke-gäfwor	—	353.
Columbus	285. 325. 343. 414.	415.
Commentatorer	—	358. 372.
Criticera tankar	—	96. 389.
Cron-Printseffan.	<i>Se Louisa Ulrica.</i>	
Cronstedt	—	253.
Croufaz	—	4. 266.

D.

Dahlberg, Gr.	—	293.
Dahlkierna	131. 164. 165. 166. 175.	
	244. 276. 281. 339. 340. 365. 413.	
Dalin, Iog.	124. 126. 157. 201. 204.	
	209. 232. 244. 330.	
Dedicationer,	—	99. 101.
Delicateffe.	<i>Se Läckkerhet i tankar.</i>	
Deviser,	—	242. 351.
Dickt, 33.	43. följ. 319. 322.	350.
Dickter två slag	—	182.
små dickter	—	183.
Dido	—	76.

REGISTER.

Dö — — 273. följ.
 affestation i tankar 331. 354.

E.

Echo — — 167. 177.
 Eldh, 126. 232. 241. 283. 285. 320. 391. 412.
 Elvius, — — 109.
 Emblemer, — — 242.
 Episke dicker, — — 232.
 Epigram. Aufonii — — 76.
 Equivoker, — — 57.
 Evremont, — — 268. 408.

F.

Fabel — — 34.
 Fabel-syftemen 33. 42. följ. 419.
 Faggot, Jac. — — 277. 405.
 Fallskt i tankar, — — 33. 108.
 Falske tankar. Se Tankar.
 Fonton, — — — 183.
 Fredric I. Konung, 257. 278. 293. 309.
 315. 366.
 Frese, 131. 142. 186. 194. 205. 210.
 221. 245. 259. 262. 280. 283. 286.
 289. 318. 324. 338. 343. 345. 353.
 356. 414. 417. 424.

Företal, — — 97.
 Förnäm och nedrig jämföras 395.
 Försynen — — — 41.

G.

Galimathias. Se miskmask.

REGISTER.

Geisser, 126. 149. 159. 202. 282. 291.		
365. 414		
Gracian, — — —		375.
—, liten — — —		50.
—-skrifter, — — —		28.
Grotius, — — —		374.
GUD, — — —	120. 123. 233.	
Gudomlighet åkallas — — —		232.
Gustaf, Konung — — —	330. 341.	
Gustaf Adolph — — —	145. 157. 194.	
Gustaf, Cron-Prints, 107. 202. 308.		
329. 367.		
Gyllenborg, Carl, 127. 150. 217. 223.		
Gyllenstierna, — — —	292. 393.	
H.		
Hammarberg, — — —		263.
Henriade, — — —		346.
Hjalmars resa, — — —		183.
Hjertat i tu, — — —		350.
Himlen, — — —		41.
Historiska Reflexioner, 81. följ. 336.		
Hollberg, — — —	155. 248.	
Holmström, 177. 196. 216. 257. 278.		
Homerus, 159. 228. 238. 344. 346.		
Horatius, — — —	241. 343.	
Hyperboler, — — —	63. följ.	
lindras — — —		66.
Höge tankar. Se Tankar.		
Höpen, Riks-Råd, — — —	282.	

REGISTER.

I.

Infall,	—	—	237.
Ingeborg, Traged.	—	—	331.
Insignier, Rikfens.	—	—	132.
Ironia,	—	—	67.

K.

Kolmodin,	129. 166. 171. 178. 184. 189.		
	194. 202. 208. 218. 242. 252. 257		
	284. 289. 308. 320. 325. 350.		
Konsten synas i Witterh. stycken,			393.
Konstiga verfer,	—	—	239.
Kärthet i tankar,	—	—	385. 386.

L.

Lagerberg,	—	—	222.
Lagerlöf,	—	—	170. 238.
Lagboken på vers,	—	—	394.
Liknelser,	55. 108. 110. 152. 156.		
behaglige	—	—	178. följ.
Lindsköld,	—	—	222.
Linnaeus,	—	—	398.
Logica,	—	—	3. 5.
Lohman,	—	—	312.
Longinus,	128. 153. 156. 227. 303.		
	307. 340.		
Louisa Ulrica, Drottning,	43. 144. 171.		
	194. 195. 196. 218. 227. 230.		
Lucidor,	—	—	155. 328.
Lyckan,	—	—	37.
Låckerhet. Se Tankar.			

REGISTER.

Lärde ,	—	—	400.
Låfare ,	förstå icke	—	379. 419.
	M.		
Martialis ,	—	258.	279.
Mecenater ,	—	—	401.
Medaljer ,	—	—	242.
Menniskans intet och allt ,	—	—	386.
Mercurius ,	—	—	18. 183.
Metaphora ,	—	—	55. följ.
	ursprung till all behaglighet ,	188.	318.
	icke främmande inblandas ,	—	191.
Milton ,	—	—	138.
Miskmask ,	363. följ.	370.	382.
mönster ,	—	—	376.
Montesquieu	—	—	162.
Moraliske tankar ,	—	—	77.
Musik ,	—	—	136.
Mythologiska tankar ,	—	418.	419.
Mörke Auctorer förstå sig icke	—	—	371.
Mörkhet i tankar ,	358. 362. 392.	—	411.
	hos Låfare ,	—	379.
	des ursprung ,	—	384. följ.
	hos nyare Auctorer ,	—	359.
Mörkrets förste ,	—	—	125.
	N.		
Naivetet. Se Tankar.			
Namn , Ord-lek ,	—	—	416.
Natur och Konst ,	—	—	169.

REGISTER.

Naturlige tankar. Nedriga tankar. Se Tankar.

Nordenflycht, Hedv. 171. 222. 253. 277. 284.

Nya tankar. Se Tankar.

Nyhet i tankar, — — 116.

O.

Omdöme öfwer Auctors wärk 268. 271

Opposition, — 244. följ. 323.

Orakel, 387. Oration, 314. Orator, 410.

Orden i tankar, 285. följ. 413. följ. fattas 371. gamla, nya, 419.

icke lämplige, — 420. följ.

Ordspåk, — — 90. följ.

Ovenus, — — 241.

Oxenstierna, — — 145.

P.

Passion i tankar, — 259. följ.

Petronius, — — 274.

Phebus, — 363. följ. 367. 376.

på Tyska, — 368.

Philosopher mörke, — 373.

Plinius, — 249. 294. 335. 420.

Plutarchus, — — 82.

Poësen, — — 48. 394. 420.

Poëter, omdöme öfwer — 135.

torftighet 279. mörkhet 383. 394.

Pointe d' esprit, — — 25.

Pointes. Se Spitsfundighet.

REGISTER.

Polhem, _____	_____	253
Predika falska tankar, _____	_____	89.
nedriga tankar, _____	_____	152.
Professorer, _____	_____	400.
Programma, _____	_____	385. 398.
Profopopoea, _____	_____	175.
Puffendorf, _____	_____	374.
Q.		
Quintilianus, _____	_____	II.
Quodlibet. Se Allehanda.		
R.		
Rafinement. Se Utkrusning.		
Reflexioner, _____	81.	243.
Regenters åra efter döden, _____	_____	397.
Rhetorica, _____	_____	4. 6.
Rim - fjuka, 394.	Rimslut, 417.	
Rollin, _____	24. 25.	118.
Romaner, _____	_____	97.
Rudbeck, Ol. _____	130. 133. 167.	391.
Rudbeck, Jan. Ol. _____	_____	192. 196.
Rudéen, 106. 140. 142. 144. 147. 172. 174.		
175. 176. 184. 198. 210. 229. 243. 263.		
273. 274. 277. 286. 288. 311. 317. 347.		
351. 394. 414.		
Runius, 88. 132. 146. 204. 221. 224. 241.		
245. 280. 283. 286. 333.		
Rudenschöld, Carl _____	_____	395. 403.
Ulric _____	_____	233. 255. 333.
S.		
Salustius, 248.	Samlingar	241.
Samtal, 382.	Sappho,	249.
Så, Såsom, _____	84.	86.
Samtal, Argus, Mercurius,	_____	18.
Sanning, _____	32. 68. III.	117.
Scarro 27.	Scyther	30.
Seneca, _____	24. 248. 249.	331.

REGISTER.

Sententier, 94. Serlachius, 394. Sinclair, 291.	
Sinnebild, 242.	Simrikhet, 215.
Skådespel ageras af förnåma, _____	169.
Skrifwa, behaga alla _____	96.
Skrift, Heliga wrånges, _____	87.
utgifwes på befallning, _____	97.
wid allmänna fester, _____	100.
den Heliga Skrift, _____	152.
Smak, i Snille-wärk, _____	265. följ.
Snillen i Norden, 229.	Sonnet Franfysk 121.
Spektator, Engelske, _____	240.
Spegel, 37. 93. 96. 101. 137. 165. 166. 185.	
219. 304. 307. 318. 324. 336. 418.	
Spitsfundigheter, _____	72.
Språk, tankar på främmande, _____	75.
Stiernhielm, 79. 165. 193. 241. 338. 370. 415.	
Swenska Friheten, _____	46.
F.	
Tadel af Momus och Zoilus, _____	96.
Tal af liflösa ting, _____	176.
Tala i andras namn, _____	98.
Tankars delning, _____	117. följ.
Tankar beskrifwas, 23. 32. 405 fanne 32. 70.	
108. falske 49. 52. följ. 68. följ. 77. följ.	
80. 98. 99. 110. 261. 288. 291. 294. twe-	
tydige 57. af dubbel mening 61. Klyf-	
tige 74. rätte och ricktige, 75. följ. 103.	
af inbördes afseende, 84. andlige falske	
86. följ. 89. andlige höge 152. nye 116.	
rolige icke löjelige 164. allmänne (trivia-	
le) 116. hemlige och afkårtade 249. 378.	
390. naturlige 265. 271. följ. 332.	
Tankar, höge 117. 119. följ. 153. följ. 308.	
följ. höge affecterade 300. följ. höge	
upblåste 307.	

REGISTER.

- Tankar, behaglige och wackre 163. följ. behaglige affecterade 315. följ. 322. 326. behaglige af egentlig och figurerad mening 177. af Metaphora. Se Metaphora. af inbillnings påfund 192. af motsats och stridighet 197. 244. af naivetet 203. 272. 378. af bedröflige och förfärliga faker 206. 327.
- Tankar, läckre och fine (delicate) 212. följ. i beröm 221. följ. af allegorie 237. af reflexioner 243. af sken at wara fallke 244. af oförmodat slut 250. at begära något 258. af passion och hjertats rörelse 259. affecterade 334. 355.
- Tankar, nedrige i höga ämnen 152. följ. nedrige i behagl. 181. rene, klare och begriplige 357. 411. twungne, onaturlige. Se Affectation. Starke 157. gamle, utnötte 231. följ. bedröflige affecterade 327. löjelige 352. widlöftige 385. afstypade 390. hopblandas 191. utwidgas eller påökas 343. alkras af andra 344. stjålas och härmas 223. 258. 284. 290. 344. följ.
- Tankar och ord lämpas efter tid, rum och personer 154. 355. sägas i hårdhet 385. hafwa dubbel mening 387. lätt förstås 411. likna målning 412.
- Taffo ————— 138.
- Tesin, Grefwe C. G. ————— 230. 243.
- Theatren 271. Theatriske stycken 207. 356.
- Tårar, 327. Tänka wäl 4. 21. Tänkare 12.
- Tankefätt 22. kårt 24. widlöftigt 26. ensidigt 27. Österländikes 153. det bästa 412.
- Thefauro ————— 8. 11. 83.
- Triwald ————— 144. 227. 246. 279.
- Tystnad i höga tankar 156. i läckra tankar 238.

REGISTER.

U. V. W.

Verelins	_____	_____	391.
Verfer, öfwer Pr. Gustaf	107.	Franske	383.
Verulam	25. 27. 239.	Wetenskaper	398.
Virgilius	307. 346.	Virgilius, Swenske	161.
Ulrica Eleonora,	51. 192. 194. 196. 197. 209.		
	216. 220. 225. 245. 254. 257. 278. 291.		
	313. 330. 333. 362. 385.		
Voiture,	_____	_____	228. 241.
Utkrusning i tankar,	_____	_____	334. följ.
Werfwing,	140. 169. 184. 203. 224. 256. 279.		
	293. 301.		
	Å. Å. Ö.		
Ålder, önska lång,	_____	_____	254. följ.
Ålderdom och ungdom jämföras	_____	_____	403.
Årestoder,	_____	_____	72.
Öfwerfättning, swärhet	_____	_____	14. 136.
Öfwerfättningar,	_____	_____	348. 375.
Ögon.	_____	_____	352.

Läsaren behagade råda följande fel.

Pag. 102 l. 28 ungerisene, l. ungerisene. p. 142 l. 24 Werfwing, l. Werfwing. p. 150 l. 4 undra l. andra. p. 208 l. 27 kiskligt, l. hiskligt. p. 225 l. 14 hon, l. han. ib. l. 15 fanning, l. fangan. p. 275 l. 2 sminka, l. sminkadt, p. 301 l. 24 nått, l. lätt. p. 307 l. 27 sid, l. sig. p. 383 l. 17 Sprk, l. Språk. p. 387 l. 12 kuru, l. huru.

Orthographien är sig på några ställen olik, hwilket Läsaren lär sjelf råta, antingen efter egna grunder; eller efter det i akt det öfriga brukade skrifättet: Ifynnerhet där j consonant bör i stället för i vocal brukas.

